IZVOARELE ORTODOXIEI

CELE MAI DE SEAMĂ OPERE
ALE SFINŢILOR PĂRINŢI
ŞI SCRIITORILOR BISERICEŞTI
TRADUSE ÎN ROMÂNEŞTE

COLECŢIE ÎNGRIJITĂ
DE
Pr. DUMITRU FECIORU
DOCTOR ÎN TEOLOGIE
Preot ajutător la Biserica Cuţitul de Argint

BUCUREŞTI
1942

IZVOARELE ORTODOXIEI
Nr. 5.

SF. IOAN HRISOSTOM

CUVÂNTĂRI
LA
PRAZNICE ÎMPĂRĂTEŞTI

TRADUCERE DIN LIMBA GREACĂ

BUCUREŞTI
1942

276
I-61

SF. IOAN HRISOSTOM

CUVÂNTĂRI
LA
PRAZNICE ÎMPĂRĂTEŞTI

TRADUCERE
DE
Pr. D. FECIORU

BUCUREŞTI
TIPOGRAFIA CĂRŢILOR BISERICEŞTI
1942

CUVÂNTĂRILE LA PRAZNICE ÎMPĂRĂTEȘTI sânt traduse după ediția Abatelui **J.-P. Migne,** *Patrologiae cursus completus, Series Graeca.* Indicațiile asupra locurilor unde se găsește fiecare cuvântare sânt date în note.

...CA JUDEȚEANĂ
BUZĂU

388.105

C. RELIGIOASĂ

CUVÂNTĂRI
LA
PRAZNICE ÎMPĂRĂTEȘTI

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
BUZĂU

CUVÂNT LA NAȘTEREA DOMNULUI [1]

Acelea pe care altă dată patriarhii le plămădeau, profeţii le preziceau, iar drepţii doreau să le vadă [2], acelea s'au împlinit şi au luat sfârșit astăzi. Dumnezeu s'a arătat pe pământ în trup și cu oamenii a petrecut [3]. Să ne bucurăm deci și să ne veselim, iubiților. Căci dacă Ioan, fiind în pântecele mamei, când a intrat Maria la Elisabet, a săltat [4], cu atât mai mult noi trebue să săltăm şi să ne bucurăm, când nu vedem pe Maria, ci pe însuși Mântuitorul nostru astăzi născut și să ne minunăm şi să ne spăimântăm de măreţia întrupării, care depăşeşte orice înţelegere. Gândeşte-te ce mare lucru este să vezi soarele coborînd din ceruri și alergând pe pământ și slobozind razele sale tuturor celor de aici; şi dacă s'ar întâmpla aceasta cu un astru ceresc, ar trebui să se spăimânte toţi cari ar vedea. Gândeşte şi socoteşte acum ce mare lucru este să vezi pe soarele dreptăţii că sloboade din trupul nostru razele sale și luminează sufletele noastre.

De mult doresc să văd această zi și nu numai să o văd, dar să o văd împreună cu o mulțime atât de mare. Neîncetat mă rugam ca biserica să se umple de voi astfel precum o văd că este plină acum. Aceasta deci s'a împlinit și a luat sfârșit acum. Cu toate că nu sunt nici zece ani decând această zi ni s'a făcut arătată și cunoscută, totuși ea a înflorit prin râvna voastră ca și când ne-ar fi fost predată din vechime și de mulți ani. Pentru aceasta n'ar păcătui cineva numindu-o în acelaș timp și sărbătoare nouă și sărbătoare veche. Nouă, pentrucă de curând ne-a fost cunoscută; veche și de demult, pentrucă îndată a devenit de aceeași vârstă cu sărbătorile vechi și a ajuns la aceeași măsură a vârstei lor. Căci întocmai ca și plantele de bună calitate și de soiu bun — deoarece și acelea îndată ce sânt puse în pământ, se ridică curând la mare înălțime și sânt încărcate de rod— tot astfel și această sărbătoare, cunoscută mai de mult celor cari locuiesc în apus, iar la noi adusă acum și nu de mulți ani, a crescut deodată în așa mod și atâta roadă a adus pe cât este cu putință să vedem acum, deoarece curțile noastre bisericești sânt pline, iar biserica în întregime strâmtorată de mulțimea celor cari s'au adunat. Așa dar să așteptați dela Hristos, care s'a născut astăzi după trup, răsplata vrednică a unei atât de mari râvne; acela negreșit vă va răsplăti vouă pentru această osârdie,

deoarece dragostea și râvna voastră pentru ziua aceasta este cel mai mare semn al dragostei voastre pentru cel născut. Iar dacă trebue să aduc ceva și eu cel împreună slujitor cu voi al lui Dumnezeu spre lauda prăznuirii de astăzi, voi aduce cele după puterile mele, dar mai bine acelea pe care harul lui Dumnezeu mi le va da să le grăesc spre folosul vostru.

Așa dar ce doriți să auziți astăzi? Dar ce altceva decât despre ziua aceasta! Căci știu bine că mulți încă și acum nu se înțeleg unii cu alții cu privire la această sărbătoare: unii o acuză, iar alții o apără. Şi se face pretutindeni multă vorbă pentru această zi, unii acuzându-o că este nouă și de curând și că este introdusă acum, alții apărându-o că este de demult și veche, că proorocii au prezis despre nașterea lui și că dintru început a fost cunoscută și cinstită de locuitorii din Tracia și până în Gadira.

Așa dar haide să vorbim despre acestea. Căci dacă ea, cu toate că este pusă la îndoială, se bucură de atâta dragoste din partea voastră, este evident că se va bucura de mult mai multă râvnă atunci când va ajunge mai cunoscută, deoarece lămuririle pe care le veți primi prin învățătura mea va pricinui în voi mai multă dragoste față de această sărbătoare.

Am să vă spun trei dovezi, prin care vom cunoaște negreșit că acesta este timpul în care s'a născut Domnul nostru Iisus Hristos, Dumnezeu Cuvântul.

Şi dintre acestea trei, prima dovadă este faptul că sărbătoarea s'a vestit atât de repede pretutindenea, că s'a ridicat la o atâta înălţime şi că a înflorit; iar ceeace Gamaliil spunea despre propoveduirea apostolilor că *«dacă este dela oameni se va distruge, dar dacă este dela Dumnezeu, nu puteţi să o distrugeţi;* păziţi-vă deci *ca nu cumva să fiţi găsiţi şi luptători contra lui Dumnezeu»* [5], îndrăznind voi spune şi eu acelaş lucru despre ziua aceasta; că de vreme ce Cuvântul, care s'a născut azi, este Dumnezeu din Dumnezeu, pentru aceasta, sărbătoarea nu numai că nu a fost distrusă, dar se şi răspândeşte în fiecare an şi ajunge mai strălucitoare. Pentrucă tot astfel şi propoveduirea apostolilor în puţini ani a cuprins toată lumea, cu toate că cei cari au purtat-o pretutindeni au fost făcători de corturi, pescari, neînvăţaţi şi proşti. Simplitatea slujitorilor ei n'a vătămat-o cu nimic, deoarece puterea celui predicat biruia pe toate mai dinainte, îndepărta piedicile şi-şi arăta propria sa putere.

Dar dacă cineva din cei cari iubesc discuţiile, nu s'ar mulţumi cu cele spuse, pot să spun şi a doua dovadă. Care este aceasta? Este dovada scoasă din recensământul care se găseşte scris în Evanghelii: *«S'a întâmplat,* spune Evanghelistul, că *în zilele acelea a ieşit poruncă dela Cezar August să se înscrie toată lumea. Acest prim recensământ s'a făcut pe când stă-*

pânea peste Siria Cvirinus. Şi au plecat toţi să se înscrie, fiecare în oraşul lui. S'a suit şi Iosif din Galileia, din oraşul Nazaret, în Iudeea, în oraşul lui David, care se numeşte Vitleem, pentrucă era din casa şi seminţia lui David, ca să se înscrie împreună cu Mariam, femeea lui, cu care era logodită, fiind ea însărcinată. Şi s'a întâmplat pe când erau ei acolo, că s'au împlinit zilele ca ea să nască; şi a născut pe Fiul ei cel întâi născut şi l-a înfăşat şi l-a culcat în iesle, pentrucă ei nu aveau loc în casa de oaspeţi» [6]. Din aceste cuvinte este evident că s'a născut în timpul primului recensământ. Şi cel care vrea să afle timpul în care s'a făcut recensământul, are putinţa să ştie exact acest lucru, cetind codicii care se păstrează de obşte în arhivele Romei. Dar se poate obiecta: La ce ne foloseşte aceasta nouă, cari nu sântem acolo şi nici n'am fost acolo? Ascultă, însă, şi nu fi necredincios, că noi am primit ziua dela cei cari ştiu bine acestea şi locuiesc în oraşul acela. Cei cari locuiesc acolo o prăznuiesc dela început şi dintr'o veche predanie, iar ei ne-au transmis acum cunoştinţa acesteea. Căci nici Evanghelistul n'a însemnat fără rost acest timp, ci ca să ne facă arătată şi cunoscută ziua şi să ne indice întruparea lui Dumnezeu. Căci August atunci, nu din propriul său impuls, nici dela sine, a dat această poruncă, ci Dumnezeu i-a mişcat sufletul său, ca să slujească, fără voie chiar, venirii

Celui Unul născut. Dar se poate obiecta: Cu ce contribue aceasta la întruparea Domnului? Acest fapt nu este mic și nici întâmplător, iubitule, ci este foarte mare și este unul din cele necesare și importante. Care este aceasta? Galileia este o țară în Palestina, iar Nazaretul un oraș al Galileii. Mai departe: Iudeea este o țară, numită așa după băștinașii ei, iar Vitleemul un oraș al Iudeii. Toți profeții au vestit mai dinainte că Hristos nu va veni din Nazaret, ci din Vitleem, și acolo se va naște. Căci așa este scris: «*Şi tu, Vitleeme, pământ al lui Iuda, nu eşti întru nimic mai mic între conducătorii lui Iuda. Căci din tine va ieşi Povăţuitorul, care va păstori pe poporul meu Israil*» [7]. Iar Iudeii, cari au fost întrebați atunci de Irod: Unde se naște Hristos? i-au spus lui această mărturie. Pentru aceasta și când Natanail a spus lui Filip — deoarece acela spunea: «*Am aflat pe Iisus cel din Nazaret*» —: «*Din Nazaret poate fi ceva bun?*» Hristos spune despre Natanail: «*Iată cu adevărat Israilitean în care nu este vicleşug*» [8]. Pentru care motiv, poate întreba cineva, l-a lăudat? Pentrucă nu s'a lăsat prins de cele anunțate de Filip, deoarece știa bine și precis că Hristos nu trebuia să se nască în Nazaret și nici în Galileia, ci în Iudeia și în Vitleem. Lucru ce s'a și întâmplat. Așa dar pentrucă Filip nu cunoștea aceasta, iar Natanail, care cunoștea legea și știa că Hristos nu va veni din Nazaret,

a răspuns cele spuse potrivit proorociei de mai sus. Pentru aceasta și Hristos spune: «*Iată cu adevărat Israilitean în care nu este vicleşug*». Pentru aceasta și unii dintre Iudei spuneau către Nicodim: «*Caută şi vezi că profet nu s'a ridicat din Galileia*» [9]. Şi iarăși în altă parte: «*Hristos nu vine oare din satul Vitleem, de unde a fost David?*» [10] Şi era părerea obștească a tuturora că negreșit de acolo trebue să vină, nu din Galileia. Așa dar pentrucă Iosif și Maria erau cetățeni din Vitleem și părăsindu-l pe acela, și-au stabilit viața lor în Nazaret și locuiau acolo — lucru care se întâmplă adesea multor oameni, ca să părăsească orașele în care s'au născut și să locuiască în altele, în care nu s'au născut dintru început — și pentrucă trebuia ca Hristos să se nască în Vitleem, a ieșit porunca, așa că ei fără de voie au fost împinși spre orașul acela, căci Dumnezeu așa a orânduit. Legea care poruncia ca fiecare să se înscrie în patria lui, i-a silit să plece de acolo, adică din Nazaret, și să vină în Vitleem ca să se înscrie. Acest lucru lăsând și Evanghelistul să se înțeleagă, a spus: «*S'a suit şi Iosif din Galileea, din oraşul Nazaret, în Iudeea, în oraşul lui David, care se numeşte Vitleem, pentrucă era din casa şi din seminţia lui David, pentruca să se înscrie împreună cu Mariam, femeea logodită cu el, care era însărcinată. Şi s'a întâmplat în timpul când erau ei acolo, că s'au împlinit zilele*

ca ea să nască şi a născut pe Fiul ei cel Intâi născut» [11].

Ai văzut, iubitule, orânduiala lui Dumnezeu, care aduce la îndeplinire pe cele ale sale şi prin cei necredincioşi şi prin cei credincioşi, ca să cunoască cei străini de evlavie, adevăra lui tărie şi putere! Steaua a condus pe magi dela răsărit [12], iar legea a atras pe Mariam în patria pomenită de profeţi. De aici ne este şi nouă lămurit că Fecioara este din neamul lui David. Căci de vreme ce era din Vitleem, este lămurit că era şi din casa şi din seminţia lui David. Acest lucru l-a arătat şi Evanghelistul mai sus, prin cele ce spunea: *«S'a suit şi Iosif din Galileea împreună cu Mariam, pentrucă el era din casa şi seminţia lui David»* [13]. Ca să nu pui la îndoială şi să zici: De unde este oare evident că şi ea este din David, deoarece i s'a numărat spiţa neamului lui Iosif, iar pe strămoşii ei nimeni nu i-a numărat astfel ca pe ai aceluia, ascultă: *«In luna a şasea, a fost trimis de Dumnezeu îngerul Gavriil în oraşul Galileii, al cărui nume este Nazaret, la o fecioară logodită cu un bărbat, al cărui nume Iosif, din casa lui David»* [14]. Cuvintele: *«din casa lui David»* trebuesc înţelese că au fost spuse despre Fecioara, lucru care s'a şi arătat aici. Pentru această pricină a venit şi porunca şi legea aceasta, pentru ca să-i aducă la Ierusalim. Căci abia au călcat în cetate şi îndată s'a născut şi Iisus. Şi a fost

culcat în iesle, pentru motivul că au venit atunci mulţi oameni din toate părţile şi au ocupat dinainte locurile şi au făcut mare strâmtoare. Din aceeaşi pricină şi magii acolo i s'au închinat lui.

Dar ca să vă dau o dovadă mai clară şi mai uşoară de înţeles, ascultaţi-mă, vă rog, acum, căci voiesc să rechem în mintea voastră o istorie de demult şi să vă citesc legi vechi, încât cuvântul meu să vă fie în toate privinţele mai clar.

Era o lege veche la Iudei; dar mai bine să încep cuvântul de mai sus. Când Dumnezeu a eliberat poporul evreu din persecuţiile egiptene şi de o tiranie barbară, văzând că ei au încă rămăşiţe de ale păgânătăţii şi că sânt încântaţi de cele materiale şi că admiră măreţia şi frumuseţea templelor, a poruncit să li se zidească templu, care să eclipseze pe toate templele de pe pământ, nu numai prin scumpătatea materiei, nici numai prin varietatea artei, ci şi prin forma zidirii. Şi, după cum un tată iubitor de fii când primeşte după o absenţă îndelungată pe fiul lui care se întovărăşise cu oameni stricaţi, corupţi şi neînfrânaţi, şi care se bucurase de multă desfătare, îl pune cu întărire şi cu cinste într'un belşug mai mare, ca nu cumva fiind strâmtorat să-şi amintească de cele de mai înainte şi nici să nu le mai dorească pe acelea, tot astfel şi Dumnezeu, văzând pe Iudei încântaţi de cele materiale, merge şi

în acestea la extrem, pentru ca ei să nu mai dorească pe Egipteni sau pe cele ale Egiptenilor. Şi face templul după chipul întregei lumi, atât a celei materiale cât şi a celei spirituale. Căci după cum este pământ şi cer şi despărţitura din mijloc, această tărie, tot astfel a poruncit să se facă şi acela. Şi împărţind în două templul acesta şi punând catapeteasma la mijloc, a îngăduit ca partea din afara catapeteasmei să fie accesibilă tuturor, iar partea de dincolo de catapeteasmă inaccesibilă şi invizibilă tuturora, afară numai de arhiereu. Şi că această explicare nu este ideea mea, ci că templul a fost construit după chipul întregei lumi, ascultă ce spune Pavel, când vorbeşte despre urcarea lui Hristos la cer: «*Căci Hristos n'a intrat în sfinte făcute de mâni, după chipul celor adevărate*» [15]: prin aceste cuvinte arată că cele sfinte de aici erau chipurile celor adevărate. Dar că şi catapeteasma despărţea sfintele sfintelor de sfintele cele din afară, după cum însuşi cerul desparte pe cele de peste el de toate acestea dela noi, ascultă cum o indică şi pe aceasta când numeşte cerul catapeteasmă. Căci vorbind despre nădejde, că o avem ca pe o ancoră tare şi neclintită a sufletului, a adăugat: «*Şi străbate până dincolo de catapeteasmă, unde ca un înainte mergător al nostru a intrat Iisus, mai pre sus de cer*» [16]. Vezi că a numit catapeteasma cer? Dincoace de catapeteasmă era sfeşnicul şi masa şi jertfelnicul de aramă, care primea jertfele şi arderile de tot. Dincolo de catapeteasmă era chivotul, îmbrăcat de jur împrejur peste tot cu aur, care avea plăcile legământului şi năstrapa cea de aur şi toiagul lui Aaron, care a odrăslit şi jertfelnicul de aur, nu pentru jertfe, nici pentru arderi de tot, ci numai pentru tămâie. Şi era îngăduit tuturora să calce în partea de dincoace a catapetesmei, iar dincolo numai arhiereului. Şi voi aduce iarăşi despre aceasta mărturia lui Pavel, care spune astfel: «*Primul cort avea regule pentru slujba dumnezeească şi un sfânt locaş pământesc*» [17]. Cortul din afară îl numeşte sfânt locaş pământesc, pentrucă era îngăduit să intre în el toată lumea«*în care era sfeşnicul şi masa şi punerea înainte a pânilor. După a doua catapeteasmă cortul numit sfintele sfintelor, care avea cadelniţa de aur şi chivotul legământului, acoperit de jur împrejur peste tot cu aur, în care era năstrapa de aur, care avea mana şi toiagul lui Aaron, care a odrăslit şi plăcile legământului; deasupra lui Heruvimii slavei, care umbreau acoperemântul împăcării. Acestea fiind aşa întocmite, în partea întâi a cortului intrau preoţii totdeauna să facă slujba; iar în a doua numai arhiereul, o singură dată pe an şi nu fără sânge, pe care îl aducea pentru el şi pentru păcatele poporului*» [18]. Vezi că numai arhiereul intra şi numai o singură dată într'un întreg an?

Dar mă veți întreba: ce legătură au acestea cu ziua de azi? Așteptați puțin și nu vă neliniștiți. Noi săpăm izvorul dela obârșia sa și ne sârguim să ajungem chiar la vârful lui, în așa fel, încât cu ușurință toate să vi se facă clare. Dar mai bine, ca să nu mai fie încă mult timp întunecate cele pe care vi le vorbesc și prin faptul că sânt încă neclar să vă fac să pierdeți răbdarea față de lungimea celor spuse, vă voi spune acum cauza pentru care am adus toate aceste citate. Care este deci cauza? Când Elisabeta a avut în pântece pe Ioan de șase luni, atunci Maria a început să zămislească. Dacă am ști ce lună era aceea a șasea, vom ști și când a început Maria să zămislească. Apoi aflând când a început să zămislească, vom ști și când a născut, numărând nouă luni dela zămislire. Așa dar de unde vom ști care era a șasea lună a sarcinii Elisabetei? Dacă vom cunoaște care era luna în care a început să zămislească. Și de unde vom ști care era luna în care a zămislit? Dacă vom cunoaște în care timp i s'a binevestit lui Zaharia, bărbatul ei. Dar de unde vom cunoaște noi aceasta? Din dumnezeeștile Scripturi, după cum spune sfânta Evanghelie că Zaharia, pe când era înăuntrul Sfintei Sfintelor, îngerul a binevestit și i-a spus lui despre nașterea lui Ioan. Așa dar dacă vom dovedi în chip clar din Scripturi că arhiereul intra odată în Sfânta Sfintelor și singur și dacă vom dovedi când și

în ce lună a anului intra odată, va fi ușor de dovedit și timpul în care a fost binevestit. Și fiind făcută cunoscută aceasta va fi făcut cunoscut tuturor și începutul zămislirii. Așa dară că intra odată pe an, a arătat-o și Pavel; iar Moise face cunoscut acest lucru, zicând așa: *«Și a vorbit Domnul către Moise zicând: «Vorbește către Aaron, fratele tău, și să nu intre în orice timp în Sfânta de dincolo de catapeteasmă în fața acoperemântului împăcării, care este chivotul mărturiei, ca să nu moară»* [19]. Și iarăși: *«Și nu va fi niciun om în cortul mărturiei când el va intra ca să se roage în sfinte, până ce el va ieși; și se va ruga pentru el și pentru casa lui și pentru toată adunarea fiilor lui Israil; și se va ruga la jertfelnicul, care este înaintea Domnului»* [20]. Este evident din aceste cuvinte că nu intra totdeauna în Sfânta Sfintelor și nici nu era îngăduit să se apropie cineva când el era înăuntru, ci să stea dincoace de catapiteasmă. Țineți-le acum pe acestea cu grijă! Rămâne acum să se dovedească care era timpul în care intra în Sfânta Sfintelor și că făcea aceasta numai odată pe an. Dar de unde este evident acest lucru? Chiar din cartea aceasta a Leviticului. Căci spune astfel: *«In luna a șaptea, în a zecea zi a lunii, să vă smeriți sufletele voastre și să nu faceți niciun lucru în ea, și băștinașul și prozelitul care este între voi. Căci în ziua aceasta se va ruga pentru voi, ca să vă cură-*

țească de toate păcatele voastre. Inaintea Domnului să vă curățiți. Aceasta va fi sâmbetele sâmbetelor, odihnă; și smeriți-vă sufletele voastre; o lege veșnică va fi vouă. Și se va ruga preotul pe care îl vor unge și ale cărui mâni sânt sfințite, ca să îndeplinească slujba preoției după tatăl lui. Și va îmbrăca haina lui sfântă și va curăți Sfânta Sfintelor și cortul mărturiei și va curăți jertfelnicul și se va ruga pentru păcatele preoților și se va ruga pentru toată adunarea. Și va fi vouă aceasta lege veșnică ca să vă rugați pentru fii lui Israil, pentru toate păcatele lor. Se va face aceasta odată pe an, după cum a poruncit Domnul lui Moise» [21]. Aici vorbește despre sărbătoarea corturilor, căci atunci arhiereul intra odată pe an. Dar acest lucru l-au arătat și cele de mai sus, spunând că *«se va face aceasta odată pe an»*.

Așa dar dacă numai arhiereul intra în Sfânta Sfintelor în timpul sărbătorii corturilor, haide deci să dovedim că atunci îngerul s'a arătat lui Zaharia, când era în Sfânta Sfintelor. I s'a arătat numai lui pe când tămâia. Iar arhiereul singur nu intra altădată decât numai atunci. Dar nimic nu ne împiedecă să auzim și aceste cuvinte: *«S'a întâmplat în zilele lui Irod împăratul Iudeii, un preot cu numele Zaharia și femeea lui din fiicele lui Aaron și numele ei Elisabeta. Și s'a întâmplat ca slujind el înaintea lui Dumnezeu în săptămâna cetei sale, a ieșit la sorți*

să tămâieze după datina preoțească; și când a intrat în biserica Domnului la vremea tămâierii, iar toată mulțimea poporului se ruga afară» [22]. Amintește-ți acum, iubite, de cuvintele de mai sus, care spun: *«Și nu va fi niciun om în cortul mărturiei când el va intra, ca să se roage în Sfintele Sfintelor, până ce el va ieși»* [23]. *«Și i s'a arătat lui un înger al Domnului, care stătea în dreapta jertfelnicului tămâierii»* [24]. N'a spus: jertfelnicul jertfelor, ci: *jertfelnicul tămâierii*. Căci jertfelnicul cel din afară era al jertfelor și al arderilor de tot, dat cel dinlăuntru al tămâierii. Astfel și din aceasta și din faptul că s'a arătat numai lui, și din faptul că a spus că poporul era afară așteptându-l, este evident că a intrat în Sfânta Sfintelor. *«Și Zaharia când l-a văzut s'a spăimântat și a căzut frică peste el. Dar îngerul a zis către dânsul: «Nu te teme, Zaharie, că s'a auzit rugăciunea ta și Elisabeta, femeea ta, îți naște un fiu și-i vei pune numele Ioan... Și poporul aștepta pe Zaharia și se mira că el zăbovește. Iar când a ieșit le făcea semne și nu putea să vorbească»* [25]. Vezi că era dincolo de catapiteasmă? Atunci așa dar i s'a binevestit. Iar timpul bunei vestiri era acela al sărbătorii corturilor și al postului, deoarece acest sens au cuvintele: *«Smeriți-vă sufletele voastre»* [26]. Această sărbătoare se prăznuiește la Iudei către sfârșitul lunii Septemvrie, după cum prea bine știți și voi, căci atunci am vorbit

multe cuvinte către Iudei, acuzând postul lor fără rost. In acel timp a zămislit deci şi Elisabeta, femeea lui Zaharia. Şi ea s'a tăinuit pe sine cinci luni, zicând că: «*Astfel mi-a făcut Domnul în zilele în care m'a văzut, ca să şteargă ruşinea mea între oameni*» [27].

Prin urmare este momentul să arăt că pe când era ea în luna a şasea a zămislirii lui Ioan, Maria a primit bunele vestiri ale zămislirii. Când a venit la Maria îngerul Gavriil şi i-a zis: «*Nu te teme, Marie, căci ai aflat har la Dumnezeu, şi iată vei lua în pântece şi vei naşte fiu şi-i vei pune numele Iisus*» [28], ea s'a turburat şi căuta să afle chipul; dar îngerul, răspunzându-i, i-a zis: «*Duhul cel Sfânt se va pogorî peste tine şi puterea Celui prea înalt te va umbri; deaceea şi Sfântul care se va naşte din tine se va numi Fiul lui Dumnezeu. Iată şi Elisabeta, rudenia ta, care se zicea stearpă, a zămislit şi ea un fiu la bătrâneţele ei şi este a şasea lună de când i s'a întâmplat aceasta, căci la Dumnezeu niciun lucru nu este cu neputinţă*» [29]. Aşa dar dacă Elisabeta a luat început de a zămisli după luna Septemvrie, după cum s'a demonstrat, trebue să se numere dela acea lună şase luni. Aşa dar aceste luni sânt: Octomvrie, Noemvrie, Decemvrie, Ianuarie, Fevruarie şi Martie. Aşa dar după aceasta a şasea lună, Maria a luat început zămislirii. Din această pricină, dacă numărăm nouă luni, vom da peste luna aceasta de faţă. Aşa dar prima lună a conceperii Stăpânului este Aprilie. După aceasta: Mai, Iunie, Iulie, August, Septemvrie, Octomvrie, Noemvrie şi Decemvrie, iar această lună este aceea pe care o avem de faţă, în care prăznuim ziua.

Dar ca să vă fie mai clare iarăşi cele spuse, voi recapitula către dragostea voastră din nou aceleaşi lucruri. Singur arhiereul intra odată pe an în Sfânta Sfintelor. Când se întâmpla aceasta? In luna lui Septemvrie. Deci atunci a intrat Zaharia în Sfânta Sfintelor; şi atunci i s'a binevestit despre Ioan. Zaharia a plecat de acolo şi femeea lui a început să zămislească. După Septemvrie, când Elisabeta era în luna a şasea, adică în luna Martie, a început deci să zămislească Maria. Numărând deci nouă luni dela Aprilie, vom ajunge la luna de faţă, în care s'a născut Domnul nostru Iisus Hristos.

V'am făcut clare pe toate cele cu privire la ziua aceasta. După ce vă voi spune încă ceva, voi sfârşi cuvântarea mea, lăsând ca pe cele mai mari să vi le spună dascălul obştesc [30].

Pentrucă mulţi dintre păgâni râd batjocoritor când aud că Dumnezeu a fost născut în trup, iar pe mulţi dintre cei mai simpli îi turbură şi îi smintesc, este necesar să spun şi către păgâni şi către cei cari se smintesc, să nu se turbure niciodată, lăsâdu-se convinşi de nişte oameni nebuni şi nici să nu se smintească din pricina batjocorii celor necredincioşi. Căci de multe

ori chiar copii cei mici râd când vorbim despre lucruri foarte serioase și când ne îndeletnicim cu lucrurile cele necesare; râsul însă nu este o dovadă de netrebnicia lucrurilor asupra cărora se râde, ci a ignoranței celora cari râd. Acelaș lucru trebue spus și cu privire la păgâni, că ei, fiind aproape mai ignoranți decât copii, defăimează pe cele vrednice de cutremur și pline de multă minune, iar pe cele cu adevărat vrednice de râs le cinstesc și le venerează. Totuși, cele ale noastre, luate în râs de ei, rămân în propria lor majestate, fără ca ceva din râsul acelora să le vateme în slava lor, pe când cele ale lor, venerate în toate privințele, își arată propria lor urîțenie. Nu este oare cea mai înaltă expresie a demenței, că ei pe de o parte rătăcind, socotesc că nici nu fac, nici nu spun ceva rușinos atunci când bagă pe dumnezeii lor în pietre, în lemne, și în statui de niciun preț și îi încuie ca într'o închisoare, iar pe de altă parte, ne acuză pe noi, cari spunem că Dumnezeu și-a construit luiși templu viu din Duhul Sfânt prin care a folosit pe toată lumea? Ce fel de acuzație este aceasta? Căci dacă este rușinos ca Dumnezeu să locuiască într'un corp omenesc, cu mult mai rușinos este să locuiască în piatră și în lemn, și cu atât mai rușinos cu cât piatra și lemnul sânt mai de puțină cinste decât omul, afară numai dacă nu li se pare că neamul nostru omenesc este de mai puțin preț decât aceste materii lipsite de simțire.

Ei îndrăznesc să pogoare ființa lui Dumnezeu și în pisici și în câni, iar mulți dintre eretici o coboară și în obiecte mai necinstite decât acestea. Noi însă nici nu spunem ceva din acestea, nici n'am suferi ca să se audă vreodată așa ceva, ci spunem că Hristos a luat din pântece feciorelnic trup curat, sfânt, neîntinat și inaccesibil păcatului și a îndreptat făptura sa. Păgânii și cu ei manihei, cari au aceleași credințe rele, cu toate că introduc ființa lui Dumnezeu în câni, în maimuțe și în tot felul de fiare —căci ei spun că sufletul acestora toate este din ființa lui Dumnezeu — nu se cutremură, nici nu se ascund de rușine, ba din contră spun că noi vorbim lucruri nevrednice de Dumnezeu, noi cari nu suferim să concepem ceva din acestea, ci spunem că a fost cu cuviință și potrivit lui, că venind a îndreptat propria lui operă prin modul acestei nașteri. Ce zici, spune-mi, omule! Tu care afirmi că sufletul ucigătorilor de oameni și al șarlatanilor este din ființa lui Dumnezeu, îndrăznești să ne acuzi pe noi cari nu suferim nimic din acestea, nici nu răbdăm să se audă vorbindu-se, ci condamnăm ca necredincioși pe cei cari le vorbesc? Ce afirmăm noi însă? Aceea susținem că Dumnezeu și-a construit luiși templu sfânt, și că prin acela a introdus în viața noastră viețuirea cerurilor. Și cum n'ați fi vrednici de mii de ori de moarte și din cauza acuzațiilor cu care ne acuzați și din

cauza faptelor necucernice, pe care nu încetați de a le face? Căci dacă, după cum voi spuneți, este nepotrivit lui Dumnezeu ca să locuiască într'un corp curat și neîntinat, cu cât mai nepotrivit este să locuiască în trupul unui șarlatan, al unui jefuitor de morminte, al unui hoț, al unui ucigaș, al unei maimuțe, al unui câne, iar nu în corpul acesta sfânt și neîntinat, care șade acum în dreapta Tatălui? Căci ce vătămare poate să se aducă lui Dumnezeu din această iconomie, sau ce întinăciune? Nu vedeți acest soare, al cărui corp este material, că este supus stricăciunii și pieritor, chiar dacă s'ar sugruma de mii de ori păgânii și maniheii auzind acestea. Dar nu numai acesta, ci și pământul și marea și în general toată zidirea văzută este supusă deșărtăciunii. Și ascultă pe Pavel, care arată aceasta, în cele ce spune: «*Pentrucă făptura s'a supus deșărtăciunii nu de voia sa, ci din pricina celui care a supus-o, spre nădejde*» [31]. Apoi după ce a arătat ce înseamnă cuvintele: a fi supusă deșărtăciunii, a adăugat zicând: «*Că și însăși această făptură va fi izbăvită din robia stricăciunii spre libertatea slavei fiilor lui Dumnezeu*» [32]. Prin urmare toată creatura este acum pieritoare și coruptibilă, deoarece a fi rob stricăciunii, nu este nimic altceva decât a fi coruptibil. Așa dar dacă soarele, care este corp coruptibil, își sloboade razele sale pretutindeni și cu toate că atinge cu razele sale și noroaie și spurcăciuni și

multe alte lucruri de acest fel, totuși curățenia sa proprie nu este întru nimic vătămată din împreunarea cu corpurile, ci, împărtășind din forța sa proprie multora din corpurile care l-au primit, își trage la sine iarăși curate razele, fără ca să ia nici cea mai mică parte din mirosul greu și murdărie, cu mult mai vârtos Soarele dreptății, Stăpânul puterilor necorporale, când a venit în trup curat, nu numai că n'a fost pângărit, dar l-a făcut pe acesta mai curat și mai sfânt. Așa dar gândindu-ne la toate acestea și aducându-ne aminte de glasul ce spune: «*Voi locui în ei și voi merge în ei*» [33] și iarăși: «*Voi sânteți Biserica lui Dumnezeu și Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi*» [34] să spunem și noi acestea către păgâni, să închidem gurile nerușinate ale necredincioșilor, să ne bucurăm de bunătățile noastre, să slăvim pe Dumnezeul întrupat din pricina unei atât de mari pogorîri și, după puterea noastră, să-i dăm cinstea și răsplata ce i se cuvine. Dar din partea noastră lui Dumnezeu n'ar fi altă răsplată decât numai mântuirea noastră și a sufletelor noastre și râvnă pentru virtute.

Să nu fim nerecunoscători prin urmare față de binefăcătorul nostru, ci toți să-i dăm pe cele după putere: credință, nădejde, dragoste, curățenie sufletească, milostenie, iubire de străini. Iar ceeace v-am rugat mai înainte, aceea și acum și totdeauna nu voi înceta a vă ruga. Și ce anume? Când aveți să vă apropiați de masa

aceasta înfricoșată și dumnezeească și de sfintele taine, faceți aceasta cu frică și cu cutremur, cu conștiință curată, cu post și rugăciune, fără să faceți sgomot, fără să tropăiți din picioare și fără să împingeți pe cei de pe lângă voi. Căci a face unele ca acestea este cea mai mare nebunie și cel mai mare dispreț și atrage asupra celor cari fac multă muncă și pedeapsă. Gândește-te, omule, de ce fel de jertfă ai să te atingi, de ce fel de masă te apropii! Adu-ți aminte că fiind pământ și cenușă te împărtășești cu sângele și trupul lui Hristos. Când un împărat vă chiamă la ospăț, cu frică vă așezați la masă și vă împărtășiți din bucatele puse înainte cu sfială și cu liniște; dar când Dumnezeu vă chiamă la masa lui și-l pune înainte pe Fiul lui, când sânt de față puterile îngerești cu frică și cu cutremur, iar Heruvimii își acopăr fețele și Serafimii strigă cu cutremur: Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul, tu strigi și faci sgomot la acest ospăț duhovnicesc. Nu știi oare că sufletul trebue să fie plin de liniște în acel timp? Atunci este nevoie de multă pace și liniște, nu de sgomot, de mânie și de turburare. Acestea fac necurat sufletul care se apropie. Ce iertare vom avea dară noi, cari, după atâtea păcate, nu ne curățim de aceste patimi iraționale nici în timpul când ne apropiem de aceste sfinte taine! Dar în general ce este oare mai de trebuință decât acele care sânt puse înainte pe masa acea-

sta? Sau ce ne turbură pe noi ca să ne grăbim spre a părăsi pe cele duhovnicești și să alergăm la cele trupești? Nu, vă rog și vă implor, să nu pornim urgia lui Dumnezeu asupra noastră înșine. Sfintele taine din fața noastră sânt leac mântuitor al rănilor noastre, sânt bogăție neîmpuținată, pricinuitoare a împărăției cerurilor. Așa dar când ne apropiem să ne cutremurăm, să mulțumim, să cădem în fața lor, mărturisindu-ne greșalele noastre, să vărsăm lacrămi, bocind răutățile noastre proprii, să dăm lui Dumnezeu rugăciuni neîntrerupte. Astfel fiind curățiți, să ne apropiem cu liniște și cu bună rânduială, ca unii ce mergem la Impăratul cerurilor. Când primim jertfa cea fără de prihană și sfântă să o sărutăm, cu ochii să o îmbrățișăm, să ne înfăcărăm mintea, ca să nu venim la biserică spre judecată și spre osândă, ci spre curățirea sufletului, spre sfințire, spre virtute, spre împăcarea cu Dumnezeu, spre pace nesdruncinată, spre temeiul a nenumărate bunătăți, ca să ne sfințim și pe noi înșine și să întărim și pe aproapele nostru. Aceasta o spun neîncetat și nu voi înceta de a o spune. Căci ce folos avem să venim degeaba și în zădar la biserică dacă nu învățăm nimic din cele folositoare? Și care ar fi câștigul dacă v'aș vorbi totdeauna ca să vă fac plăcere? Timpul de față este scump, iubiților, să ne trezim, să priveghem, să punem rânduială în noi înșine, să arătăm toată râvna

adevărată față de toți, să fim cuvioși față de toate. Fie că trebue să ascultăm cuvintele dumnezeești, fie că trebue să ne rugăm, fie că trebue să ne apropiem de masa aceasta dumnezeească, fie că trebue să facem altceva, toate acestea să fie săvârșite cu frică și cutremur, ca să nu atragem prin lenevire blestem. «*Căci blestemat,* spune Scriptura, *este tot cel care face lucrul lui Dumnezeu cu lenevire*» [35]. Sgomotul și mânia este o insultă față de jertfa care este de față. Este cel mai mare dispreț să ne apropiem de Dumnezeu întinați. Ascultă ce spune apostolul despre unii ca aceștia: «*De va strica cineva Biserica lui Dumnezeu și Dumnezeu îl va strica pe acela*» [36]. Așa dar să nu mâniem pe Dumnezeu în loc de a-l împăca, ci, arătând toată silința și toată podoaba și neturburarea sufletului, să ne apropiem cu rugăciune și cu inima sdrobită, ca prin acestea, îmblânzind pe Stăpânul nostru Iisus Hristos, să putem dobândi bunurile făgăduite nouă, cu harul și iubirea de oameni a însuși Domnului nostru Iisus Hristos, cu carele Tatălui împreună și Duhului Sfânt slava, puterea, cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

CUVÂNT
LA NAŞTEREA MÂNTUITORULUI NOSTRU IISUS HRISTOS [37]

Taină străină și minunată văd; cântecele păstorilor răsună de jur împrejurul urechilor mele; nu cântă cu fluerul o cântare lipsită de sens, ci cântare cerească ei cântă. Ingerii cântă, Arhanghelii melodiază, Heruvimii înalță imne, Serafimii doxologesc. Toți prăznuiesc văzând pe Dumnezeu pe pământ și pe om în ceruri, pe cel de sus jos din pricina tainei întrupării și pe cel de jos sus din pricina iubirii de oameni.

Astăzi Vitleemul a imitat cerul; în locul stelelor primește pe îngeri cântând, iar în locul soarelui face loc, în mod necircumscris, Soarelui dreptății. Nu cerceta cum se petrece acest lucru, căci unde vrea Dumnezeu, rânduiala firii este învinsă. A voit, a putut; s'a pogorît, a mântuit. Toate conlucrează cu Dumnezeu. Astăzi cel ce este se naște și cel ce este se face ceeace nu era. Fiind Dumnezeu, se face om, fără să înceteze de a fi Dumnezeu. Nu s'a făcut om prin o îndepărtare de Dumnezeire și iarăși nici nu s'a făcut din om Dumnezeu pe calea unei per-

fecţiuni progresive, ci fiind Cuvânt s'a făcut trup, rămânându-i neschimbată firea lui din pricina impasibilităţii ei. Când s'a născut, iudeii tăgăduiau naşterea sa străină, fariseii interpretau fals cărţile dumnezeeşti, iar cărturarii grăiau cele protivnice legii. Irod nu căuta pe cel născut ca să-l cinstească, ci ca să-l piardă. Astăzi însă au văzut că toate s'au întâmplat împotrivă. «*Nu s'a ascuns,* după cum zice psalmistul, *dela copiii lor în altă generaţie*» [38]. Căci au venit împăraţi, cari s'au minunat de împăratul ceresc, cum a putut veni pe pământ fără să aibă îngeri, fără arhangheli, fără tronuri, fără domnii, fără puteri, fără stăpâniri, ci a venit mergând pe o cale străină şi necălcată de nimeni, a ieşit dintr'un pântece nepângărit şi cu toate acestea nici n'a lăsat pe îngeri lipsiţi de conducerea lui şi nici n'a ieşit din Dumnezeirea proprie prin întruparea sa. Impăraţii au venit ca să se închine Impăratului ceresc al slavei; soldaţii ca să slujească generalismului puterii; femeile, ca să vadă pe cel născut din femee, spre a schimba în bucurie durerile femeii; fecioarele, ca să vadă pe copilul Fecioarei, minunându-se că făcătorul laptelui şi al sânurilor, cel care face să se deschidă spontan izvoarele sânurilor, a primit hrană de copil dela mamă fecioară; pruncii, ca să vadă pe cel care s'a făcut prunc, spre a culege laudă din gura pruncilor, a celor ce sug [39]; copiii, ca să vadă pe co-

pilul care a dat naştere la mucenici din pricina nebuniei lui Irod [40]; bărbaţii, ca să vadă pe cel care s'a făcut om şi care a vindecat răutăţile robilor; păstorii ca să vadă pe păstorul cel bun, care şi-a pus sufletul pentru oi [41]; preoţii, ca să vadă pe cel făcut arhiereu după rânduiala lui Melchisedec [42]; robii, ca să vadă pe cel care a luat chip de rob, spre a cinsti robia noastră cu libertatea [43]; pescarii, ca să vadă pe cel care a făcut din pescari vânători de oameni [44]; vameşii, ca să vadă pe cel care a arătat pe Evanghelist dintre vameşi [45]; femeile păcătoase, ca să vadă pe cel care a întins picioarele sale, spre a fi spălate cu lacrămi de femee păcătoase [46]. Şi ca să spun pe scurt, au venit toţi păcătoşii ca să vadă pe mielul lui Dumnezeu care ridică păcatul lumii [47]: magii aducând daruri, păstorii binecuvântând, vameşii evanghelizând, femeile păcătoase mir purtând, Samariteanca însetând de izvorul vieţii [48], Hananianca având credinţă neîndoielnică [49]. Aşa dar când toţi aceştia saltă de bucurie, vreau să salt şi eu, vreau să dănţuesc, vreau să prăznuesc; dar nu dănţuesc lovind coardele chitarei, nici nu agit bastonul împodobit cu foi de viţă, nici nu suflu din fluer şi nici nu aprind torţe, ci în locul instrumentelor muzicale port scutecile lui Hristos. Acestea-mi sânt speranţa, acestea-mi sânt viaţa, acestea-mi sânt mântuirea, acestea-mi sânt fluerul, acestea-mi, sânt chitara. Pentru aceasta şi vin pur-

tându-le, pentru ca prin puterea lor să iau tăria cuvintelor spre a spune cu îngerii: «*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu*», iar cu păstorii: «*Şi pre pământ pace, între oameni bunăvoire*» [50].
Astăzi cel născut din Tatăl, într'un chip cu neputinţă de rostit prin cuvinte, se naşte, pentru mine, din Fecioară, într'un chip inexplicabil. Atunci s'a născut, potrivit firii, din Tatăl înainte de veci, după cum ştie cel care l-a născut; iar astăzi iarăşi s'a născut, contra firii, cum ştie harul Duhului Sfânt. Naşterea lui cea de sus este adevărată, iar naşterea cea de jos nemincinoasă. Cu adevărat s'a născut Dumnezeu din Dumnezeu, şi cu adevărat acelaş s'a născut om din Fecioară. Sus singurul Unul născut din unul singur, jos, acelaş, singurul Unul născut din singura Fecioară. După cum cu privire la naşterea de sus este necucernic să presupui mamă, tot astfel este hulitor să presupui tată cu privire la naşterea de jos. Tatăl a născut neseminal, iar Fecioara a născut fără stricăciune; căci nici Dumnezeu, când a născut, n'a născut seminal, deoarece a născut într'un chip propriu lui Dumnezeu, nici Fecioara, când a născut, n'a suferit stricăciune, deoarece a născut dela Duhul Sfânt. Pentru aceea nici naşterea lui cea de sus nu se poate interpreta, nici naşterea lui cea din vremurile din urmă nu îngăduie să fie iscodită. Că Fecioara a născut, astăzi ştiu; că Dumnezeu a născut, în afară de timp, cred; dar felul naşterii am învăţat să-l cinstesc în tăcere şi n'am primit îngăduinţa să-l iscodesc prin cuvinte. Cu privire la Dumnezeu nu trebue să dăm atenţie la firea lucrurilor, ci să credem în puterea celui care le săvârşeşte. Este o lege a firii ca femeea să nască când este unită prin căsătorie. Dar când Fecioara, care nu cunoaşte căsătoria, naşte şi iarăşi se arată fecioară, atunci lucrul este mai pre sus de fire. Să se iscodească aşa dar ceeace este potrivit firii; dar ceeace este mai presus de fire să se cinstească în tăcere, nu ca ceva ce trebue evitat, ci ca ceva inexplicabil şi vrednic de a fi cinstit în tăcere. Dar vă rog, iertaţi-mă pe mine, care vreau să sfârşesc cuvântul cu introducerea; căci fiind neîndemânatec, nu ştiu în ce chip sau în care parte să întorc cârmele cuvintelor.

Ce să spun sau ce să vorbesc? Văd pe aceea care a născut, văd şi pe cel născut, dar nu văd odată cu aceasta felul naşterii. Acolo unde Dumnezeu voieşte este învinsă firea, este învins şi hotarul orânduielii. Nu s'a făcut un lucru potrivit firii, ci o minune mai pre sus de fire. Natura şi-a suspendat legile sale şi a îndeplinit voinţa Stăpânului. O har cu neputinţă de rostit prin cuvinte! Cel Unul născut înainte de veci, cel neatins, cel simplu, cel necorporal, a intrat în corpul meu stricăcios şi văzut. Pentru ce? Pentru ca fiind văzut să înveţe, iar prin învăţătura lui să conducă spre cele ce nu se văd. In adevăr, pentrucă oamenii dau mai multă cre-

zare ochiului decât auzului, și pun la îndoială ceeace nu văd, pentru aceea a îngăduit ca prin întrupare să ofere și ochilor vederea lui, spre a risipi îndoiala. Se naște dintr'o fecioară, care ignora lucrul; căci nici n'a conlucrat la ceeace s'a întâmplat, nici n'a contribuit la ceeace s'a făcut, ci a fost un simplu organ al puterii lui tainice. Atât a știut numai cât a aflat dela Gavriil, când ea l-a întrebat: «*Cum va fi mie aceasta, întrucât nu cunosc bărbat?*» [51]. Iar arhanghelul îi spune: «Aceasta vrei să afli? *Duhul Sfânt se va pogorî peste tine și puterea Celui prea înalt te va umbri*» [52]. Dar în ce chip a fost cu ea, iar puțin mai târziu din ea? După cum un meșter, când găsește o materie foarte folositoare, lucrează din ea cel mai frumos obiect, tot astfel și Hristos când a găsit sfânt și trupul și sufletul Fecioarei, și-a construit luiși templu însuflețit și a plăsmuit din Fecioară omul, în chipul în care a voit. Și după ce s'a îmbrăcat cu el, astăzi s'a născut, fără să se rușineze de diformitatea naturii omenești. Iar faptul de a purta propria lui creație nu i-a adus lui nicio insultă; iar creatura, prin faptul că a ajuns îmbrăcăminte Creatorului, a cules rod cea mai mare slavă. Căci după cum la început, când a fost făcut primul om, era cu neputință ca să fie făcut omul, înainte de a lua Dumnezeu tina în mânile lui, tot astfel și vasul corupt era cu neputință să se transforme dacă n'ar fi ajuns îmbrăcăminte Creatorului.

Dar ce să spun sau ce să grăesc? Minunea mă înspăimântă. Cel bătrân în zile s'a făcut copil; cel care stă pe scaun înalt și prea slăvit este așezat în iesle; cel nepipăit, cel simplu, cel necompus și cel necorporal este cuprins de mâni omenești; cel care a rupt legăturile păcatului se înfașă în scutece, pentrucă vrea aceasta. Căci vrea să prefacă necinstea în cinste, să îmbrace ceeace este neslăvit cu slavă, să arate chip de viețuire virtuoasă ceeace era de regulă supus insultei. Pentru aceea ia corpul meu, ca eu să fac loc Cuvântului lui; și luând corpul meu, îmi dă Duhul lui; ca dând și luând, să-mi aducă vistieria vieții. Ia trupul meu ca să mă sfințească; îmi dă Duhul lui ca să mă mântuie.

Dar ce să spun sau ce să vorbesc? «*Iată Fecioara va avea în pântece*» [53]. Nu se vorbește de ceva ce avea să se întâmple, ci este admirat ca ceva făcut. Printre Iudei s'a făcut, de care se și zicea, dar de noi se crede, la care nici nu se numea. «*Iată Fecioara va avea în pântece*». Cuvintele sânt ale sinagogii, dar averea este a Bisericii. Sinagoga a găsit tabelele legii, dar Biserica a descoperit mărgăritarul. Aceea a vopsit lâna, iar aceasta a îmbrăcat purpura. L-a născut o Iudaică, dar l-a primit întreaga lume. Sinagoga l-a hrănit și l-a alăptat, dar Biserica l-a stăpânit și i-a cules roadele. La aceea mlădița viței, iar la mine strugurele adevărului. Aceea a cules strugurele, iar neamurile beau băutura cea mi-

stică. Aceea a semănat în Iudeea grăuntele de grâu, iar neamurile cu coasa credinţei au cules spicul. Neamurile au tăiat într'un chip cucernic trandafirul, iar Iudeilor le-a rămas spinul necredinţei. Păsărica a sburat, iar cei nebuni stau lângă cuib. Iudeii interpretează foile cărţii, iar neamurile culeg rodul Duhului. *«Iată Fecioara va avea în pântece»*. Spune-mi, o Iudee, spune-mi, deci, pe cine a născut? Ai cel puţin atâta încredere în mine cât ai avut în Irod. Dar nu ai încredere. Ştiu pentru ce; din pricina vicleniei. In adevăr aceluia ai spus ca să-l omoare; mie însă nu-mi spui, ca să nu mă închin lui. Dar pe cine a născut? Pe cine? Pe Stăpânul firii. Chiar dacă tu taci, firea strigă; căci a născut, aşa precum cel care s'a născut a voit să se nască. Legile naturii nu îngăduiau o naştere ca a sa; dar ca Stăpân al naturii a introdus un fel străin de naştere, ca să arate, că şi atunci când s'a făcut om, nu se naşte ca un om, ci se naşte ca un Dumnezeu. Se naşte aşa dar astăzi din Fecioară învingând firea şi depăşind legile căsătoriei. Căci se cuvinea şefului sfinţeniei să se nască printr'o naştere curată şi sfântă, deoarece acesta este cel care altădată a plăsmuit pe Adam din pământ virgin, iar din Adam, fără de femee, a făcut femee. Şi după cum Adam a dat naştere la femee fără de femee, tot astfel şi azi Fecioara a născut bărbat fără de bărbat. Şi pentrucă neamul femeesc datora mulţumire

oamenilor, pentrucă Adam a lăstărit femeea fără de femee, pentru aceea azi Fecioara a născut fără de bărbat, plătind, pentru Eva, bărbaţilor datoria. Ca să nu se îngâmfe Adam, că a lăstărit femee fără de femee, pentru aceea şi Fecioara astăzi a născut bărbat fără de bărbat, ca prin comunitatea minunii să arate egalitatea firii. Căci după cum din Adam a luat coasta şi pe Adam nu l-a micşorat cu nimic, tot astfel şi în Fecioară a plăsmuit om şi n'a distrus fecioria. Nevătămat a rămas Adam şi după luarea coastei; nepângărită a rămas şi Fecioara după naşterea pruncului. Pentru aceasta nu şi-a construit luişi templu din altă materie şi nici nu s'a îmbrăcat plăsmuind un trup de altă natură, ca să nu pară că insultă plămădeala din care a fost făcut Adam. Din pricină că omul, prin înşelăciune, a ajuns unealta diavolului, pentru aceasta a luat însuşi templul însufleţit înşelat, ca prin legătura lui cu Creatorul să-l smulgă din prietenia cu diavolul. Dar deşi s'a făcut om, nu se naşte ca om, ci se naşte ca Dumnezeu. Căci dacă s'ar fi născut dintr'o căsătorie obişnuită, după cum se naşte fiecare din noi, Dumnezeirea lui s'ar fi socotit de mulţi o minciună. Acum însă, pentru aceasta se naşte din Fecioară; iar prin naşterea sa păstrează şi pântecele Fecioarei neschimbat şi păzeşte şi fecioria neîntinată, pentru ca felul străin al sarcinii să-mi fie pricinuitor de mare credinţă.

Pentru aceea dacă mă va întreba, fie Elen, fie Iudeu, că Hristos, fiind Dumnezeu după fire, s'a făcut om, mai pre sus de fire, voi spune: da, aducând ca mărturie a cuvintelor mele pecetea fără pată a fecioriei; căci în chipul acesta este Dumnezeu, deoarece a învins rânduiala firii; în chipul acesta este olar al pântecelui și descoperitor al fecioriei, deoarece felul nașterii a fost nepângărit și și-a construit luiși templu într'un mod cu neputință de rostit prin cuvinte, în chipul în care a voit. Spune-mi așa dar, Iudee, a născut Fecioara sau nu? Căci dacă a născut, mărturisești nașterea lui neobișnuită; iar dacă n'a născut, pentru ce ai înșelat pe Irod? Căci tu, când el a întrebat unde se naște Hristos, ai spus că în Vitleemul Iudeii [54]. Oare nu știam eu satul sau locul nașterii sale? Nu cunoșteam eu oare vrednicia celui născut? Oare n'a pomenit de el ca de Dumnezeu? «*Căci va naște fiu,* zice Isaia, *și-i vor pune numele lui Emanoil*» [55]. N'ați introdus voi, dușmani nerecunoscători, acest adevăr? Oare nu ne-ați învăţat pe noi toate cele cu privire la el voi, cărturarii și fariseii, păzitorii exacţi ai legii? Nu cunoaștem noi limba evreească? Nu interpretați voi Scripturile? După ce Fecioara a născut și înainte de a naște — ca să nu pară citatul acela că este interpretat spre harul lui Dumnezeu — n'ați adus voi, când ați fost întrebați de Irod, ca martor pe profetul Mihea spre a întări cu-

vântul vostru? «*Și tu,* zice proorocul, *Vitleem, casa lui Efrata, cu nimic nu ești mai mică între conducătorii lui Iuda, căci din tine va ieși conducător, care va păstori pe poporul meu Israil*» [56]. Bine a spus profetul: «*din tine*», căci dintre voi a ieșit și a venit pentru lumea întreagă. In adevăr cel care este, vine; iar cel care nu este se creează sau se face. Dar el și era și mai înainte era și era totdeauna. El era totdeauna ca Dumnezeu, guvernând lumea; azi a venit și ca om și ca Dumnezeu: ca om, ca să păstorească poporul, iar ca Dumnezeu, ca să mântue lumea întreagă. O, dușmani folositori! O, acuzatori iubitori de oameni, cari fără să-și dea seama au arătat pe Dumnezeul născut în Vitleem, cari au făcut cunoscut pe Stăpânul ascuns în iesle, cari, fără voia lor, au arătat pe cel care stătea în peșteră și au făcut bine fără să vrea, căci l-au descoperit, voind să-l ascundă. Ai văzut dascăli neînvăţaţi? Invață ceeace ei înșiși nu cunosc; deși sânt flămânzi, hrănesc; deși însetează, adapă; deși sânt săraci, îmbogătesc. Veniți dar să sărbătorim, veniți să prăznuim. Felul sărbătorii este străin, deoarece și cuvântul nașterii este paradoxal. Astăzi a fost dezlegată legătura cea veche, diavolul a fost făcut de rușine, demonii au fugit, moartea a fost distrusă, raiul s'a deschis, blestemul a dispărut, păcatul a fost alungat, înșelăciunea s'a îndepărtat, adevărul s'a reîntors, iar cuvântul evlaviei

s'a răspândit și a alergat pretutindeni. Viețuirea celor de sus a fost sădită pe pământ, îngerii au tovărășie cu oamenii, iar oamenii stau fără teamă de vorbă cu îngerii. Pentru ce? Pentrucă Dumnezeu a venit pe pământ și omul s'a suit în cer; toate s'au amestecat. A venit pe pământ, întreg fiind în ceruri; iar întreg fiind în cer, întreg este pe pământ. Fiind Dumnezeu, s'a făcut om, fără să înceteze de a fi Dumnezeu; Cuvântul cel care este impasibil, s'a făcut trup; și s'a făcut trup pentru ca să locuiască în noi. Nu s'a făcut Dumnezeu, ci era Dumnezeu. Pentru aceasta s'a făcut trup, ca să-l primească ieslea pe cel pe care nu-l cuprindea cerul. Pentru aceasta a fost pus în iesle, pentru ca cel care hrănește universul să primească hrană de copil dela maică fecioară. Pentru aceasta Tatăl veacurilor viitoare este cuprins de brațe feciorelnice ca prunc de țâță, ca să poată și magii să se apropie de el. Astăzi au venit și magii; și ei au făcut începutul de a fi tăgăduit tiranul; astăzi cerul se laudă, arătând prin stea pe Stăpânul lui, iar Domnul stând pe norul ușor [57] al corpului aleargă spre Egipt; în aparență el fuge de viclenia lui Irod, iar în realitate împlinește ceeace se spune de Isaia: «*Va fi,* zice proorocul, *în ziua aceea Israil al treilea între Asirieni și între Egipteni; binecuvântat va fi poporul meu în pământul pe care Domnul Savaot l-a binecuvântat zicând: Binecuvântat va fi poporul meu cel din Egipt și cel dintre Asirieni și cel în Israil*» [58]. Ce spui, Iudee? Cel dintâi a ajuns al treilea? Egiptenii și Asirienii au fost puși înainte, iar primul născut Israil este numărat pe urmă? Da; pe bună dreptate Asirienii vor fi primii, pentrucă și aceștia primii s'au închinat lui prin magi. Egiptenii după Asirieni, pentrucă și aceștia l-au primit când el a fugit de viclenia lui Irod. Cel din urmă este numărat Israil, pentrucă după botezul în Iordan l-au cunoscut prin apostoli. In Egipt însă n'a intrat fără motiv, sguduind cele făcute de mâni ale Egiptului [59], ci după ce a închis toate porțile Egiptului prin pierderea primilor născuți. Pentru aceasta astăzi a intrat ca prim născut, pentru ca să desființeze jalea vechei tristețe. Că Hristos se numește prim născut, mărturisește astăzi Luca Evanghelistul, zicând: «*Și a născut pe Fiul ei primul născut și l-a înfășat și l-a culcat în iesle, pentrucă nu aveau loc în casa de oaspeți*» [60]. A intrat așa dar în Egipt ca să desființeze jalea vechei tristețe; în locul plăgilor aducând bucurie, în locul nopții și a întunerecului dăruind lumina mântuirii. Apa râului era atunci molipsitoare din pricina măcelului pruncilor necopți. Dar cel care altădată a înroșit apa a intrat în Egipt și a făcut valurile fluviului născătoare de mântuire, curățind, prin puterea Duhului, necurățenia și spurcăciunea lor. Egiptenii au fost atunci chinuiți, deoarece

fiind prinşi de furie au tăgăduit pe Dumnezeu. Dar el a intrat în Egipt şi a umplut sufletele iubitoare de Dumnezeu cu cunoştinţa lui, iar fluviului i-a dat puterea să crească mucenici mai roditori decât spicele.

Din pricina timpului scurt însă, vreau să termin aici cuvântul; iar ceeace mai este de spus v-o păstrez pentru ziua următoare; aici voi sfârşi cuvântarea mea, rămânând ca pe viitor să completez cele spuse arătând în ce chip Cuvântul, impasibil fiind, s'a făcut trup, rămânând totuşi firea sa neschimbată.

Dar ce voiu spune sau ce voiu grăi? Văd pe tâmplar, ieslea, pruncul, scutecele, naşterea Fecioarei lipsită de cele necesare, toate încărcate de lipsă, pline de sărăcie. Ai văzut bogăţie în mare sărăcie? Că fiind bogat a sărăcit pentru noi? Că n'a avut nici pat, nici saltea, că a fost aruncat într'o iesle goală? O, sărăcie izvor al bogăţiei! O, bogăţie nemăsurată, care porţi pompa sărăciei! Stă culcat în iesle şi sgudue lumea întreagă; este înfăşat în scutece şi rupe legăturile păcatului; încă n'a scos niciun cuvânt articulat şi a învăţat pe magi şi i-a convertit. Ce să spun sau ce să grăesc? Iată pruncul se înfaşă în scutece şi se culcă în iesle; iar de faţă este şi Maria, care este şi fecioară şi mamă; de faţă era şi Iosif, care se numea tată. Acesta se numeşte bărbat, aceea se numeşte femee: numele sânt legitime, dar sânt lipsite de orice

realitate. Aceste numiri să le înţelegi până la cuvinte, dar nu până la lucruri. Iosif s'a logodit numai cu ea, dar Duhul Sfânt a umbrit-o. Pentru aceea Iosif, fiind nedumerit, nu ştia ce să zică de copil. Nu îndrăznea să spună că este din curvie, nu putea să arunce cuvânt hulitor contra Fecioarei şi nici nu suferea să-l numească copil al său, căci nu ştia bine în ce chip sau de cine a fost făcut pruncul. De aceea, fiind nedumerit de acest fapt, i s'a dat lui răspuns din cer, prin vocea îngerului: *«Nu te teme, Iosife, căci cel născut din ea este dela Duhul Sfânt»* [61]. Duhul Sfânt a umbrit-o pe Fecioară. Dar pentru care pricină se naşte din Fecioară şi păstrează nevătămată fecioria? Pentru motivul că altădată diavolul a înşelat pe Eva fiind fecioară, pentru aceea Gavriil a binevestit pe Maria, fecioară fiind. Eva, fiind înşelată, a născut cuvânt pricinuitor de moarte; Maria însă, fiind binevestită, a născut pe Cuvântul în trup, pricinuitor nouă de viaţă veşnică. Cuvântul Evei a arătat pomul, prin care a fost dat afară din paradis [62]. Iar Cuvântul cel din Fecioară a arătat crucea, prin care l-a băgat în paradis pe tâlhar în persoana lui Adam. Pentrucă nici Elinii, nici Iudeii, nici ereticii nu credeau că Dumnezeu a născut în chip neseminal şi impasibil, pentru aceasta astăzi, născându-se dintr'un corp pasibil, corpul pasibil a păstrat firea impasibilă, ca să arate că după cum

fiind născut din Fecioară nu a distrus fecioria, tot astfel și Dumnezeu, rămânând neîmpuținată și neschimbată ființa Dumnezeirii, ca Dumnezeu a născut în chip dumnezeesc pe Dumnezeu. Şi pentrucă oamenii, părăsind pe Dumnezeu, sculptau idoli în chip de om, pe care îi și adorau spre insulta Creatorului, pentru aceasta astăzi Cuvântul lui Dumnezeu, Dumnezeu fiind, s'a arătat în chipul omului ca să distrugă și minciuna și să-i aducă într'un chip ascuns spre adorarea lui. Acestui Hristos așa dar, care a săvârșit trecere prin cele fără de trecere, să-i înălțăm slavă împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

CUVÂNT
LA BOTEZUL DOMNULUI [63]

Voi sânteți azi veseli, dar numai eu sânt supărat. In adevăr, când îmi fixez ochii peste mulțimea aceasta duhovnicească, când privesc bogăția nesfârșită a Bisericii și apoi iarăși când mă gândesc că după trecerea sărbătorii va pleca și mulțimea aceasta din nou dela noi, îndepărtându-se cu voiciune, rup cu durere din mine și mă doare sufletul că biserica, care a dat naștere la atâția fii, nu poate să se bucure de ei de câte ori venim la biserică, ci numai la sărbători mari. Cât de mare ar fi veselia duhovnicească, cât de mare bucuria, cât de mare slava lui Dumnezeu, cât de mare folosul sufletelor dacă am vedea, ori de câte ori venim la biserică, tot atât de pline sânurile bisericii! Corăbierii și cârmacii fac totul ca să traverseze marea și să ajungă în port. Noi însă ne silim cu orice preț ca să turburăm mările; stăm cufundați neîncetat în furtunele lucrurilor lumești, ne dedăm cu totul treburilor din piețe și dela tribunale, iar aici abia dacă ne întâlnim odată sau de două ori în cursul unui an întreg. Nu știți voi oare că după cum Dumnezeu a fixat

porturile în mări, tot așa a fixat bisericile în orașe, pentru ca evitând în ele vârtejul sgomotelor lumești să ne bucurăm de cea mai mare liniște? In biserică nu aveți a vă teme nici de furtuna valurilor, nici de incursiile piraților, nici de atacurile neașteptate ale făcătorilor de rele, nici de furia vânturilor, nici de vătămarea fiarelor, căci biserica este liman lipsit de toate acestea, liman duhovnicesc al sufletelor. Voi înșivă sânteți martori celor spuse. Căci dacă cineva dintre voi și-ar desvălui acum conștiința, va găsi multă liniște înăuntrul bisericii. Mânia nu supără, pofta nu arde, invidia nu roade, desnădejdea nu bântue, dragostea gloriei deșarte nu corupe, ci biserica le potolește pe toate aceste fiare, introducând în suflet, prin auzul fiecăruia, ca o dumnezeească cântare, auzirea Scripturilor dumnezeești, și adormind aceste patimi necugetate. De câtă nefericire n'ar fi oare demni oamenii, cari, având putința să se bucure de o atât de mare înțelepciune dumnezeească, nu vin continuu și nu frecventează pe mama obștească a tuturora, adică biserica? Căci, ai putea să-mi spui, care ocupație este mai necesară decât aceasta? Care tovărășie este mai folositoare?

Dar care este pricina de a nu veni la biserică? Negreșit, îmi vei spune, că sărăcia te împiedecă de a veni la această frumoasă adunare; pretextul însă nu-i binecuvântat. Săptămâna are

șapte zile. Dumnezeu le-a împărțit pe acestea cu noi; și nu și-a luat el cea mai mare parte și nici nu ne-a dat nouă pe cea mai mică; mai mult încă, nici nu le-a împărțit în chip egal: n'a luat el trei zile și ți-a dat trei zile, ci ție ți-a dat șase zile, iar lui i-a rămas o zi. Totuși, nici în această singură zi nu încetezi de a te libera de grijile lumești, ci ceeace fac cei cari jefuesc lucrurile sfinte, aceea îndrăznești și tu în această zi, răpindu-o și petrecându-o în grijile lumești pe aceasta care este sfințită și afierosită ascultării cuvintelor duhovnicești. Dar pentru ce vorbesc despre ziua întreagă? Fă și tu cu timpul zilei ceeace a făcut văduva cu milostenia; după cum ceea a aruncat doi oboli [64] și a atras multă bunăvoință dela Dumnezeu, tot așa și tu împrumută două ceasuri lui Dumnezeu și vei aduna în casa ta câștigul a nenumărate zile. Iar dacă nu vrei, gândește-te ca nu cumva voind să nu te desparți de o mică parte din zi de câștigurile pământești, să nu pierzi ostenelele a ani întregi. Căci Dumnezeu, când este disprețuit, știe să risipească averile cele adunate, după cum spunea și Iudeilor amenințându-i, pentrucă disprețuiau grija de templu: «*Le-ați dus pe acestea în casele voastre și le-a suflat, zice Domnul*» [65]. Te rog să-mi spui ce vom putea să te învățăm din cele de trebuință, dacă tu vii la noi odată sau de două ori pe an? Ce vom putea să te învățăm despre su-

flet, despre trup, despre nemurire, despre împărăția cerurilor, despre pedeapsă, despre gheenă, despre îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, despre iertare, despre pocăință, despre botez, despre iertarea păcatelor, despre lumea de sus, despre cea de jos, despre natura oamenilor, despre îngeri, despre răutatea demonilor, despre uneltirile diavolului, despre purtarea în viață, despre dogme, despre dreapta credință, despre ereziile cele pierzătoare? Pe acestea și cu mult mai multe decât acestea trebue să le știe creștinul și să poată da lămuriri asupra tuturor acestora celor cari îl întreabă. Dar voi nu veți putea să știți nici cea mai mică parte din acestea dacă veniți la biserică o singură dată și atunci chiar fără luare aminte și pentru obiceiul sărbătorii și nu pentru evlavia sufletului. Ar fi în adevăr un lucru plăcut dacă de fiecare dată când cineva vine la biserică ar putea să învețe exact pe toate acestea. Mulți dintre cei prezenți aici aveți rubedenii sau fii; iar când voiți să-i dați la școală și profesorilor, pe cari i-ați ales, le interziceți deodată de a mai veni acasă; le pregătiți așternuturi, hrană și toate cele de trebuință, îi trimiteți să locuiască împreună cu profesorul, împiedecându-i să intre în casa voastră, pentru ca traiul continuu acolo să le dea putință să învețe mai bine, nefiind întrerupt studiul de nicio grijă. Acum însă când nu este vorba să învățați o știință oarecare, ci pe cea mai

mare dintre toate, anume cum trebue să placi lui Dumnezeu și să dobândești pe cele cerești, socotiți oare că puteți să le duceți la bun sfârșit cu trândăvie? Ce mare nebunie este de a gândi astfel! Că învățătura este un lucru care are nevoie de multă atenție ascultă ce spune Domnul: «*Invățați dela mine că sânt blând și smerit cu inima*» [66]. Și iarăși profetul zice: «*Veniți, fiilor, ascultați-mă, vă voi învăța frica Domnului*» [67]. Și iarăși: «*Cercetați și cunoașteți că eu sânt Dumnezeu*» [68]. Astfel, cel care vrea să se bucure de această înțelepciune dumnezeească trebue să studieze mult.

Dar, ca să nu întrebuințăm tot timpul în acuzații față de cei cari nu vin la biserică, mulțumindu-ne cu cele spuse pentru îndreptarea nepăsării acelora, haide să spunem câteva cuvinte despre sărbătoarea de astăzi.

Mulți țin sărbătorile, știu numele lor, dar nu știu pricinile pentru care s'a născut. Este știut de toți că sărbătoarea de azi se numește Epifanie (=arătare). Dar ce este această arătare și dacă este una sau două, nu o știu încă. Ar fi cea mai mare rușine și multă batjocoră faptul de a se prăznui în fiecare an această sărbătoare, fără ca să se cunoască pricina pentru care o sărbătorim.

In primul loc este necesar să spun dragostei voastre, că nu este o singură arătare, ci sânt două arătări. Una este aceasta de acum, care s'a

îndeplinit; a doua însă aceea care va să vină şi care se va face cu slavă la sfârşitul lumii. Astăzi aţi auzit pe Pavel vorbind către Tit despre amândouă din ele. Despre arătarea de acum spune astfel: «*Harul cel mântuitor al lui Dumnezeu s'a arătat tuturor oamenilor, învăţându-ne să lepădăm păgânătatea şi poftele lumeşti şi să trăim în veacul de acum în curăţenie sufletească, în dreptate şi în cuvioşie*» [69]. Iar despre arătarea cea viitoare spune: «*Aşteptând fericita nădejde şi arătarea slavei marelui Dumnezeu şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos*» [70]. Iar profetul despre aceasta spune aşa: «*Soarele se va preface în întunerec şi luna în sânge înainte de a veni ziua Domnului cea mare şi arătată*» [71]. Dar pentru care motiv nu se numeşte Epifanie (arătare) ziua în care s'a născut Domnul, ci ziua în care s'a botezat? Căci aceasta este ziua în care s'a botezat şi a sfinţit firea apelor. — Pentru aceasta, în această zi, la miezul nopţii, toţi iau apă, o strâng acasă şi o păstrează tot anul, deoarece astăzi au fost sfinţite apele. Şi semnul devine evident, deoarece firea acelor ape nu se strică prin lungimea timpului, ci apa scoasă astăzi rămâne curată şi proaspătă un an întreg şi adeseori şi doi şi trei ani şi după atâta vreme se ia la întrecere cu apele scoase acum din izvoare. — Pentru care motiv se numeşte această zi arătare? Pentrucă Hristos n'a ajuns cunoscut tuturora când s'a născut, ci atunci când s'a botezat. In adevăr în ziua aceasta era necunoscut multora. Şi că mulţi nu-l cunoşteau şi nu ştiau cine era, ascultă pe Botezătorul Ioan, care spune: «*A stat în mijlocul nostru cineva pe care voi nu-l ştiţi*» [72]. Şi pentruce să ne minunăm că ceilalţi nu-l cunoşteau, când însuşi Botezătorul nu-l cunoaşte până în ziua aceea? «*Căci şi eu*, spune el, *nu-l cunoşteam, dar cel care m'a trimis să botez cu apă, acela mi-a spus: Peste cine vei vedea Duhul pogorându-se şi rămânând peste el, acela este cel care botează cu Duhul Sfânt*» [73].

Este deci lămurit din cele de mai sus că sânt două arătări ale Domnului. Dar este necesar să spun pentru care motiv Hristos vine la botez şi la ce fel de botez vine. Şi este nevoie să ştim şi pe una şi pe alta. Mai întâi trebue să vă învăţ pe dragostea voastră cu ce fel de botez s'a botezat Hristos, deoarece ştiind acest lucru vom şti şi pentru care pricină a venit la botez. Botezul iudaic curăţea murdăriile trupeşti, nu însă păcatele conştiinţei; căci nu-l curăţea pe om de păcate, nici dacă curvea, nici dacă fura, nici dacă săvârşea altă nelegiuire de felul acestora, ci dacă se atingea de oasele morţilor, dacă gusta dintr'o mâncare oprită de lege, dacă se apropia de un lepros; atunci se spăla şi, fiind necurat până seara, se curăţea. «*Căci se va spăla*, spune Scriptura, *corpul lui cu apă curată şi va fi necurat până seara, şi se va curăţi*» [74]. In rea-

litate aceste fapte nu constituiau păcat și nici necurățenie, ci Dumnezeu, făcându-i mai credincioși prin aceste curățiri pe cei cari nu erau atât de desăvârșiți, i-a pregătit dinainte ca să fie cu mai multă purtare de grijă față de curățirile de mai mare importanță.

Curățirea iudaică deci nu curățea păcatele, ci numai murdăriile trupești. Botezul nostru însă nu este așa, ci cu mult mai mare și plin de mult har. El izbăvește de păcate, curăță sufletul și dă merindele Duhului. Botezul lui Ioan era cu mult mai înalt decât cel iudaic, dar mai smerit decât al nostru; el era ca un fel de punte între aceste două botezuri, legând prin el botezul iudaic de cel creștin. Ioan nu sfătuia pe oameni la observarea curățirilor trupești, ci-i îndemna să se depărteze de acelea, și-i sfătuia să se întoarcă dela vițiu la virtute, să aibă nădejdi de mântuire prin săvârșirea faptelor bune și nu prin tot felul de botezuri și curățiri cu apă. Ioan Botezătorul nu spunea: Spală-ți haina ta și spală trupul tău și vei fi curat, ci: «*Faceți rod vrednic de pocăință*» [75]. Judecat sub acest aspect, botezul lui Ioan era superior botezului iudaic, dar inferior botezului nostru, deoarece botezul lui Ioan, nici nu dădea Duhul Sfânt, nici nu oferea iertarea prin har. El poruncea să se pocăiască, dar nu era stăpân să ierte păcatele. Pentru aceasta și spunea: «*Eu vă botez cu apă, dar acela vă va boteza cu Duhul Sfânt și cu foc*» [76]. Este lucru

știut de toți că Ioan nu boteza cu Duhul. Dar ce înseamnă cuvintele: «*Cu Duhul Sfânt și cu foc*»? Ca să înțelegeți sensul acestor cuvinte, aduceți-vă aminte de ziua în care s'a arătat apostolilor limbi împărțite ca de foc și s'a așezat pe fiecare din ei [77]. Că botezul lui Ioan era imperfect, că nici nu avea merindea Duhului, nici iertarea păcatelor, este clar din următorul fapt: Când Pavel a găsit niște ucenici le-a zis: «*Ați primit Duhul Sfânt după ce ați crezut? Iar ei au zis către el: Dar nici n'am auzit dacă este Duhul Sfânt. Atunci le-a spus: In ce dară v-ați botezat? Iar ei i-au răspuns: In botezul lui Ioan. Pavel a spus: Ioan a botezat cu botezul pocăinței*». Al pocăinței, deci, nu al iertării. Dar pentru care pricină a botezat Ioan? O spune apostolul: «*Spunând poporului ca să creadă în cel care vine după el, adică în Domnul Iisus. Și auzind, s'au botezat în numele Domnului Iisus. Iar când Pavel și-a pus mânile peste ei, a venit Duhul cel Sfânt asupra lor*» [78]. Ai văzut că botezul lui Ioan era imperfect? Căci dacă n'ar fi fost imperfect, Pavel nu i-ar fi botezat din nou, nici nu și-ar fi pus peste ei mânile. Dar prin faptul că a făcut aceste două lucruri, a arătat superioritatea botezului apostolic și că botezul lui Ioan era cu mult inferior acestuia. Am aflat prin urmare din cele de mai sus deosebirea dintre botezuri.

In sfârșit este nevoie să spun pentru care mo-

tiv se botează Hristos și cu ce fel de botez. Nu s'a botezat nici cu botezul iudaic, cel dinainte, nici cu al nostru, cel din urmă. In adevăr el nici nu avea nevoie de iertarea păcatelor. Și cum putea să aibă nevoie de iertarea păcatelor cel care nu are niciun păcat? «*Căci păcat,* spune Scriptura, *n'a făcut, nici nu s'a găsit viclenie în gura lui*» [79]. Și iarăși: «*Cine mă va dovedi pe mine de păcat?*» [80]. Nici trupul lui Hristos nu era lipsit de Duhul. Și cum putea să fie lipsit de Duhul, când trupul lui a fost făcut dintru început dela Duhul Sfânt? Așa dar pentru care pricină s'a botezat Domnul, dacă nici trupul lui nu era lipsit de Duhul și nici nu era supus păcatelor? Inainte de a răspunde la aceasta este nevoie să cunoaștem cu ce fel de botez s'a botezat și atunci și întrebarea ne va fi nouă mai clară. Așa dar cu ce fel de botez s'a botezat? Nu s'a botezat nici cu cel iudaic, nici cu al nostru, ci cu al lui Ioan. Pentru ce? Ca să afli prin însăși natura botezului său că nu s'a botezat din pricina iertării păcatelor, nici pentrucă avea nevoie de merindea Duhului, deoarece botezul lui Ioan, după cum am și dovedit, era lipsit de amândouă acestea. Din cele spuse, deci, este clar că n'a venit la Iordan nici pentru iertarea păcatelor și nici pentru merindea Duhului. Dar atunci ca să nu socotească cineva din cei de față că a venit pentru pocăință, ca și ceilalți oameni, ascultă cum a răspuns de mai înainte Ioan și la

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ BUZĂU

această presupunere. Ioan spunea celorlalți: «*Faceți rod vrednic de pocăință*» [81], iar Domnului ascultă ce-i spune: «*Eu am trebuință să fiu botezat de tine și tu vii la mine*»? [82]. Cuvintele acestea le-a spus ca să arate că Hristos n'a venit la el mânat de aceeaș nevoie ca ceilalți oameni, și că el este pentru aceasta cu atât mai nevrednic de a-l boteza, cu cât Hristos este mai mare decât Botezătorul și incomparabil mai curat. Pentru care motiv deci s'a botezat, dacă n'a făcut aceasta nici pentru pocăință, nici pentru iertarea păcatelor, nici pentru merindea Duhului? O face pentru două pricini: pe una o spune ucenicul, iar pe cealaltă a spus-o el însuși către Ioan. Care este deci motivul botezului lui Iisus după spusele lui Ioan? Ca să-l facă tuturora cunoscut, după cum spunea și Pavel, că «*Ioan a botezat cu botezul pocăinței, ca să creadă în cel care vine după el*» [83]. Aceasta era rațiunea botezului lui Iisus. Ioan ar fi făcut suspectă mărturia sa și ar fi fost foarte greu să meargă în casa fiecăruia și apropiindu-se de ușă să-i cheme afară și să le spună, arătând pe Hristos, că acesta este Fiul lui Dumnezeu. Ar fi făcut deasemeni suspectă mărturia sa dacă l-ar fi luat spre a-l duce în sinagogă ca să-l arate. Dar când din fiecare oraș noroade întregi s'au revărsat la Iordan și stăteau pe țărmurile râului, și când a venit și Iisus să se boteze, ca să primească recomandarea cea de sus prin vocea

388.105

C. RELIGIOASĂ

Tatălui și recomandarea prin Duhul în chip de porumb, atunci mărturia lui Ioan despre el nu putea să fie suspectată. Pentru aceasta cuvintele lui: «*Și eu nu l-am cunoscut pe el*» [84] arată că mărturia lui este vrednică de credință. Căci prin faptul că erau rude unul cu altul după trup — *Căci iată,* spune Scriptura, *Elisabeta ruda ta a zămislit și ea un fiu*» [85] spune Mariei îngerul despre mama lui Ioan; iar dacă mamele erau neamuri, este clar că și copiii — așa dar prin faptul că erau rude, ca să nu pară că Ioan dă mărturie despre Hristos din pricina înrudirii, harul Duhului a orânduit ca Ioan să-și petreacă toată vârsta cea dela început în pustie, ca să nu pară că face o asemenea mărturie pentru prietenie sau pentru vreun scop premeditat, ci așa precum a aflat dela Dumnezeu, așa l-a vestit. Pentru această pricină a spus Ioan: «*Și eu nu l-am cunoscut*». Dar de unde ai aflat? «*Cel care m'a trimis pe mine,* spune Botezătorul, *să botez cu apă, acela mi-a spus*». Ce ți-a spus? «*Pe cine vei vedea Duhul pogorîndu-se ca un porumbel și rămânând peste el, acesta este cel care botează cu Duhul Sfânt*» [86]. Vezi dar că pentru aceasta a venit Duhul Sfânt — asta nu înseamnă că atunci s'a pogorît întâi — ci ca să arate pe cel ascuns, făcându-l cunoscut tuturora prin sborul său ca prin un deget. Deci pentru aceasta a venit la botez. Dar și pentru altă pricină pe care însuși o spune. Care este aceasta?

Când Ioan a spus: «*Eu am trebuință să fiu botezat de tine și tu vii la mine?*» el i-a răspuns zicând: «*Lasă acum. Căci așa este cuviincios pentru noi ca să plinim toată dreptatea*» [87]. Ai văzut înțelepciunea slugii? Ai văzut smerenia Stăpânului? Ce înseamnă cuvintele: «*Să plinim toată dreptatea*»? Dreptatea se numește împlinirea tuturor poruncilor, spre exemplu când spune: «*Erau amândoi drepți, mergând în poruncile Domnului fără prihană*» [88]. Așa dar pentrucă această dreptate trebuia să o împlinească toți oamenii, dar niciunul n'a împlinit-o perfect, nici n'a îndeplinit-o, venind Hristos împlinește această dreptate.

Dar ar putea spune cineva: Ce dreptate a îndeplinit prin faptul că s'a botezat? Dreptatea constă în aceea că s'a supus profetului. După cum s'a circumcis și a adus jertfă și a păzit sâmbetele și a ținut sărbătorile iudaice, tot astfel a adăugat și acest rest de a se supune profetului care boteza. Că era voința lui Dumnezeu ca să boteze atunci toți, ascultă ce spune Ioan: «*Cel care m'a trimis pe mine să botez cu apă*» [89]. Iar Hristos spune din nou: «*Vameșii și poporul au dat dreptate lui Dumnezeu, botezându-se cu botezul lui Ioan; dar fariseii și cărturarii au disprețuit voința lui Dumnezeu nebotezându-se de el*» [90]. Prin urmare, dacă dreptatea consta în a te supune lui Dumnezeu, iar Dumnezeu a trimis pe Ioan ca să boteze poporul, atunci Hristos a

împlinit-o și pe aceasta cu toate celelalte prescripțiuni legale. Inchipue-ți deci că poruncile legii sânt două sute de dinari. Această datorie trebuia să o plătească neamul nostru; nu a plătit-o. Moartea ne stăpânea pe noi, cari eram vinovați de aceste crime. Venind Hristos și găsindu-ne stăpâniți de ea, a plătit datoria și ne-a mântuit pe noi cari nu aveam cu ce să plătim. Pentru aceasta n'a spus: Se cuvine să facem aceasta și aceea, ci: «*Să plinim toată dreptatea*». Mie Stăpânului mi se cuvine, zice el, ca unul ce am, să dau pentru cei cari nu au. Aceasta este cauza botezului, ca să pară că împlinește toată legea și pe aceasta și pe cea spusă înaintea acesteea. Pentru aceea și Duhul s'a pogorît în chip de porumbel. Căci acolo unde este împăcarea cu Dumnezeu, acolo este porumbița. Căci și la arca cea de pe timpul lui Noe a venit porumbița aducând o ramură de măslin, simbol al iubirii de oameni a lui Dumnezeu și al izbăvirii de furtună. Și acum în chip de porumbiță, nu în trup — căci trebue cu siguranță să se știe aceasta — vine Duhul, anunțând universului mila lui Dumnezeu și arătând în acelaș timp că omul duhovnicesc trebue să fie inocent, simplu și fără de răutate, după cum spune și Hristos: «*Dacă nu vă veți întoarce și nu veți ajunge ca și copiii nu veți intra în împărăția cerurilor*» [91]. Așa dar acea arcă, după ce s'a sfârșit potopul a rămas pe pământ. Această arcă, însă, când s'a sfârșit mânia,

a fost răpită în cer și cum trupul acela neîntinat și neprihănit este în dreapta Tatălui.

Dar pentrucă am amintit de trupul Stăpânului, este necesar ca să opresc aici cuvântul și să vorbesc puțin despre trupul lui. Știu că mulți din noi aleargă la această sfințită masă din pricina obișnuinței și sărbătorii. Și precum de multe ori v-am spus, când trebue să vă împărtășiți, nu trebue să observați sărbătoarea, ci să vă curățiți conștiința și numai atunci să vă apropiați de sfințita jertfă. Căci cel pângărit și necurat nu are dreptul să se împărtășească cu acel trup sfânt și înfricoșător nici chiar la sărbătorile cele mari; cel curat, însă și cel care a curățit complet păcatele prin pocăință, are dreptul să participe la tainele dumnezeești și este vrednic să se bucure de darurile lui Dumnezeu și la sărbătorile cele mari și întotdeauna. Dar pentrucă nu știu cum a fost neglijat acest lucru de unii și mulți plini de mii de răutăți, când văd că vine sărbătoarea, ca împinși de însăși ziua, se apropie de tainele sfințite și se găsesc în așa dispoziție sufletească că nu le este îngăduit nici să le vadă — negreșit că pe cei cunoscuți nouă, noi înșine îi vom exclude, dar pe cei necunoscuți îi vom lăsa lui Dumnezeu, care cunoaște ascunzișurile gândirii fiecăruia — azi vom căuta să îndreptăm un păcat săvârșit în chip public de toți. Și care este acest păcat?

De a nu se apropia cu frică, ci bătând din picioare, lovind, plini de mânie, strigând, insultând, împingând pe vecini, plini de turburare. Acestea de multe ori le-am spus şi nu voi înceta de a le spune. Nu vedeţi că la luptele olimpice, când învingătorul în jocuri merge prin piaţă, cu coroana pe cap, cu haina ridicată, iar în mână ţinând bastonul, cât de mare este ordinea, în timp ce crainicul strigă să fie linişte cu bună rânduială! Oare nu este absurd ca acolo unde diavolul triumfă să fie atâta linişte, iar acolo unde Hristos chiamă la el să fie atâta turburare? In piaţă linişte şi în biserică strigăt? In mare seninătate, iar în port valuri? Spune-mi, omule, pentru ce faci sgomot? Pentru ce te grăbeşti? Nevoia afacerilor te-chiamă oare? Sau ştii că ai afaceri în ora aceea? Socoteşti oare că eşti pe pământ? Că eşti cu oamenii? Oare nu este caracterul unei inimi de piatră faptul de a socoti în timpul acela că stai pe pământ şi nu că dănţuieşti cu îngerii, împreună cu cari ai înălţat acel cântec tainic, împreună cu cari ai ridicat lui Dumnezeu cântarea aceea triumfală? Pentru aceasta şi Hristos ne-a şi numit vulturi, zicând: *«Unde este stârvul acolo se vor aduna şi vulturii»* [92], ca să ne urcăm la cer, ca să sburăm spre înălţime cu aripile Duhului, deoarece sântem uşori. Noi însă ca şerpii ne târîm pe jos şi mâncăm pământ. Vreţi să vă spun de unde vine sgomotul şi strigătul? Că nu vă închidem tot timpul slujbei uşile bisericii, ci

îngăduim să ieşiţi şi să plecaţi acasă înainte de ultima rugăciune de mulţumire. Ce faci, omule? Când Hristos este de faţă, când sânt da faţă îngerii, când această înfricoşătoare masă este pusă înainte, când fraţii tăi încă se împărtăşesc, tu pleci? Când eşti poftit la masă, chiar dacă te-ai săturat mai înainte, nu îndrăzneşti să pleci înaintea prietenilor tăi, în timp ce ei stau la masă. Aici însă, când se săvârşesc tainele înfricoşate ale lui Hristos, când sfânta slujbă se face încă, tu le părăseşti pe toate şi pleci? Sânt vrednice acestea oare de iertare? Ce fel de apărare poţi invoca? Vreţi să vă spun a cărui faptă săvârşesc cei cari pleacă înainte de terminarea slujbei şi cari nu urmăresc până la sfârşitul cinei cântările de mulţumire? Este cu putinţă să fie greu ceeace am să spun, totuşi este necesar să fie spus din pricina trândăviei multora. Când Iuda a luat parte la cea din urmă cină, aceea din ultima noapte, în timp ce toţi ceilalţi stăteau la masă, el, sculându-se înainte, a ieşit. Pe acela îl imită şi aceştia cari pleacă înainte de cea din urmă rugăciune de mulţumire. Căci dacă acela n'ar fi ieşit, n'ar fi ajuns vânzător; dacă n'ar fi părăsit pe ucenici, nu s'ar fi perdut; dacă nu s'ar fi deslipit de turmă, nu l-ar fi găsit pe el singur lupul şi nu l-ar fi mâncat; dacă nu s'ar fi despărţit de păstor, n'ar fi fost răpit de fiara sălbatecă. Din această pricină el cu Iudeii, iar ceilalţi apostoli au ieşit cântând împreună cu Stăpânul. Vezi că cea din urmă rugăciune

după jertfă se face după modelul de atuncea?

Şi acum, iubiţilor, să ne gândim la cele spuse, să le avem în mintea noastră, temându-ne de pedeapsa ce ne stă înainte. El îţi împărtăşeşte trupul său; tu nu-l răsplăteşti nici prin cuvinte şi nici nu-i mulţumeşti pentru cele ce ai primit. Când te ospătezi cu mâncare trupească, îndată după ospăţ, mulţumeşti; dar când te împărtăşeşti — tu care eşti om şi de o natură netrebnică — cu o hrană duhovnicească şi care depăşeşte toată zidirea văzută şi nevăzută, pentru ce nu rămâi spre a mulţumi şi prin cuvinte şi prin fapte? Nu sânt oare vrednice asemenea fapte de cea mai mare pedeapsă? Spun aceste lucruri nu ca să mă aplaudaţi, nici ca să faceţi sgomot şi să strigaţi, ci ca, amintindu-vă la timp de aceste cuvinte, să arătaţi rânduiala cuvenită. Se numesc taine şi sânt. Iar acolo unde sânt taine, este nevoie de multă linişte. Aşa dar cu multă linişte, cu multă rânduială, cu evlavia cuvenită să ne apropiem de această sfinţită jertfă, ca să atragem mai mult bunăvoinţa lui Dumnezeu, ca să curăţim sufletul şi să avem parte de bunurile veşnice, pe care să dea Dumnezeu să le dobândim cu toţii, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu care Tatălui împreună cu Sfântul Duh, slava şi puterea şi închinăciunea, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

OMILIA I
LA TRĂDAREA LUI IUDA [93]

Puţine cuvinte sânt necesare să spun astăzi către dragostea voastră; şi este necesar să spun puţine cuvinte, nu pentrucă voi vă plictisiţi de mulţimea celor spuse, căci nici nu este cu putinţă să găseşti un alt oraş care să fie aşa de îndrăgostit de ascultarea cuvintelor dumnezeeşti. Aşa dar nu pentru motivul acesta voi vorbi puţin, adică pentrucă vă obosesc prin mulţimea cuvintelor, ci pentrucă astăzi este o cauză necesară de a vorbi puţin, deoarece văd pe mulţi dintre credincioşi grăbindu-se pentru a se împărtăşi cu înfricoşatele taine. Dar pentru ca nici să nu piardă acea masă, nici să nu fie lipsiţi de cuvintele mele, este nevoie ca să fie cuvântarea mea măsurată; în chipul acesta veţi fi folosiţi şi dintr'o parte şi din cealaltă, fiind încărcaţi şi din aceasta şi din cuvintele mele, astfel încât să veniţi şi să vă apropiaţi cu frică şi cutremur şi evlavia cuvenită de cumplita şi înfricoşata împărtăşanie.

Astăzi, iubiţilor, Domnul nostru Iisus Hristos a fost vândut, căci în seara aceasta, Iudeii luându-l au plecat. Dar să nu te întristezi auzind că

Iisus a fost vândut; mai degrabă întristează-te și plângi cu amar, dar nu pentru Iisus cel trădat, ci pentru trădătorul Iuda. Căci cel trădat a mântuit universul, iar trădătorul și-a pierdut sufletul. Cel trădat șade în dreapta Tatălui în ceruri, iar trădătorul este acum în iad, așteptând pedeapsa cea aspră. Pentru acesta dar plângi și suspină; pentru acesta jelește, pentrucă și Stăpânul nostru pentru acesta a lăcrămat. Scriptura spune: *«Văzându-l s'a turburat și a zis: «Unul din voi mă va vinde»* [94]. Cât este de mare milostivirea Stăpânului! Cel trădat plânge pentru trădător. *«Căci văzându-l pe el s'a turburat și a spus: «Unul din voi mă va vinde»*. Pentru care pricină s'a întristat? Prin întristarea sa ne arată în acelaș timp și dragostea lui, dar ne arată că nici de cum nu este drept să plângem pe cel care sufere răul, ci pe cel care face răul. Este mai rău a face răul de cât a suferi răul; dar mai bine spus: nu este rău a suferi răul, ci este rău a face răul. Căci a suferi răul pricinuiește împărăția cerurilor, dar a face răul ne pricinuiește iadul și pedeapsa. Căci spune Domnul: *«Fericiți cei prigoniți pentru dreptate că acelora este împărăția cerurilor»* [95]. Vezi dar că a suferi răul are ca răsplată și recompensă împărăția cerurilor? Ascultă acum că a face răul aduce pedeapsă și osândă! Când Pavel spune despre Iudei că *«au omorît pe Domnul și au persecutat pe profeți»* [96] a

adăugat: *«a căror sfârșit va fi potrivit faptelor lor»* [97]. Ai văzut cum cei persecutați primesc împărăția, iar persecutorii moștenesc mânia? Aceste cuvinte nu sânt spuse de mine acum la întâmplare, ci ca să nu ne supărăm pe dușmani, să ne fie milă de ei și să plângem și să suferim împreună cu ei. Căci aceia cari ne dușmănesc sânt acei cari sufăr în chip rău. Dacă însă vom pregăti sufletul nostru astfel cum am spus mai sus, atunci vom putea să ne și rugăm pentru ei. Din această pricină este astăzi a patra zi de când vă vorbesc despre rugăciunea pentru dușmani, pentru ca să ajungă statornică învățătura ce vă dau, înrădăcinându-se prin faptul că vă îndemn mereu. Deaceea mereu scot din inima mea cuvinte, pentru ca buboiul mâniei să dea înapoi, flacăra să o potolească, pentruca cel care vine să se roage să fie lipsit de mânie. Căci nici Hristos nu ne îndemna la asemenea fapte numai pentru dușmani, ci și pentru noi, cari iertăm acelora greșalele; căci iertând dușmanului mânia, iai mai mult decât dai. Dar îmi vei spune: Cum iau mai mult? Dacă vei ierta greșalele dușmanului, ți se va ierta și ție greșalele făcute față de Stăpân. Acestea sânt de nevindecat și de neiertat, dar acelea au multă mângâiere și iertare. Ascultă dar pe Ili care spune fiilor săi: *«Dacă un om păcătuiește față de un om, se va ruga pentru el; dar dacă va păcătui față de Dumnezeu, cine se va ruga pentru*

el» [98]? Astfel rana aceea, adică păcatul față de Dumnezeu, nu se șterge ușor nici prin rugăciune. Prin rugăciune nu se șterge, dar prin iertare Dumnezeu a șters păcatele cele față de aproapele. Pentru aceea păcatele față de Stăpân le-a numit Hristos *«mii de talanți»*, dar pe acestea *«o sută de dinari»* [99]. Iartă așa dar o sută de dinari, ca să ți se ierte ție mii de talanți.

Despre rugăciunea pentru dușmani, însă, s'a spus în deajuns. Să ne întoarcem deci, dacă vreți, la tema noastră despre vânzarea Domnului și să vedem cum a fost vândut Stăpânul nostru. *«Atuncea mergând unul din cei doisprezece, Iuda, cel numit Iscarioteanul, la arhierei, a spus: «Ce voiți să-mi dați mie și vi-l voi vinde pe el»* [100]. Se pare că aceste cuvinte sânt clare și nu lasă să se înțeleagă nimic mai mult. Dar dacă cineva va cerceta exact cuvânt cu cuvânt citatul, va găsi prilej de multă meditație și va vedea că este mare adâncimea gândurilor cuprinse în aceste cuvinte. Și în primul loc: timpul. Evanghelistul nu l-a indicat la întâmplare, căci n'a spus în mod întâmplător: *«mergând»*, ci a adăugat: *«atuncea mergând»*. *«Atuncea»*. Spune-mi când? Și de ce indică timpul? Ce vrea să mă învețe? In adevăr n'a spus la întâmplare cuvântul: *«atuncea»*, deoarece acela care grăește prin Duhul nu grăiește nici la întâmplare și nici în zădar. Ce sens are dacă cuvântul: *«atuncea»*? Inainte de acel timp, înainte de acea oră,

s'a apropiat de el femeea păcătoasă având un alabastru cu mir și a vărsat untdelemnul acela pe capul Domnului. A arătat multă grijă, a arătat multă credință, multă ascultare și evlavie. S'a schimbat dela viața de mai înainte, a devenit mai bună și mai curată. Și atuncea când femeea păcătoasă s'a pocăit, atuncea când a atras la sine pe Stăpân, atuncea ucenicul a vândut pe învățător. Pentru aceasta Evanghelistul a spus: *«atuncea»*, ca să nu acuzi de slăbiciune pe învățător, când vezi că ucenicul vinde pe dascălul său. In adevăr atât de mare era puterea învățătorului, că atrăgea și pe femeile păcătoase la ascultarea sa proprie.

Dar poate îmi spui: Cum se poate aceasta? Cel care atrage pe femeile păcătoase n'a putut să atragă pe ucenic? A putut să-l atragă pe ucenic, dar nu voia să facă bine cu sila, nici să atragă la el cu forța. *«Atuncea mergând»*. Și cuvântul acesta: *«mergând»* ne dă prilej de adâncă meditație. Căci n'a fost nici chemat de arhierei, nici silit, nici forțat, ci el însuși, dela sine și din proprie inițiativă, a odrăslit viclenia, din el însuși și-a scos această idee, fără să aibă vreun sfătuitor al acestei răutăți. *«Atuncea mergând unul din cei doisprezece»*. Ce înseamnă cuvintele: *«unul din cei doisprezece»*? Cuvintele acestea ne arată că cel care a spus *«unul din cei doisprezece»* îl acuză cumplit. Căci erau și alți ucenici ai lui Iisus, 70 la număr. Aceia însă ve-

niau în al doilea rând, aceia nici nu se bucurau de o aşa de mare cinste, nici nu erau părtaşi la o aşa de mare îndrăzneală, nici n'au participat atât de mult la cele tainice ca cei doisprezece. Aceştia mai cu seamă erau cei aleşi, şi aceştia formau corul din jurul împăratului; aceştia erau ceata din jurul învăţătorului şi din această ceată a sărit Iuda. Dar că să afli că nu l-a trădat un oarecare ucenic, ci unul din rândul celor aleşi, pentru aceasta spune: *«Unul din cei doisprezece»*. Şi Matei, care scrie acestea, nu se ruşinează. De ce nu se ruşinează? Pentru ca să afli că pretutindenea în Scriptură toate sânt rostite cu adevăr şi nu este ascuns nimic, nici cele care par că sânt de blamat. Căci acelea care par că sânt de blamat, tocmai acelea arată iubirea de oameni a Stăpânului; deoarece pe Iuda trădătorul, pe furul, pe hoţul, l-a învrednicit de atâtea bunătăţi, şi Domnul continua să-l susţină până în cea din urmă clipă; căci îl sfătuia, îl îndemna şi avea grijă de el în tot chipul. Dacă el n'a luat aminte, de vină nu este Domnul. Şi martoră este femeea păcătoasă. Ea, luând aminte la sine însăşi, s'a mântuit. Aşa dar nu dispera; uită-te la femeea păcătoasă. Nu te îngâmfa; uită-te la Iuda. Amândouă acestea sânt distrugătoare: şi îngâmfarea şi desnădejdea. Ingâmfarea face să cadă cel care stă, iar desnădejdea pe cel căzut nu-l lasă să se ridice. Pentru aceasta Pavel, îndeamnă zicând: *«Cel care i se*

pare că stă, să ia aminte să nu cadă» [101]. Ai exemplele amândurora, cum ucenicul părând că stă a căzut, şi cum femeea păcătoasă căzută, s'a ridicat. Părerea noastră alunecă uşor, iar voinţa este schimbătoare. Pentru aceea trebue să ne întărim şi să ne fortificăm prin toate mijloacele. *«Atunci mergând unul din cei doisprezece, Iuda Iscarioteanul»*. Vezi din ce fel de ceată a căzut? Vezi ce fel de învăţătură a dispreţuit? Vezi ce rău mare este trândăvia şi indiferenţa? *«Iuda cel numit Iscarioteanul»*. Pentru ce vorbeşte Evanghelistul de locul lui de naştere? Era un alt ucenic, Iuda Zilotul. Ca să nu se întâmple vreo confuzie pentrucă aveau acelaş nume a despărţit pe unul de altul; pe unul l-a numit, din pricina virtuţii sale, Iuda Zilotul, iar pe celălalt nu l-a numit din pricina răutăţii lui, căci nu i-a spus: Iuda vânzătorul. Cu toate că, după cum pe acela l-a numit din pricina virtuţii lui: Iuda Zilotul, tot astfel şi pe acesta trebuia din pricina răutăţii lui să-l numească şi să-i zică: Iuda vânzătorul. Evanghelistul însă cruţă chiar pe vânzător pentruca să te înveţe să-ţi păstrezi limba curată de orice acuzare. *«Mergând*, spune Evanghelistul, *unul din cei doisprezece, Iuda Iscarioteanul, la arhierei, a spus lor: «Ce voiu să-mi daţi şi eu vi-l voi vinde»*. Ce voce nebună aceea! Şi cum a ieşit din gură? Cum a mişcat limba? Cum nu i-a amorţit tot corpul? Cum n'a înebunit? *«Ce voiţi*

să-mi daţi şi eu vi-l voi vinde»? Aceasta te-a învăţat Hristos? Oare nu pentru a-ţi înăbuşi, dintru început, patima iubirii de arginţi spunea: *«Nu strângeţi aur, nici argint, nici aramă în cingătorile voastre?»* [102]. Oare nu te sfătuia neîncetat aceste lucruri şi odată cu acestea zicea: *«dacă cineva te loveşte pe obrazul drept, întoarce-i lui şi pe celălalt»?* [103]. *«Ce voiţi să-mi daţi şi eu vi-l voi vinde»?* Ce nebunie! Spune-mi: Pentru ce îl vinzi? Ce motive mari sau mici ai să-i reproşezi ca să vinzi pe învăţător? Că ţi-a dat stăpânire peste demoni? Că a făcut să vindeci boalele? Că a făcut să curăţeşti lepra? Că a făcut să înviezi morţi? Că te-a întărit contra tiraniei morţii? Astfel de răsplăţi dai în locul acestor binefaceri? *«Ce voiţi să-mi daţi mie şi eu vi-l voi vinde?»* Ce nebunie, dar mai degrabă, ce iubire de arginţi! Căci ea a născut toate relele. Pe aceea poftindu-o Iuda a vândut pe învăţător. Atât de înverşunată este acea rădăcină rea! Turbură sufletele mai rău de cât diavolul, face ca omul stăpânit de ea să nu cunoască pe nimeni, nici pe sine însuşi, nici pe aproapele şi nici legile firii; scoate pe om din minţi şi săvârşeşte nebunii. Căci iată cât de multe bunătăţi a scos din sufletul lui Iuda iubirea de arginţi: discuţiile cu Mântuitorul, obişnuinţa, tovărăşia la masă, minunile, învăţătura, îndemnul, sfatul; pe toate acestea iubirea de arginţi le-a dat uitării. Pentru aceasta probabil

Pavel spunea că: *«rădăcina tuturor relelor este iubirea de arginţi»* [104]. *«Ce voiţi să-mi daţi mie şi eu vi-l voi vinde?»* Câtă nebunie cuprind aceste cuvinte! Spune-mi, Iudo, vinzi pe cel care ţine toate, pe cel care are putere peste demoni, pe cel care a poruncit mării, pe Stăpânul firii tuturora? Dar ca să micşoreze îngâmfarea lui Iuda şi ca să arate că dacă n'ar fi voit n'ar fi fost vândut, ascultă ce face Domnul! In vremea aceea a trădării, când mulţime de norod a năvălit asupra lui, având în mâni beţe şi torţe şi lumini, Mântuitorul le spune: *«Pe cine căutaţi?»* [105]; şi ei nu cunoşteau pe cine aveau să prindă. Şi cu toate că erau torţe şi atâta lumină, totuşi Iuda era atât de neputincios să-l trădeze că nici nu-l vedea prezent pe acela pe care avea să-l trădeze. Căci acest lucru a lăsat Evanghelistul să se înţeleagă prin cuvintele: *«Aveau torţe şi lumină şi nu-l vedeau»* [106].

Şi în fiecare zi, prin cuvinte şi fapte, Domnul i-a amintit lui Iuda, arătându-i că deşi trădat, totuşi faptul trădării îi este deplin cunoscut. Nici nu l-a mustrat în chip public în faţa tuturor, ca să nu-l facă mai neruşinat, şi nici n'a trecut sub tăcere trădarea, ca nu cumva Iuda, gândindu-se că este necunoscut gândul său, să încerce în chip neruşinat trădarea, şi continuu zicea: *«Unul din voi mă va vinde»*, fără ca să-l descopere. Şi a spus Domnul multe cuvinte şi despre gheenă, multe cuvinte şi despre împără-

ția cerurilor și a arătat puterea pe care o are peste amândouă, atât în a pedepsi pe cei păcătoși, cât și în a cinsti pe cei vrednici. Dar Iuda pe toate acestea le disprețuia; Dumnezeu, însă, nu l-a atras cu forța. Pentru faptul că Dumnezeu ne-a făcut stăpâni pe alegerea atât a faptelor rele cât și a faptelor bune și pentru faptul că vrea să fim buni de bună voie, pentru aceasta, dacă nu am voi, nici nu forțează, nici nu silește. A fi bun în chip forțat, înseamnă a nu fi bun. Așa dar, pentrucă și Iuda era stăpân pe părerea sa și în stare de a nu asculta și de a nu înclina către iubirea de argint, pentru aceasta judecata lui i-a fost orbită și și-a trădat mântuirea sa și zice: *«Ce-mi veți da mie și eu vi-l voi vinde»*. Evanghelistul, blamând orbirea și nebunia minții lui, spune: In timpul năvalei Iuda, acela care a spus: *«Ce voiți să-mi dați mie și eu vi-l voi vinde vouă»?*, stătea alăturea de ei. De aici se poate vedea puterea lui Hristos, căci atunci când Domnul a dat drumul la voce înaltă, ei s'au dat înapoi și au căzut jos. Dar pentru faptul că nici în chipul acesta n'a oprit nerușinarea lor, s'a predat în sfârșit, zicând numai: Am făcut tot ceeace era al meu, am descoperit puterea mea, am arătat că încercați lucruri cu neputință de făcut. Am voit să potolesc răutatea voastră, dar pentrucă voi n'ați voit, ci stăruiți în nebunia voastră, iată mă predau. Acestea le-am spus, ca să nu acuze cineva

pe Hristos spunând: Pentru ce n'a schimbat pe Iuda? Pentru ce nu l-a făcut înțelept și blând? Dar cum trebuia să-l facă blând? Prin constrângere sau prin propria lui hotărîre? Dacă l'ar fi făcut prin constrângere, nici n'avea să fie mai bun. Căci nimeni nu va deveni mai bun prin constrângere. Dacă însă l'ar fi făcut blând prin propria lui hotărîre și prin liberul arbitru, atunci trebue spus că Iuda a primit dela Domnul pe toate acelea care puteau să-i îndrepte liberul arbitru și hotărîrea. Iar dacă n'a voit să primească leacul, nu este vina doctorului, ci a aceluia care a respins îngrijirea. Vezi așa dar câte a făcut Mântuitorul ca să-l câștige și să-l mântuie! L-a învățat, prin fapte și prin cuvinte, toată înțelepciunea; l-a pus mai pre sus de demoni; l-a pregătit să săvârșească multe minuni; l-a înfricoșat cu amenințarea gheenei; l-a îndemnat cu făgăduiala împărăției; i-a blamat mereu gândurile lui ascunse — le-a blamat, dar nu le-a dat pe față — a spălat picioarele lui împreună cu ale celorlalți ucenici; a avut părtășenie cu el la masă și mâncări; n'a lăsat nici un lucru, mare sau mic, la o parte. Totuși el, de bună voie, a rămas de neîndreptat. Și ca să vezi că deși avea putința să se schimbe, n'a voit, ci că totul s'a făcut din lenevia lui, ascultă: După ce l-a vândut, a asvârlit cei 30 de arginți și a zis: *«Am păcătuit vânzând sânge nevinovat»* [107]. Ce s'a întâmplat, Iudo? Când l-ai văzut făcând

minuni, nu ziceai: *«Am păcătuit vânzând sânge nevinovat»*, ci: *«Ce-mi veți da mie și eu vi-l voi vinde vouă»*. Dar când răul a înaintat și trădarea a luat sfârșit și păcatul s'a împlinit, atunci ți-ai dat seamă de păcat. Ce învățăm de aici? Când trândăvim, nici îndemnul nu ne este de niciun folos; când însă ne sârguim, putem, chiar prin noi înșine, să ne ridicăm. Căci și Iuda, când îl îndemna Dascălul său, nu asculta; dar când nu era nimeni care să-l îndemne, s'a revoltat propria-i conștiință; când nu era niciun învățător s'a schimbat, a condamnat faptele îndrăznite de el și a aruncat cei treizeci de arginți.

«Ce voiți să-mi dați mie și eu vi-l voi vinde vouă?». *«Și i-au dat*, zece Evanghelistul, *30 de arginți»*. Au dat preț sângelui care nu are preț. Pentru ce primești 30 arginți, Iudo? Hristos a venit să-și verse în dar pentru univers sângele acesta, pentru care tu te tocmești și faci învoieli nerușinate. Căci ce lucru este oare mai nerușinat decât această tocmeală?

«Atuncea s'au apropiat ucenicii». *«Atuncea»*. Când? Când s'au întâmplat acestea, când trădarea începuse să se îndeplinească, când Iuda s'a pierdut pe sine însuși, atuncea s'au apropiat de el ucenicii zicând: *«Unde voiești să-ți pregătim să mănânci Paștele?»* [108]. Ai văzut ucenic? Ai văzut ucenici? Acela vinde pe Stăpân, aceștia se îngrijesc pentru pregătirea Paștelor. Acela tocmește prețul vânzării, aceștia se pregătesc

să-l slujească. Și acela și aceștia s'au bucurat de aceleași minuni, de aceleași învățături, de aceeași putere. De unde așa dar schimbarea? Din libertatea voinței. Pretutindeni aceasta este cauza tuturora și a celor bune și a celor rele. *«Unde voiești să-ți pregătim să mănânci Paștele?»* Pentrucă nu avea Stăpânul casă, pentru aceasta ucenicii îi spun: *«Unde voiești să-ți pregătim să mănânci Paștele?»* Nu avem o locuință hotărîtă, nu avem cort, nici casă. Să afle cei cari construiesc case strălucitoare și portice vaste și împrejmuiri mari, că Hristos n'a avut unde să-și plece capul [109]. Pentru aceea ucenicii îl întreabă: *«Unde voiești să-ți pregătim să mănânci Paștele?»* Ce fel de Paște? Nu Paștele nostru, ci pe cel iudaic de altă dată, căci pe acela l-au pregătit ucenicii, iar pe al nostru l-a pregătit Domnul; dar nu numai că l-a pregătit, ci el însuși a devenit Paște. *«Unde voești să-ți pregătim să mănânci Paștele?»* Era Paștele acela iudaic, acela care a luat ființă în Egipt. De ce Hristos mânâncă Paștele iudaic? Hristos a împlinit pe toate cele ale legii. Când s'a botezat a spus: *«Astfel se cuvine să plinim toată dreptatea»* [110]. Am venit ca să răscumpăr pe om din blestemul legii, căci *«Dumnezeu a trimis pe Fiul lui, născut din femee, care a fost sub lege, ca să răscumpere pe cei de sub lege»* [111], și să pună sfârșit însăși legii. Dar ca să nu spună cineva că pentru aceasta a abrogat-o, pentrucă

n'a putut să o împlinească, ca una ce era împovorătoare, grea și cu greutate de a o împlini, mai întâi a îndeplinit toate prescripțiunile ei și după aceea a desființat-o. Pentru aceasta a făcut și Paștele, căci și Paștele era o poruncă a legii. De ce a poruncit legea ca să se mănânce Paștele? Iudeii erau nerecunoscători față de binefăcătorul lor și cu toate aceste binefaceri ei uitau porunca lui Dumnezeu. Chiar atunci când au ieșit din Egipt, când au văzut marea împărțită și unită iarăși și alte mii de minuni, ziceau: *«Să ne facem dumnezei cari să mergă înaintea noastră»* [112]. Ce spui? Minunile sânt încă înaintea ta și ai uitat pe binefăcător? Pentrucă erau așa de nesimțitori și de nerecunoscători, Dumnezeu a legat strâns amintirea binefacerilor prin temeiul sărbătorilor; pentru aceasta a poruncit ca să se jertfească Paștele, *«că dacă te va întreba fiul tău: Ce sânt Paștele acestea? să spui că strămoșii noștri în Egipt, au uns cu sângele oii ușile, ca nu venind distrugătorul și văzând să îndrăznească să intre și să adauge rană»* [113]. Era prin urmare Paștele o aducere aminte veșnică a mântuirii. Mai mult încă: Sărbătoarea Paștelor nu avea numai acest folos, anume de a le aminti lor de vechile faceri de bine, dar și altul mai mare: preînchipuia pe cele viitoare. Mielul pascal era tipul unui alt miel duhovnicesc, iar oaia preînchipuia oaia; una era umbră, iar cealaltă, adevăr. Când a apărut soarele dreptății, umbra deci a încetat, deoarece atunci când apare soarele, umbra se ascunde. Pentru acest motiv la masa aceea de atunci s'au săvârșit cele două Paște: și Paștele tipului și cel al adevărului. Și după cum pictorii în acelaș tablou întâi schițează trăsăturile tabloului și apoi pun în el realitatea culorilor, tot astfel a făcut și Hristos: în aceeaș masă a schițat Paștele tipic, dar a adăugat și pe cel al adevărului. *«Unde vrei să-ți pregătim să mănânci Paștele?»* Atunci era Paștele iudaic; când a venit soarele, să nu mai lumineze flacăra; când a venit adevărul să înceteze umbra.

Acestea le spun către Iudei, deoarece ei numai în aparență săvârșesc Paștele, deoarece cei cu inimile netăiate împrejur cu gând nerușinat pun înainte azimile. Spune-mi, Iudee, în ce chip săvârșești Paștele? Templul a fost distrus, altarul dărâmat, Sfânta Sfintelor călcată în picioare și orice fel de jertfă a fost desființat. Așa dar, pentru ce îndrăznești să faci aceste lucrări nelegiuite? Odinioară ai fost dus în Vavilon și acolo cei cari te-au făcut rob spuneau: *«Cântați-ne nouă din cântările Sionului»* [114], și ai refuzat. Pe acestea David arătându-le spunea: *«La râul Vavilonului acolo am stat și am plâns; în sălcii, în mijlocul lui, am atârnat organele noastre»* [115], adică psaltirea, chitara și lira și celelalte, căci de acestea se servea vechiul popor iudeu și cu acestea cânta psalmii. Când a ple-

cat în robie le-a luat ca să-şi aducă aminte de traiul pe care îl ducea în patrie, dar nu ca să le întrebuinţeze. *«Căci acolo, cei cari ne robiseră ne-au cerut să le cântăm»*. Dar am spus: *«Cum vom cânta cântarea Domnului în pământ străin?»* [116]. Ce spui? Nu cânţi cântarea Domnului în pământ străin, dar săvârşeşti Paştele Domnului în pământ străin? Ai văzut nerecunoştinţă? Ai văzut fără-de-lege? Când cei cari îi constrângeau erau duşmani, nu îndrăzneau nici psalmi să cânte în pământ străin; dar acum când nu-i sileşte nimeni şi nici nu-i constrânge acum din propria lor iniţiativă fac răznimeni, acum din propria lor iniţiativă fac război cu Dumnezeu. Vezi că azimile sânt necurate? Că sărbătoarea este nelegiuită? Că Paştele nu este iudaic? Paştele iudaic a fost altă dată, dar acum a fost desfiinţat şi a venit Paştele cel duhovnicesc pe care l-a predat atunci Hristos. Căci pe când apostolii mâncau şi beau, spune Scriptura, Domnul luând pâne a frânt-o şi a zis: *«Acesta este trupul meu, care se frânge pentru voi spre iertarea păcatelor»*. Cei iniţiaţi ştiu sensul celor spuse. Şi luând potirul a zis iarăşi: *«Acesta este sângele meu, care se varsă pentru mulţi spre iertarea păcatelor»* [117]. In timp ce Hristos spunea aceste cuvinte Iuda era de faţă. Acesta este, Iudo, trupul pe care l-ai vândut cu 30 de arginţi; acesta este sângele meu, pentru care cu puţin înainte te-ai tocmit în chip neruşinat cu nerecunoscătorii farisei. Cât de mare

este iubirea de oameni a lui Hristos! Cât de mare nebunia lui Iuda! Ce nebunie! Iuda l-a vândut cu treizeci de dinari; Hristos însă, şi după aceasta, n'a refuzat să-i dea însăşi sângele vândut spre iertarea păcatelor vânzătorului, dacă el ar fi voit. Iuda era de faţă şi a luat parte la sfânta masă. Căci după cum i s'a spălat şi picioarele lui împreună cu ale celorlalţi ucenici, tot astfel a luat parte şi la sfânta masă, spre a nu avea niciun motiv de apărare dacă stărueşte în răutatea sa. Domnul i-a arătat şi i-a dat pe toate ale sale; Iuda însă a rămas în gândul său rău.

Dar este timpul, în sfârşit, să ne apropiem de această înfricoşătoare masă. Toţi să ne apropiem deci cu cuvenita curăţenie sufletească şi pocăinţă; să nu mai fie nimeni Iuda, să nu mai fie nimeni rău, să nu aibă nimeni venin, să nu poarte unele în gură şi altele în suflet. Hristos este de faţă şi acela care a pregătit masa aceea acelaş şi acum o pregăteşte pe aceasta. Cel care face să devină cele ce stau înainte trup şi sânge al lui Hristos nu este un om, ci însuşi Hristos, cel răstignit pentru noi. Preotul stă împlinind forma, rostind cuvintele acelea, dar este puterea şi harul lui Dumnezeu. *«Acesta este trupul meu»*. Cuvintele acestea prefac cele puse înainte. Şi după cum cuvintele acelea care au spus: *«Creşteţi şi vă înmulţiţi şi umpleţi pământul»* [118], au fost rostite o singură dată, dar se

îndeplinește totdeauna prin aceea că fortifică în act firea noastră de a face copii, tot astfel și cuvintele acelea odată spuse la fiecare masă în biserici din acel timp și până astăzi și până la venirea Domnului săvârșesc jertfa cea desăvârșită. Așa dar să nu fie nimeni înșelător, să nu fie nimeni plin de răutate, să nu aibă nimeni venin în cuget, ca să nu se împărtășească spre osândă. Căci și atunci la acea sfințită masă, după ce Iuda s'a împărtășit din cele oferite de Domnul, diavolul a intrat în el; diavolul n'a disprețuit trupul Stăpânului, ci a disprețuit pe Iuda din pricina nerușinării lui, ca să afli că în aceia cari se împărtășesc cu nevrednicie cu dumnezeeștile taine în aceia mai cu seamă intră și se năpustește diavolul continuu, ca și în Iuda atunci. Cinstea este de folos celor vrednici, dar cei care se bucură de cinste în chip nevrednic își atrag mai multă pedeapsă. Acestea le spun nu ca să înfricoșez, ci ca să întăresc. Nimeni așa dar să nu fie Iuda, nimeni, când se apropie de sfintele taine, să nu aibă veninul răutății. Jertfa este o hrană duhovnicească și după cum atunci când hrana trupească ajunge într'un stomah care are sucuri rele, mărește mai mult boala, nu din pricina naturii hranei, ci din pricina boalei stomahului, tot astfel se întâmplă și cu tainele duhovnicești. Căci și acestea când intră într'un suflet plin de răutate îl distrug și îl pierd mai mult, nu din pricina naturii tainelor, ci din pricina boalei sufletului care a primit tainele. Nimeni așa dar să nu aibă înăuntru gânduri rele, ci să ne curățim sufletul, căci ne și apropiem de o jertfă curată. Să facem sfânt sufletul. Și este cu putință să se facă aceasta și într'o singură zi. Cum și în ce chip? Dacă ai ceva contra dușmanului îndepărtează ura, lecuiește rana, dezleagă dușmănia, ca să capeți vindecare dela sfinţita masă. Căci te apropii de o jertfă înfricoșătoare și sfântă. Ai respect de temeiul acestei jertfe! Hristos stă înainte înjunghiat. Și pentru care pricină a fost înjunghiat și pentru ce? Ca să împace pe cele din cer și pe cele de pe pământ, ca să te facă prieten și cu îngerii pe tine care erai dușman și vrăjmaș, ca să te facă prieten. Hristos și-a dat sufletul său pentru cei cari îl urau, iar tu continui a dușmăni pe aproapele? Cum poți păși spre masa păcii? Hristos nu s'a dat îndărăt de a muri pentru tine, iar tu pentru orgoliul tău refuzi de a uita ura față de aproapele? Sânt oare vrednice de iertare acestea? Poate îmi vei obiecta: M'a păgubit și m'a înșelat în chipul cel mai rău. Și ce-i cu asta? In general paguba este la bani. Niciodată nu te-a rănit ca Iuda pe Hristos, cu toate acestea el a dat însuși sângele, pe care l-a vărsat pentru mântuirea celor cari au vărsat sângele lui. Poți să-mi spui ceva asemenea acestuia? Dacă nu ierți pe dușman, nu-l nedreptățești pe acela, ci pe tine însuși. Pe acela de multe ori l-ai vă-

tămat în viața de aici, pe tine însă te-ai făcut nevrednic de iertare atunci când te vei apăra în ziua ce va să fie. Dumnezeu nimic nu urăște atât ca pe omul ranchiunos, ca pe inima îngâmfată și sufletul arzând de mânie. Ascultă ce spune: «*Când aduci darul tău la altar și stând sus la altar îți amintești că fratele tău are ceva contra ta, lasă darul tău la altar și plecând împacă-te cu fratele tău și atunci adă darul tău*» [119]. Ce spui, să iert? Da, zice Domnul. Căci pentru a te împăca cu fratele tău s'a făcut și această jertfă. Așa dar dacă jertfa s'a făcut pentru ca să te împaci cu fratele tău, dar tu nu faci pace, în zădar iai parte la jertfă. Fapta ți-a devenit fără de folos. Fă așa dar mai întâi aceea pentru care s'a adus jertfa, și apoi te vei desfăta cu adevărat. Pentru aceasta s'a pogorît Fiul lui Dumnezeu ca să împace firea noastră cu Stăpânul; nici numai pentru aceasta a venit, ci ca să ne facă pe noi, cari facem astfel de lucruri, părtași numelui lui. Căci spune: «*Fericiți făcătorii de pace că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema*» [120]. Ceeace a făcut Unul născut Fiul lui Dumnezeu, aceea fă și tu, după puterea ta omenească, ajungând pricinuitor al păcii și ție însuți și altora. Pentru aceasta Hristos te numește pe tine făcătorul de pace fiu al lui Dumnezeu. Pentru aceasta și în timpul jertfei de nicio altă poruncă n'a pomenit, decât de împăcarea cu fratele tău, arătând că aceasta este mai mare decât toate.

Voiam să-mi prelungesc cuvântul, dar sânt în deajuns și cele spuse celor cari le ascultă cu atenție dacă și le vor aminti. Să ne aducem aminte așa dar necontenit de aceste cuvinte, iubiților, și de sărutările sfinte și de prea înfricoșata îmbrățișare dintre noi. Aceasta unește sufletele noastre și face ca toți să ajungem un trup, deoarece cu toții ne împărtășim unui singur trup. Să ne unim așa dar pe noi înșine într'un singur trup, nu confundând trupurile unele cu altele, ci unind sufletele unele cu altele prin legătura dragostei. Astfel vom putea să ne bucurăm cu îndrăzneală de masa care stă înainte. Chiar dacă am avea mii de merite, dar dacă sântem ranchinoși, toate sânt zădarnice și fără de folos și nu vom putea să avem spre mântuire nicio roadă din ele. Fiind pe deplin conștienți de toate acestea, să distrugem toată ura și curățindu-ne conștiința noastră să ne apropiem cu toată blândețeța și smerenia de masa lui Hristos, cu care Tatălui toată slava, cinstea și puterea împreună cu Sfântul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

OMILIA II
LA TRĂDAREA LUI IUDA [121].

Voiam, iubiților, să vă vorbesc iarăși despre patriarh și să vă ofer de aici masa cea duhovnicească; dar nerecunoștința vânzătorului îmi atrage limba spre acest subiect, iar ziua de azi mă îndeamnă să vorbesc despre nebunia îndrăznelii lui. Căci astăzi Domnul nostru Iisus Hristos a fost vândut în mânile Iudeilor de propriul lui ucenic. Dar tu, iubitule, auzind acestea să nu te întristezi, nici să nu te superi auzind că a fost vândut Stăpânul, ci mai degrabă suspină și lăcrămează, dar nu pentru Iisus cel trădat, ci pentru Iuda care l-a trădat. Căci Iisus cel trădat a mântuit universul, iar Iuda vânzătorul și-a pierdut sufletul. Iisus cel vândut stă în ceruri în dreapta Tatălui, iar Iuda vânzătorul stă acum în iad, așteptând pedeapsa cea aspră și veșnică. Pentru acesta suspină, pentru acesta lăcrămează; pentrucă și însuși Stăpânul nostru Iisus Hristos văzând pe Iuda s'a turburat și a lăcrămat. Evanghelistul spune: «*Văzându-l s'a turburat și a zis: Unul din voi mă va vinde*» [122]. Și de ce s'a turburat? Gândindu-se că după atâta învățătură, după atâtea sfaturi, n'a simțit

în ce prăpastie s'a împins pe sine însuși. Văzând așa dar Stăpânul nebunia ucenicului, s'a turburat și a lăcrămat, fiindu-i milă de el. Așa dar Stăpânul, văzând nerecunoștința fără de margini a ucenicului, s'a turburat; prin aceasta ne învață să plângem mai cu seamă pe aceia cari fac răul, nu pe aceia cari sufăr răul. Căci cei cari sufăr răul și nedreptatea aceia mai ales sânt vrednici de a fi fericiți. Pentru aceasta și spunea Hristos: «*Fericiți cei prigoniți pentru dreptate că a acelora este împărăția cerurilor*» [123]. Ai văzut cât de mare câștig le-a arătat acelora cari sufăr răul? Iată iarăși în altă parte a Scripturii pedeapsa aspră a celor cari fac răul; ascultă pe fericitul Pavel, care spune: «*Iar voi, fraților, v-ați făcut următori bisericilor lui Dumnezeu, care sânt în Iudeia, că aceleași lucruri ați suferit și voi dela acelaș neam cu voi, ca și Iudeii cari au ucis pe Domnul nostru Iisus și pe profeții lor și cari ne împiedică să vorbim păgânilor ca să se mântuiască, ca să se împlinească lor păcatele; dar la sfârșit a ajuns asupra lor mânia lui Dumnezeu*» [124]. Ai văzut că mai cu seamă pe aceia cari fac răul este drept să-i jelim și să-i plângem? Pentru aceasta și Stăpânul nostru iubitor de oameni, când a văzut îndrăzneala ucenicului, s'a turburat și a plâns; Stăpânul și-a arătat dragostea sa față de ucenic și a vădit marea sa iubire de oameni, prin faptul că n'a încetat de a se îngriji

de îndreptarea ucenicului chiar până în momentul vânzării. Aşa dar pentru Iuda plânge cu amar şi mai cu seamă geme, căci şi Stăpânul pentru acela s'a întristat. Căci spune Evanghelistul: «*S'a turburat Iisus şi a spus: «Unul din voi mă va vinde*». Cât de mare este mila, cât de mare este bunătatea Stăpânului! Cel vândut sufere pentru vânzător! Căci văzându-l stăruind în răutate «*s'a turburat şi a zis: Unul din voi mă va vinde*». Priveşte cât de mare este îndelunga răbdare, cât de mare este iubirea de oameni! Priveşte cum îl cruţă pe nerecunoscător şi nu vrea ca el să ajungă de ruşine, ci înfricoşează şi nelinişteşte pe toţi ucenicii spre a-i da prilej aceluia să se căească de nebunia lui. Dar când sufletul care nu primeşte sămânţa evlaviei ajunge nesimţitor, nu primeşte nici îndemnul, nici sfatul, ci se întunecă de patimă şi pleacă spre prăpastie. Din această pricină nici Iuda n'a câştigat ceva din o atât de mare îndelungă răbdare. Evanghelistul spune: «*Unul din voi mă va vinde*». Pentru ce s'a turburat şi s'a întristat Iisus? Prin întristarea sa ne arată dragostea lui, dar ne învaţă în acelaş timp că trebue să-i jelim mai cu seamă pe aceia cari fac rău aproapelui. Căci aceia îşi atrag asupra lor mânia. Este drept să jelim totdeauna pe cel care face răul şi nu pe cel care sufere răul. Căci a suferi răul pricinueşte împărăţia cerurilor, dar a face răul ne pricinuieşte iadul şi pedeapsa.

Domnul spune: «*Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate*» [125]. Vezi dar că a suferi răul are ca răsplată şi recompensă împărăţia cerurilor? Ascultă acum că a face răul aduce pedeapsă şi osândă. Când Pavel spune despre Iudei că «*au omorît pe Domnul şi au persecutat pe profeţi*» [126], a adăugat: «*a căror sfârşit va fi potrivit faptelor lor*» [127]. Ai văzut cum cei persecutaţi primesc împărăţia, iar persecutorii moştenesc mânia lui Dumnezeu?

Aceste cuvinte nu le spun către dragostea voastră la întâmplare, ci ca să vă învăţăm să nu ne mâniem pe duşmanii noştri, ci mai mult să avem milă de ei, să lăcrămăm şi să suferim pentru ei. Căci acei cari ne duşmănesc pe noi în zădar sânt cei cari sufăr răul. Dacă însă ne vom pregăti astfel sufletul nostru ca să nu ne mâniem, ba încă să suferim pentru ei, vom putea, după voia lui Dumnezeu, să ne şi rugăm pentru ei, iar prin aceasta să atragem asupra noastră mult har de sus. Din această pricină este astăzi a patra zi de când vă vorbesc despre rugăciunea pentru duşmani, pentru ca să ajungă statornică învăţătura ce v-o dau, ca să se înrădăcineze în sufletele voastre prin faptul că vă îndemn mereu. Pentru aceasta continuu scot din inima mea cuvinte către voi pentru ca buboiul mâniei să dea înapoi, flacăra să se potolească şi să fie lipsit de mânie cel care vine să se roage. Căci nici Hristos nu ne îndeamnă la

asemenea fapte numai pentru duşmani, ci şi pentru noi, cari iertăm acelora păcatele. Căci iertând duşmanului mânia iai mai mult decât dai. Dar îmi vei spune: Cum iau mai mult? Ascultă cu atenţie! Dacă vei ierta duşmanului greşalele, ţi se iartă şi ţie păcatele făcute faţă de Stăpân. Acestea sânt de nevindecat şi de neiertat, dar acelea au multă mângâiere şi iertare. Ascultă dar pe Ilie care spune fiilor săi: *«Dacă un om păcătuieşte faţă de un om, preotul se va ruga pentru el; dar dacă va păcătui faţă de Dumnezeu, cine se va ruga pentru el?»* [128]. Astfel rana aceea mare, adică păcatul faţă de Dumnezeu, nu se stinge uşor, nici prin rugăciune. Prin rugăciune deci Dumnezeu nu şterge un astfel de păcat, dar îl şterge uşor dacă iertăm duşmanilor noştri greşalele lor. Pentru aceea a numit Dumnezeu păcatele faţă de Stăpân *«mii de talanţi»*, iar pe celelalte *«100 de dinari»* [129]; pe care dacă le vei ierta îţi vor fi iertaţi mii de talanţi.

Despre rugăciune însă s'a spus îndeajuns. Dacă vreţi, luând cuvântul puţin mai de sus, să ne întoarcem la tema despre vânzarea Domnului şi să vedem cum a fost vândut Stăpânul nostru. Dar ca să cunoaştem mai bine toată nebunia vânzătorului şi să aflăm nerecunoştinţa ucenicului şi nespusa iubire de oameni a Stăpânului, să ascultăm pe Evanghelist cum ne povesteşte îndrăzneala lui Iuda. *«Atuncea,* spune

Evanghelistul, *mergând unul din cei doisprezece, Iuda, numit Iscarioteanul, la arhierei le-a spus: «Ce voiţi să-mi daţi şi eu vi-l voi vinde»* [130]. Se pare că aceste cuvinte sânt clare şi nu lasă să se înţeleagă nimic mai mult. Dar dacă cineva va cerceta cuvânt cu cuvânt citatul, va găsi prilej de multă meditaţie şi va vedea că este mare adâncimea cuvintelor cuprinse în aceste cuvinte. Şi în primul loc: timpul. Evanghelistul nu l-a indicat la întâmplare, căci n'a spus întâmplător: *«mergând»*, ci a adăugat: *«atuncea mergând»*. *«Atuncea»*. Când? Şi de ce indică timpul? Evanghelistul, care grăeşte prin Sfântul Duh, nu ne indică întâmplător timpul. Cel care grăeşte prin Duhul nu grăeşte nici la întâmplare şi nici înzădar. Ce sens are dară cuvântul: *«atuncea»?* Inainte de acel timp, înainte de acea oră, s'a apropiat o fată, care avea un alabastru de mir, şi a vărsat untdelemnul acela pe capul Domnului [131]. Femeea a arătat multă credinţă, a arătat multă grijă, a arătat multă ascultare şi evlavie; s'a schimbat dela viaţa de mai înainte şi a devenit mai bună şi mai curată. Şi atuncea când femeea păcătoasă s'a pocăit, atuncea când a cunoscut pe Stăpânul, atuncea ucenicul a vândut pe Invăţător. *«Atuncea»*. Când? Când femeea păcătoasă s'a apropiat, când a vărsat alabastrul cu mir pe picioarele lui Iisus, când le-a şters cu părul ei, când a arătat multă îngrijire, când i-au fost şterse prin mărturisirea

ei, păcatele din tot timpul. Prin urmare atuncea când Iuda privea pe aceea că arăta dascălului atât de mare îngrijire, atunci el se grăbea spre nelegiuita vânzare. Aceea din prăpastia răutăţii s'a urcat chiar în cer; acesta însă, după mii de minuni şi semne, după atâta de multă învăţătură, după nespusa sa îngăduinţă, a căzut în abisul tartarului. Atât de mare rău este trândăvirea şi voinţa coruptă. Pentru aceea şi Pavel spunea: *«Cel care pare că stă, să ia aminte să nu cadă»* [132], iar profetul striga odinioară: *«Oare cel care cade nu se scoală? Sau cel care se abate nu se întoarce»?* [133], pentru ca nu cumva cel care stă să se îngâmfe, ci să fie continuu gata de luptă, şi nici cel care cade să nu se desnădăjduiască. Căci atât de mare era puterea Invăţătorului că atrăgea şi pe femeile păcătoase şi pe vameşi la ascultarea sa proprie.

Dar poate îmi spui: Cum se poate aceasta? Cel care atrage pe femeile păcătoase n'a putut să atragă pe ucenic? Da, a putut să-l atragă şi pe ucenic, dar nu voia să-l facă bun cu sila, nici să-l atragă la el cu forţa. Pentru aceasta Evanghelistul, povestindu-ne despre ucenicul nerecunoscător, zicea: *«Atuncea mergând»,* adică n'a fost chemat de alţii, nici forţat de altcineva, nici îndemnat de cineva, ci s'a îndreptat spre această nelegiuire din proprie iniţiativă, arătând că în chip liber şi prin propria sa deliberarea, s'a pornit spre această îndrăzneală ne-

legiuită; n'a fost determinat de nicio cauză externă, ci s'a împins pe sine ca să-l vândă pe Stăpân de răutatea care-şi avea izvorul înlăuntrul său. *«Atuncea mergând unul din cei doisprezece».* Nu este mică acuzaţia adusă lui de cuvintele: *«unul din cei doisprezece».* Pentrucă erau şi alţi 70 de ucenici, pentru aceasta Evanghelistul a spus: *«unul din cei doisprezece»,* adică din cei aleşi, din cei cari au trăit împreună cu el în fiecare zi, din cei cari s'au bucurat de multă încredere. Şi Evanghelistul spune: *«unul din cei doisprezece»,* ca să afli că ucenicul era dintre cei aleşi. Când Evanghelistul scrie nu trece sub tăcere acest lucru, ca să te convingi că aceste lucruri, în aparenţă ruşinoase, arată grija pe care o are Stăpânul faţă de noi, anume, că chiar pe vânzător, pe tâlhar, l-a învrednicit de atâtea bunătăţi şi l-a sfătuit până în cea din urmă seară. Ai văzut că femeea păcătoasă s'a mântuit, pentrucă s'a pocăit, iar ucenicul pentrucă a trândăvit, a căzut? Aşa dar nu dispera, uită-te la femeea păcătoasă; şi iarăşi nu te îngâmfa; uită-te la îndrăzneala ucenicului. Căci amândouă sânt distrugătoare. Părerea noastră alunecă uşor, iar voinţa este schimbătoare. Pentru aceea trebue să ne întărim prin toate mijloacele. *«Atuncea mergând unul din cei doisprezece, Iuda Iscarioteanul».* Vezi din ce fel de ceată a căzut? Vezi ce mare rău este trândăvirea? Evanghelistul spune: *«Iuda Iscariotea-*

nul», pentrucă era un alt ucenic cu numele de Iuda, numit al lui Iacov. Vezi înțelepciunea Evanghelistului, care ni-l face cunoscut pe unul după locul său de naștere și nu după nelegiuirea îndrăznită, iar pe celălalt ni-l face cunoscut după numele tatălui său și nu după locul nașterii. Cu toate că era firesc să-l numească: Iuda vânzătorul, totuși, ca să ne învețe să avem limba curată de acuzare, se ferește de a-l numi vânzător. Să ne învățăm deci de a nu vorbi cu răutate pe niciunul din dușmani. Căci dacă acest fericit Evanghelist n'a voit să acuze pe vânzător când a povestit această îndrăzneală nelegiuită, ci a trecut-o sub tăcere și-l face cunoscut după locul său de origină, am fi noi vrednici de iertare dacă am acuza pe aproapele? Noi însă de multe ori nu numai că vorbim de vrăjmași insultându-i, dar facem la fel chiar față de aceia cari ni se par că ne sânt dușmani. Nu, vă rog, nu faceți așa. Și Pavel ne îndeamnă, zicând: «*Niciun cuvânt rău să nu iasă din gura voastră*» [134]. Deaceea fericitul Matei, curățind orice patimă de acest fel, zicea: «*Atuncea mergând unul din cei doisprezece, cel numit Iuda Iscarioteanul, către arhierei a spus: «Ce voiți să-mi dați mie și eu vi-l voi vinde»*. Ce voce nebună! Ce îndrăzneală nebună! Aducându-mi aminte tremur, iubiților, cum i-a ieșit glasul din gură, cum a mișcat limba, cum nu i-a ieșit sufletul din trup, cum nu i-au amorțit buzele, cum nu și-a ieșit din minți!

Ce voiți să-mi dați și eu vi-l voi vinde?» Spune-mi, Iudo, acestea te-a învățat Dascălul în atâta vreme? Atât de ușor ai uitat desele lui îndemnuri? Nu pentru aceasta spunea: «*Nu strângeți aur, nici argint*» [135], pentru a-ți înăbuși dintru început patima fără margini de bani? Nu te îndemna, zicând: «*Dacă cineva te lovește peste obrazul drept, întoarce-i lui și pe celălalt?*» [136]. Spune-mi de ce vinzi pe Dascăl? Că ți-a dat putere peste demoni, ca să vindeci și boalele și ca să cureți pe leproși și ca să arăți multe alte asemenea minuni? Astfel de răsplăți dai în locul acestor binefaceri? Ce nebunie, dar mai degrabă ce iubire de arginți! Căci pe toate aceste rele le-a născut iubirea de argint, rădăcina răutăților, care întunecă sufletele noastre, și însăși legile firii, care ne scoate din minți și nu ne lasă să ne aducem aminte nici de prietenie, nici de înrudire, nici de altceva, ci orbind dintr'o dată privirile minții noastre, ne face ca să mergem în întunerec. Și ca să cunoști lămurit acest lucru, uită-te cât de multe bunătăți a alungat iubirea de argint din sufletul lui Iuda. Strecurându-se în Iuda această iubire de argint, a aruncat în uitare discuțiile cu Mântuitorul, tovărășia, minunata învățătură. Bine spune Pavel că «*rădăcina tuturor relelor este iubirea de argint*» [137]. «*Ce voiți să-mi dați și eu vi-l voi vinde?*». Trădezi, Iudo, pe cel care ține toate cu cuvântul? Vinzi pe cel mai presus de înțelegere,

pe făcătorul cerului și al pământului, pe creatorul firii noastre, pe cel care a făcut pe toate prin cuvânt și semn? Dar ca să dovedească că de bună voie a fost vândut, ascultă ce face: In vremea aceea trădării, când au năvălit asupra lui cu săbii și ciomege, având torțe și făclii Stăpânul le spune: «*Pe cine căutați?*» Și ei nu cunoșteau pe cine aveau să prindă. Și cu toate că erau torțe și atâta lumină, totuși Iuda era neputincios să-l trădeze, că nici nu putea să-l vadă prezent pe cel pe care avea să-l trădeze. Căci acest lucru a lăsat Evanghelistul să se înțeleagă când a spus că «*aveau torțe și făclii*» [138]. Și nici astfel nu l-au găsit, căci zice Evanghelistul: «*Și stătea împreună cu ei Iuda*», acela care a spus: «*Eu vi-l voi vinde*» [139]. Stăpânul, voind să le arate propria lui putere, le-a orbit judecata, ca să cunoască că încearcă lucruri cu neputință. Apoi când au auzit vocea lui s'au dat îndărăt și au căzut la pământ. Ai văzut că ei n'au putut să sufere nici vocea lui, ci, prin căderea lor la pământ, au arătat în chip lămurit slăbiciunea lor. Vezi iubirea de oameni a Stăpânului! Dar pentrucă n'a micșorat nici nerușinarea vânzătorului și nici nerecunoștința Iudeilor, Domnul se vădește pe sine însuși și spune: Când le-am arătat că încearcă lucruri cu neputință, am voit să potolesc nebunia lor; ei însă nu voiesc, ci stăruiesc încă în răutate; iată mă predau pe mine însumi.

Acestea vi le spun ca să nu acuze unii pe Hristos spunând: Pentru ce n'a schimbat pe Iuda? Pentru ce nu l-a făcut mai bun? Dar cum trebuia să-l facă pe Iuda înțelept și blând? Prin constrângere sau prin propria lui hotărîre? Dacă l-ar fi făcut prin constrângere n'avea să fie mai bun. Căci nimeni nu devine mai bun prin constrângere. Dacă însă l-ar fi făcut înțelept și blând prin propria lui hotărîre și prin liberul arbitru, atunci trebue spus că Domnul i-a dat pe toate acelea care puteau să-l înalțe. Dar dacă el n'a voit să primească leacul, nu este vina doctorului, ci vina este a aceluia care a respins îngrijirea. Vrea să afli câte a făcut Domnul ca să-l redobândească? I-a dăruit multe minuni, i-a prezis despre vânzare și n'a lăsat nimic din cele care trebuiau să-l arate ca ucenic. Și ca să afli că deși era în stare să se schimbe, n'a voit, ci totul s'a întâmplat din pricina trândăviei lui, ascultă: După ce l-a vândut și și-a dus până la capăt nebunia lui, «*a aruncat cei 30 de arginți, zicând: «Am vândut sânge nevinovat*» [140]. Inainte de acestea spuneai: «*Ce voiți să-mi dați și eu vi-l voi vinde?*» Când păcatul s'a săvârșit, atunci și-a dat seama de păcat. De aici să învățăm că atunci când ne trândăvim, nu ne folosește nici îndemnul, nici sfatul; dar când ne sârguim, putem, chiar prin noi înșine, să ne ridicăm. Căci ia gândește-te bine! Când îl îndemna Dascălul său și-l îndepărta dela reaua încercare,

n'a ascultat, nici n'a primit sfatul. Dar, când nu era nimeni care să-l îndemne, s'a revoltat propria-i conştiinţă; când nu era nimeni să-l învețe, s'a schimbat și a aruncat cei 30 de arginți. *«I-au dat lui*, spune Evanghelistul, *30 de arginţi»* [141]. Au dat preț sângelui care nu avea preț. Pentru ce primești 30 de arginți, Iudo? Hristos a venit ca să-și verse în dar pentru univers sângele pentru care tu te tocmești acum. Căci ce lucru este oare mai neruşinat decât această tocmeală? Cine a văzut, cine a auzit vreodată așa ceva?

Dar ca să cunoaștem deosebirea dintre vânzător și ucenici, să auzim. Pe toate ni le povestește Evanghelistul cu exactitate. Când s'au întâmplat acestea, când trădarea începuse să se îndeplinească, când Iuda s'a pierdut pe sine însuși, când făcea tocmelele acelea nelegiuite și căuta prilej ca să-l trădeze, *«atunci s'au apropiat de Domnul ucenicii lui zicând: «Unde voiești să-ți pregătim să mănânci Paştele?»* [142]. Ai văzut ucenici? Ai văzut ucenic? Acela se îndeletnicea cu vinderea, aceștia cu slujirea; acela se tocmea și încerca să primească prețul sângelui Stăpânului, aceștia se pregăteau pentru slujire. Și acesta și aceia s'au bucurat de aceleași minuni, de aceleași învățături. De unde așa dar deosebirea? Din libertatea voinței. Aceasta este cauza și a celor rele și a celor bune. Era într'o seară atunci când ucenicii spuneau aceasta. Ce

sens au cuvintele: *«Unde voiești să-ți pregătim să mănânci Paştele?»* De aici învățăm că Hristos nu avea o casă hotărîtă. Să audă cei cari își clădesc case strălucitoare și împrejmuiri mari că Fiul Omului nu avea unde să-și plece capul [143]. Pentru aceea ucenicii îl întreabă: *«Unde voiești să-ți pregătim să mănânci Paştele?»* Ce fel de Paște? Cel iudaic, cel care a luat început din Egipt. Căci acolo l-au săvârșit pentru prima oară. Și pentru ce îl ține pe acesta Hristos? După cum Hristos a îndeplinit pe toate celelalte ale legii vechi, tot astfel a ținut și Paştele iudaic. Din această pricină a și spus către Ioan Botezătorul: *«Căci astfel ni se cuvine să plinim toată dreptatea»* [144]. Prin urmare ucenicii aveau să pregătească Paștele iudaic și nu pe al nostru. Ucenicii au pregătit Paștele iudaic; pe al nostru, însă, l-a pregătit însuși Domnul și mai mult încă el însuși a devenit Paște prin cinstita sa patimă. Dar pentru ce vine la patimă? Ca să ne rescumpere din blestemul legii [145]. Pentru aceasta și Pavel striga: *«A trimis Dumnezeu pe Fiul lui născut din femee, care a fost făcut sub lege, ca să ne rescumpere pe cei de sub lege»* [146]. Dar ca să nu spună cineva că pentru aceasta a desfiinţat legea veche, pentrucă nu putea să o împlinească, ca una ce era împovărătoare, grea și cu greutate de îndeplinit, pentru aceasta mai întâi a împlinit-o în întregime și apoi a desfiinţat-o. Pentru acea-

sta a ținut și Paștele; căci sărbătoarea Paștelor era pentru ei o poruncă a legii. Ascultă: Iudeii erau nerecunoscători față de binefăcător și uitau continuu pe binefăcător. Dar ca să afli precis adevărul, ia aminte la cele de mai jos: ei au ieșit din Egipt, au trecut Marea Roșie, au văzut-o despărțită și iarăși unită; dar nu după multă vreme spun lui Aaron: *«Fă-ne dumnezei cari să meargă înaintea noastră»* [147]. Ce spui, Iudeule nerecunoscător? Ai văzut asemenea minuni și ai uitat pe Dumnezeu care te hrănește și nu faci nici pomenire de binefăcător? Așa dar pentrucă ei au uitat de binefacerile lui, Dumnezeu a legat strâns de temeiul sărbătorilor amintirea darurilor, ca să aibă, cu voia sau chiar fără voia lor, o amintire permanentă de aceste binefaceri. Iudeii de atunci au făcut astfel. De ce? *«Pentru ca atunci când te va întreba fiul tău»* ce este aceasta, să spui că strămoșii tăi au uns cu sângele acesta al oii pragurile ușilor și au scăpat de moartea pe care nimicitorul o aducea tuturor celor din Egipt [148]; din pricina acestui sânge nimicitorul n'a avut putere să intre în casă și să rănească. Prin urmare Iudeii de altă dată au jertfit fără voia lor; aici însă Hristos se jertfește de bună voie. Pentru ce? Pentrucă mielul de odinioară era tipul celui duhovnicesc. Și ca să cunoști mai bine, vezi cât de mare este înrudirea. Miel și miel; dar unul necuvântător, celălalt cuvântător; oaie

și oaie, umbră și adevăr. S'a arătat însă soarele dreptății și umbra a încetat. Căci atunci când este soare întunerecul se ascunde. Pentru aceasta este miel la masa cea tainică, ca să ne sfințim cu sângele lui. Pentru aceasta când vine soarele, lumina artificială să nu se mai arate; căci cele ce s'au făcut erau tipuri ale celor viitoare.

Acestea le spun către Iudei, pentru ca nu înșelându-se pe ei înșiși, să pară că prăznuiesc paștele; căci cei totdeauna netăiați împrejur cu inima și cari aud greu cu urechile, cu gând nerușinat pun înainte azimile, pun înainte sărbătoarea. Spune-mi, te rog, Iudee, cum săvârșești Paștele? Templul a fost distrus, altarul dărâmat, Sfintele Sfintelor călcate în picioare și orice jertfă a fost desființată. Așa dat pentru ce îndrăznești să faci aceste lucruri nelegiuite? Ai fost dus odinioară în Vavilon și ai auzit pe cei cari v-au robit, zicându-vă: *«Cântați-ne cântarea Domnului»* [149] și ai refuzat. Pentru ce dar acum serbezi Paștele în afară de Ierusalim? Tu ai spus: *«Cum vom cânta cântarea Domnului în pământ străin»?* [150] Pe acestea arătându-le fericitul David zicea: *«La râul Vavilonului acolo am stat și am plâns. In sălcii, în mijlocul lui, am atârnat organele noastre»* [151], adică psaltirea, chitara, lira; căci de acestea se servea vechiul popor iudeu și cu acestea cânta psalmii. *«Căci acolo,* zice David, *ne-au întrebat cei cari*

ne robiseră cuvintele cântărilor», dar am spus: «*Cum să cântăm cântarea Domnului în pământ străin?*» [152]. Ce spui? Spune-mi: Cântarea Domnului n'o cânţi în pământ străin, dar săvârşeşti paştele în pământ străin? Ai văzut nesimţirea Iudeilor? Când cei cari îi sileau erau duşmani, nu îndrăzneau să cânte nici psalmi în pământ străin, dar acum, când nu-i sileşte nimeni, acum din proprie iniţiativă fac război cu Dumnezeu. Pentru aceasta şi fericitul Ştefan spunea către ei: «*Voi totdeauna vă împotriviţi Duhului Sfânt*» [153] Vezi că azimile sânt necurate? Că sărbătoarea iudaică este nelegiuită? Paştele iudaic a fost altădată, dat acum a fost desfiinţat. «*Atunci*, spune Evanghelistul, *pe când ei mâncau şi beau, Iisus luând pâne în mânile lui sfinte şi curate, mulţumind şi frângând, a spus ucenicilor lui: «Luaţi, mâncaţi, acesta este trupul meu, care pentru voi şi mulţi se frânge spre iertarea păcatelor». Şi iarăşi luând păharul, le dădu lor zicând: «Acesta este sângele meu, care se varsă pentru voi spre iertarea păcatelor»* [154]. In timp ce Domnul spunea aceste cuvinte, Iuda era de faţă. Acesta este, Iudo, trupul [155], pe care l-ai vândut cu treizeci de arginţi. Acesta este sângele, pentru care cu puţin înainte te-ai tocmit în chip neruşinat cu nerecunoscătorii farisei. Cât de mare este iubirea de oameni a lui Hristos! Cât de mare nerecunoştinţa lui Iuda! Stăpânul hrănea şi robul a vândut; unul l-a vândut, luând treizeci de arginţi, iar Hristos îşi varsă sângele propriu pentru noi, şi l-a dat şi celui care l-a vândut. Şi era de faţă şi Iuda înainte de trădare, a luat parte la sfinţita masă şi s'a bucurat de cina cea de taină. Căci după cum a spălat picioarele ucenicilor, tot astfel şi Iuda a participat sfinţitei mese, ca să nu aibă niciun motiv de apărare, ci să primească osânda. El stăruia în gândul său cel rău, iar când a plecat, în loc de sărutare a lucrat trădare, fără să-şi aducă aminte de binefacerile Stăpânului; după trădare însă a aruncat pe cei treizeci de arginţi zicând: «*Am păcătuit vânzând sânge nevinovat*» [156]. Ce orbire! Ai luat parte la cină şi ai trădat pe binefăcător? Dar Domnul de bunăvoie a împlinit ceeace este scris: «*Dar vai prin cel care vine smintealа*» [157].

Dar este timpul în sfârşit să ne apropiem de această grozavă şi înfricoşată masă. Toţi să ne apropiem deci cu conştiinţa curată. Să nu fie nimeni aici Iuda, viclenind pe aproapele său, să nu fie nimeni rău, să nu aibă nimeni venin ascuns în inima lui. Este de faţă şi acum Hristos împodobind masa. Nu este om cel care face ca cele puse înainte să devină trupul şi sângele lui Hristos. Preotul stă îndeplinind numai forma şi face rugăciune; dar este harul şi puterea lui Dumnezeu care le lucrează pe toate. «*Acesta este trupul meu*». Aceste cuvinte prefac cele

puse înainte. Şi după cum cuvintele acelea care au spus: «*Creşteţi şi vă înmulţiţi şi umpleţi pământul*» [158], au fost cuvinte, dar au dat naştere la fapte, întărind firea noastră spre facerea de copiii, tot astfel şi aceste cuvinte cresc continuu prin har pe acei cari se împărtăşesc în chip vrednic. Aşa dar să nu fie nimeni înşelător, să nu fie nimeni rău, să nu fie nimeni hrăpitor, să nu fie nimeni insultător, să nu fie nimeni urîtor de fraţi, să nu fie nimeni iubitor de arginţi, să nu fie nimeni beţiv, să nu fie nimeni lacom, să nu fie nimeni sodomit, să nu fie nimeni invidios, nimeni să nu slujească răutăţii, să nu fie nimeni hoţ, să nu fie nimeni uneltitor, ca să nu primească luişi osândă. Şi atunci Iuda a participat cu nevrednicie cinei celei de taină, iar când a ieşit a trădat pe Domnul; din aceasta să cunoşti că pe cei cari participă cu nevrednicie tainelor, pe aceia mai cu seamă îi atacă mereu diavolul şi-i bagă într'o prăpastie mai mare. Acestea le spun nu ca să înfricoşez numai, ci ca să întăresc. Căci după cum mâncarea trupească când este introdusă într'un stomah, care are sucuri rele, măreşte mai mult boala, tot astfel şi hrana duhovnicească, când este luată în chip nevrednic, grămădeşte mai multă osândă. Prin urmare, vă rog, nimeni să nu aibă înăuntrul lui gânduri rele, ci să ne curăţim bine inima noastră. Căci dacă ne curăţim sântem temple ale lui Dumnezeu. Să ne facem curat sufletul.

Este cu putinţă să o facem pe aceasta şi într'o singură zi. Cum şi în ce chip? Dacă ai ceva contra duşmanului tău, îndepărtează mânia, dezleagă ura ca să capeţi prin împărtăşirea cu sfintele taine iertarea păcatelor. Te apropii de o jertfă înfricoşată şi sfântă. Hristos stă de faţă înjunghiat. Dar gândeşte-te bine pentru cine a fost înjunghiat! De ce fel de taine ai fost lipsit, Iudo?

Hristos a suferit de bună voie ca să surpe zidul cel din mijloc al despărţirii [159] şi să unească pe cele de jos cu cele de sus, ca să te facă pe tine, care eşti duşman şi vrăjmaş, tovarăş îngerilor. Hristos şi-a dat sufletul lui pentru tine; dar tu persişti duşmănind pe aproapele tău? Şi cum vei putea să mergi la masa păcii? Stăpânul tău nu s'a dat îndărăt de a suferi toate pentru tine, dar tu nu suferi nici să laşi mânia? Pentru care pricină, spune-mi? Dragostea este rădăcina, izvorul şi mama tuturor bunătăţilor. Dar poate vei obiecta: m-a defăimat foarte mult, de mii de ori m-a nedreptăţit, a atârnat în jurul vieţii mele primejdie. Şi ce este aceasta? Dar niciodată nu te-a răstignit cum au răstignit Iudeii pe Domnul. Dacă nu vei ierta aproapelui tău nedreptatea, nici Tatăl tău cel ceresc nu-ţi va ierta greşalele tale. Cu care conştiinţă rosteşti: «*Tatăl nostru carele eşti în ceruri sfinţească-se numele tău*» [160] şi cele ce urmează? La fel Hristos şi sângele, pe care aceia l-au vărsat, l-a

dat spre mântuirea acelora cari l-au vărsat. Ce asemenea acestui fapt poţi să faci? Dacă nu ierţi duşmanului, n'ai nedreptăţit pe acela, ci pe tine însuşi; pe acela, în viaţa de aici, de cele mai multe ori l-ai vătămat, dar ţie, în ziua ce va să fie, ţi-au făcut pedeapsa de neiertat. Pe nimeni nu urăşte Dumnezeu atâta şi nu-şi întoarce faţa sa dela el ca dela omul ranchiunos, ca dela inima îngâmfată, ca dela sufletul plin de ură. Căci ascultă ce zice Domnul: *«Dacă aduci darul tău la altar şi acolo îţi aminteşti că fratele tău are ceva contra ta, lasă acolo darul tău înaintea altarului, şi pleacă şi te împacă mai întâi cu fratele tău şi atunci venind adă darul tău»* [161]. Ce spui, să las acolo darul, adică jertfa? Da, spune Domnul. Căci pentru a te împăca cu fratele tău s'a făcut şi această jertfă. Aşa dar dacă jertfa este pentru a te împăca cu aproapele, dar tu nu faci pace, şi dacă participi la jertfă, atunci îţi este nefolositoare împărtăşirea fără fapta păcii. Fă aşa dar mai întâi pe aceea, adică pacea, pentru care s'a adus şi jertfa şi atunci te vei bucura de ea cu adevărat. Căci pentru aceasta a venit Fiul lui Dumnezeu în lume, ca să împace firea noastră cu Tatăl, după cum şi Pavel spune undeva: *«Dar acum a împăcat cu el toate* [162], *prin cruce, omorînd prin ea duşmănia»* [163]. Pentru aceasta Domnul a venit nu numai făcând pace, dar ne fericeşte

şi pe noi, cari facem astfel de lucruri şi ne face părtaşi numelui lui. Căci *«fericiţi făcătorii de pace, căci ei se vor chema fii lui Dumnezeu»* [164]. Aşa dar ceeace a făcut Hristos, Fiul lui Dumnezeu, aceea fă şi tu, după puterea omenească, ajungând pricinuitor al păcii şi ţie şi aproapelui tău. Pentru aceasta Hristos îl numeşte pe făcătorul de pace fiu al lui Dumnezeu; pentru aceasta în timpul jertfei n'a pomenit nici de o altă poruncă [165], decât de împăcarea cu fratele, arătând că dragostea este mai mare decât toate virtuţile.

Voiam, iubiţilor, să-mi prelungesc încă mai mult cuvântul, dar sânt de ajuns şi cele spuse celor cari primesc cu atenţie şi înţelegere sămânţa evlaviei şi ar voi să dea ascultare celor spuse. Să ne aducem aminte aşa dar, vă rog, neîncetat de aceste cuvinte şi de îmbrăţişarea prea înfricoşată a unora către alţii. Căci aceastâ îmbrăţişare uneşte sufletele noastre şi face ca toţi să fim un corp, şi mădulare ale lui Hristos, pentrucă cu toţi participăm unui singur trup. Să ajungem aşa dar, în adevăr, un singur trup, nu amestecând trupurile unele cu altele, ci unind sufletele unele cu altele prin legătura dragostei. Căci făcând astfel, vom putea cu îndrăzneală să ne bucurăm de masa care ne stă înainte şi să ajungem vase ale păcii încununate la sfârşit de Hristos. Căci chiar dacă am avea mii de fapte bune, dacă sântem însă ranchinoşi,

pe toate le facem în zădar și fără folos și nu vom putea să avem spre mântuire nici o roadă din ele. Căci Mântuitorul voind să se înalțe către Tatăl, lasă, în locul slavei trecătoare și a marei bogății, această moștenire ucenicilor, zicând: *«Pacea mea o dau vouă, pacea mea o las vouă»* [166]. Căci ce fel de bogăție, sau ce fel de belșug de bani ar fi mai de preț decât pacea lui Hristos, care depășește orice cuvânt și înțelegere? Dar și profetul Malahia, cunoscând că acest păcat este greu și grozav, a zis ca din partea lui Dumnezeu: *«Poporul meu, fiecare grăiți adevărul cu aproapele lui și nimeni să nu gândească rău în inima sa aproapelui lui, și nu iubiți jurământul mincinos ca să nu muriți, casa lui Israil, zice Domnul»* [167]. Dar dacă aveți să fiți mincinoși, ranchinoși, sperjuri, uitători ai poruncilor mele, cu moarte veți muri. Cunoscând pe toate acestea, așa dar, iubiților, să distrugem orice ură și să ne împăcăm unii cu alții, nimicind cu totul rădăcina răutății și curățindu-ne conștiința, să ne apropiem de împărtășirea acestor taine înfricoșetoare și grozave cu blândețe, dragoste și cu multă evlavie, fără să ne împingem unii pe alții și să batem din picioare, fără să dăm drumul la lovituri și strigăte, ci apropiindu-ne cu frică multă și cutremur, cu umilință și lacrămi, ca și Stăpânul iubitor de oameni, privind de sus starea noastră de pace și dragostea nefățarnică și tovărășia

iubitoare frați, să ne învrednicească și pe noi toți și de aceste bunuri și de cele făgăduite, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu care Tatălui, împreună cu Sfântul Duh, slava, puterea, cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

CUVÂNT
LA TRĂDAREA LUI IUDA [168]

Acum Dafni este vesel şi iubitor de Dumnezeu, nu numai pentrucă izvorăşte râuri de apă foarte limpezi, nici numai pentrucă hrăneşte ramurile foarte plăcute ale copacilor, ci pentrucă primeşte o plantă străină, crucea. Acum cu adevărat Dafni este un izvor înţelept şi înfricoşător demonului Pition. Nu mai oferă pământul său picioarelor bărbaţilor neevlavioşi, ci vă dă vouă, celor evlavioşi, pădurea, icoană a locului acelui dorit, adică a grădinii, în care s'a îndrăznit trădarea Mântuitorului şi au fost plantate lucrurile mântuirii noastre.

Dar nu ştiu ce să grăesc despre prăznuirea de faţă, căci prăznuirea îmi mişcă limba spre a acuza pe Iuda, iar iubirea de oameni a Mântuitorului îmi întoarce limba mea ca să vorbesc despre iubirea sa de oameni. Şi de aceste două sânt stăpânit: de ura trădătorului şi de mare iubire a Stăpânului. Iubirea sa mare, însă, învinge ura, căci este mai mare şi mai puternică. Pentru aceea, părăsind pe trădător, laud pe binefăcător, nu atât cât este el de vrednic, ci îl laud atât cât sânt în stare să-l laud.

Cum a plecat cerurile şi s'a pogorît pe pământ? Cum cel care umple toată zidirea a venit la mine, s'a făcut pentru mine şi la fel cu mine? Cum l-a luat ucenic pe cel pe care îl ştia că va fi trădător, iar vrăjmaşului i-a poruncit să-l urmeze ca unui prieten? Cum nu s'a îngrijit de trădare, ci de mântuirea trădătorului?

Scriptura spune că *«făcându-se seară, a stat Iisus cu cei doisprezece ucenici ai lui şi, pe când ei mâncau, a spus: «Amin, Amin, spun vouă că unul din voi mă va vinde»* [169]. A prezis trădarea ca să împiedece fără-de-legea; cu toate că a proorocit fără să numească pe cineva, totuşi proorocia n'a putut să învingă fără-de-legea discipolului, fără-de-lege ascunsă celor aşezaţi împreună cu el la masă. Cine a văzut o atât de mare iubire de oameni ca a Stăpânului? Este vândut şi iubeşte pe vânzător. Cine este dispreţuit şi miluește? Este vândut şi ia comesean pe răul negustor şi se îngrijeşte de cel care uneltește. *«Şi pe când mâncau ei a spus: «Amin, Amin, spun vouă că unul din voi mă va vinde»*. Ca om a mâncat, dar ca Dumnezeu rostea viitorul. Pentru mine se supune tuturor celor proprii firii mele. Şi în timp ce toţi ucenicii erau răniţi de cuvântul rostit şi îşi biciuiau cu tărie conştiinţele lor şi prefăceau timpul cinei în timp al întristării, fiecare zicând: *«Oare nu sânt eu, Doamne?»* [170] şi în timp ce voiau ca prin întrebare să afle liniştire relei suspiciuni,

Mântuitorul, tămăduind sufletele rănite pe nedrept, răspunzând, face cunoscut pe cel necunoscut: *«Cel care va băga,* zice Domnul, *mâna cu mine în blid, acela mă va vinde; și Fiul Omului merge, după cum este scris despre el. Dar vai de omul acela din cauza căruia Fiul Omului este vândut; mai bine era dacă nu s'ar fi născut omul acela»* [171]. Are milă de cel care nu vrea să aibă milă de sine însuși; cruță pe cel care nu-și cruță propriul său suflet. Nu voia să dea pe față pe acela care de mult se dăduse pe față, pentru ca să-i dea timp de pocăință și să vindece pe ceilalți apostoli întristați. Dar cu toate acestea trădătorul nu s'a făcut mai bun. Era, în adevăr, de datoria lui ca îndată după acele cuvinte prea înfricoșătoare să se scoale dela cină, era de datoria lui să ia pe ceilalți ucenici mijlocitori, era de datoria lui să cuprindă cu brațele genunchii Mântuitorului și să-l îndulcească cu astfel de cuvinte:

— Am păcătuit, iubitorule de oameni, am păcătuit, am săvârșit fără-de-lege, vânzând oamenilor cu puțin preț pe mărgăritarul cel neprețuit; am săvârșit fără-de-lege vânzând cu puțini bani bogăția cea nesfârșită. Iartă-mă pe mine, negustorul pagubei și al peirii; iartă-mă pe mine, a cărui minte i-a fost furată de aur; iartă-mă pe mine, care am fost înșelat în chip rău de farisei.

Dar n'a spus, nici nu s'a gândit la niciunul

din aceste cuvinte, ci cu un glas grăbit și-a vădit nerușinarea sufletului strigând: *«Nu sânt eu, Doamne»?* Ce limbă nerușinată! Ce suflet crud! Făcându-se că nu știa, întreabă despre cele ce plănuia și socotea că astfel poate să se ascundă ochiului care nu doarme. In suflet ținea viclenia, iar cu limba dădea afară cuvântul neștiinței; cu mintea lucra trădarea, iar cu gura, după cum socotea, dosea păcatul. S'a folosit de aceleași cuvinte ca și ceilalți ucenici, dar nu s'a folosit de acelaș fel de a gândi. Lup fiind cu gândul, a răspuns cu vocea oilor.

Ce i-a răspuns lui Mântuitorul? *«Tu ai spus!»* Cu o voce plină de răbdare a respins minciuna vicleanului. In adevăr, putea să-i spună:

— Ce spui, nemernice și viclene? Ce spui, rob al banilor și tovarăș sincer al diavolului? Indrăznești să te prefaci că nu știi? Indrăznești să ascunzi cele care nu pot fi ascunse? Oare nu eram de față când tu plănuiai lucruri nelegiuite contra Dumnezeirii? Nu te-am văzut oare, cu ochiul Dumnezeirii, apropiindu-te de farisei? Oare n'am auzit, deși eram absent, când tu ziceai: *«Ce voiți să-mi dați și eu vi-l voi da»* [172]. Oare nu știu chiar cu cât m'ai vândut? Pentru ce vorbești așa? După o dovadă ca aceasta atât de nerușinat ești? Pentru ce încerci să ascunzi ceeace vrei să faci? Mie îmi sânt toate descoperite.

Deși Hristos a putut să răspundă astfel, to-

tuşi n'a vorbit astfel, ci simplu şi fără ranchiun şi blând: «*Tu ai spus*», învăţându-ne că astfel să ne adresăm duşmanilor noştri. Totuşi, după atâta vorbire, a rămas Iuda în boala sa; nu însă din pricina lipsei de îngrijire din partea doctorului, ci din pricina lipsei de îngrijire din partea celui bolnav. Hristos a adus toate leacurile mântuirii, dar Iuda n'a voit să le primească, ci cunoscând numai iubirea de arginţi, a iubit mai mult aurul decât pe Hristos şi a fost faţă de cei cari l-au plătit binevoitor şi credincios.

Apropiindu-se Iuda de Hristos a spus: «*Bucură-te, învăţătorule, şi l-a sărutat*» [173]. Străin acest fel de trădare, căci vine prin sărutare şi mod de adresare. Iar Iisus i-a spus:

— «*Prietene, pentru ce ai venit?*» [174]. Pentru ce îmi porunceşti să mă bucur, în timp ce ai intenţie să mă întristezi? Pentru ce mă măguleşti cu cuvântul, dar mă răneşti cu fapta? Mă numeşti învăţător, nefiind ucenic? Pentru ce răneşti legile dragostei? Pentru ce faci simbolul păcii, semn al trădării? Pe cine imiţi, făcând acest lucru? Astfel ai văzut făcând, nu de mult pe femeea păcătoasă când mi-a sărutat picioarele mele? [175]. Astfel ai văzut pe sutaş căzând în genunchi? [176]. Astfel ai văzut pe demoni căzând? [177]. Ştiu cine ţi-a arătat calea sărutării viclene! Diavolul ţi-a sugestionat felul acestei îmbrăţişări, iar tu lăsându-te convins de răul său îndemn îndeplineşti voinţa aceluia. «*Prietene, la ce ai venit*»? Aduci la îndeplinire

învoielele rele făcute faţă de farisei; îndeplineşti actul vânzării, iscăleşti actul pe care l-ai făgăduit; trădezi pe cel care vrea să fie trădat; dobândeşti odată cu punga de arginţi şi punga nedreptăţii; lasă locul tău tâlharului, care are să ia, prin mărturisire, locul pe care tu l-ai pierdut prin trădare.

«*Atunci, apropiindu-se, au pus mânile pe Iisus şi l-au prins*» [178]. Şi a luat sfârşit acel cuvânt profetic: «*M'au înconjurat ca albinele fagurul şi m'au pârjolit ca focul în spini*» [179]. Şi iarăş: «*M'au înconjurat câni mulţi, tauri graşi m'au împresurat*» [180]. Dar câtă lipsă de răutate la Domnul, care este proprie numai lui! In cer Heruvimii şi Serafimii, neîndrăznind să privească sublima sa slavă, îşi acopăr feţele lor cu aripele ca prin nişte mâni, iar pe pământ suportă ca să fie ţinut corpul lui de mânile nelegiuiţilor.

Vedeţi ai cărui Stăpân îndelung răbdător şi iubitor de oameni sânteţi robi? Fiţi aşa dar tot aşa faţă de duşmanii voştri, după cum aţi văzut că a fost Domnul faţă de vrăjmaşi. Căci şi voi aveţi să fiţi chemaţi la cina duhovnicească; aveţi să staţi la masă împreună cu Stăpânul; să nu fie găsit în voi felul de al fi al lui Iuda. Toţi apropiaţi-vă cu linişte şi pace; toţi să alergăm la Mântuitorul cu conştiinţa curată Căci acesta este post şi cină celor credincioşi; acesta este trofeu şi hrană; acesta este păstor şi miel. A lui este slava în vecii vecilor, Amin.

OMILIE
LA CRUCEA DOMNULUI [181]

De multe ori m'am întrebat pentru care motiv părinții noștri au legiuit ca, părăsind bisericile din orașe, să ne adunăm azi în afară de oraș și aici. Mi se pare că ei n'au făcut aceasta fără rost și nici zădarnic. Pentru aceea am căutat pricina și am găsit, prin harul lui Dumnezeu, că este dreaptă, binecuvântată și potrivită sărbătorii de astăzi. Așa dar, care este cauza? Prăznuim pomenirea crucii. Iar cel răstignit a fost răstignit în afară de cetate. Pentru aceasta ne-au condus în afară de oraș. Căci oile, spune Domnul, urmează pe păstor [182]. Acolo unde este împăratul, acolo sânt și soldații, și unde este stârvul, acolo și vulturii [183]. Pentru aceasta deci în afară de oraș. Dar mai bine să arătăm mai întâi și din dumnezeeștile Scripturi că pentru aceasta ne adunăm aici. Și ca să nu socotiți că este ideea mea, vă aduc martor pe Pavel. Ce spune oare acela despre jertfe? «*Pentrucă trupul animalelor, a căror sânge este adus pentru păcate de arhiereu în Sfânta Sfintelor se ard afară din tabără, pentru aceea și Iisus, ca să sfințească poporul prin sângele său,*

a pătimit în afara porții. Să ieșim deci la el, afară din tabără, purtând ocara lui» [184]. Pavel a spus; Pavel a poruncit. Noi am ascultat, am ieșit. Așa dar pentru aceasta ne adunăm în afară de oraș. Dar pentru care pricină ne adunăm în acest loc afierosit mucenicului și nu în alt loc, deoarece prin harul lui Dumnezeu orașul nostru este întărit din toate părțile cu moaștele sfinților. Pentru care motiv deci ne-au poruncit părinții să ne adunăm aici și nu în alt loc afierosit mucenicului? Pentrucă aici se găsește mulțimea morților. Așa dar, pentrucă azi s'a pogorît Iisus la morți, pentru aceasta noi ne adunăm aici. Pentru aceasta și locul acesta se numește cimitir, ca să afli că cei cari s'au săvârșit și zac aicea, n'au murit, ci dorm și sânt culcați. Inainte de venirea lui Iisus, moartea se numea moarte. «*In ziua în care veți mânca din pom*, spune Scriptura, *de moarte veți muri*» [185]. Și iarăși: «*Sufletul care păcătuiește și el va muri*» [186]. Și David: «*Moartea păcătoșilor este groaznică*» [187]. Și iarăși: «*Cinstită este înaintea Domnului moartea cuvioșilor lui*» [188]. Și Iov: «*Moartea este odihnă bărbatului*» [189]. Dar această moarte nu se numea numai moarte, ci și iad. Și ascultă pe David, care spune: «*Dar Domnul v-a mântui sufletul meu din mâna iadului, când mă va lua*» [190]. Și Iacov: «*Veți coborî bătrânețea mea cu jale în iad*» [191]. Inain-

te de Hristos sfârşitul omului avea aceste nume. Dar când a venit Hristos şi a murit pentru viaţa lumii nu se mai numeşte deci moartea moarte, ci somn şi adormire. Şi că se numeşte adormire este evident din cele ce spune Hristos: «*Lazăr, prietenul nostru, a adormit*» [192]. Căci n'a spus: A murit, cu toate că era mort. Dar ca să afli că numele de adormire era nou, vezi cum ucenicii, când au auzit aceste cuvinte, se turbură şi spun: «*Dacă doarme, se va însănătoşi*» [193]. Astfel ei nu ştiau ce însemnau cuvintele spuse de Hristos. Şi iarăşi Pavel, spunând către unii: «*Oare cei adormiţi au pierit?*» [194]. Şi iarăşi în altă parte vorbind despre morţi: «*Noi cei vii nu vom lua înaintea celor adormiţi*» [195]. Şi iarăşi în altă parte: «*Scoală, tu care dormi*» [196], şi ca să arate că spune aceste lucruri despre mort a adăugat: «*Şi scoală din morţi*». Vezi că pretutindeni moartea este numită somn; pentru aceasta şi locul se numeşte cimitir, adică loc de dormit. Numele ne este folositor şi plin de filosofie. Aşa dar, când aduci aicea pe un mort, nu te pierde de supărare; căci nu-l duci la moarte, ci la somn. Iţi este de ajuns acest nume pentru mângâierea durerii. Află *unde* îl duci: la locul pentru dormit: şi *când* îl duci: după moartea lui Hristos, când au fost tăiate legăturile morţii. In chipul acesta puteţi să culegeţi multă mângâiere şi dela locul unde este aşezat şi dela timpul în care a răposat. Mai

cu seamă cuvântul acesta se potriveşte femeilor, pentrucă acest sex este mai simţitor şi ele sânt înclinate spre descurajare. Numele locului, însă, este leac îndestulător pentru descurajare. Pentru aceasta ne adunăm aici.

Astăzi Stăpânul nostru a parcurs toate cele din iad. «*Astăzi a sfărâmat porţile de aramă*» [197], *astăzi a rupt zăvoarele cele de fer*» [198]. Uită-te la sensul precis al cuvântului. N'a spus: A deschis porţile de aramă, ci: «*A sfărâmat porţile de aramă*», ca să nu mai poată fi întrebuinţată închisoarea. N'a tras zăvoarele, ci le-a rupt, ca să fie neputincioasă închisoarea. Unde nu este nici uşă, nici zăvoare, chiar dacă intră cineva, nu este ţinut. Aşa dar când Hristos a sfărâmat, cine altul va putea să dreagă? Căci ceeace Dumnezeu va strica, cine oare va drege? Impăraţii, când vor să dea libertate celor închişi, nu fac aşa, ci lasă şi porţile şi închisorile, arătând că este necesar să intre iarăşi acolo sau cei liberaţi, sau alţii în locul acelora. Hristos n'a făcut aşa, ci, voind să arate că moartea are sfârşit, a sfărâmat porţile cele de aramă. Le-a numit de aramă, nu pentrucă porţile erau de aramă, ci prin aceste cuvinte arată tăria şi asprimea morţii. Şi ca să afli că arama şi ferul arată neînduplecarea şi tăria, ascultă ce spune profetul despre un om neruşinat: «*Nervul tău este de fer, gâtul tău şi fruntea ta de aramă*» [199]. A grăit astfel, nu pentrucă avea nerv

de fer, nici pentrucă avea fruntea de aramă, ci pentru că avea o privire aspră, nerușinată și crudă. Vrei să afli cât era moartea de crudă, aspră și tare ca diamantul? Dealungul atâtor ani, nimeni n'a putut-o convinge să lase pe vreunul din cei stăpâniți de ea, până ce Stăpânul îngerilor, coborându-se, a silit-o. Mai întâi a legat pe cel puternic și apoi i-a răpit tot ce stăpânea. Pentru aceea și adaugă: «*comoare întunecoase, nevăzute*» [200]. Deși cele spuse sânt unul, dar sensul este dublu. In adevăr sânt locuri întunecoase, dar pot să fie văzute adeseori dacă se introduce lumânarea și lumina. Acel ținut al idealului era foarte întunecos și trist și n'a primit niciodată o licărire de lumină. Pentru aceea a spus că sânt întunecoase și nevăzute comorile iadului. Și au fost în realitate întunecoase până când s'a coborît soarele dreptății și a făcut iadul cer. Căci unde este Hristos acolo este și cerul. Scriptura numește iadul comori întunecoase; pe bună dreptate, pentrucă era depozitată acolo multă bogăție. Căci întreaga fire a oamenilor este o bogăție a lui Dumnezeu, răpită de diavolul, care a înșelat pe primul om și a fost supusă jugului morții. Dar că întreaga fire a oamenilor a fost o bogăție a lui Dumnezeu o arată Pavel zicând: «*Dumnezeu îmbogățește pe toți cari chiamă numele lui*» [201]. Așa dar, după cum un împărat, când găsește pe o căpetenie de hoți, care ataca ora-

șele, care răpea din toate părțile, și se înfunda în peșteri și acolo depunea bogăția, leagă pe căpetenia de hoți, și pe el îl trimite spre a-l pedepsi, iar comoara lui o duce în vistieriile împărătești, tot astfel a făcut și Hristos; căci el legând prin moartea lui pe căpetenia hoților și pe păzitorul închisorii, adică pe diavol și pe moarte, a dus toată bogăția, adică neamul omenesc, în vistieriile împărătești. Acest lucru îl arată și Pavel zicând: «*Care ne-a izbăvit de puterea întunerecului și ne-a strămutat în împărăția dragostei lui*» [202]. Și lucru minunat este acesta că însuși împăratul a fost în iad, cu toate că niciun împărat n'ar fi socotit demn să facă acest lucru, ci dă drumul celor legați prin slujitorii săi. Aici nu s'a întâmplat așa; ci însuși împăratul a venit către cei legați și nu s'a rușinat nici de închisoare, nici de cei legați; căci avea oare să-i fie rușine de cel pe care l-a plăsmuit? Și a sfărâmat porțile, a rupt zăvoarele, a fost în iad, pustiind toată închisoarea iadului, și după ce a legat pe păzitorul închisorii s'a reîntors la noi. Tiranul era dus în robie; cel puternic legat. Insăși moartea, aruncând armele, a alergat goală la picioarele împăratului.

Ai văzut victorie minunată? Ai văzut faptele mari ale crucii? Să-ți spun și altceva mai minunat. Să afli și modul victoriei și atunci mai mult să te minunezi. Căci prin mijloacele

prin care a învins diavolul, prin acelea a triumfat și Hristos asupra lui. Lând chiar armele aceluia, cu ele a atacat. Ascultă cum simboalele înfrângerii noastre au fost: fecioara, lemnul și moartea. Eva era fecioară, căci încă nu cunoscuse bărbat; lemn era pomul și moartea era pedeapsa lui Adam. Dar iată iarăși Fecioara și lemnul și moartea; însăși simboalele înfrângerii au ajuns și simboalele biruinței. Căci în locul Evei, Maria; în locul lemnului cunoștinței binelui și răului, lemnul crucii; în locul morții lui Adam, moartea lui Hristos. Ai văzut, prin mijloacele prin care a biruit, prin acelea a fost învins. Diavolul a biruit pe Adam printr'un pom; Hristos a doborît la pământ pe diavol prin cruce. Un lemn l-a trimis în iad, dar un lemn i-a rechemat de acolo pe cei plecați. Iarăși, un lemn a ascuns gol pe cel robit, dar alt lemn a arătat tuturor din înălțime gol pe învingător. O moarte a condamnat pe toți cei de după el, iar altă moarte a înviat pe toți cei cari au fost înainte de el. «*Cine va povesti puterile Domnului*»? [203] Din moarte am ajuns nemuritori; acestea sânt faptele mari ale crucii. Ai aflat biruința? Ai aflat modul biruinței? Află acum și chipul în care fără oboseală s'a făcut fapta cea mare. Noi n'am muiat în sânge armele, n'am stat în ordinea de bătaie, n'am primit rane, nici n'am văzut războiul, și am primit victoria. Lupta este a Stăpânului și cununa a noastră.

Așa dar pentru că este victoria noastră, cu toții astăzi să scoatem strigăte de cântec de victorie ca și soldații, să spunem lăudând pe Stăpân: «*Moartea a fost înghițită de biruință. Unde-ți este moarte biruința, unde-ți este iadule boldul?*» [204]. Acestea le-a săvârșit pentru noi crucea. Crucea este trofeu contra demonilor, sabie contra păcatului, sabie prin care Hristos a străpuns șarpele. Crucea este voința Tatălui, slava Unuia născut, bucuria Duhului, podoaba îngerilor, siguranța bisericii, lauda lui Pavel [205], zidul sfinților, lumina întregei lumi. Căci după cum când cineva aprinde lumina într'o casă cuprinsă de întunerec și ținându-o dreaptă alungă întunerecul, tot astfel când lumea era cuprinsă de întuneric Hristos a aprins ca pe o lumină crucea și ținându-o dreaptă a risipit toată întunecimea pământului. Și după cum lumânarea are sus în vârf lumina, tot astfel și crucea a avut sus în vârf strălucind pe Soarele dreptății. Lumea, văzându-l pe acesta pironit, a tremurat, pământul s'a cutremurat, pitrele s'au despicat. Dar chiar dacă pietrele s'au despicat, învârtoșenia inimii Iudeilor nu s'a despicat; s'a rupt catapeteasma, dar nu s'a rupt conspirația acelora.

Pentru care motiv s'a rupt catapeteasma? Pentrucă templul n'a putut să vadă pe Stăpânul răstignit. Prin cele ce s'au întâmplat catapetesmei, aproape că sântem îndemnați să spunem

astfel: Cel care vrea poate să calce de acum în Sfintele Sfintelor. Căci la ce îmi mai folosesc acestea, odată ce o asemenea jertfă a fost adusă afară? La ce îmi foloseşte legământul, la ce îmi folosește legea? In zadar și de geaba i-a instruit pe ei atâta vreme. Acest lucru îi striga şi profetul spunând: «*Pentru ce s'au turburat neamurile și popoarele au cutezat lucruri deșarte?*» [206]. Şi cu toate că au studiat atâta vreme profeția, când faptul s'a întâmplat, n'au crezut. Ai văzut cum au cugetat lucruri deșarte? Pentru aceasta templul s'a sfâșiat, arătând mai dinainte pustiirea neîntreruptă care va fi după ce s'au petrecut acestea.

Așa dar pentru că avem să vedem și noi astă seară pe cel pironit pe cruce, ca un miel tăiat și jertfit, să ne apropiem, vă rog, cu frică și cu mult respect și evlavie. Nu știți oare pe îngerii cari s'au apropiat de mormântul Domnului, în care nu era trupul, de mormântul gol? Cu toate acestea, pentrucă mormântul a primit în întregime corpul Stăpânului, ei dau multă cinste și locului. Ingerii, cari depășesc firea noastră, au stat cu atât respect și evlavie împrejurul mormântului, dar noi cari nu avem să stăm în jurul unui mormânt gol, ci chiar împrejurul mesei care are mielul, să stăm de față cu sgomot și turburare? Şi ce iertare ne va fi nouă deci? Nu spun acestea la întâmplare, ci pentrucă văd pe mulți în seara aceasta făcând sgomot, strigând, lovindu-se unii pe alții, sărind, insultându-se și pricinuindu-și lor mai degrabă pedeapsă decât mântuire. Pentru aceasta vă îndemn. Ce faci, omule? Când preotul stă înaintea mesei, întinzând mânile către cer, chemând Duhul cel Sfânt să se pogoare și să se atingă de cele puse înainte, trebue multă liniște, multă tăcere; când Duhul dă harul, când se pogoară, când se atinge de cele puse înainte, când vezi oaia înjunghiată și cu totul gata, atunci faci sgomot, atunci faci turburare, atunci te certi, atunci insulți? Şi cum poți să te bucuri de această jertfă, când te apropii cu atâta turburare de această masă? Nu ne este de ajuns nouă că ne apropiem cu păcate, ci nu lăsăm ca măcar în acest timp când ne apropiem să fim fără de păcate? Căci vom fi oare fără de păcate când ne certăm, când facem sgomot, când ne mușcăm unii pe alții? Spune-mi pentru ce te grăbești? Pentru ce atâta grabă când vedeți oaia înjunghiată? Chiar dacă ai privi la această jertfă toată noaptea, spune-mi te-ai putea sătura de a o privi? Ai răbdat o zi întreagă, ai stat cea mai mare parte a nopții și trădezi și pierzi atâta oboseală într'o clipită de timp? Gândește-te la ceeace este pus înainte și de unde a luat început. Hristos a fost înjunghiat pentru tine și tu îl părăsești când îl vezi înjunghiat? «*Acolo unde este stârvul, spune Scriptura, acolo sânt și vulturii*» [207]. Dar noi nu ne apropiem ca vulturii, ci ca niște

câni. Atât de mare este neruşinarea noastră. Gândeşte-te la ceeace se varsă. Este sânge, sângele care a şters zapisul păcatelor; sângele care a curăţit sufletul tău, sângele care a spălat pata, care a triumfat asupra începătoriilor şi puterilor. «*Desbrăcând*, spune apostolul Pavel, *începătoriile şi puterile le-a dat pe faţă cu o desăvârşită autoritate, biruindu-le prin cruce*»[208]. Multe sânt simboalele pe care le are trofeul biruinţei. Prăzile de război sânt atârnate sus în vârful crucii. Căci după cum un împărat viteaz, învingând într'un război greu, pune în vârful trofeului cuirasa, scutul şi armele tiranului şi ale soldaţilor celor învinşi, tot astfel şi Hristos învingând în războiul contra diavolului, a atârnat în vârful crucii, ca pe un trofeu, toate armele lui, moartea, blestemul, ca să vadă trofeul toţi şi puterile de sus, care sânt în ceruri şi oamenii de jos, care sânt pe pământ şi chiar demonii răi, cari sânt învinşi. Aşa dar pentrucă ne bucurăm de un asemenea dar, să ne arătăm pe noi înşine după putere vrednici de bunurile date nouă, ca să dobândim şi împărăţia cerurilor, prin harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin care şi cu care slava, cinstea şi puterea Tatălui împreună cu Sfântul Duh, în vecii vecilor, Amin.

OMILIA I
LA CRUCE ŞI LA TÂLHAR[209]

Astăzi Domnul nostru Iisus Hristos este pe cruce şi noi sărbătorim, ca să afli că crucea este sărbătoare şi prăznuire duhovnicească. Mai înainte crucea era nume de condamnare, dar acum a ajuns un lucru de cinste. Mai înainte era simbolul osândirii, iar acum temeiul mântuirii. Crucea ne-a ajuns pricină a miii de bunătăţi, crucea ne-a liberat de rătăcire, crucea a luminat pe cei cari şedeau în întunerec, crucea ne-a împăcat cu Dumnezeu pe noi cari ne războim cu el; pe noi cei înstrăinaţi de el, ne-a făcut ai săi, pe noi cari eram departe de el, ne-a făcut să fim aproape de el. Crucea a ajuns distrugerea duşmăniei, crucea a ajuns siguranţa păcii, vistieria miilor de bunuri dăruite nouă. Din pricina crucii nu mai rătăcim încă în pustietăţi, căci am cunoscut calea cea adevărată; nu mai locuim în afara palatelor împărăteşti, căci am găsit uşa; nu ne mai temem de săgeţile aprinse ale diavolului, căci am văzut izvorul. Din cauza crucii nu mai sântem în văduvie, căci am primit mirele; nu ne mai temem de lup, căci avem pe păstorul cel bun. «*Căci eu sânt*, spune Dom-

nul, *păstorul cel bun»* 210. Din pricina crucii nu mai tremurăm în fața tiranului, căci am alergat la împărat. Pentru aceste pricini deci sărbătorim când prăznuim sărbătoarea crucii. Tot astfel și Pavel a poruncit ca să sărbătorim din pricina crucii. *«Să sărbătorim nu în aluatul cel vechi, ci în azimile sincerității și ale adevărului»*. Apoi, spunând pricina, a adăugat: *«Că Paştele nostru, Hristos, a fost jertfit pentru noi»* 211. Vezi că poruncește să prăznuim din pricina crucii? In adevăr pe cruce a fost jertfit Hristos. Acolo unde este jertfa acolo este nimicirea păcatelor, acolo este împăcarea cu Stăpânul, acolo este sărbătoare și bucurie. *«Paştele nostru, Hristos, a fost jertfit pentru noi»*.

Dar spune-mi, unde a fost jertfit? In vârful crucii. Altarul acestei jertfe este nou, pentrucă și jertfa este nouă și plină de mirare. Acelaș a fost și jertfă și preot. Jertfă după trup, iar preot după duh. Acelaș și a adus și a fost adus după trup. Ascultă în ce mod le-a arătat Pavel pe aceste amândouă: *«Orice arhiereu, luat dintre oameni, este pus pentru oameni; pentru aceasta este necesar ca acesta să și aibă ceva să aducă»* 212. Iată că el se aduce pe sine însuși. Iar în altă parte spune că *«Hristos aducându-se odată jertfă ca să ridice păcatele multora se va arăta celor cari îl așteaptă spre mântuire»* 213. Iată aici a fost adus, iar acolo s'a adus

pe sine însuși. Vezi că a fost și jertfă și preot? Vezi că crucea a fost jertfelnic? Dar ar putea întreba cineva: Pentru care pricină jertfa nu este adusă în templu, ci în afară de oraș și în afară de ziduri? Ca să se împlinească cuvintele: *«A fost socotit între cei fără de lege»* 214. Pentru care motiv este înjunghiat în vârful crucii și nu sub acoperiș? Pentru aceasta a fost jertfit pe o înălțime și nu stând sub acoperiș, ci sub cer, ca să curățească firea aerului. In adevăr aerul se curățea în timp ce oaia era jertfită pe înălțime; se curățea însă și pământul, căci sângele picura din coastă pe pământ. Pentru aceasta n'a fost jertfit sub acoperiș, pentru aceasta n'a fost înjunghiat nici în templul iudaic, ca să nu întoarcă Iudeii în profitul lor jertfa, nici să crezi că aceasta s'a adus numai pentru poporul iudeu. Pentru aceasta a fost jertfit în afara orașului și a zidurilor, ca să afli că jertfa este universală, că darul este pentru tot pământul, ca să afli că este obștească curățirea și nu parțială cum a fost aceea de pe timpul iudeilor. Căci din pricină că jertfa iudaică era parțială, Dumnezeu a poruncit Iudeilor să lase tot pământul și să aducă jertfe și să se roage într'un singur loc, deoarece tot pământul era necurat din pricina fumului, a grăsimii și a tuturor celorlalte întinăciuni aduse pe el dela jertfele păgânilor. Pentru noi, însă, orice loc a ajuns loc de rugăciune, deoarece, venind Hristos, a cu-

rățit tot universul. Pentru aceasta și Pavel îndrăznind îndeamnă să ne rugăm deci fără teamă pretutindenea, zicând astfel: *«Vreau ca bărbații să se roage în orice loc, ridicând mâni cuvioase»* 215. Ai văzut cum a fost curățit universul? Putem acum să ridicăm mâni cuvioase în orice loc, pentrucă tot pământul a ajuns sfânt, mai sfânt decât sfintele cele dinăuntru. Aici a fost jertfită o oaie irațională, iar acolo una duhovnicească. Și cu cât este mai mare jertfa, cu atât este mai mare și sfințirea. Pentru aceasta crucea este prilej de sărbătoare.

Vrei să afli și altă faptă mare a crucii? Astăzi ne-a deschis raiul încuiat de 5000 de ani și mai bine. Căci în această zi, în această oră, Dumnezeu a băgat pe tâlhar în rai, săvârșind două fapte mari: una că a deschis raiul, alta că a băgat pe tâlhar în rai. Astăzi ne-a dat vechea patrie, astăzi ne-a readus în orașul părintesc, a dăruit locuință firii obștești a oamenilor. Căci spune Domnul: *«Astăzi vei fi cu mine în rai»* 216. Ce spui? Ai fost răstignit și pironit și făgăduiești raiul? Da, spune Domnul, ca să afli puterea pe care o am pe cruce. Căci de vreme ce crucea era un lucru trist și ca să nu te uiți la rostul crucii care era de a executa pe ea pe nelegiuiți, săvârșește Domnul prin cruce această minune, care arată mai cu seamă puterea ei, ca să cunoști puterea celui răstignit. Acum Domnul n'a înviat nici un mort, nici n'a mustrat marea și vânturile, nici n'a alungat demoni, ci fiind răstignit, pironit, scuipat, insultat, batjocorit, a avut putere să schimbe gândul rău al tâlharului, ca să vezi că are putere și într'o parte și în alta. Căci a zdruncinat atât firea întreagă și a despicat pietrele, cât și sufletul tâlharului mai nesimțitor decât piatra l-a atras la sine și l-a cinstit. Căci spune» *Astăzi vei fi cu mine în rai»*. Cu toate că Heruvimii păzeau raiul, dar el este Stăpânul Heruvimilor. Acolo umblă de jur împrejur o sabie de foc, dar el are putere și peste foc și peste gheenă și peste viață și peste moarte. Cu toate că niciun împărat n'ar suferi vreodată pe un tâlhar să stea cu el și astfel să intre în oraș, totuși Hristos a făcut aceasta și intrând în patria sfântă, introduce cu el și pe tâlhar. Nu calcă în picioare raiul, nici nu-l face de rușine cu picioarele tâlharului, ci cinstește mai mult raiul. In adevăr este o cinste pentru rai ca să aibă un astfel de Stăpân, care să facă vrednic de desfătarea cea din rai chiar pe un tâlhar. Iar când a introdus în împărăția cerurilor pe vameși și pe femeile păcătoase, n'a necinstit împărăția cerurilor, ci mai degrabă a cinstit-o, arătând cât de mare este Domnul împărăției cerurilor, încât face așa de aleși pe femeile păcătoase și pe vameși, încât îi face vrednici de cinstea și di darul de acolo. Căci după cum pe un doctor atunci mai cu seamă îl admirăm când vedem că pe oameni cari

au boale de nevindecat îi scapă de boală și le redă sănătatea, tot astfel este drept să admirăm pe Hristos, când vindecă rane de nevindecat, când redă vameșului și femeii păcătoase atâta sănătate încât să-i declare vrednici de împărăția cerurilor. Dar cineva ar putea spune: Ce lucru mare a arătat tâlharul, ca să dobândească, după ce a fost răstignit, paradisul? Vrei să-ți spun pe scurt bărbăția lui? Iat-o: Când Petru tăgăduia jos, atunci acela a mărturisit sus. Și acestea nu le spun acuzând pe Petru — să nu fie! — ci voind să arăt mărinimia sufletească a tâlharului. Ucenicul n'a suportat amenințarea unei slujnice nevrednice, iar tâlharul, cu toate că vedea întreg poporul stând de față, strigând, înfuriindu-se, hulind și batjocorind, n'a dat atenție acelora, nu s'a gândit la nevrednicia aparentă a celui răstignit, ci trecându-le pe toate acestea cu vederea prin ochii credinței, lăsând piedicile cele smerite, recunoaște pe Stăpânul cerurilor și căzând în fața lui zicea: *Pomenește-mă, Doamne, când vei veni întru împărăția ta»* [217]. Să nu trecem fără atenție pe acest tâlhar și nici să nu ne fie rușine de a-l lua ca învățător pe acesta de care Stăpânul nostru nu s'a rușinat de a-l introduce cel dintâi în rai. Să nu ne rușinăm de a-l lua învățător pe omul care s'a arătat vrednic înaintea întregei firi de viețuirea cea din ceruri, ci să cercetăm în chip minuțios fie-

care din faptele lui ca să cunoaștem puterea crucii. Domnul nu i-a spus, ca lui Petru: «*Vino după mine și te voi face vânător de oameni*» [218], nici nu i-a spus ca celor doisprezece: «*Veți ședea pe cele douăsprezece tronuri, judecând pe cele douăsprezece seminții ale lui Israil*» [219]. Mai mult încă: pe el nu l-a învrednicit cu niciun cuvânt. Nu i-a arătat nicio minune, n'a văzut niciun mort înviat, nici pe demoni alungați; n'a văzut marea ascultând de cuvintele Domnului, nu i-a spus ceva despre împărăția cerurilor, nici despre gheenă, și cu toate acestea l-a mărturisit înaintea tuturor. Și această mărturisire o făcea în timp ce celălalt tâlhar hulea, căci celălalt tâlhar îl hulea. Era răstignit împreună cu el și un alt tâlhar, ca să se împlinească cuvintele: «*A fost socotit între cei fără de lege*» [220]. In adevăr așa l-au răstignit, deoarece Iudeii voiau să-i întunece și slava lui și prin toate mijloacele defăimau faptele ce se petrecuseră, dar prin toate acestea a strălucit adevărul și creștea chiar prin aceste piedici. Așa dar celălalt tâlhar îl hulea. Ai văzut tâlhar și tâlhar? Amândoi pe cruce, amândoi din viață tâlhărească; amândoi din răutate, dar nu amândoi în aceleași, ci unul a moștenit împărăția, celălalt a fost trimis în gheenă. Tot astfel și eri: ucenic și ucenici; Iuda și cei doisprezece. Aceia spuneau: «*Unde vrei să-ți pregătim să mănânci Paștele*» [221]. Acesta, însă, pregătea

trădare și zicea: *«Ce voiți să-mi dați și eu vi-l voi vinde»* [222]. Aceia se pregăteau pentru servire și pentru învățăturile cele de taină și dumnezeești, acesta se grăbea să-l trădeze. Tot așa și aici: tâlhar și tâlhar. Dar unul hulește, iar altul se închină; unul insultă, iar altul prin cuvinte îl laudă, iar pe hulitor îl apostrofează, zicând: *«Tu nu te temi nici de Dumnezeu? Căci noi primim cele cuvenite pentru faptele pe care le-am făcut»* [223].

Ai văzut încrederea de nezdruncinat a tâlharului? Ai văzut încrederea de pe cruce? Ai văzut câtă înțelepciune a avut în timpul chinului său și câtă evlavie în timpul pedepsei? Cine nu s'ar minuna oare că era conștient, că avea mintea întreagă, când cuile erau înfipte în el? Dar el nu numai că era deplin conștient, dar trecând cu vederea chiar nenorocirea lui proprie, se îngrijea de nenorocirea altora; ajunge pe cruce învățător și, certând pe celălalt, îi zice: *Nu-te temi tu de Dumnezeu?»* Nu te uita, îi spune el, la tribunalul de jos; este un alt judecător nevăzut, este un alt tribunal integru. Așa dar nu te uita că a fost condamnat jos, căci cele de sus nu sânt așa. Aici, în tribunalul acesta de jos și drepții sânt condamnați, iar nedrepții scapă, și rămân necondamnați, iar cei nevinovați sânt condamnați. Judecătorii greșesc de multe ori cu voi și fără voie. Căci se înșeală sau necunoscând unde este dreptatea sau știindu-o dau de

multe ori o sentință nedreaptă, căci sânt corupți prin bani. Sus însă nu se întâmplă nimic din acestea. Căci Dumnezeu este judecător drept și judecata lui va ieși la lumină, neavând nici întunerec, nici ignoranță. Tâlharul, ca să nu spună că Domnul a fost condamnat jos, și a fost osândit, l-a urcat la tribunalul de sus; i-a amintit aceluia de înfricoșatul județ, zicând: Uită-te acolo sus și nu vei da sentința de condamnare, nici nu vei sta alături de judecătorii corupți de jos, ci vei primi judecata care s'a făcut sus. Ai văzut filosofia tâlharului? Ai văzut înțelepciune și învățătură? A sărit deodată de pe cruce în cer. Apoi și pe deasupra apostrofându-l, zice: *«Nu te temi că sântem în aceeași osândă»* [224]? Ce înseamnă cuvintele: *«Nu sântem în aceeași osândă?»* Inseamnă: Avem aceeași pedeapsă. Oare nu ești și tu pe cruce? Așa dar, dacă îl insulți pe acela, te insulți mai întâi pe tine însuți înaintea lui. Căci după cum cel care este în păcate, când acuză pe altul, se acuză pe el înaintea aceluia, tot astfel și cel care este în nenorocire și insultă nenorocirea altuia se insultă pe el înaintea aceluia. *«Că în aceeași osândă sântem»*. Tâlharul îi citește legea apostolică, rostind cuvintele evanghelice: *«Nu judecați ca să nu fiți judecați»* [225]. *«Că sântem în aceeași osândă»*. Ce faci, tâlharule? Incercând să aperi pe Domnul te faci to-

varăș celuilalt tâlhar? Nu mă fac lui tovarăș, răspunde acesta, căci prin cele ce urmează îndepărtez această presupunere. Ca să nu socotești că l-a făcut pe Domnul tovarăș păcatului, din pricină că toți au primit aceeași pedeapsă, a adăugat îndreptarea, zicând: *«Și noi pe drept, căci am suferit pe dreptate pentru cele ce am făcut»* [226]. Ai văzut mărturisire desăvârșită? Ai văzut cum a desbrăcat păcatele pe cruce? *«Spune,* grăește profetul, *întâi tu păcatele tale, ca să te îndrepți»* [227]. Nimeni nu l-a silit, nimeni nu l-a forțat, ci el însuși s'a dat batjocorei publice, zicând: *«Și noi pe bună dreptate, căci am suferit pe drept pentru cele ce am făcut, dar aceasta n'a făcut nimic rău»*. Și după acestea spune: *«Pomenește-mă, Doamne, întru împărăția Ta»* [228]. N'a îndrăznit să spună mai înainte *«pomenește-mă, Doamne, întru împărăția ta»*, până când n'a lepădat sarcina păcatelor prin mărturisire.

Ai văzut cât de mare este puterea mărturisirii? S'a mărturisit și a deschis raiul. S'a mărturisit și a primit o atât de mare îndrăznire încât să ceară împărăția din tâlhărie. Vezi a cât de mari bunătăți ne este nouă pricină crucea? Faci pomenire de împărăție? Dar spune-mi, ai văzut așa ceva? N'ai văzut decât cuie și cruce. Dar însăși crucea, spune tâlharul, este simbolul împărăției. Pentru aceasta și pe el îl numesc împărat, pentrucă îl văd răstignit. A muri pentru cei conduși este fapta unui împărat. El a spus despre sineși: *«Păstorul cel bun, sufletul lui își pune pentru oi»* [229]. Deci și împăratul cel bun își pune sufletul lui pentru cei conduși. Așa dar, pentrucă și-a pus sufletul lui, pentru aceea îl numesc împărat. *«Pomenește-mă, Doamne, întru împărăția ta»*.

Ai văzut că crucea este simbol și al împărăției? Vrei să afli aceasta și din altă parte? N'a lăsat-o să fie pe pământ, ci a luat-o cu el și a atras-o în cer. Dar de unde este evident aceasta? Pentru că are să vină cu ea la venirea lui cea de a doua și slăvită și ca să afli că crucea este un lucru sfânt, pentru aceea a numit-o pe ea și slavă. Dar să vedem cum vine cu crucea? Căci este necesar să aduc dovada. *«Dacă vor spune,* zice Domnul, *că iată în cămări este Hristos, iată este în pustie, să nu plecați»* [230]. Aici vorbește despre a doua venire a lui cea slăvită, din pricina hristoșilor falși, din pricina profeților falși, din pricina lui antihrist, ca să nu cadă cineva fiind rătăcit de acela. Căci antihrist vine înaintea lui Hristos și pentru ca nu cumva cineva căutând pe păstor să cadă în gura lupului, pentru aceea îți spun semnele venirii păstorului. Pentrucă prima lui venire a fost ascunsă și ca nu cumva să socotești că și a doua venire va fi la fel, a dat acest semn. Venirea sa cea dintâi n'a fost fără motiv ascunsă, căci a venit să caute pe cel pierdut. Cea de a doua,

însă, nu va fi așa. Spune-mi, cum? «*După cum fulgerul iese dela răsărit și se arată până la apus, tot așa va fi și venirea Fiului Omului*»[231]. Va apărea tuturor pe neașteptate și nimeni nu va trebui să întrebe dacă Hristos este aici sau dacă este acolo. Căci după cum când se arată fulgerul nu trebue să cercetăm dacă a fulgerat, tot astfel și când se va întâmpla venirea lui Hristos nu trebue să cercetăm dacă a venit Hristos. Ceeace trebue să cercetăm însă — ca să nu ne uităm făgăduiala — este următorul: Dacă vine cu cruce. Ascultă dar cele ce urmează: «*Atunci,* spune Domnul. Când «*Atunci*»? «*Când va veni Fiul Omului soarele se va întuneca și luna nu-și va da lumina ei*»[232]. Atât de mare va fi atunci strălucirea luminii, încât și stelele cele mai strălucitoare se vor întuneca «*Atunci și stelele vor cădea, atunci se va arăta semnul Fiului Omului pe cer*»[233]. Vezi cât de mare este puterea semnului crucii? Soarele se va întuneca și luna nu se va mai arăta. Crucea însă strălucește și se vede, ca să cunoști că este mai strălucitoare și decât soarele și decât luna. Și după cum când intră în oraș împăratul, ostașii merg înainte purtând pe umerii lor așa numitele signe, anunțând intrarea lui, tot astfel și Domnul, coborîndu-se din ceruri, armatele îngerilor și ale arhanghelilor merg înaintea lui, purtând pe umeri semnul acela și anunțându-ne nouă intrarea

lui împărătească. «*Atunci se vor cutremura puterile cerurilor*»[234]. Aceste cuvinte sânt spuse despre îngeri. Cutremur îi va cuprinde atunci și frică multă. Dar spune-mi: Pentru care motiv? Infricoșător va fi tribunalul acela. Căci tot neamul omenesc va fi judecat și tot se va înfățișa la înfricoșatul județ. Pentru care pricină dar îngerii se tem și tremură? Căci în adevăr n'au să fie judecați aceia. Iată pentru ce! După cum când un conducător judecă, se tem și tremură de frica judecătorului nu numai cei vinovați, ci și cei din suita sa, cari nu se știu vinovați cu nimic, tot astfel și atunci, fiind judecată firea noastră, și îngerii, cari n'au nimic pe conștiința lor, se tem din cauza fricii grozave de judecător. Dar de ce se arată atunci crucea și pentru care motiv vine împreună cu ea? Ca să cunoască cei cari l-au răstignit. propria lor lipsă de judecată, pentru aceasta le arată acest simbol al cutezanței lor. Că pentru aceasta îl are împreună cu el, ascultă pe profet ce spune: «*Atunci vor plânge semințiile pământului*»[235], văzând pe cel osândit și cunoscându-și păcatul. Și de ce te minunezi dacă vine purtând crucea, când atunci își va arăta și rănile. «*Căci vor vedea,* spune proorocul, *pe cine l-au străpuns*»[236]. Căci după cum a făcut cu Toma, voind să îndrepte necredința ucenicului — sculându-se i-a arătat semnul cuielor și rănile zicând: «*Pune mâna ta și*

vezi că duhul carne și oase nu are» [237] — tot astfel și atunci va arăta rănile și crucea, ca să arate că acesta a fost cel răstignit.

Dar nu numai dela cruce, ci și dela cuvintele cele de pe cruce se poate vedea nespusa lui iubire de oameni. Căci pe când era pironit, batjocorit, luat în râs și scuipat spunea: «*Tată, iartă-le lor păcatul, căci nu știu ce fac*» [238]. Fiind răstignit se roagă pentru cei cari îl răstigneau, cu toate că ei vorbeau împotrivă: «*Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, coboară-te de pe cruce și vom crede ție*» [239]. In adevăr pentru aceasta nu se coboară depe cruce, pentrucă este Fiul lui Dumnezeu; și pentru aceasta a venit, ca să fie răstignit pentru noi. «*Coboară de pe cruce*, spuneau ei, *și vom crede ție*» [240]. Aceste sânt cuvinte și pretext al necredinței. Căci a învia, fiind așezată piatra pe mormânt, era cu mult mai mult decât a se coborî de pe cruce; a scoate din mormânt pe Lazăr mort, legat și de patru zile împreună cu fășiile [241], era cu mult mai mare decât a se coborî de pe cruce. Așa dar aceia ziceau: «*Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, mântuește-te pe tine însuți*»; Domnul însă a făcut toate ca să mântuie pe cei cari îl insultă, zicând: «*Iartă-le lor păcatul, căci nu știu ce fac*». Ce deci? Le-a iertat lor păcatul? Le-a iertat dacă vor voi să se pocăiască. Căci dacă nu le-ar fi iertat păcatul, Pavel n'ar fi ajuns apostol. Dacă nu le-ar fi iertat păcatul, nu ar fi crezut îndată 3000 de oameni, apoi 5000 și multe mii. Că au

crezut multe mii de Iudei, ascultă ce spun apostolii către Pavel: «*Vezi, frate, câte mii de Iudei au crezut*» [242].

Să imităm așa dar pe Stăpânul și să ne rugăm pentru dușmani. Căci iarăși vă vorbesc, dându-vă acelaș îndemn. Este azi a cincea zi de când vă vorbesc despre acelaș subiect, nu condamnând neascultarea voastră — să nu fie! — ci mai cu seamă nădăjduind că vă voi convinge. Iar dacă sânt unii împietriți, supărăcioși și greu de condus, încât să nu dea ascultare celor spuse despre rugăciunea pentru dușmani, să se rușineze cel puțin de numărul zilelor și să îndepărteze dușmănia și ranchiuna. Imită pe Stăpânul tău. Era răstignit și se ruga Tatălui pentru cei cari îl răstigneau. Dar poate că cineva ar spune: Cum pot să imit pe Stăpânul? Dacă vei voi, vei putea. Căci dacă n'ai fi în stare să-l imiți, pentru ce a spus: «*Invățați dela mine că sânt blând și smerit cu inima*» [243]? Dacă nu ar fi cu putință de imitat, Pavel n'ar spune: «*Faceți-vă imitatorii mei, după cum eu al lui Hristos*» [244]. Dacă însă nu voiești să imiți pe Stăpân, imită pe robul său, adică pe Ștefan apostolul. Căci și acela a imitat pe Stăpânul. Și după cum Hristos între răstignitori, trecând cu vederea crucea, trecând cu vederea pe toate cele la care era supus, roagă pe Tatăl pentru răstignitori, tot astfel și robul, între cei cari aruncau cu pietre, de toți fiind îmbrâncit, primind loviturile pietrelor, a trecut

cu vederea durerele pricinuite de ele și zicea: *«Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta»* [245]. Ai văzut cum vorbește Fiul? Ai văzut cum se roagă robul? Acela spune: *«Tată, iartă-le lor păcatul acesta, căci nu știu ce fac»*. Iar acesta zice: *«Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta»*. Și ca să afli că se roagă cu râvnă și nu se roagă la întâmplare, observă că stă, cu toate că este lovit cu pietre, și căzând în genunchi, a rostit cuvintele cu pocăință și cu multă compătimire. Vrei să-ți arăt și pe alt rob cu mult mai mare decât acesta suferind? Pavel spune: *«De trei ori am fost bătut cu bățul de Iudei, odată am fost lovit cu pietre, o zi și o noapte am petrecut în adânc»* [246]. Ce a făcut după toate acestea? *«Mă rugam*, spune el, *ca eu să fiu anatema pentru frații mei, pentru rudele mele după trup»* [247]. Vrei să vezi și pe altul, nu din Noul Testament, ci din cel Vechi? Căci acest fapt este mai cu seamă lucru minunat, că acolo unde nu se poruncea să iubești pe dușmani, ci să scoată ochi pentru ochi și dintre pentru dinte și cele rele să fie răsplătite cu cele asemenea, acolo s'a ajuns la filosofia apostolică. Ascultă deci ce spune Moise, cel care a fost lovit cu pietre adeseori de Iudei și a fost disprețuit. *«Dacă ierți lor păcatul, iartă; dar dacă nu și pe mine șterge-mă din cartea pe care ai scris-o»* [248]. Vezi pe fiecare punând înaintea mântuirii proprii siguranța celorlalți. N'ai păcătuit, Moise, cu nimic și pentru ce voiești să fii tovarăș cu ei la pedeapsă? Nu mă pot bucura, spune el, de buna mea stare, în timp ce alții pătimesc rău. Ne sânt deajuns și aceste exemple, dar ca să ne îndreptăm și mai mult, voi încerca să vă arăt și pe un altul gândind la fel. Căci ce spune și David, fericitul și blândul acela împărat? Când s'a sculat contra lui toată oștirea, înarmând pe fiul său Avesalom, după ce îl investesc cu puterea, când a voit să-l omoare și când s'a supărat Dumnezeu din această pricină (căci n'are importanță dacă a fost și altă pricină măcelului) și când Dumnezeu a trimis pe înger cu sabia scoasă ca să aducă pedeapsa cea de sus, atunci David, văzând pe toți pierind, spune: *«Eu, păstorul, am păcătuit, și eu, păstorul, am făcut rău. Să fie peste mine mâna ta și peste casa tatălui meu»* [249]. Vezi iarăși că faptele sânt înrudite? Vrei să-ți arăt și pe altul? Căci nu vom fi lipsiți nici de altul care gândește la fel. Samuil, profetul, a fost insultat de Iudei, a fost depus din treapta sa, a fost așa de batjocorit, încât Dumnezeu a vrut să-l consoleze și a zis: *«Nu te-au disprețuit pe tine, ci pe mine»* [250]. Ce zice așa dar acel batjocorit și insultat? *«Să nu mi se întâmple*, spune el, *a păcătui astfel, ca să încetez de a mă ruga pentru voi Domnului»* [251]. A socotit că este un păcat a nu se ruga pentru dușmani. *«Să nu mi se întâmple astfel, ca să nu mă rog pentru voi»*. Hristos spune:

«Tată, iartă-le lor păcatul că nu știu ce fac» [252]. Ștefan spune: *«Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta»* [253]. Pavel spune: *«Mă rugam să fiu anatema pentru frații mei, rudele după trup* [254]. Moise spune: *«Dacă le ierți lor păcatele, iartă-le; dar de nu, șterge-mă și pe mine din cartea pe care ai scris-o»* David spune: *«Să fie mâna ta peste mine și peste casa tatălui meu»*[256]. Samuil spune: *«Să nu mi se întâmple de a păcătui, ca să încetez de a mă ruga pentru voi Domnului»* [257].

Așa dar, spune-mi, ce iertare să dobândim, când Stăpânul, robii, atât cei din Noul Testament cât și cei din Vechiul Testament, toți ne îndeamnă să ne rugăm pentru dușmani, în vreme ce noi facem contrarul și ne rugăm contra dușmanilor. Nu, vă rog, nu, fraților. Căci cu cât mai multe sânt exemplele, cu atât este mai mare pedeapsa, dacă nu le vom urma. In adevăr mai mare lucru este a te ruga pentru dușmani decât pentru prieteni. Nici nu vă folosește atât aceasta cât aceea. *«Căci dacă iubiți pe cei cari vă iubesc, nici un lucru mare nu faceți»*, spune Domnul, *căci și vameșii fac acelaș lucru»* [258]. Incât dacă ne vom ruga pentru prieteni, niciodată nu vom ajunge mai buni decât păgânii sau vameșii. Dar când iubim pe dușmani, am ajuns asemenea lui Dumnezeu, atât cât omenește este cu putință, că *«soarele lui răsare peste răi și buni și plouă peste drepți și ne-*

drepți» [259]. Să ajungem așa dar asemenea Tatălui. Căci spune Domnul: *«Fiți asemenea Tatălui vostru cel din ceruri»* [260], ca să ne învrednicim și de împărăția cerurilor, prin harul și iubirea de oameni a Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA II
LA CRUCE ȘI LA TÂLHAR [261]

Astăzi sărbătorim și prăznuim, iubiților, căci Stăpânul nostru este pe cruce pironit cu cuie. Și să nu fii surprins dacă sărbătorim când se întâmplă un lucru odios, căci toate aceste lucruri duhovnicești sânt contrare obișnuinței omenești. Și ca să știi exact aceasta, află că mai înainte crucea era un nume de osândire și de pedepsire, dar acum a ajuns lucru de cinste și de dorit; mai înainte crucea era prilej de rușine și de pedeapsă, dar acum a ajuns prilej de slavă și cinste. Și că este slavă crucea, ascultă pe Hristos, care spune: *«Tată, slăvește-mă cu slava pe care am avut-o la tine înainte de a fi lumea»* [262]. Numește deci crucea slavă. Crucea este începutul mântuirii noastre; crucea este temeiul a mii de bunătăți. Din pricina crucii, noi cari mai înainte eram lipsiți de cinste și batjocoriți, am fost primiți acum în rândul fiilor. Din pricina crucii nu mai rătăcim, ci am cunoscut adevărul. Din pricina crucii, noi, cari mai înainte ne închinăm la lemne și la pietre, am cunoscut acum pe creatorul tuturor. Din pricina

crucii, noi, robii păcatului, am fost urcați la libertatea dreptății. Din pricina crucii deci pământul a ajuns cer. Ea ne-a eliberat de rătăcire, ea ne-a condus spre adevăr, ea a făcut împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii, ea ne-a smuls din adâncul răutății, ea ne-a urcat chiar la culmea virtuții, ea a stins rătăcirea demonilor, ea a nimicit înșelăciunea. Din pricina crucii nu mai este fum și grăsime și vărsarea sângiurilor necuvântătoarelor, ci pretutindeni adorări duhovnicești, imne și rugăciuni. Din pricina crucii demonii fug, din pricina crucii diavolul este alungat; din pricina crucii firea omenească se ia la întrecere cu viețuirea îngerească; din pricina crucii fecioria viețuiește pe pământ. Căci după ce el s'a născut din Fecioară, firea oamenilor a cunoscut calea acestei virtuți. Ea ne-a luminat pe noi, cari stăteam în întunerec, ea ne-a eliberat pe noi, cari eram învinși în luptă, ea ne-a făcut să fim aproape de el pe noi, cari eram departe de el; ea ne-a făcut ai săi pe noi, cari eram înstrăinați de el; ea ne-a făcut cetățeni ai cerului pe noi, cari eram fără patrie; ea a ajuns pentru noi desființarea războiului; ea ne-a dat siguranța păcii. Din pricina crucii nu ne mai temem de săgețile cele aprinse ale diavolului, căci am găsit izvorul vieții; din pricina crucii nu sântem în văduvie, căci am primit mirele; din pricina crucii nu ne mai temem de lup, căci am cunoscut pe păstorul cel bun. Căci spune

Domnul: *«Eu sânt păstorul cel bun»* [263]. Din pricina crucii nu mai tremurăm în fața tiranului, căci am alergat la împărat.

Vezi temeiul a câtor bunătăți ne este nouă crucea? Așa dar pe bună dreptate sărbătorim. Astfel și Pavel ne îndeamnă să sărbătorim când zice: *«Incât să sărbătorim nu în plămădeala cea veche, nici în plămădeala răutății și a vicleniei, ci în azimile sincerității și ale adevărului»* [264]. Și pentru care motiv, fericite Pavel, ne poruncești să sărbătorim? A spus cauza: *«Că Paştele nostru, Hristos Dumnezeu, s'a jertfit pentru noi»* [265]. Vezi că este sărbătoare? Ai aflat că din pricina crucii poruncește să serbăm? Căci pe cruce a fost jertfit. Iar acolo unde este jertfa, acolo este nimicirea păcatelor, acolo este împăcarea cu Stăpânul, acolo este sărbătoare și bucurie. *«Paştele nostru, Hristos,* spune Pavel, *s'a jertfit pentru noi»*.

Spune-mi, unde a fost jertfit? In vârful crucii. Altarul este nou și străin, pentrucă și jertfa este străină și neobișnuită. Acelaș este și jertfă și preot. Jertfă după trup, iar preot după duh. Acelaș și a adus și s'a adus. Ascultă iarăși pe Pavel, care spune: *«Căci orice arhiereu, luat dintre oameni, este pus de oameni în cele cu privire la Dumnezeu; pentru aceasta este necesar ca să aibă și aceasta ceva să aducă»* [266]. Iată că el aduce. In altă parte spune iarăși: *«Astfel şi Hristos a fost adus o singură dată ca*

să ridice păcatele celor mulți» [267]. Iată aici a fost adus; dincolo s'a adus pe sine însuși. Ai văzut cum a fost și jertfă și preot și că crucea era jertfelnic? Dar este necesar să afli pentru care motiv nu se aduce în templu, adică în templul cel iudaic, ci în afară de oraș, în afară de ziduri. In adevăr a fost răstignit în afară de oraș, ca un condamnat, să se plinească ceeace s'a spus de profet că *«și între cei fără de lege a fost socotit»* [268].

Dar spune-mi pentru care pricină în afara orașului, pe loc înalt și nu sub un acoperiș? Nu s'a făcut nici aceasta la întâmplare, ci ca să curățească firea aerului. Pentru aceasta a fost jertfit pe un loc înalt și nu acoperit de un acoperiș, ci în loc de acoperiș, acoperit de cer, ca să fie curățit întreg cerul, deoarece oaia a fost jertfită pe un loc înalt. A fost deci curățit cerul, dar a fost curățit și pământul, căci sângele a picurat din coastă pe pământ și a curățit toată întinăciunea lui. Pentru această pricină deci nu s'a adus jertfă sub acoperiș. Dar pentru ce nu s'a adus în templul iudaic? Și acest fapt nu s'a făcut iarăși la întâmplare, ci pentru ca să nu-și împroprieze Iudeii jertfa și ca să nu socotești că jertfa a fost adusă numai pentru acel neam. Pentru aceasta a fost jertfit în afară de oraș, în afară de ziduri, ca să afli că jertfa este universală, ca să afli că darul este pentru întreg pământul, ca să afli că purificarea este co-

mună întregei noastre firi. Pentru aceasta Dumnezeu a poruncit Iudeilor ca să lase tot pământul și să aducă jertfa într'un singur loc, să se roage într'un singur loc, pentrucă atunci tot pământul era necurat de fum, de grăsime și de sângele sacrificiilor idololatre și de celelalte întinăciuni ale păgânilor. Dar când a venit Hristos și a pătimit în afara orașului, atunci s'a curățit tot pământul și a făcut orice loc, loc de rugăciune. Vrei să afli că tot pământul a ajuns deci templu și că orice lor a fost făcut loc de rugăciune? Ascultă iarăși pe fericitul Pavel, care spune: *«In tot locul ridicând mâni curate, fără mânie și fără îndoială»* 269. Ai văzut că a curățit tot universul? Ai văzut că putem să ridicăm pretutindeni mâni curate? Prin urmare tot pământul a ajuns sfânt și cu mult mai sfânt decât sfintele Iudeilor? In ce chip? Acolo era jertfită o oaie necuvântătoare, dar aici o oaie cuvântătoare. Așa dar pe cât e mai bun cuvântătorul decât necuvântătorul, pe atât mai mare este și aici sfințenia. Așa dar pe bună dreptate crucea este sărbătoare.

Vrei să afli și altă faptă mare a crucii, care depășește orice gând omenesc? Astăzi a deschis paradisul încuiat. Astăzi a băgat pe tâlhar în rai. Două fapte foarte mari: a deschis raiul și a băgat pe tâlhar. I-a dat lui vechea patrie, l-a readus în cetatea părinților săi. *«Astăzi*, spune Domnul, *vei fi cu mine în rai»* 270. Ce spui? Ai

fost răstignit și pironit cu cuie pe cruce și făgăduiești raiul? Dar în ce chip îl dăruiești? In adevăr Pavel spune că: *«a fost răstignit în slăbiciune»*. Dar ascultă cuvintele pe care le adaugă: *«Dar trăește din puterea lui Dumnezeu»* 271. Și iarăși în altă parte: *«Căci puterea mea se săvârșește în slăbiciune»* 272. Pentru aceasta spune Dumnezeu, acum pe cruce făgăduiesc, ca să cunoști prin aceasta puterea mea. Căci de vreme ce crucea era un lucru trist, să nu te întristezi uitându-te la rostul crucii, care era de a executa pe ea pe nelegiuiți, ci, privind la puterea celui răstignit, să te veselești și să te bucuri. Pentru aceasta se arată acolo puterea crucii. Acum Domnul n'a înviat niciun mort, n'a poruncit mării, n'a pedepsit pe demoni, ci fiind răstignit, pironit, insultat, scuipat, fiind hulit, batjocorit, luat în râs de toți, a avut putere să tragă la sine gândirea cea rea a tâlharului. Privește puterea lui care strălucește și într'o parte și în alta. A sdruncinat firea, a sfărâmat pietrele, a făcut sufletul tâlharului, mai nesimțitor decât piatra, mai moale decât ceara. *«Astăzi vei fi cu mine în rai»*. Ce spui? Heruvimii și sabia de foc păzesc paradisul și tu făgăduiești tâlharului să intre acolo? Da, zice Domnul, căci eu sânt și Stăpânul Heruvimilor și am putere peste foc, gheenă, viață și moarte. Pentru aceea și spune Domnul: *«Astăzi vei fi cu mine în rai»*. Când îl vor vedea pe Stăpânul, puterile acelea

îndată se retrag și se dau îndărăt. Cu toate că niciun împărat n'ar suferi vreodată pe un tâlhar sau pe altcineva dintre supușii săi să stea cu el și astfel să intre în oraș, totuși Stăpânul iubitor de oameni a făcut aceasta. El intră în patria sfințită și introduce împreună cu el pe tâlhar; nu necinstește raiul cu picioarele tâlharului—să nu fie!—ci prin aceasta îl cinstește mai mult. In adevăr este o cinste pentru rai să aibă un astfel de Stăpân, atât de puternic și iubitor de oameni ca să poată să facă și pe un tâlhar vrednic de desfătarea cea din rai. Când chema pe vameși și pe femeile păcătoase în împărăție nu făcea aceasta făcând de rușine împărăția, ci cinstindu-o mai mult și arătând că atât de mare este Domnul împărăției cerurilor, că îi face atât de aleși și pe femeile păcătoase și pe vameși încât să se arate vrednici de cinstea și darul de acolo. Așa dar după cum pe un doctor atunci îl admirăm când vedem că pe oameni cari au boli de nevindecat îi scapă de boală și le dă sănătate deplină, tot astfel admiră și pe Hristos, iubite, și minunează-te că luând pe oameni cari au boli ale sufletului de nevindecat, a avut puterea să-i libereze și de răutate și să-i declare și vrednici de împărăția cerurilor pe cei cari au fost coborîți până la cea mai mare răutate. *«Astăzi vei fi cu mine în rai»*. Mare este cinstea, multă este măreția iubirii de oameni, nespusă este mărimea bună-

tății. In adevăr a intra împreună cu Stăpânul este o cinste mai mare decât a intra în rai. Dar spune-mi, ce s'a întâmplat? Ce mare lucru a arătat tâlharul ca să se arate vrednic deodată de rai de pe cruce? Vrei să-ți spun pe scurt și să-ți arăt nobleța sentimentelor tâlharului? Când Petru, corifeul apostolilor, tăgăduia jos, atunci acela, sus, pe cruce fiind, a mărturisit. Și aceasta n'am spus-o acuzând pe Petru — să nu fie! — ci voind să arăt mărinimia sufletească a tâlharului și marea lui înțelepciune. Ucenicul n'a suportat amenințarea unei slujnice nevrednice; tâlharul, cu toate că vedea poporul întreg înfuriat, stând împrejur, strigând, insultând în mii de feluri pe cel răstignit, nu s'a uitat la insulta celui rstignit, ci trecându-le pe toate acestea cu vederea, prin ochii credinței, și lăsând la o parte pe cele smerite și piedicile, a cunoscut pe Stăpânul cerului și a spus acele cuvinte scurte care l-au declarat pe el vrednic de rai: *«Pomenește-mă întru împărăția ta»* [273]. Să nu trecem fără să dăm atenție celor spuse, și nici să nu ne rușinăm de a-l lua învățător pe tâlharul, de care Stăpânul nostru nu s'a rușinat de a-l introduce cel dintâi în rai. Să nu ne rușinăm de a lua învățător pe omul care s'a arătat vrednic înaintea întregului neam omenesc de viețuirea cea din paradis. Să cercetăm așa dar pe fiecare din cuvintele lui ca să cunoaștem și de aici puterea crucii. Domnul nu

i-a spus lui ca lui Petru și Andrei: *«Veniți și vă voi face pe voi pescari de oameni»* [274]. Nici n'a spus ca celor doisprezece ucenici: *«Veți ședea pe cele douăsprezece tronuri, judecând pe cele douăsprezece seminții ale lui Israil»* [275]. Mai mult încă: nu l-a învrednicit cu niciun cuvânt. N'a văzut nici minuni, nici mort înviat, nici demoni alungați, nici marea ascultând de porunca lui, nu i-a vorbit despre împărăția cerurilor. De unde dar cunoștea el și numele împărăției? Să vedem marea lui înțelepciune! Scriptura spune: *«Celălalt tâlhar îl hulea»* [276], căci era tâlhar și celălalt împreună răstignit cu el, ca să împlinească ceeace este spus de profet că: *«și cu cei fără de lege a fost socotit»* [277]. In adevăr Iudeii nerecunoscători voiau să-i atace și slava lui și prin toate mijloacele defăimau faptele ce se petrecuseră. Dar prin toate adevărul creștea și prin însăși piedicile se făcea mai strălucitor. Așa dar celălalt tâlhar hulea. Unul din Evangheliști, însă, spune că amândoi insultau pe Iisus [278]. Și acest lucru este adevărat și el mai cu seamă mărește noblețea sentimentelor tâlharului. Este cu putință că el îl hulea la început, dar deodată a arătat o atât de mare schimbare. *«Așa dar celălalt tâlhar,* spune Scriptura, *îl hulea»*. Ai văzut tâlhar și tâlhar? Amândoi pe cruce, amândoi din răutate, amândoi din viață tâlhărească, dar nu amândoi în aceleași; ci unul a moștenit împărăția, iar celă-

lalt a fost trimis în gheenă. Tot astfel și ieri: ucenic și ucenici; unul se pregătea de trădare, iar ceilalți se găteau pentru slujire. Unul spunea fariseilor: *«Ce voiți să-mi dați și eu vi-l voi vinde»* [279], iar ceilalți s'au apropiat de Iisus zicând: *«Unde voiești să-ți gătim să mănânci Paștele?»* [280]. Tot așa și aici; tâlhar și tâlhar: unul hulește, iar altul îi închide gura; unul insultă, iar altul îi reproșează. Tâlharul spunea aceste lucruri văzându-l răstignit, condamnat, în timp ce poporul de jos insulta și vocifera puternic; totuși nimic din acestea nu l-a schimbat și nici nu l-a întors dela slava ce i se cuvenea Domnului, ci blamează puternic chiar pe celălalt tâlhar și-i zice *«Tu nici de Dumnezeu nu te temi?»* [281].

Ai văzut încrederea de nezdruncinat a tâlharului? Ai văzut că nici pe cruce nu-și uită propria meserie, ci prin însăși mărturisirea sa fură împărăția? *«Nu te temi,* spune el, *nici de Dumnezeu?»* Ai văzut încrederea de pe cruce? Ai văzut filosofie? Ai văzut evlavie? Tâlharul era conștient, avea mintea întreagă, cu toate că erau cuiele înfipte în el și suferea dureri insuportabile din pricina cuielor. Nu este oare vrednic de a fi admirat din pricina gândirii sale curajoase? Eu aș spune că nu este numai vrednic de a fi admirat, dar pe bună dreptate de a și fi fericit. Căci nu numai că-și nesocotea suferințele sale, dar trecând cu vederea nenoro-

cirile lui, se îngrijea de cele ale altuia, se silea să-l smulgă pe acela din rătăcire și să se facă învățător pe cruce». *«Nici de Dumnezeu nu te temi»* îi spune celuilalt. Aproape că îi zice: Nu te uita la tribunalul de jos, nu-ți da sentința din cele ce vezi, nu te uita numai la cele ce se întâmplă; este un alt judecător nevăzut; tribunalul acela este incoruptibil și nu poate să se înșele. Să nu te uiți așa dar că jos a fost osândit; cele de sus nu sânt așa. Aici, în tribunalul acesta de jos, de multe ori nevinovații sânt condamnați, iar vinovații sânt achitați; drepții sânt osândiți, iar nedrepții scapă. Mulți oameni corup judecățile, pe unele cu voie, iar pe altele fără voie, căci au condamnat pe nevinovați, sau necunoscând ceeace este drept, fiind duși în eroare, sau cunoscând adevărul, l-au trădat, fiind corupți prin bani. Sus însă nu se întâmplă nimic așa. Căci Dumnezeu este judecător drept și judecata lui va ieși ca lumina; nu are întunerec, nu are ascunziș și nici nu se schimbă. Dar ca să nu spună celălalt tâlhar: A fost osândit jos și pentru ce îi iai apărarea? l-a suit la tribunalul de sus, la județul cel înfricoșat, la judecătorul care nu se lasă înșelat și i-a amintit de acel tribunal înfrcoșător. Acolo uită-te, spune el, și nu vei da sentința de condamnare și nici nu vei sta cu oamenii cei de jos, ci vei admira și vei primi judecata ce s'a făcut sus. *«Nici de Dumnezeu nu te temi»*? Ai văzut filosofia tâlharului? Ai

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ BUZĂU

văzut înțelepciunea lui? Ai văzut învățătura sa? A sărit deodată de pe cruce în cer. Vezi-l pe acela îndeplinind de pe acum legea apostolică; vezi că nu are în vedere numai pe cele ale sale, ci face totul și se interesează ca să libereze și pe celălalt tâlhar de rătăcire și să-l readucă la adevăr. Căci spunând: *«Nici de Dumnezeu nu te temi»*, a adăugat: *«Căci sântem în aceeași osândă»* [282]. Ce înseamnă cuvintele: *«Sântem în aceeași osândă»?* Inseamnă: Sântem în aceeași pedeapsă, căci și noi sântem pe cruce. Așa dar dacă îl insulți pe acela, te insulți pe tine înaintea lui. După cum cel care este în păcate și condamnă pe altul, se condamnă pe el înaintea aceluia, tot astfel și cel care este în nenorocire și insultă nenorocirea altuia, se insultă pe el înaintea aceluia. *«In aceeași osândă sântem»*. Tâlharul îi citește o lege apostolică rostind cuvintele evanghelice: *«Nu judecați ca să nu fiți judecați»* [283]. *«Că sântem în aceeași osândă»*. Ce faci, tâlhare? Când spui: *«Sântem în aceeași osândă»* îl fac tovarăș vouă? Nu, răspunde el, căci completez gândirea mea, îndreptându-o, prin cele ce urmează: *«Dar noi pe dreptate sântem pedepsiți, căci primim cele cuvenite după faptele noastre»* [284]. Pentru ca nu cumva auzind că a spus: *«In aceeași osândă sântem»*, să socotești că l-a făcut tovarăș păcatului, pentru aceasta a adăugat îndreptarea și zice: *«Noi pe dreptate, căci primim cele cuve-*

C. RELIGIOASĂ

nite după faptele noastre». Ai văzut mărturisirea desăvârşită de pe cruce? Ai văzut cum a şters prin cuvinte păcatele? Ai văzut cum a îndeplinit acel avertisment profetic: «*Spune tu întâi fără de legile tale ca să te îndrepţi*» [285]. Nimeni nu l-a silit, nimeni nu l-a acuzat, nimeni nu l-a convins. Ajunge însuşi acuzatorul luişi. Pentru aceasta deci n'a avut alt acuzator. Căci, luându-o înainte, a răpit rolul acuzatorului şi s'a ţintuit pe sine la stâlpul infamiei, zicând: «*Noi pe dreptate sântem pedepsiţi, căci primim cele cuvenite după faptele noastre, dar acesta nimic rău n'a făcut*». Ai văzut evlavie puternică? După ce s'a acuzat pe sine, după ce a expus batjocorei publice faptele sale, după ce a apărat pe Stăpânul zicând: «*Noi pe dreptate, dar acesta nimic rău n'a făcut*», atunci a îndrăznit să adauge şi rugămintea, zicând: «*Pomeneşte-mă, Doamne, când vei veni întru împărăţia ta*» [286]. N'a îndrăznit să spună mai întâi: «*Pomeneşte-mă*», până când, prin mărturisire, s'a curăţit pe el însuşi de murdăria păcatelor, până când, condamnându-se pe sine însuşi, s'a făcut nevinovat, până când, prin acuzare, a îndreptat greşalele.

Vezi cât de mare putere are mărturisirea chiar şi pe cruce? Acestea auzindu-le, iubite, să nu te descurajezi niciodată, ci, gândindu-te la mărețţia nespusă a iubirii de oameni a lui Dumnezeu, grăbeşte-te să îndrepţi cele ce ai păcătuit.

Căci dacă a învrednicit de o atât de mare cinste pe tâlharul care era pe cruce, cu atât mai mult ne va învrednici pe noi de iubirea sa de oameni, dacă vei voi să-ţi mărturiseşti păcatele tale. Aşa dar ca şi noi să ne bucurăm de iubirea sa de oameni, să nu ne ruşinăm de a ne mărturisi păcatele noastre. In adevăr mare este tăria mărturisirii şi multă este puterea acesteea. Căci iată şi tâlharul s'a mărturisit şi a găsit paradisul deschis. S'a mărturisit şi a căpătat îndrăzneală ca să ceară împărăţia. Până atunci n'a cerut împărăţia cerurilor. Spune-mi, tâlhare, de unde faci pomenire de împărăţie? Ai văzut oare aşa ceva acum? N'ai văzut decât cuie, cruce, acuzare, batjocoriri şi insulte. Da, spune el; dar însăşi crucea mi se pare că este simbolul împărăţiei. Pentru aceasta îl numesc împărat, pentrucă îl văd răstignit. A muri pentru cei conduşi este fapta unui împărat. El a spus: «*Păstorul cel bun sufletul lui îşi pune pentru oi*» [287]. Deci şi împăratul cel bun sufletul lui îşi pune pentru cei conduşi. Aşa dar pentrucă sufletul lui şi l-a pus, pentru aceasta îl numesc împărat. «*Pomeneşte-mă, Doamne, când vei veni întru împărăţia ta*».

Vrei să afli că crucea este simbol al împărăţiei şi că este lucru sfânt? N'a lăsat-o să fie pe pământ, ci a tras-o sus şi a ridicat-o la cer. De unde este evident aceasta? Cu ea are să vină la a doua venire. Dar să vedem cum are să vină

cu ea. Ascultă pe însăși Hristos zicând: *«Dacă vă vor spune: iată Hristos este în cămări, iată este în pustie, să nu ieșiți»* [288]. Aici vorbește despre a doua venire a lui, din pricina hristoșilor falși, din pricina profeților falși, din pricina lui antihrist, ca să nu cadă cineva fiind rătăcit de acela. In adevăr antihrist vine înaintea lui Hristos; și pentru ca nu cumva, căutând pe păstor, să cădeți în gura lupului, pentru aceea vă spun semnele venirii păstorului. Pentrucă prima lui venire a fost ascunsă, să nu socotiți că și a doua venire va fi la fel. Venirea sa cea dintâi n'a fost fără motiv ascunsă; căci a venit să caute pe cel pierdut. Cea de a doua, însă, nu va fi așa. Spune-mi și învață-mă cum? *«După cum fulgerul,* zice Domnul, *iese dela răsărit și se arată până la apus, tot așa va fi și venirea Fiului Omului»* [289]. Va apărea tuturor pe neașteptate. Nimeni nu va avea nevoie să întrebe. Căci după cum când se arată fulgerul, n'avem nevoie să cercetăm dacă a fulgerat, tot astfel și când se va întâmpla venirea lui, nu vom avea nevoie să cercetăm dacă Hristos a venit. Dar nici acum n'am spus ceeace urmăream să dovedim, adică dacă vine cu crucea. Ascultă așa dar că el o lămurește bine și pe aceasta. *«Atunci,* spune Domnul, adică când vin, *soarele se va întuneca și luna nu-și va da lumina ei»* [290]. Atât de mare va fi atunci strălucirea luminii, încât și stele cele mai strălu-

citoare se vor întuneca. *«Căci și stelele,* spune Domnul, *vor cădea și astfel se va arăta semnul Fiului Omului pe cer»* [291]. Ai văzut cât de mare este puterea semnului, cât de mare este strălucirea, cât de mare este lumina? Soarele se întunecă, luna nu se arată, stelele cad; dar numai acel semn se arată ca să cunoști că este mai luminos decât luna și mai strălucitor decât soarele. Căci după cum când intră împăratul, oștirile, care merg înainte, poartă semne pe umeri și vestesc dinainte intrarea împăratului, tot astfel și când se pogoară din ceruri Stăpânul zidirii, merg înainte oștirile îngerilor și ale arhanghelilor purtând acel semn, vestindu-ne nouă intrarea sa împărătească. *«Atunci,* spune Domnul, *și puterile cerurilor se vor cutremura»* [292]. Căci le va cuprinde cutremur, frică multă și neliniște. Dar spune-mi, pentru care motiv le va fi frică și acelor puteri? Pe bună dreptate le va fi frică, căci înfricoșător va fi atunci tribunalul; tot neamul omenesc are să fie judecat și-și va da seamă de faptele sale și se va înfățișa la înfricoșatul scaun. Dar pentru care motiv atunci tremură îngerii și se tem acele puteri necorporale? Căci n'au să fie judecați aceia. După cum când un judecător condamnă pe cei vinovați și stă pe un scaun înalt, nu numai cei vinovați ci și cei de acelaș rang cari stau alături, cari nu au nimic să-și reproșeze, totuși se tem și tremură de frica ju-

decătorului, tot astfel și atunci fiind judecată firea noastră și cerându-i-se socoteală de greșale, și îngerii ca și celelalte puteri, cari n'au nimic pe conștiință, se tem și tremură de frica judecătorului.

Acest lucru l-am aflat. Spune-mi acum: Pentru care motiv și pentru ce vine având crucea? Află și cauza acesteea! Ca să cunoască cei cari l-au răstignit, chiar prin cele ce se vor întâmpla, propria lor nerecunoștință, pentru aceea le arată însăși proba nebuniei lor. Și ca să cunoști că pentru aceasta o poartă, ca să-i rușineze, ascultă din nou că însuși Evanghelistul spune: «*Atunci se va arăta semnul Fiului Omului și vor plânge toate semințiile pământului*» [293], văzând pe cel acuzat și cunoscându-și păcatul. Și de ce te minunezi dacă vine purtând crucea, dacă vine purtând cu el și ranele? Dar de unde este evident că poartă cu el și ranele? Ascultă pe profetul care spune: «*Vor vedea pe cel care l-au împuns*» [294]. Căci după cum a făcut cu Toma, voind să îndrepte necredința ucenicului, i-a arătat semnul cuielor și ranele, zicându-i: «*Pune degetul tău și adă mâna ta și vezi că duhul nu are carne și oase*» [295], ca să-i arate că cu adevărat a înviat, tot astfel și atunci poartă ranele și crucea, ca să le arate că el este acela care a fost răstignit. Acest fapt este deci un bun mare și mântuitor și o dovadă evidentă a iubirii de oameni a lui Dumnezeu.

Dar mai de grabă, nu numai crucea, ci și însăși cuvintele spuse pe cruce arată nespusa sa iubire de oameni. Dar ascultă însăși cuvintele: In timp ce stăteau alături cei cari îl răstigniseră și ferbeau de mânie, Domnul zice: «*Tată, iartă-le păcatul acesta, că nu știu ce fac*» [296]. Ai văzut iubirea de oameni a Stăpânului? Fiind răstignit se ruga pentru cei cari îi răstignesc, cu toate că aceia îl insultau și-l batjocoreau zicând: «*Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, coboară-te depe cruce!*» [297]. Și în adevăr pentru aceasta nu se coboară depe cruce, pentrucă este Fiul lui Dumnezeu, căci pentru aceasta a venit, ca să fie răstignit pentru noi. «*Să coboare de pe cruce,* spuneau ei, *ca să vedem și să credem în el*» [298]. Vezi cuvinte nerușinate și pretexte de necredință? A făcut mai mult decât a coborî de pe cruce și n'au crezut, iar acum spun: «*Coboară de pe cruce și vom crede ție*». Căci a învia, când piatra era pusă peste mormânt era mai mult decât a coborî de pe cruce. Era mult mai mult să-l scoată din mormânt pe Lazăr mort de patru zile și legat în fășii, decât a se coborî de pe cruce. Ai văzut cuvinte de nebunie? Ai văzut cât de mare este nebunia? Dar ascultați, vă rog, cu atenție, ca să vedeți marea iubire de oameni a lui Dumnezeu, ca să vedeți că Hristos s'a folosit chiar de nebunia lor ca de un prilej de iertare. «*Tată,* spune Domnul, *iartă-le lor păcatul, că nu știu ce fac*». Prin aceste cuvinte

Domnul spune aproape următoarele: Sânt nebuni și nu știu ce fac. Aceia spuneau: «*Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, mântue-te pe tine însuți*» 299, el însă se silea să-i mântuie pe aceia cari îl insultau, îl batjocoreau și-l ocărau. «*Iartă-le păcatul acesta că nu știu ce fac*». Ce deci? Le-a iertat lor păcatul. L-a iertat acelora cari voiau să le pocăiască. Căci dacă nu le-ar fi iertat lor păcatul, Pavel n'ar fi ajuns apostol; dacă nu le-ar fi iertat păcatul, n'ar fi crezut îndată 3000 de oameni, apoi 5000 și n'ar fi crezut mai pe urmă multe mii de Iudei. Căci ascultă ce-i spune lui Pavel, Iacov în Ierusalim: «*Vezi, frate, câte mii de Iudei au crezut?*» 300.

Să imităm, așa dar, vă rog, și noi pe Stăpânul și să ne rugăm pentru dușmani. Ceeace v-am sfătuit ieri aceea vă sfătuiesc iarăși și acum. Cunoscând măreția faptei sale, să imităm pe Stăpânul. Acela era răstignit și se ruga pentru dușmani. Dar poate vei spune: Cum pot să imit pe Stăpânul? Dacă ai voi, poți. Dacă n'ar fi cu putință n'ar spune: «*Invățați dela mine că sânt blând și smerit cu inima*» 301. Dacă n'ar fi cu putință omului să-l imiteze, Pavel n'ar fi spus: «*Ajungeți imitatorii mei, după cum și eu al lui Hristos*» 302. Dar dacă nu voiești să imiți pe Stăpânul, imită pe robul său, adică pe Ștefan, primul care a deschis ușile muceniciei; acela a imitat pe Stăpânul. După cum Stăpânul, printre cei cari îl răstigniseră, fiind spânzurat, se ruga pentru răstignitori, tot astfel și robul, printre cei cari îl loveau cu pietre, fiind lovit de toți și primind loviturile pietrelor, a trecut cu vederea durerele provocate de pietre și zicea: «*Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta*» 303. Ai văzut cum vorbește Fiul și cum se roagă robul? Acela spune: «*Tată, iartă-le păcatul acesta, căci nu știu ce fac*»; acesta spune: «*Doamne, nu le socoti păcatul acesta*». Și ca să cunoști că face aceasta cu râvnă, află că nu se ruga la întâmplare, și nici de mântuială, nu se roagă stând în picioare, ci în genunchi, cu umilință și cu multă compătimire. Vrei să-ți arăt și pe alt rob mai mare făcând rugăciune pentru dușmani? Ascultă pe fericitul Pavel; după ce a spus câte a suferit, că «*de cinci ori câte patruzeci fără una am primit dela Iudei, de trei ori am fost bătut cu bățul, odată am fost lovit cu pietre, de trei ori am naufragiat*» 304 și după ce enumără șirul de nenorociri și piedicele, pe care în fiecare zi le suferea, spune și el: «*Mă rugam anatema să fiu de Hristos pentru frații mei, rudele mele după trup, cari sânt Israiliții*» 305. Vrei să vezi și pe alții, nu din Noul Testament, ci chiar din cel Vechiu făcând acelaș lucru? Căci acest fapt este mai cu seamă lucru minunat, că acei cari nu primiseră poruncă să iubească pe dușmani, ci să scoată ochi pentru ochi și dinte pentru dinte și să se răzbune prin fapte asemenea, a-

ceştia ajung acolo la culmea înţelepciunii apostolice. Ascultă deci ce spune Moise, cel care a fost lovit cu pietre adeseaori de Iudei: *«Dacă le ierţi păcatul, iartă; dar dacă nu şterge-mă din cartea pe care ai scris-o»* [306]. Vezi pe fiecare dintre drepţi punând înaintea mântuirii proprii siguranţa celorlalţi. N'ai păcătuit cu nimic, Moise, pentru ce voieşti să fii părtaş pedepsei lor? Nu mă pot bucura, spune el, de buna mea stare când alţii sufăr în chip rău. Dar poţi să vezi şi pe altul făcând asemenea rugăciune. Intenţionat aduc multe exemple, ca măcar astfel să ne îndreptăm, să alungăm boala aceasta grea a sufletului nostru, adică a ne ruga contra duşmanilor. Ascultă şi pe fericitul David. Când Dumnezeu s'a mâniat, când a trimis pe înger să pedepsească poporul, ce spune David, când vede pe înger, arătând sabia scoasă şi voind să răenască: *«Eu păstorul am făcut răul, iar aceştia, turma, ce au făcut? Să fie mâna ta peste mine şi peste casa tatălui meu»!* [307] Vezi iarăşi că faptele sânt înrudite? Vrei să-ţi arăt şi pe altul făcând la fel? Samuil profetul a fost insultat de Iudei, a fost dispreţuit, a fost necinstit aşa de mult încât Dumnezeu a voit să-l mângâe. Fii, te rog, cât se poate de atent! Dumnezeu i-a spus: *«Nu te-au dispreţuit pe tine, ci pe mine»* [308]. Ce răspunde oare, cel dispreţuit, cel necinstit, cel insultat? Ascultă ce grăeşte: *«Să nu mi se întâmple a păcătui în faţa Domnului*

astfel, ca să încetez de a mă ruga pentru voi» [309]. A socotit că este păcat a nu se ruga pentru duşmani. *«Să nu mi se întâmple,* spune el, *să păcătuiesc astfel, ca să nu mă rog pentru voi»*. Ai văzut cât de mult se îngrijea fiecare dintre cei drepţi de această faptă, urmând Stăpânului? Să recapitulăm deci cele spuse mai sus. Stăpânul spune: *«Tată, iartă-le păcatul, căci nu ştiu ce fac»*. Ştefan a spus: *«Nu le socoti păcatul acesta»!* Pavel grăeşte: *«Mă rugam să fiu anatema de Hristos pentru fraţii mei, rudele mele după trup»*. Moise la fel: *«Dacă le ierţi păcatul, iartă; dar dacă nu, şi pe mine şterge-mă din cartea pe care ai scris-o»*. David spune: *«Să fie mâna ta peste mine, şi peste casa tatălui meu»!* Samuil la fel: *«Să nu mi se întâmple să păcătuiesc ca să încetez să mă rog pentru voi»*.

De ce iertare vom avea noi parte deci, când toţi şi cei din Noul Testament şi cei din Vechiul Testament ne îndeamnă să ne rugăm pentru duşmani, dacă nu ne sârguim să facem aceasta cu toată râvna? Aşa dar, vă rog, să nu trândăvim. Căci cu cât sânt mai multe exemplele, cu atât este mai mare pedeapsa dacă nu le vom urma. In adevăr mai mare lucru este a te ruga pentru duşmani decât pentru prieteni. Nici nu vă foloseşte atât rugăciunea pentru prieteni cât rugăciunea pentru duşmani. Ascultă ce spune Hristos: *«Dacă iubiţi pe cei cari vă iubesc, ce*

har vouă. Nu şi vameşii fac la fel»? [310]. Aşa dar dacă ne rugăm pentru prieteni nu ajungem nici de cum mai buni decât vameşii; dar dacă iubim pe duşmani şi ne rugăm pentru duşmani, ajungem asemenea lui Dumnezeu, atât cât omeneşte este cu putinţă. «*Căci veţi fi*, zice Domnul, *asemenea Tatălui vostru celui din ceruri, care răsare soarele lui şi peste răi şi peste buni şi plouă şi peste drepţi şi peste nedrepţi*» [311]. Prin urmare când ne dă exemple şi Stăpânul şi robii, să ne sârguim să îndeplinim această virtute, ca să fim învredniciţi să dobândim împărăţia cerurilor şi să ne apropiem cu mai mult îndrăzneală de această masă înfricoşătoare, curăţindu-ne conştiinţele noastre, şi să dobândim bunurile făgăduite, cu harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu care Tatălui, împreună cu Sfântul Duh, slava, puterea, cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin!

OMILIE
DESPRE ÎNVIEREA MORŢILOR [312]

Mai înainte v'am vorbit despre dogme şi despre slava Unuia Născut, Fiul lui Dumnezeu, închizând gura acelora cari distrug vrednicia lui şi cari îl înstrăinează de cel care l-a născut. Astăzi vreau să vă vorbesc despre un subiect moral şi să vă îndemn în întregime cum să trăiţi, cum să vă purtaţi. Dar, mai degrabă, cuvântarea aceasta nu va fi numai morală, ci şi dogmatică, căci mă pregătesc să vă vorbesc despre înviere. Acest subiect, însă, este complex deoarece ne conduce în acelaş timp şi în cele care privesc credinţa, dar ne îndreaptă şi viaţa noastră, liberând pronia lui Dumnezeu de orice acuzare. Şi după cum atunci când nu credem în înviere, viaţa naostră se distruge şi se umple de nenumărate rele şi se întorc toate cu susul în jos, tot astfel, când credem în înviere, ni se dau argumente despre providenţă, ne pregăteşte să râvnim mult virtutea, să evităm cu multă sârguinţă viţiul şi umple pe toate de linişte şi pace. In adevăr, cel care nu aşteaptă să învieze, nici să-şi dea seama de faptele făcute aicea, ci socoteşte că faptele noastre se vor opri nu-

mai în viața de aici, iar dincolo de ea nu mai este nimic, nici de virtute nu se va îngriji. Se va îngriji oare să fie virtuos acela care nu așteaptă nicio răsplată pentru ostenelele sale? Unul ca acesta nu va evita viciul, deoarece nu așteaptă să aibă vreo pedeapsă pentru faptele sale rele, ci dedându-se poftelor lui nebunești, va săvârși tot felul de răutăți. Cel convins, însă, despre judecata viitoare, cel care are înaintea ochilor acel înfricoșat tribunal, pedepsele de neînlăturat și sentința, care nu se lasă înșelată, acela va încerca, prin orice mijloc, să se lipească de o viață curată, de bunătate și de orice altă virtute și să evite desfrâul, orgoliul și toată răutate. Unul ca acesta va putea să combată cu multă tărie pe aceia cari atacă purtarea de grijă a lui Dumnezeu.

Unii oameni când văd pe cei buni, pe cei cu viața curată și pe cei cari trăesc în dreptate, strangulați de sărăcie, amenințați, calomniați, abia procurându-și hrana necesară, iar adeseori măcinați și de boală lungă și de boale grele și că nu au niciun sprijin, iar pe șarlatani, pe cei păcătoși și pe cei plini de multe răutăți, înconjurați de bogăție, desfătându-se, îmbrăcați cu haine luxoase, având în urma lor o ceată mare de servitori, admirați, bucurându-se de funcții înalte, având multă îndrăzneală pe lângă împărat, atunci acești oameni atacă, din pricina acelora, purtarea de grijă a lui Dumnezeu și

spun: Unde este purtarea de grijă a lui Dumnezeu? Unde este dreapta judecată? Pentru ce cel cu viața curată și cel blând să trăiască în nenorociri, iar cel desfrânat și stricat în bunătăți? Pentru ce acesta este admirat, iar acela disprețuit? Pentru ce se bucură acesta de multă desfătare, iar acela este în sărăcie și în cele mai mari nenorociri? Cel care se îndoiește de cele viitoare va tăcea și nu va spune nimic, dar cel care știe să cugete despre înviere va atăca cu ușurință blasfemia și va spune celor indignați unele ca acestea: Incetați de a ascuți limba voastră contra lui Dumnezeu, care v'a făcut. Faptele noastre nu se mărginesc numai în viața de aici, ci ne grăbim spre o altă viață cu mult mai lungă, dar, mai bine spus, spre una care nu are sfârșit. Iar acolo, negreșit, acest sărac, care trăește cu dreptate, va primi răsplățile acestor nevoințe, iar cel desfrânat și șarlatan va fi pedepsit pentru răutatea lui și desfătarea sa nedreaptă. In adevăr, cele prezente sânt luptă, loc de exercițiu și stadion, iar cele viitoare răsplată, coroane și premii. Și după cum un atlet trebue să lupte în locul de exerciții cu sudoare, praf, căldură multă, nevoi și nevoințe, tot astfel și cel drept trebue să sufere aici multe, să le suporte pe toate cu bărbăție, dacă vrea să primească dincolo coroane strălucitoare. Iar dacă bună starea celor răi turbură pe unii, ei să se gândească iarăși la următorul

fapt cu privire la aceştia: după cum tâlharii, hoţii de morminte, ucigaşii şi piraţii cari călătoresc pe mare, înainte de a fi duşi înaintea tribunalului, se bucură de multă desfătare, căci îşi fac nenorocirile străine propria lor bună stare, posedă o bogăţie nedreaptă şi se îmbată în fiecare zi, dar când sânt judecaţi de judecător, sânt pedepsiţi pentru toate acelea, tot astfel şi traficanţii de carne vie, cei cari întind mese sibaritice, cari încruntă fruntea, care înaintează cu mândrie prin piaţă, cari sfâşie pe cei săraci, aceştia atunci când Unul-Născut, Fiul lui Dumnezeu, va veni cu îngerii lui, când va sta pe scaunul de judecată şi va aduce înaintea sa pe toate neamurile pământului, şi când ei vor fi aduşi goi şi despuiaţi de toată splendoarea, fără să aibă vreun apărător sau vreun protector, atunci vor fi aruncaţi fără nicio milă în râurile cele de foc. Aşa dar să nu-i fericeşti nici pe aceştia din pricina desfătării de aici, ci lăcrămează din pricina pedepsei ce va să fie; nu-l plânge nici pe cel drept pentru sărăcia de aici, ci fericeşte-l pentru bogăţia viitoare a bunurilor şi înrădăcinează în mintea ta acest argument cu privire la înviere: chiar dacă vei fi drept, să cauţi să fii mai încercat, depunând mai multă râvnă din pricina speranţelor viitoare şi chiar dacă vei fi rău, să te depărtezi de răutate, făcându-te mai curat de frica pedepsei ce va să fie.

Pentru aceasta şi Pavel necontenit ne vorbeşte despre înviere după cum l-aţi auzit şi astăzi strigând şi grăind: «*Că ştim că dacă se va distruge casa noastră pământească a cortului, avem în ceruri locuinţă dela Dumnezeu, nefăcută de mână şi veşnică*» [313]. Dar mai bine să cercetăm de mai sus cuvintele apostolului şi să vedem cum a ajuns să vorbească despre înviere. In adevăr, apostolul dă mereu această învăţătură nu într'un chip simplu şi nici la întâmplare, ci pentrucă voieşte să înveţe despre cele viitoare şi doreşte să întărească pe atleţii evlaviei.

Acum, din pricina harului lui Dumnezeu, ne bucurăm de multă pace; împăraţii trăesc în evlavie, conducătorii au cunoscut adevărul, iar popoarele, oraşele şi neamurile, fiind liberate de rătăcire, se închină lui Hristos. Atunci, însă, la începutul predicii, când seminţele evlaviei abia erau aruncate, războiul era mare, felurit şi variat; conducătorii, împăraţii, slugile, rudele, şi într'un cuvânt toţi, atăcau pe credincioşi şi războiul se năştea chiar din pricina naturii omeneşti. In adevăr, de multe ori, tatăl trăda pe fiu, mama pe fiică, iar stăpânul pe slugă. Nu numai oraşele şi nici numai ţările, ci şi casele adeseori luptau unele contra altora; iar turburarea, care era atunci, era mai groaznică decât orice război civil. Banii erau răpiţi, libertatea distrusă şi primejdie atârna asupra vieţii, fără să năvălească şi să facă ravagii barbarii,

ci chiar cei cari păreau că stau în frunte și conduc se purtau față de cei conduși mai groaznic decât vrășmașii. Arătându-le pe acestea Pavel spunea că *«ați îndurat marea luptă a suferinților, fie că voi înşivă erați expuşi insultelor și necazurilor, fie că v-ați făcut părtaşi cu aceia cari aveau aceeaşi soartă cu voi. In adevăr v'a durut inima că am fost legat și ați primit cu bucurie răpirea averilor voastre»* [314]. Iar către Galateni spune: *«In zădar le-ați suferit pe acestea? Dacă în adevăr e în zădar!»* [315]. Și Tesalonicenilor și Filipenilor și în general tuturor acelora cărora le scrie mărturisește multe de acest fel.

Nu numai acesta era lucrul greu, că se ducea război mult și necontenit din partea celor necredincioși, ci chiar printre credincioși se întâmpla să fie unele scandaluri, procese, certuri și ambiții. Și arătându-le pe acestea Pavel zicea: *«Din afară lupte, dinăuntru frică»* [316]. Iar acest război era mai greu decât acela și conducătorilor și didascalilor. Pavel nu se temea atât de mult de vicleniile dușmanilor, cât de căderile dinăuntru și de fărădelegile celor ai lui. Așa dar când cineva dintre Corinteni a făcut desfrânare [317], tot timpul l-a petrecut plângând, sfâșiindu-și sufletul și scoțând strigăte cu amar.

Mai era însă și un al treilea motiv, nu mai mic decât cele spuse, care producea credincioșilor multă durere, anume însăși firea lucruri-

lor, plină de multe sudori și nevoințe. In adevăr, nu era ușoară și lesnicioasă calea pe care apostolii îi conduceau, ci aspră și grea, care cerea un suflet cumpătat, treaz și totdeauna atent. Pentru aceasta și Hristos a numit-o strâmtă și plină de durere [318]. Nu era îngăduit să trăiască cu nerușinare ca păgânii, în cuvinte de rușine, în beții, în lăcomie de mâncare, în desfătare, în lux, ci trebuia să-și înfrâneze mânia, să-și stăpânească pofta nebunească, să disprețuiască banii, să calce în picioare slava, să fie mai presus de invidie și răutate. Cât de greu este de îndeplinit acestea o știu cei cari se luptă cu ele în fiecare zi. In adevăr, spune-mi, ce este mai greu decât pofta nebunească, care, ca și un câne turbat, ne atacă mereu și ne necăjește în fiecare zi? Pentru aceasta este nevoie necontenit de un suflet treaz. Ce este mai amar oare decât mânia? Este dulce în adevăr de a te apăra față de cel care te-a nedreptățit, dar aceasta nu se îngăduia. Dar ce spun? Nu era îngăduit să se apere față de cel care l-a nedreptățit? Trebuia să facă bine celor cari le-au pricinuit suferințe, să binecuvinteze pe cei cari l-au insultat și să nu scoată niciodată un cuvânt rău. Trebuia să fie arătată o viață curată și înfrânată, nu numai în fapte, ci și în cugetare. Căci trebuia să se depărteze nu numai de fapta desfrânată, ci și de a privi o asemenea faptă; trebuia să nu se desfăteze de chipurile femeilor

frumoase, pentrucă aveau să sufere cea mai grea pedeapsă chiar pentru această privire. Prin urmare pentrucă era mare războiul dela cei din afară și era mare frica dela cei dinăuntru, mare era și nevoința pentru a săvârși virtutea.

Se adaugă însă și al patrulea motiv, anume neexperiența celor cari aveau să dea această mare luptă. Apostolii n'au luat pe oamenii cari erau creștini din moși-strămoși, ci din cei crescuți în moliciune, în desfrânare. Nu era de puțină importanță, pentru greutatea luptelor, faptul că ei nu învățaseră nici dinainte și nici dela părinți această filosofie, ci acum, întâia oară, aveau să fie instruiți pentru lupte.

Așa dar pentrucă atât de mare era greutatea celor cari luptau atunci, vorbește despre înviere, mângâindu-i neîncetat în ostenelele lor. Apostolul îi îndeamnă și îi încurajează pe atleți nu numai prin aceasta, ci și prin povestirea suferințelor lui proprii. Pentru aceasta înainte de a vorbi despre înviere, povestește suferințele lui, grăind astfel: «*In totul strâmtorați, dar nu striviți; sântem lipsiți, dar nu desnădăjduiți; sântem goniți, dar nu părăsiți; doborîți, dar nu pierduți*» 319. Prin aceste cuvinte apostolul arată mortificările zilnice, că umblau ca niște morți însuflețiți, fiind dați morții în fiecare zi. Așa dar numai după ce le-a istorisit aceste lucruri, le vorbește despre înviere. «*Căci credem*, zice Pa-

vel, *că cel care a înviat pe Domnul nostru Iisus Hristos și pe noi ne va învia prin Iisus și ne va înfățișa împreună cu voi. Pentru aceea nu pierdem curajul, având cea mai mare mângâiere în lupte, nădejdea celor viitoare*» 320. Nu le-a spus: «Pentru aceea nu pierdeți curajul». Dar ce le-a spus? «*Pentru aceea nu pierdem curajul*», arătând că și el este necontenit în lupte. In timpul luptelor olimpice, atletul se luptă înăuntru, iar antrenorul, stând deoparte, îl ajută prin cuvinte; numai cu atâta vine în ajutorul celui care luptă: că strigă și vorbește. Nicio lege nu-i îngăduie să stea aproape și să lupte împreună cu el. La luptele evlaviei, însă, nu este așa, ci acelaș, în acelaș timp, este și antrenor și atlet. Pentru aceasta Pavel nu stă în afara locului de exercițiu, ci, intervenind chiar în lupte, încurajează pe cei cari luptă cu el, zicând: «*Pentru aceea nu pierdem curajul*». N'a spus: «Pentru aceea nu pierd curajul», ci: «*pentru aceea nu pierdem curajul*», voind să-i ridice prin laude. «*Ci chiar dacă omul nostru din afară se strică, cel dinăuntru se înoiește din zi în zi*» 321. Vezi înțelepciune apostolică! I-a îndemnat prin cele ce sufereau, că «*în totul strâmtorați, dar nu striviți*». I-a îndemnat prin învierea lui Hristos, zicând că «*cel care a înviat pe Iisus și pe noi ne va învia*».

Apoi apostolul face și un alt fel de îndemn. Pentrucă mulți oameni sânt cu sufletele mici,

slabi și nenorociți și chiar dacă sânt convinși despre înviere se nelinișteșc din pricina lungimii timpului, se turbură și cad, apostolul le dă și altă răsplată și recompensă înainte de înviere. Care este aceasta? «*Chiar dacă omul din afară al nostru se strică, cel dinăuntru însă se înoiește din zi în zi*». Pe corp îl numește deci omul din afară, iar pe suflet îl numește omul dinăuntru. Sensul cuvintelor sale este acesta. Și înainte de a învia, înainte de a te bucura de slava ce va să fie, ai primit aici pe pământ o mare răsplată a nevoințelor tale, căci chiar prin stâmtorare sufletul nostru se reînnoiește, devine mai înțelept și mai evlavios, dobândește mai multă răbdare, ajunge mai statornic și mai puternic. După cum cei cari luptă corp la corp au mare folos din exercițiul și lupta lor, chiar înainte de a dobândi coroanele și premiile, deoarece își fac, prin exercițiu, corpurile lor mai sănătoase și mai puternice, alungând orice boală, tot astfel și în luptele virtuții, înainte chiar de a se deschide cerul și înainte de a veni Fiul lui Dumnezeu și a ne da răsplățile, vom dobândi din ele mare răsplată, deoarece sufletul nostru ajunge mai iubitor de înțelepciune. Tot astfel și negustorii, cari călătoresc mult pe mare, înfruntă mii de valuri, luptă cu multe fiare, sufăr multe furtuni și înainte de câștigul din comerțul lor, dobândesc mult câștig din această lungă călătorie, prin faptul că au curajul și îndrăznesc să înfrunte marea și să facă aceste călătorii dealungul mării; tot astfel în adevăr și cu privire la viața de aici, cel care suportă multe strâmtorări pentru Hristos, cel care sufere multe necazuri, a luat, chiar înainte de a primi împărăția cerurilor, mare răsplată, căci a dobândit chiar de pe pământ îndrăzneală către Dumnezeu, prin faptul că și-a făcut mai bun sufletul, încât poate să-și râdă de toate necazurile.

Dar ca să fie și mai clare cele spuse, vreau să vi le fac clare printr'un exemplu. Insuși Pavel, suportând mii de necazuri, a luat de aici mare răsplată, căci și-a râs de tirani, s'a ridicat contra popoarelor înfuriate, a disprețuit orice pedeapsă, a rămas rece și în fața fiarelor și în fața sabiei și în fața mării și în fața prăpastiei și în fața revoltei și în fața uneltirilor și în fața tuturor necazurilor. Cine ar putea fi egal acestuia? Pe cel neexercitat și care n'a suferit niciun necaz și întâmplările fără însemnătate obișnuesc să-l turbure. Dar mai degrabă nu numai întâmplările, ci și simplele așteptări; dar pentru ce spun simplele așteptări? Umbrele îl înspăimântă și-l înfricoșează pe unul ca acesta. Cel care a lepădat toate și a intrat în lupte și a suferit mii de necazuri, este mai presus de toate și își râde de cei cari îl amenință ca și gaițele care țipă. Această coroană nu este mică și nici nu este o răsplată întâmplătoare, când nimic

din cele omenești nu va putea să-l întristeze, când cele înfricoșătoare pentru alții sânt pentru el ușor de disprețuit, când el va râde de acelea de care alții tremură și le e frică, deoarece prin marea sa răbdare s'a făcut ucenic al filosofiei puterilor îngerești. In adevăr, dacă fericim trupul care poate să suporte fără durere frigul, căldura, foametea, lipsa, greutățile călătoriei și alte necazuri, cu cât mai mult trebue să fericim sufletul, care poate să suporte, cu răbdare și bărbăție, toate loviturile nenorocirilor și să-și păstreze prin toate nerobit sufletul lui. Unul ca acesta este mai presus chiar decât împărații. Pe împărat ar putea să-l nedreptățească mult, uneltind și făcând rău, și ostașii și prietenii și dușmanii, dar pe unul, care are un asemenea suflet, așa cum am spus acum, nu va putea să-l vateme nici împăratul, nici ostașul, nici servitorul, nici prietenul, nici dușmanul, nici chiar diavolul. Căci cum poate să considere drept rele acela care gândește că relele sânt aparente?

Astfel de om era fericitul Pavel; pentru aceasta spune: «*Cine ne va despărți de dragostea lui Hristos? Necazul sau strâmtorarea, sau persecuția, sau foametea, sau golătatea, sau primejdia, sau sabia? Precum este scris că din pricina ta sântem uciși toată ziua, socotiți am fost ca oi de junghiere*» [321]; *dar în toate acestea biruim cu prisosință din pricina celui care ne-a iubit*» [322]. La aceasta și aici făcând aluzie zice că «*chiar dacă omul nostru din afară se strică, dar cel dinăuntru se înoiește din zi în zi*» [323]. Trupul ajunge mai slab, zice apostolul, dar sufletul se face mai puternic și mai tare și mai cu seamă se înaripează. Și după cum un soldat, care are arme grele, chiar dacă ar fi viteaz și războinic, n'ar fi înfricoșător dușmanilor, deoarece greutatea armelor stânjenește iuțeala picioarelor și iscusința la luptă; dar dacă va lua arme ușoare și lesne de mânuit atacă pe dușmani ca și o pasăre, tot astfel și cel care nu-și îngrașă peste măsură corpul nici cu beție, nici cu lene și nici cu desfătare, ci îl întreține cu posturi și rugăciuni și cu multă răbdare a necazurilor îl face mai ușor și mai subțire, întocmai ca pe o pasăre care se coboară de sus, încât cu multă iuțeală năvălind peste falangele dușmanilor, doboară cu ușurință puterile protivnice și le supune. Tot astfel și Pavel, primind multe răni, căzând în temniță și legat la butuc, avea corpul mai slab, torturat fiind de nevoințe, dar sufletul îi era tare și viguros. Și atât era de puternic cel legat, încât a putut să cutremure, prin vocea sa numai, temeliile închisorii, să aducă legat la picioarele lui pe paznicul cel deslegat al închisorii și să deschidă ușile încuiate.

Nu este de mică importanță mângâierea pe care ne-a dat-o Pavel chiar înainte de înviere anume de a ajunge, prin încercări, mai buni și mai în-

ţelepţi. Pentru aceasta zice: «*Necazul lucrează răbdare, iar răbdarea încercare, iar încercarea nădejde, iar nădejdea nu ruşinează*» [324]. Şi iarăşi altcineva zice: «*Bărbatul neîncercat nu este probat, iar cel neprobat nu este vrednic de niciun cuvânt*» [325]. Aşa dar chiar înainte de înviere necazul ne procură mult folos, anume că avem sufletul mai încercat, mai înţelept şi mai energic şi sântem liberaţi de orice sfiiciune. Pentru aceasta zice: «*Chiar dacă omul nostru din afară se strică, dar cel dinăuntru se înoieşte din zi în zi*». Spune-mi: Cum se înoieşte? Alungând toată laşitatea, stingând pofta nebunească, dragostea de bani, gloria deşartă, în general fiind distruse toate celelalte gânduri stricate. Aşa după cum sufletul care se bucură de trândăvie şi nepăsare, cu uşurinţă este mistuit de aceste patimi, tot astfel sufletul care se ocupă continuu cu nevoinţele evlaviei, n'are nici timp să se gândească vreodată la acestea, căci grija pentru nevoinţe îl smulge dela toate acelea. Pentru aceasta zice: «*Se înoieşte din zi în zi*». Apoi iarăşi pentru ca să mângâie sufletele care sufăr din pricina necazurilor cari vin şi care nu ştiu să filosofeze, le ridică prin nădejdea celor viitoare, zicând astfel: «*Căci uşurinţa necazului de acum ne aduce greutatea veşnică a slavei, deoarece noi nu ne uităm la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd. Căci cele ce se văd sânt trecătoare, iar cele ce nu se văd, veşnice*» [326]. Cuvintele spuse au acest sens: Mai cu seamă şi aici necazul ne este de folos, căci ne face sufletul mai înţelept şi mai cumpătat; după aceasta însă ne prilejuieşte în viitor şi mii de bunătăţi nu precumpănind nevoinţele, ci cu mult mai mari decât luptele şi în ce priveşte cantitatea şi în ce priveşte calitatea. Cu alte cuvinte Pavel, arătându-le pe aceste două, face comparaţie între mărimea primejdiilor şi recompense, pune faţă în faţă ceeace este veşnic cu ceeace este trecător, ceeace este greu cu ceeace este uşor şi slava cu necazul. Necazul, spune apostolul, este trecător şi uşor, iar odihna — dar mai bine spus nu odihna, ci slava, care este cu mult mai mare decât odihna — veşnică, continuă şi mare. N'a numit aicea «*greu*» ceeace este obositor şi împovărător, ci ceeace este preţios şi scump, după obiceiul celor mai mulţi, cari au obişnuit să numească pe cele preţioase astfel şi grele. Aşa dar când apostolul spune: «*greutatea slavei*» el vorbeşte de măreţia slavei. Nu te gândi aşa dar, spune apostolul, numai la aceasta că eşti biciuit şi torturat, ci gândeşte-te la coroane şi răsplăţi, că acelea sânt cu mult mai mari şi mai strălucitoare decât cele prezente şi nu au capăt, nici sfârşit. Dar ar spune cineva: pe acestea le trăim în viaţa de aici, iar pe acelea le nădăjduim; acestea sânt vădite, dar acelea nu se văd, ci sânt suspendate şi depărtate de noi. Totuşi chiar dacă nu se văd,

sânt însă mai vădite decât cele care se văd. Dar pentru ce spun mai vădite? Pe acelea poți să le vezi mai bine decât pe acestea. Căci acestea trec, dar acelea rămân. Pentru aceasta a adăugat, zicând: *«Deoarece noi nu ne uităm la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd; căci cele ce se văd sânt trecătoare, dar cele care nu se văd sânt veşnice».*

Dacă ai spune: Cum voi putea să văd pe cele nevăzute, iar pe cele prezente nu pot să le văd? Voi încerca să te urc la această credință chiar din cele ale vieții pământeşti. In adevăr nimeni nu s'ar apropia de bunurile acestea trecătoare din lume, dacă n'ar vedea pe cele nevăzute înaintea celor văzute. Să spun un exemplu: Negustorul, care face comerț pe mare, suferе multe furtuni, furia valurilor, naufragiile şi mii de greutăți; dar după furtuni se bucură şi de bogăție, căci vinde mărfurile şi face frumoasă afacere. Totuşi mai întâi furtunile şi apoi mărfurile; marea şi valurile se văd de cel care iese din port, negustoria însă nu se vede, căci încă o nădăjduieşte. Totuşi dacă n'ar privi mai întâi la cea nevăzută şi neprezentă, care nici nu este de față, ci o nădăjduieşte, nu s'ar apropia de cele prezente şi care se văd. Tot astfel şi agricultorul înjugă boii, scoate plugul, taie brazdă adâncă, aruncă semințele, cheltuieşte tot ce are, sufere frigul, ghiața, ploile şi alte multe necazuri, iar după această oboseală

aşteaptă să vadă câmpurile înverzite şi aria plină. Vezi că şi aici oboseala mai întâi şi după acestea răsplata; răsplata este nevăzută, iar oboseala văzută şi arătată. Aceea se nădăjduieşte, iar aceasta este de față. Totuşi dacă agricultorul nu s'ar uita mai întâi la răsplata aceea nevăzută şi nearătată şi invizibilă ochilor trupului, nu numai că nu va înjuga boii, nici nu va scoate plugul, nici nu va arunca semințe, dar nici nu se va mişca vreodată de acasă pentru această treabă. Aşa dar nu este oare absurd ca la lucrurile vieții pământeşti să căutați la cele nearătate înaintea celor arătate, să suferiți oboseli înaintea răsplăților şi după ce suferiți mai întâi pe toate cele grele, apoi să aşteptați pe cele utile din acestea şi să fiți îndemnați să vă apropiați astfel de cele văzute prin nădejdile celor ce nu se văd, cu privire la Dumnezeu însă să ezitați, să vă îndoiți şi să cereți răsplăți înaintea ostenelelor, şi să vă arătați mai mici la suflet decât agricultorii şi corăbierii? Dar nu numai în această privință ne arătăm mai răi decât ei, necăjindu-ne cu privire la viitor, dar şi în altă privință nu mai mică decât aceasta. Care este aceasta? Aceia nu au încredere deplină cu privire la rezultat, totuşi nu se dau îndărăt din fața ostenelelor. Tu însă, cu toate că ai un girant vrednic de credință în ceeace priveşte coroanele, totuşi nu imitezi atât de mult răbdarea acelora. Agricultorul, adese-

ori, după ce a aruncat semințele, a cultivat pământul și a văzut câmpurile însemânțate înverzite, dacă vine grindina sau neghina sau lăcustele sau altă plagă de acest fel, a perdut răsplata oboselelor și după multe sudori se întoarce acasă cu mânile goale. Negustorul iarăși, după ce a străbătut mult timp marea, aducând plină corabia, de multe ori chiar lângă port, dacă bate vânt puternic și o lovește de stânci, abia iese salvându-și trupul gol. In general cu privire la toate cele ale vieții este cu putință să se întâmple la sfârșit asemenea nenorociri. Dar cu privire la nevoințele tale creștinești nu este așa, ci în general este necesar ca cel care a luptat, care a semănat evlavia, care a suportat multe ostenele să-și ajungă scopul. In adevăr Dumnezeu n'a îngăduit nici anomaliilor aerului, nici furiilor vânturilor să distrugă răsplățile acestor ostenele, ci sânt depozitate în ceruri, în vistierii nefurate. Pentru aceasta și Pavel zicea: «*Necazul lucrează răbdarea, iar răbdarea încercare, iar încercarea nădejde, iar nădejea nu rușinează*» [327]. Să nu-mi spui așa dar că cele viitoare sânt nevăzute; căci dacă ai voi să cercetezi cu deamăruntul sânt mult mai văzute de cele pe care le ținem în mâni. Și aceasta ne-o arată iarăși Pavel: pe unele le numește: «*veșnice*», iar pe altele: «*trecătoare*»; prin «*trecător*» indică caracterul lor pieritor. In adevăr, ele înainte de a se arăta își iau sborul, și se duc

înainte de a se fixa; schimbările lor sânt grabnice, iar stăpânirea lor necredincioasă. Aceasta și cu privire la bogăție, cu privire la slavă, cu privire la demnități și cu privire la frumusețea trupului; aceasta și cu privire la forță și în general ar putea vedea cineva că se întâmplă astfel cu privire la toate celelalte ale vieții. Pentru aceasta și profetul, bătându-și joc de cei cari trăesc în desfătări, cari se înebunesc după bani și după lux, zice: «*Ei le socoteau pe acestea ca pe unele ce stau și nu fug*» [328]. După cum nu este cu putință să prinzi umbra, tot astfel nici lucrurile vieții pământești; unele dispar la sfârșit, iar altele se pierd înainte de sfârșit, mai ușor decât torentul. Cele viitoare însă nu sânt așa, ele nu cunosc schimbare, nu primesc modificare, nu o întrerupe bătrânețea, nu se schimbă, ci înfloresc continu și rămân cu aceeași frumoasă înfățișare. Incât dacă trebue să numim lucrurile prezente invizibile și nevădite, trebue să le numim și necredincioase, căci nu rămân la cei cari le au, ci schimbă stăpânii, sar în fiecare zi dela acesta la altul și iarăși dela acesta la altul. După ce Pavel ni le-a arătat pe toate acestea și pentrucă numește pe cele prezente trecătoare, iar pe cele viitoare veșnice, vorbește despre înviere, zicând astfel: «*Căci știm că dacă casa noastră cea pământească a cortului se va strica, avem dela Dumnezeu în ceruri, casă nefăcută de mână și veșnică*» [329].

Vezi iarăşi că şi aici Pavel s'a folosit de sensul propriu al cuvintelor, arătând prin însăşi numele, puterea ideilor. Căci n'a numit la întâmplare corpul cort, ci când ne arată caracterul trecător al vieţii prezente şi ne indică schimbarea spre mai bine, aproape că spune: Pentru ce oftezi şi lăcrămezi, iubite, că te loveşti şi te persecută şi te aruncă în temniţă? Pentru ce jeleşti aceste necazuri de o clipă odată ce trebue să primeşti descompunerea completă a corpului, dar mai bine spus nu a corpului, ci a stricăciunii din corp? Ca să arate că aceste necazuri de o clipă nu numai că nu trebue să ne întristeze, dar chiar să ne bucure, arată că distrugerea generală şi ultimă, adică descompunerea prin moarte, este pentru noi un lucru demn de dorit. Şi iarăşi: *«Căci în acest corp şi suspinăm, dorind să ne îmbrăcăm cu locuinţa noastră cea din cer»* [330]. Prin aceste două nume *«casa cortului»* numeşte trupul; sau prin *«casa cortului»* numeşte casele în care locuim, oraşele, înfăţişarea vieţii prezente. N'a spus în mod simplu: «ştiu», ci *«ştim»*, deoarece îşi împropriază părerea ascultătorilor săi. Nu vorbesc despre lucruri îndoielnice, spune Pavel, nici despre lucruri necunoscute, ci despre acelea despre care aţi şi primit credinţa, căci aţi crezut în învierea Domnului. Pentru aceea numim corturi trupurile celor cari au murit. Vezi cât de just întrebuinţează cuvântul. N'a spus: «a murit» sau «a

dispărut», ci *«s'a stricat»* (descompus), arătând că se descompune ca să învieze mai strălucitor şi mai luminos. Apoi după cum a făcut comparaţie cu privire la osteneli şi la recompense, din punct de vedere al calităţii, al timpului şi al cantităţii, tot astfel face şi aici, numind trupul, care cade, cort, iar cel care înviază, casă; şi nu numai casă, ci veşnică; şi nu numai veşnică, ci şi cerească, arătând superioritatea ei şi din punct de vedere al timpului şi al locului. Căci aceasta este pământească, iar aceea cerească; aceasta vremelnică, iar aceea veşnică. Acum nouă ne trebue din pricina slăbiciunii cărnii şi trup şi locuinţe; dar atunci acelaş va fi şi trup şi locuinţă, fără să aibă nevoie de acoperiş, nici de acopereminte, ci în locul tuturora nestricăciunea îi este de ajuns. *«Căci şi în acest cort suspinăm»*. N'a spus: «suspin», ci ideea sa este făcută comună. *«Căci şi în acesta*, zice, *suspinăm»*, voind să-i atragă spre propria sa filosofie şi să-i facă tovarăşi judecăţii lui. Căci şi în acesta suspinăm, voind să îmbrăcăm pe deasupra locuinţa noastră cea din ceruri. N'a spus în chip simplu «să ne îmbrăcăm», ci: *«să ne îmbrăcăm pe deasupra»* şi adaugă *«Dacă vom fi găsiţi îmbrăcaţi, nu goi»* [331]. Se pare că cele spuse sânt clare; devin însă mai clare prin cele ce adaugă: *«Căci cei cari sântem în cort suspinăm, îngreunaţi fiind, pentrucă nu voim să ne desbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm pe deasupra»* [332].

Vezi că nu se uită pe sine însuși, nici nu numește trupul acesta casă, ci iarăși cort: «*pentrucă nu voim să ne desbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm pe deasupra*»? Aici s'a dat o rană mortală celor cari hulesc natura corpului și celor cari acuză natura cărnii noastre. Când a spus: «*că suspinăm și nu voim să ne desbrăcăm*», ca să nu socotești că evită trupul ca ceva rău, ca pricină a răutății, dușman și vrăjmaș, ascultă cum îndreaptă această bănuială. Mai întâi prin a spune că «*suspinăm, dorind să ne îmbrăcăm pe deasupra cu locuința noastră cea din cer*» [333]. In adevăr, cel care este îmbrăcat pe deasupra în realitate se îmbracă pe deasupra cu altceva. Apoi prin a spune: «*Suspinăm, îngreunați fiind, pentrucă nu voim să ne desbrăcăm, ci dorim să ne îmbrăcăm pe deasupra*». Cuvintele au acest sens: Nu vreau să-mi lepăd carnea, spune el, ci stricăciunea; nu corpul, ci moartea; altceva este corpul și altceva este moartea; altceva este corpul și altceva stricăciunea; nici corpul nu este stricăciune, dar nici stricăciunea nu este corp. Corpul în adevăr este stricăcios, dar nu este corpul însăși stricăciunea; corpul este muritor, dar nu este corpul moarte; trupul este opera lui Dumnezeu, iar stricăciunea și moartea au fost introduse de păcat. Așa dar vreau să desbrac ceeace este străin, spune apostolul, dar nu ceeace este al meu; iar străin nu este corpul, ci stricăciunea. Pentru aceasta zice Pavel: «*Pentrucă nu voim să ne desbrăcăm*», adică să ne desbrăcăm de corp, ci să ne îmbrăcăm pe deasupra corpului cu nestricăciune. Corpul este la mijloc între stricăciune și nestricăciune. Se desbracă așa dar de stricăciune și se îmbracă pe deasupra cu nestricăciune; aruncă ceeace a luat dela păcat și dobândește ceeace a dat harul lui Dumnezeu. Și ca să cunoști că «*a te desbrăca*» nu-l spune despre corp, ci despre stricăciune și moarte, ascultă cele adăugate îndată. Când a spus: «*Nu voim să ne desbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm pe deasupra*» n'a spus: să fie înghițit corpul de necorporeitate. Dar ce a spus? «*Ca să fie înghițit ceeace este muritor de viață*» [334], adică să dispară, să se piardă; dar nu vorbește de pierderea corpului, ci de a morții și a stricăciunii. In adevăr, când vine viața, nu corpul dispare și se consumă, ci stricăciunea și moartea, care l-a invadat. Prin urmare oftatul nu este din pricina corpului, ci din pricina stricăciunii lipită de el. In adevăr corpul este greu, împovărător și neputincios, nu prin firea lui proprie, ci prin mortalitatea adăugată lui mai târziu. Corpul nu este stricăcios, ci nestricăcios. Căci atât de mare este noblețea lui, încât trupul își arată vrednicia lui chiar în stricăciune. Umbrele apostolilor au pus pe fugă puterile netrupești; cenușa și praful au învins pe demoni; iar hainele, care au îmbrăcat corpurile lor, au lecuit boalele și au readus sănătatea.

Să nu-mi vorbești de flegmă, de fiere, de sudoare, de jeg și de celelalte, pe care le numesc cei cari acuză trupul; acestea nu fac parte din firea corpului, ci sânt ale stricăciunii, adăugate mai pe urmă. Dar dacă vrei să cunoști bine vrednicia trupului, examinează formația tuturor mădularelor, puterile lor, armonia unora cu altele și vei vedea că aceste mădulare trăesc unele cu altele mai bine decât o cetate care are legi bune și în care toți cetățenii sânt filosofi. Dar dacă nu vrei să ții seamă de acestea și ne-ai pune înainte faptul că este stricăcios și muritor, nici aici nu vom fi lipsiți de apărare. Că nu numai că nu a avut nicio vătămare din această pricină, ci și mult câștig neamului omenesc, este clar din cele ce urmează. Toți sfinții, deși au trăit în trup, totuși au arătat acea viețuire îngerească și nicio vătămare nu le-a venit din pricina corpului pe drumul virtuții; dar celor cari erau înclinați spre necredință, nu mică piedică era pentru ei stricăciunea corpului, prin faptul că nu puteau depăși propria lor fărădelege. Dacă mulți oameni, cu toate că erau îmbrăcați cu acest corp stricăcios și pătimaș și-au închipuit că sânt egali cu Dumnezeu și au făcut totul pentru a-și atribui lor o astfel de slavă, oare n'ar fi înșelat pe unii din cei simpli, dacă n'ar fi avut un corp pătimaș și stricăcios, dovada slăbiciunii lor? Prin urmare de ce iertare ar avea parte cei cari acuză corpul și-l

numesc rău, când el este o piedică necredinței — cea mai mare răutate — iar sfinților le prilejuește să-și arate bărbăția sufletului! Dar nu numai aceasta putem să spunem despre el, ci și că a ajuns pentru noi cauză a cunoașterii lui Dumnezeu. Căci dacă însușirile nevăzute ale lui Dumnezeu dela zidirea lumii se văd când cugeți la cele făcute de el [335], iar credința este din auzire [336], este evident că prin ochi și prin urechi sufletul este condus ca să cunoască pe Dumnezeu, care l-a făcut. Pentru aceasta Pavel iubește corpul și adaugă zicând: *«Nu voim să ne desbrăcăm de el, ci să îmbrăcăm pe deasupra lui nemurirea»* [337].

Și nu-mi spune: Cum poate să învieze corpul iarăși și să ajungă nestricăcios? Atunci când lucrează puterea lui Dumnezeu, întrebarea: Cum? să nu se pună. Și pentru ce vorbesc de Dumnezeu? Dumnezeu te-a făcut ca să fii un creator al învierii, prin ceeace se întâmplă cu semințele, cu artele, cu cele metalice. Căci și semințele, dacă n'ar muri mai întâi și n'ar putrezi și nu s'ar strica, n'ar da naștere la spic. După cum acolo, văzând sămânța putrezită și descompusă, nu te îndoiești cu privire la înviere, ci-ți dă prin asta cea mai mare dovadă—căci dacă n'ar putrezi și nu s'ar strica, n'ar învia vreodată — tot astfel, gândește-te și cu privire la corpul tău; când vezi stricăciunea atunci mai cu seamă filosofească despre înviere. In adevăr

moartea nu este deci nimic altceva decât distrugerea stricăciunii. Moartea nu consumă corpul, ci stricăciunea lui. Aceasta se poate vedea că se întâmplă și cu metalele. Meșterii iau pământul aurifer, îl bagă în cuptor și scot aurul; iar dacă amestecă nisip și alte materii fac sticlă curată. Apoi, spune-mi, oare harul lui Dumnezeu nu va putea să facă ceeace face puterea focului? Și cine ar putea spunea aceasta din cei cari au puțină minte? Gândește-te cum te-a făcut la început și nu te mai îndoi despre înviere. N'a luat pământ și a plăsmuit? Totuși ce este mai greu: să facă din pământ cărnuri, vine, fibre, nervi, artere, organele trupului și celelalte mădulare, ochii, urechile, nasurile, picioarele și mânile, să pună în fiecare din acestea lucrarea lor proprie și obștească, sau să facă nemuritoare cele ajunse stricăcioase? Nu vezi că pământul este uniform, iar corpul este variat și multiform și în ceeace privește lucrările și în ceeace privește culorile și în ceeace privește conformația și în ceeace privește esențele și în ceeace privește pe toate celelalte. Așa dar, spune-mi, pentru ce te îndoiești despre cele viitoare? Și pentruce trebue să vorbim despre corpuri? Spune-mi, cum a făcut puterile imense, cetele îngerilor, arhanghelii, cetele superioare acestora? Eu n'aș putea să spun modul, dar lui i-a fost deajuns să voiască numai. Apoi cel care a făcut atât de multe armate necorporale, nu

poate să reînoiască iarăși corpul stricat al omului și să-l ridice la o mai mare vrednicie? Și cine este atât de nesimțitor ca să se îndoiască de aceste lucruri și să tăgăduiască învierea? Căci dacă nu înviază corpul, nu înviază omul. Căci omul nu este numai suflet, ci suflet și trup. Așa dar dacă înviază numai sufletul, omul înviază pe jumătate și nu întreg. Dealtfel în mod propriu nu se poate vorbi despre învierea sufletului, căci înviază numai ceeace a căzut și s'a descompus; și nu se descompune sufletul, ci trupul.

Ce înseamnă cuvintele: «*Dacă vom fi găsiți îmbrăcați și nu goi*» [338]. Taină mare și negrăită ni se lasă să înțelegem! Care este aceasta? Acelaș lucru cu cele spuse și în epistola către Corinteni: «*Fiecare vom învia, dar fiecare în propria lui ceată*» [339]. Ce sens au cuvintele? Că și păgânul și Iudeul și ereticul și orice om, care vine în lumea aceasta, va învia în acea zi. Și arătând acest lucru zicea: «*Nu toți vom muri, dar toți ne vom schimba într'o secundă, într'o clipită de ochi, la trâmbița cea de apoi*» [340].

Pentrucă învierea este comună tuturor oamenilor credincioși și necredincioși, și celor răi și celor buni, ca să nu socotești din pricina aceasta că are să fie o judecată nedreaptă și nici să spui în sine: Ce este oare aceasta? Eu, cel vrednic, care am suferit atâtea și am fost chinuit, înviez, dar înviază și păgânul și necredin-

ciosul și cel care s'a închinat idolilor și cel care n'a cunoscut pe Hristos și se bucură de aceeaș cinste? Ca să nu te turburi auzind acestea, ascultă ce spune Pavel: *«Dacă vom fi găsiți îmbrăcați și nu goi»* [341]. Dar cineva poate spune. Cum poate să fie gol cel îmbrăcat în nestricăciune și nemurire? Cum? Când vom fi lipsiți de slavă și de îndrăzneala către Dumnezeu. In adevăr înviază și corpurile celor păcătoși nestricăcioase și nemuritoare. Cinstea aceasta le este lor merindă a chinului și a pedepsei, deoarece înviază nestricăcioase ca să fie arse neîncetat. Pentrucă focul acela este nestins, el are nevoie de asemenea corpuri, care să nu se consume niciodată. Pentru aceasta spune: *«Dacă vom fi găsiți îmbrăcați și nu goi»*. Nu se cere numai aceasta, ca să înviem și să ne îmbrăcăm cu nemurirea, ci ca, înviind și îmbrăcându-ne cu nemurire, să nu fim găsiți goi de slava și de îndăzneala către Dumnezeu, spre a nu fi dați focului. Pentru aceasta zice: *«Dacă vom fi găsiți îmbrăcați și nu goi»*. Apostolul apoi, făcând și mai vrednic de credință cuvântul despre înviere, prin faptul că zice că are să *«fie înghițit ceedce este muritor de viață»* [342], a adăugat: *«Dumnezeu care ne-a făcut pentru aceasta»* [343]. Cuvintele au următorul sens: Pentru aceasta a plăsmuit dintru început pe om, nu ca să-l piardă, ci ca să-l conducă spre nestricăciune. Astfel, când a îngăduit moartea, a îngăduit-o cu gândul ca să te

înțelepțești prin pedeapsă și, devenind mai bun, să poți fi adus iarăși la nemurire. De multe ori chiar dintru început, acest sfat și gând domnea la Dumnezeu și cu această rațiune a plăsmuit pe primul om. Iar această idee a lăsat-o să se înțeleagă de noi chiar dintru început. In adevăr, dacă n'ar fi voit să ne deschidă nouă dintru început ușile învierii, n'ar fi lăsat pe Avel, care a arătat toată virtutea și a fost prietenul lui, să sufere ceeace a suferit. Acum însă, demonstrându-ne că mergem spre altă viață și că este rezervat celor drepți un alt veac, care are depozitate răsplățile și cununile, a îngăduit ca cel dintâi om, care a fost drept și care n'a luat răsplățile, pentru care s'a ostenit, să plece din pricina celor ce a suferit, strigând și spunând tuturor că după viața de aici este o răsplată și o recompensă. Pentru aceasta l-a mutat pe Enoh, l-a răpit și pe Ilie, lăsându-ne să înțelegem dogma învierii.

Pentru deplina noastră încredințare ne este de ajuns puterea creatorului. Dar dacă este cineva mai slab și voiește să primească o altă dovadă și un gaj al învierii ce va să fie, apoi și aceasta cu multă abondență a dat-o Dumnezeu, trimițând din belșug harul Duhului. Pentru aceasta și Pavel, făcând vrednică de credință dogma despre înviere prin învierea lui Hristos și prin faptul că Dumnezeu este creatorul, adaugă și acest argument, spunând că

ne-a dat și arvună, nu de bani, nici de aur, nici de argint, ci arvuna Duhului [344]; iar arvuna este o parte a întregului și o încredințare pentru întreg. Căci după cum în învoieli, cel care a primit arvuna are deci încredere și s'a încredinațat pentru întreg, tot astfel și tu luând arvuna, adică harismele Duhului, nu te mai îndoi cu privire la bunurile depozitate. Cel care înviază morți, cel care vindecă pe orbi, cel care alungă pe demoni, cel care curăță pe leproși, cel care vindecă boalele, cel care distruge moartea, cel care poate atât de multe și atât de felurite lucruri într'un corp șubred și muritor, de ce ertare va avea parte dacă se îndoiește de înviere? Dar dacă n'a sosit încă timpul răsplății, ci este încă timpul luptelor, și Dumnezeu ne-a răsplătit cu atâtea cununi, gândește-te cât de multe bunătăți îți va da în timpul premiilor! Dacă ar spune cineva: Nu vedem însă întâmplându-se acum aceste semne și nici noi nu avem o atât de mare putere; aceasta aș spune: nu este nicio deosebire dacă acestea se întâmplă acum sau s'au întâmplat mai înainte. Că mai înainte s'au făcut semne de apostoli, o mărturisesc bisericile lumii de pretutindeni, iar popoarele, orașele și neamurile aleargă la cei simpli și la pescari. Cei neînvățați, săraci, sărmani și simpli n'ar fi stăpânit lumea, dacă n'ar fi avut ajutorul semnelor. Dar nici tu n'ai fost lipsit de harul Duhului; încă și acum rămân multe simboale ale

darului aceluia, cu mult mai mari și mai minunate decât acestea, care au fost enumărate; nu este oare acelaș lucru a învia un corp, care a murit, cu a elibera de pierzare un suflet mort din pricina păcatelor, lucru care se întâmplă prin botez? Nu este oare acelaș lucru a alunga boalele trupului cu a arunca povara păcatelor? Nu este oare acelaș lucru a reda ochilor lumina cu a lumina cu lumină un suflet întunecat? Căci dacă n'ar fi și acum arvuna Duhului n'ar fi botezul, n'ar fi iertarea păcatelor, n'ar fi dreptate și sfințire, n'am primi înfierea, nu ne-am bucura de taine; căci trupul și sângele mistic nu s'ar face niciodată fără harul Duhului; n'am avea preoți, căci nici n'ar fi fost cu putință aceste hirotonii fără acea pogorîre a Duhului. Și ar putea fi numite și alte multe simboale ale Duhului. Incât și tu ai arvuna Duhului, ai pus pe fugă moartea sufletului și orbirea gândurilor și ai desbrăcat viața necurată. Așa dar să nu ne îndoim cu privire la cele viitoare, odată ce am primit asemenea gajuri, ci, culegând de pretutindenea argumente despre înviere, să arătăm viață vrednică de aceste dogme, ca să avem parte și de bunurile nemișcătoare, care depășesc orice cuvânt și minte omenească, de care să dea Dumnezeu să avem parte noi toți cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin care și cu care slava Tatălui împreună cu Sfântul Duh, în vecii vecilor, Amin.

CUVÂNT LA INVIERE[345]

Am lepădat povara postului, dar n'am lepădat rodul postului, căci putem să lepădăm povara postului și să culegem rodul postului. A trecut oboseala nevoințelor, dar să nu treacă râvna faptelor bune. S'a dus postul, dar să rămână evlavia. Mai bine spus, însă, nici postul nu s'a dus. Nu vă speriați! Nu v'am spus aceasta ca să vă propovăduiesc un alt post de 40 de zile, ci ca să vă vestesc aceeași virtute. A trecut postul cel trupesc, dar n'a trecut postul cel duhovnicesc. Acesta este mai bun decât acela, iar acela pentru acesta s'a făcut. După cum când posteați, vă spuneam că se poate să nu postești, deși postești, tot astfel și acum vă spun că se poate să postești, deși nu postești. Este cu putință ca ceeace spun să vi se pară o enigmă, dar vă dau deslegarea ei. Cum poate să nu postească cel care postește? Iată! Când cineva se oprește dela mâncări, dar nu se oprește dela păcate. Cum poate să postească cel care nu postește? Iată! Când se bucură de mâncare, dar nu gustă din păcat. Acest post este mai bun decât acela, dar nu numai mai bun, ci și mai ușor. In timpul postului aceluia mulți au

pretextat slăbiciune trupească, mâncărime grozavă. Mulți spuneau: M'am umplut de râe, nu pot sta fără să fac bae, mă distruge să beau numai apă, nu pot să gust legume! Pe mulți i-am auzit atunci spunând multe de acest fel. In timpul acestui post, însă, nu este cu putință să se spună ceva asemenea. Bucură-te de băi, ia parte la masă, întrebuințează cu măsură băutura de vin; chiar dacă vrei să guști carne nu-i nimeni care să te împiedice. Bucură-te de toate, oprește-te numai dela păcat. Ai văzut că acest post este ușor tuturora? Nu poate să mai pretexteze slăbirea corpului, căci acest post este o faptă curată a sufletului.

Poate să se îmbete și cel care nu bea vin și poate să fie cumpătat și cel care bea vin. Și că este beție fără de vin, ascultă pe profetul care spune: «*Vai de cei care se îmbată fără vin*»[346]. Dar cum poate să se îmbete fără vin? Când nu înfrânează furia patimilor prin o cugetare evlavioasă. Și se poate și ca cel care bea vin să nu se îmbete. Dacă n'ar fi cu putință aceasta, Pavel n'ar fi poruncit-o lui Timotei, scriind astfel: «*Folosește-te de puțin vin pentru stomahul tău și pentru desele tale slăbiciuni*»[347]. Beția nu este altceva decât turburarea sufletului, falsificarea gândurilor, pustiirea minții, sărăcia înțelegerii. Nu numai beția din vin le face pe acestea, ci și beția din mânie și din pofta urîtă. Căci, după cum febra este produsă de insomnie și de o-

boseală și de întristare și de turburarea sucurilor stomacale, și cauza este diferită, dar patima și boala este una, tot astfel și cu beția. Beția este produsă de vin și de poftă și de turburarea sucurilor stomacale și cauza este diferită, dar patima și boala este una. Să ne abținem dela beție, nu spun să ne abținem dela vin, ci să ne abținem dela beție. Nu vinul produce beția — căci este zidirea lui Dumnezeu, iar zidirea lui Dumnezeu nu produce nici un rău, — ci voința rea produce beția. Că poți să te îmbeți și în alt chip, nu numai cu vin, ascultă ce spune Pavel: «*Nu vă îmbătați cu vin*» [348], arătând că te poți îmbăta și altfel. «*Nu vă îmbătați cu vin în care este desfrânare*»*!* In chip minunat, în puține cuvinte, a rostit toată osânda beției. Ce sens au cuvintele: «*Nu vă îmbătați cu vin în care este desfrânare*»*?* Numim desfrânați pe acei tineri, cari, după ce moștenesc averea părintească, o cheltuiesc pe toată deodată fără să se gândească nici cui trebuie să dea și când să dea, ci la întâmplare, împart la desfrânate și desfrânați și hainele și aurul și argintul și toată bogăția părintească. Tot așa este beția; cuprinzând mintea bețivilor, ca pe un tânăr desfrânat, și robind cugetarea, ne silește să vărsăm, fără să ne gândim și fără nici o chibzuință, toată bogăția cugetărilor. Bețivul nu știe ce trebuie să spună, ce să tacă, ci gura lui este fără întrerupere deschisă și buzele lui n'au nici zăvor, nici ușă. Bețivul nu știe să-și

iconomisească cuvintele cu judecată, nu știe să-și rânduiască bogăția cugetării, nu știe să păstreze pe unele, iar pe altele să le cheltuiască, ci pe toate le cheltuește și le risipește. Beția este o nebunie de bună voie, o trădare a gândurilor; beția este o nenorocire ridiculizată, o boală expusă batjocorii, o îndrăcire de bună voe și mai grea decât nebunia. Vrei să știi că bețivul este mai rău decât un îndrăcit? Pe îndrăcit toți îl plângem, dar pe acesta îl urîm; pe acela îl compătimim, iar de acesta ne mâniem și ne revoltăm. Pentru ce? Pentrucă boala aceluia vine prin vătămare, iar a acestuia prin trândăveală. Pe bețiv îl atacă dușmanii, iar pe acesta gândurile. Dar același lucru îl suferă și bețivul ca și îndrăcitul, la fel umblă pe două cărări, la fel își ese din minți, la fel cade jos, la fel își rotește pupilile ochilor, la fel aruncă din picioare când zace la pământ; bale îi iese din gură, scoate salivă nesuferită și gura i se umple de o duhoare nesuferită. Un asemenea om este desgustător prietenilor, de batjocură dușmanilor, ușor de disprețuit slugilor, grețos soției, tuturor împovărător, și mai grețos chiar decât animalele. Animalele atât beau cât le este sete și pofta lor încetează odată cu trebuința; bețivul, însă, prin lăcomie, depășește pofta și ajunge mai neînțelept decât animalele; și ceeace este mai rău este faptul că boala aceasta plină de atât de mari rele și de atâtea nenorociri, nu se socotește a fi o crimă,

ci, la mesele celor bogați, oamenii se iau la întrecere și se luptă pentru această mârșăvie și, mai mult, se dispută unul cu altul mai mult, cine se va da pe el de exemplu, cine va stârni mai mare râs, cine-și va slăbi mai mult nervii, cine-și va slei mai mult puterea, cine va supăra mai mult pe Stăpânul obștesc. Atunci poate să se vadă stadiu și întrecere diavolească. Bețivul este mai nenorocit decât morții; acela zace nesimțitor și nu poate să facă nici bine, nici rău; acesta este gata să săvârșească răul, și, îngropându-și sufletul în corp ca într'un mormânt, își poartă mort de ici colo trupul. Vezi că bețivul este mai nenorocit decât un îndrăcit, că este mai nesimțitor decât morții? Vrei să-ți spun ceace este mai mare și mai grozav decât toate acestea? Bețivul nu poate să intre în împărăția cerurilor.Cine spune aceasta? Pavel: «*Nu vă înșelați; nici desfrânații, nici idololatrii, nici răsdesfrânații, nici malahiștii, nici sodomiții, nici hoții, nici lacomii, nici bețivii, nici batjocoritorii, nici hrăpitorii nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu*» [349]. Ai auzit în ce ceată l-a pus? Cu desfrânații, cu răsdesfrânații, cu idololatrii, cu batjocoritorii, cu lacomii, cu hrăpitorii. Dar poate vei spune: Ce? Bețivul și desfrânatul sânt tot una? Este același lucru a fi bețiv și idolatru? Nu-mi spune acestea, omule! Eu ți-am cetit legile dumnezeești, nu-mi cere mie socoteală! Intreabă pe Pavel și el îți va răspunde. Eu nu

pot să spun dacă bețivul este sau nu orânduit la aceeași pedeapsă cu ei. Dar că el deasemeni cade ca și idololatru din împărăția cerurilor aceasta o pot susține puternic. Iar dacă acest lucru este evident, pentru ce-mi ceri socoteală pentru măsura păcatului? Când este vorba ca să rămână în afara porților, să cadă din împărăție, să fie lipsit de mântuire, să fie trimis în pedeapsă veșnică, pentru ce îmi propui măsuri, cântar și balanțe pentru măsurarea păcatelor? In adevăr, iubiților, beția este groaznică și foarte grea.

Nu grăesc de voi — să nu fie — căci sânt foarte convins că sufletul vă este lipsit de boala și de patima aceasta! Iar dovada sănătății este prezența voastră aici, căci vă adunați cu zel și ascultați cu atenție, deoarece nimeni din cei cari se îmbată cu vin nu poate să dorească cuvintele dumnezeești. «*Nu vă îmbătați cu vin, în care este desfrânarea, ci umpleți-vă de Duhul*» [350]. Aceasta este beția cea bună. Hrănește-ți sufletul cu Duhul ca să nu ți-l hrănești cu beția. Umple-ți dinainte mintea și gândurile tale cu Duhul, ca să nu găsească loc acea patimă nerușinată. Pentru aceasta Pavel n'a spus: Participați Duhului, ci «*Umpleți-vă de Duhul*». Umple mintea până sus cu Duhul ca pe un pahar, ca diavolul să nu mai poată turna nimic în el. In adevăr nu trebuie prin urmare numai să participați Duhului, ci să vă și umpleți de Duhul, cu psalmi, imne, cântări duhovnicești, cu care v'ați umplut

azi. Deaceea sânt convins de cumpătarea voastră. Noi avem un pahar bun de beție, iar acesta este un pahar care produce cumpătare și nu paralizie. Care este acesta? Potirul cel duhovnicesc, potirul cel neîntinat al sângelui Stăpânului. Acesta nu îmbată, acesta nu paralizează, căci nu slăbește puterea, ci o întărește. Acesta nu slăbește nervii, ci-i întărește, căci naște cumpătarea, este venerat de îngeri, înfricoșător demonilor, cinstit de oameni, iubit de Stăpân. Vezi ce spune David despre potirul acesta duhovnicesc, care stă pe această masă? «*Mi-ai pregătit înaintea mea masă, împotriva celor care mă necăjesc, uns-ai cu untdelemn capul meu, și potirul tău mă îmbată ca cel puternic*» [351]. Ca să nu te temi când auzi numele beției și să socotești că este producător de slăbiciune, a adăugat că este cel puternic și tare. Un nou fel de beție, care dă tărie, care face pe om cumpătat și puternic. Acest vin a curs din piatra cea duhovnicească; nu este o stricare a cugetărilor, ci un adaos de cugetări duhovnicești.

Să ne îmbătăm cu această beție și să ne abținem de la cealaltă, ca să nu facem de rușine sărbătoarea de față, deoarece această sărbătoare nu este numai a pământului, ci și a cerului. Astăzi este pe pământ bucurie; astăzi este în cer bucurie. Dacă se întoarce un singur păcătos este bucurie pe pământ și în cer [352], cu cât mai mare va fi bucuria în cer când întreaga lume

este smulsă din mânile diavolului? Acum saltă de bucurie îngerii, acum se veselesc arhanghelii, acum heruvimii și serafimii prăznuesc împreună cu noi sărbătoarea de azi. Nu se rușinează de noi care sântem împreună robi cu ei, ci se bucură împreună de bunătățile noastre. Deși harul primit dela Stăpân este al nostru, totuși bucuria este comună și acelora și nouă. Dece vorbesc de cei împreună robi? Insuși Stăpânul lor și al nostru nu se rușinează de a prăznui împreună cu noi. Dar pentru ce trebuie să spun că nu se rușinează, când însuși a spus: «*Foarte mult am dorit să mănânc Paștele acesta cu voi*» [353]. Iar dacă a dorit să prăznuească Paștele împreună cu noi, atunci negreșit că a dorit să prăznuiască și învierea. Așa dar când îngerii și arhanghelii se bucură, iar Stăpânul tuturor puterilor cerești prăznuește împreună cu noi, ce motiv de întristare mai rămâne?

Săracul să nu fie mâhnit din pricina sărăciei, căci învierea este sărbătoare duhovnicească. Bogatul să nu se îngâmfe din pricina bogăției, căci nu poate să aducă nimic din bogăția sa pentru bucuria acestei sărbători. La sărbătorile cele lumești, unde se fac mari beții, unde este masa plină și lăcomie mult la mâncare, unde este mârșăvie și râs, unde este tot luxul drăcesc, acolo poate că săracul este mâhnit, iar bogatul vesel. Pentru ce? Pentrucă bogatul întinde masa îmbelșugată și se bucură mai mult de desfătare,

iar săracul, din pricina sărăciei, este împiedecat să arate şi el acelaş belşug. Aici însă nimic din acestea: o singură masă şi pentru bogat şi pentru sărac. De este cineva bogat nu poate să adauge nimic mesei, de este cineva sărac, întru nimic mai puţin decât bogatul nu-l va împiedeca sărăcia dela împărtăşire, căci harul este dumnezeesc. De ce te minunezi dacă este o singură masă şi pentru bogat şi pentru sărac? Chiar pentru împărat, al cărui cap este înconjurat de coroană, care este îmbrăcat în purpură şi căruia îi este încredinţată stăpânirea pământului, deci şi pentru împărat şi pentru săracul, care stă pentru a fi miluit, este o singură masă. Astfel sânt darurile Stăpânului. Nu dă împărtăşania după ranguri, ci după voinţă şi stare sufletească. Când vezi în biserică pe sărac stând alături de bogat, pe conducător lângă cel fără de nici o funcţie, pe omul de rând alături de cel nobil, pe cel care afară tremură din pricina autorităţii, iar înăuntru stând fără de teamă alături de autoritate, gândeşte-te la sensul cuvintelor: «*Atunci vor paşte împreună lupul cu mieii*» [354]. Scriptura numeşte deci pe bogat lup, iar pe sărac miel. In ce mod trebuiesc, însă, înţelese cuvintele: «*Vor paşte împreună lupul cu mielul*»? In chipul în care face tovărăşie bogatul cu săracul? Observă cu atenţie; de multe ori bogatul cu săracul stau în biserică, dar vine timpul dumnezeeştilor taine, bogatul este îndepărtat,

deoarece nu-i iniţiat; rămâne, însă, săracul înăuntrul corturilor cereşti. Şi nu se supără bogatul, căci se ştie pe sine strein dumnezeeştilor taine. Dar, o, har dumnezeesc, nu numai că există în biserică, din pricina harului lui Dumnezeu, aceeaşi cinste pentru toţi, dar, chiar când sânt înăuntru, de multe ori săracul întrece în evlavie pe bogat. Bogăţia n'a fost de niciun folos acelui care are bogăţie, dar nu-i evlavios; nici sărăcia n'a păgubit pe cel credincios, când stă cu deplină încredere lângă sfântul jertfelnic. Acestea le spun, iubiţilor, despre catehumeni, nu despre bogaţi în general. Gândeşte-te, iubite, că pleacă din biserică stăpânul şi ia parte la taine sluga credincioasă; pleacă stăpâna şi rămâne servitoarea. «*Căci Dumnezeu nu se uită la faţa omului*» [355]. In biserică nu este deci rob şi liber, ci Scriptura recunoaşte de rob numai pe cel robit păcatului. «*Căci cel care face păcatul este rob păcatului*» [356]. Şi recunoaşte slobod pe cel slobozit de harul dumnezeesc. Cu aceeaşi îndrăsneală, cu aceeaşi cinste, se apropie de aceastã masă şi împăratul şi săracul, dar de multe ori săracul cu mai multă cinste. Pentru ce? Pentrucă împăratul este prins de o mulţime de treburi, întocmai ca o corabie învăluită din toate părţile, şi este frecat de multe păcate; săracul însă, îngrijându-se numai de hrana zilnică, ducând o viaţă lipsită de griji şi liniştită, stând ca într'un port, se apropie cu multă temeinicie de

masă. Iarăși: la sărbătorile lumești, săracul este trist, iar bogatul vesel, nu numai din pricina mesei, ci și din pricina hainelor, pentrucă ceeace sufere săracul din pricina mesei, aceea o suferă și din pricina îmbrăcămintei. Când săracul va vedea pe bogat îmbrăcat cu o haină luxoasă, se întristează și se tânguește tuturora. Dar aci și această lipsă este dată la o parte, deoarece toți au o singură haină, baia cea mântuitoare, căci spune Apostolul: «*Câți în Hristos v'ați botezat, în Hristos v'ați îmbrăcat*» [357]. Să nu necinstim așa dar sărbătoarea aceasta cu beția; căci și Stăpânul nostru a cinstit deopotrivă și pe bogați și pe săraci și pe robi și pe stăpâni; iar pentru această bunăvoință față de noi să-i dăm cuvenita răsplată și cea mai bună răsplată este o viețuire curată și un suflet treaz. Această sărbătoare și prăznuire n'are nevoie de bani, nici de cheltuieală, ci de voință, și de o bună cugetare, căci de acest fel sânt cele ce se cumpără aici. Nu se vinde aici ceva material, ci ascultarea cuvintelor dumnezeești, rugăciunele părinților, binecuvântările preoților, unirea, pacea, armonia. Duhovnicești sânt darurile, duhovnicesc este și prețul.

Să prăznuim sărbătoarea aceasta foarte mare și luminată, în care a înviat Domnul, dar s'o prăznuim, în acelaș timp, și cu bucurie și cu evlavie. Căci Domnul a înviat, și a înviat împreună cu el și lumea și a înviat rupând legăturile

morții. Adam a păcătuit și a murit. Dar Hristos n'a păcătuit și a murit. Nou și minunat acest lucru! Acela a păcătuit și a murit, acesta n'a păcătuit și a murit. Pentru ce? Pentru ca cel care a păcătuit și a murit să poată să scape de legăturile morții prin cel care n'a păcătuit, dar a murit. Așa se petrece și în afacerile bănești; cineva, de multe ori, datorează și pentru că nu are cu ce să plătească este ținut în lanțuri. Altul nu datorează, dar pentru că poate să plătească, plătește și a slobozit pe cel vinovat. Astfel s'a întâmplat și cu Adam. Adam era dator și era stăpânit de diavol, dar nu putea să plătească. Hristos nu era dator, nici nu era stăpânit de diavol, dar putea să plătească datoria. A venit, a plătit cu moartea pentru acela care era stăpânit de diavol, ca pe acela să-l slobozească.

Ai văzut isprăvile învierii? Am murit de o îndoită moarte, dar să așteptăm o îndoită înviere. Hristos a murit de o singură moarte, pentru aceasta a și înviat cu o singură înviere. Cum? Să vă spun: Adam a murit și cu trupul și cu sufletul; a murit și cu păcatul și cu firea. «*In ziua în care veți mânca din pom, cu moarte veți muri*» [358]. N'a murit cu firea în ziua în care a mâncat, ci a murit cu păcatul. Moartea aceasta din urmă este moartea sufletului, cealaltă, moartea trupului. Când vei auzi însă că este o moarte a sufletului, să nu socotești că moare sufletul, căci este nemuritor. Moartea sufletului este păcatul

și munca veșnică. Pentru aceasta și Hristos spune: *«Nu vă temeți de cei cari ucid trupul, dar sufletul nu-l pot ucide; ci temeți-vă mai mult de cel care poate să piardă în gheenă și sufletul și trupul»* [359]. Ceeace s'a pierdut, însă, există, numai că este în afara privirii celui care l-a pierdut. După cum spuneam, deci, murim de o îndoită moarte; deci trebuie să fie și o îndoită înviere. Domnul Hristos a murit de o singură moarte, căci el n'a păcătuit; dar și această singură moarte pentru noi a suferit-o, deoarece el nu era dator cu moarte, nefiind vinovat de păcat, deci nici morții. Pentru aceasta, el a înviat cu învierea ce a urmat unei singure morți. Noi, însă, prin faptul că murim de o îndoită moarte, vom învia și cu o îndoită înviere. Cu una, învierea din păcat, am înviat nu de mult, căci ne-am îngropat împreună cu el în botez și ne-am sculat împreună cu el prin botez. Această primă înviere este izbăvirea de păcate; iar a doua înviere este învierea trupului. Domnul ne-a dat-o pe cea mai mare; așteaptă, însă, și pe cea mai mică! Cea dintâi este cu mult mai mare decât a doua, căci este cu mult mai mare lucru a ne izbăvi de păcate ca a vedea corp înviat. Pentru aceasta a căzut trupul, pentru că a păcătuit; așa dar dacă începutul căderii este păcatul, apoi începutul învierii este izbăvirea de păcat. Am înviat deci cu învierea cea mai mare, aruncând moartea cumplită a păcatului și desbrăcând haina cea veche. Să nu desnădăjduim prin urmare nici pentru cea mai mică. Prin această înviere dintâi am înviat și noi altă dată, când ne-am botezat. Prin aceasta au înviat acum și bunii aceștia miei, cari au fost învredniciți aseară de botez. Alaltăeri Hristos a fost răstignit, dar a înviat noaptea trecută. Și aceștia alaltăeri erau stăpâniți de păcat, dar cu toții au înviat. Acela a murit cu trupul și a înviat cu trupul; aceștia au fost morți prin păcat, și au înviat fiind sloboziți de păcate. Pământul în acest timp al primăverii, ne dă trandafirii, viorelele și pe celelalte flori. Apele pământului ne-au arătat mult mai încântătoare livezile și câmpiile. Nu te minuna dacă flori au răsărit din apă, căci nici pământul nu-și dă vlăstarul lui, potrivit propriei sale firi, ci potrivit poruncii Stăpânului. La început chiar, firea apelor a dat animale mișcătoare. Căci zice Scriptura: *«Să scoată apele târîtoare de suflete vii»* [360]. Porunca s'a înfăptuit, iar substanța acea neînsuflețită a dat naștere la animale însuflețite. Tot astfel și acum, să scoată apele, nu târîtoare de suflete vii, ci harisme duhovnicești. Au scos atunci apele pești necuvântători și fără de glas, au scos și acum pești cuvântători și duhovnicești, pești pescuiți de apostoli! Căci zice Domnul: *«Veniți și vă voi face pescari de oameni»* [361]. De această pescuire vorbea atunci. In adevăr, felul acesta de pescuire este nou. Pescarii scot din ape, noi i-am aruncat în

ape și astfel i-am pescuit. Era și pe timpul Iudeilor scăldătoare. Să cunoști ce putere avea scăldarea aceea, ca să afli sărăcia iudaică, ca să cunoști bogăția Bisericii! Era o scăldătoare de ape și îngerul se pogora acolo și turbura apele; apoi, după turburarea apei, unul din bolnavi intra și se vindeca[362]. Unul pe an se tămăduia numai, și îndată dispărea harul, nu din pricina sărăciei dătătorului, ci din pricina slăbiciunii primitorilor. Se pogora așa dar îngerul în scăldătoare și turbura apa, și unul de vindeca. S'a pogorît Stăpânul îngerilor în Iordan și a turburat apa și a tămăduit pe toată lumea. Pentru aceasta acolo dacă se băga în scăldătoare după cel dintâi un altul, acesta nu se vindeca. Se dădea har Iudeilor bolnavi și săraci. Aci, însă, nu se împuținează harul, nu se termină darul, nu se pângăresc apele, chiar dacă ai băga după cel dintâiu pe al doilea, după al doilea pe al treilea, după al treilea pe al patrulea, chiar dacă ai băga zece, chiar douăzeci, chiar o sută, chiar dacă ai băga pe toată lumea în scăldătoare. Nou este chipul curățirii, căci nu este trupesc. Cu privire la corpuri, când apele spală mai multe trupuri, apele primesc mai multă murdărie; aici, însă, cu cât spală mai multe trupuri, cu atât se fac apele mai curate.

Ai văzut măreția darului? Păstrează măreția acestui dar, o, omule! Nu-ți este îngăduit să trăești cu indiferență. Pune-ți lege cu tot dinadinsul. Este nevoință și luptă, iar cel care se nevoiește se înfrânează de la toate. Să-ți spun un mod foarte bun și temeinic al faptelor bune. Să scoatem din minte pe cele care par indiferente, dar care nasc păcate. Căci dintre fapte unele sânt păcate, iar altele nu sânt păcate, ci pricini de păcate. Spre exemplu: prin natură râsul nu este păcat, dar ajunge păcat când depășește măsura, căci din râs se naște glumirea, din glumire cuvinte de rușine, din cuvinte de rușine fapte rușinoase, din fapte rușinoase munci și pedepse. Distruge dar rădăcina dela început, ca să distrugi toată boala. Dacă ne păzim de cele indiferente, nici odată nu vom cădea în cele oprite. Astfel și a te uita la femei, multora li se pare că este lucru indiferent, dar din aceasta se naște o poftă neînfrânată; din poftă desfrânarea, din desfrânare iarăși muncă și pedeapsă. Astfel, a petrece nu pare să fie un lucru rău, dar de aici beția și nenumăratele rele provenite din beție. Să distrugem așa dar pretutindenea începuturile păcatelor.

Pentru aceasta necontenit, în fiecare zi, trageți folos din învățătură. Pentru aceasta săvârșim adunare șapte zile dearândul, întinzându-vă masa duhovnicească, făcând ca voi să vă bucurați de cuvintele dumnezeești, îndemnându-vă în fiecare zi și întrarmându-vă contra diavolului. Acum năvălește diavolul mai sălbatec. Cu cât

este mai mare darul, cu atât mai mare este și răsboiul. Spune-mi cum va suferi diavolul când vede în cer atâți de mulți, el care n'a suferit să vadă în rai pe unul singur? Ai înfuriat fiara, dar să nu te temi! Ai luat mai mare putere: sabie ascuțită; cu ea împunge șarpele. Pentru aceasta Dumnezeu a îngăduit ca să se înfurie contra ta, ca din experiență chiar să cunoști puterea tăriei tale. Și după cum un foarte bun antrenor de lupte atletice, când ia pe un atlet neexersat, slăbănogit, negrijit, după ce-l unge, îl exersează și îi desvoltă mușchii, nu-l lasă să se odihnească, ci-i poruncește să se coboare la lupte, ca să-l învețe, prin experiență, câtă putere a pus în el, tot așa a făcut și Hristos. In adevăr Domnul putea să îndepărteze pe dușmani; dar că să cunoști covârșirea harului, măreția puterii duhovnicești, pe care ai primit-o prin botez, îl lasă ca să se lupte cu tine, oferindu-ți multe prilejuri de a te încununa. Pentru aceasta șapte zile dearândul vă împărtășiți de învățătură, ca să învățați bine luptele. Dealtfel cele ce s'au săvârșit sânt și o nuntă duhovnicească. La nunți camerile de nuntă stau deschise timp de șapte zile. Pentru aceasta și noi v'am legiuit ca să stați aici, în aceste sfințite camere de nuntă, șapte zile. Dincolo, după șapte zile, nunțile se desfac; aici, însă, dacă vrei poți să stai în sfințita cameră de nuntă totdeauna. La nunțile cele lumești, după prima lună sau chiar după a doua,

mireasa nu mai este așa de dragă mirelui; aici, însă, nu este așa; ci, cu cât trece timpul, cu atât dragostea mirelui este mai înflăcărată, cu atât sânt mai curate îmbrățișările, cu atât împreună vețuirea este mai duhovnicească, dacă sântem veghetori. Și iarăși, cu privire la corpuri după tinerețe vine bătrânețea, aici însă după bătrânețe, tinerețea, iar tinerețea nu are niciodată sfârșit, dacă vom voi. Mare este harul, dar va fi mai mare dacă vom voi. Și Pavel mare era când a fost botezat, dar cu mult mai mare a ajuns după aceasta, când a predicat, când a turburat pe Iudei; după ce a făcut acestea a fost răpit în rai, s'a urcat în al treilea cer. Prin urmare ne este și nouă cu putință, dacă vom voi, să creștem și să înmulțim harul dat prin botez. Și prin fapte bune harul crește, ajunge mai strălucit și ne dă o lumină mai strălucitoare. Dacă s'ar face aceasta vom intra, cu multă îndrăsneală, împreună cu mirele în camera de nuntă și ne vom bucura de bunătățile cele gătite celor care îl iubesc pe el. De aceasta să dea Dumnezeu ca noi toți să avem parte prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu care Tatălui și Sfântului Duh, slava și închinăciunea în vecii vecilor, Amin.

CUVÂNT LA SFINTELE PAŞTI [363]

Vreme potrivită este astăzi ca toţi să strigăm cuvintele fericitului David: «*Cine va grăi puterile Domnului, auzite va face toate laudele lui?* [364]». Iată a venit la noi praznicul cel dorit şi mântuitor, ziua învierii Domnului nostru Iisus Hristos, temeiul păcii, pricina împăcării, îndepărtarea răsboaielor, nimicirea morţii, înfrângerea diavolului. Astăzi oamenii s'au amestecat cu îngerii, iar cei îmbrăcaţi cu trup înalţă împreună cu cei fără de trupuri cântări de laudă. Astăzi surpată este tirania diavolului; astăzi s'au deslegat legăturile morţii şi biruinţa iadului a dispărut; astăzi este iarăşi vreme potrivită să rostim acel cuvânt profetic: «*Unde-ţi este, moarte, boldul? Unde-ţi este, iadule, biruinţa*» [365]. Astăzi porţile cele de aramă le-a sfărâmat Stăpânul nostru Hristos şi a pierdut iarăşi faţa morţii. Dar ce spun faţa? A schimbat numirea ei, căci nu se mai numeşte moarte, ci adormire şi somn. Mai înainte de venirea lui Hristos şi de iconomia crucii, chiar numele morţii era înfricoşător. In adevăr, primul om, după ce a fost făcut, în loc de mare certare a fost osândit la moarte, auzind aceste cuvinte: «*In ziua în*

care vei mânca, cu moarte vei muri» [366]. Iar fericitul Iov a numit-o cu acest nume, zicând: «*Moartea este odihna bărbatului*» [367]. Profetul David spunea: «*Moartea păcătoşilor este cumplită*» [368]. Despărţirea sufletului de trup era numită nu numai moarte, ci şi iad, căci ascultă ce spune patriarhul Iacov: «*Veţi coborî bătrâneţea mea cu durere în iad*» [369], iar pe profet iarăşi: «*Deschisu-şi-a iadul gura sa*» [370]; şi iarăşi alt profet zice: «*Mă va izbăvi din iadul cel mai de jos*» [371]. Pretutindeni în Vechiul Testament vei găsi că mutarea din această viaţă este numită şi moarte şi iad. Dar după ce Hristos, Dumnezeul nostru, s'a adus jertfă şi au sporit cele ale învierii, Stăpânul nostru iubitor de oameni a ridicat aceste numiri şi a introdus în viaţa noastră o vieţuire nouă şi străină, căci mutarea din această viaţă se numeşte în loc de moarte adormire şi somn. Şi de unde se vede aceasta? Ascultă ce spune însuşi Hristos: «*Lazăr prietenul nostru a adormit, dar merg să-l deştept*» [372]. Şi după cum nouă ne este uşor să deşteptăm şi să sculăm pe cel care doarme, tot astfel şi Stăpânului nostru obştesc al tuturora îi era uşor de a învia. Şi pentru că nou şi străin era cuvântul spus de el, nici ucenicii n'au înţeles cele grăite până ce nu le-a spus mai desluşit acest lucru, coborîndu-se la puterea lor de înţelegere. Iar dascălul lumii, fericitul Pavel, scriind Tesalonicenilor zice: «*Nu voim să nu ştiţi despre cei ce*

au adormit, ca să nu vă întristați ca și ceilalți care n'au nădăjde[373]. Și iarăși în altă parte: «*Oare cei adormiți în Hristos, au pierit?*[374] Și iarăși: «*Noi cei vii, cari am rămas, nu vom lua-o înaintea celor adormiți*»[375]. Și în alt loc iarăși: «*Căci dacă credem că Iisus a murit și a înviat, așa și Dumnezeu pe cei adormiți îi va aduce împreună cu el*»[376].

Ai văzut deci că peste tot moartea este numită adormire și somn? Și aceea care mai înainte de înviere avea chip înfricoșător, acum, după înviere, a ajuns ușor de disprețuit. Ai văzut cât de strălucită este biruința învierii? Din pricina învierii ni s'au dat mii de bunătăți; din pricina învierii a fost surpată înșelăciunea demonilor; din pricina învierii ne batem joc de moarte; din pricina învierii disprețuim viața de aici; din pricina învierii ne silim către dorința celor viitoare; din pricina învierii, deși îmbrăcați în trupuri, dacă vom voi, nu sântem cu nimic mai pre jos decât cei fără de trupuri. Astăzi s'au făcut biruințele cele strălucite ale noastre; astăzi Stăpânul nostru, după ce a biruit moartea, după ce a surpat tirania diavolului, ne-a dăruit, prin înviere, drumul spre mântuire. Așa dar toți să ne bucurăm, să săltăm, să ne veselim. Că deși numai Stăpânul nostru a biruit și a înălțat trofeul de biruință, totuși veselia și bucuria este și nouă comună. Căci toate s'au săvârșit în vederea mântuirii noastre. Prin acelea, prin care diavolul ne-a învins, prin acelea și Hristos l-a învins. A luat aceleași arme și prin ele l-a învins. Și cum? Ascultă. Fecioară și lemn și moarte au fost simboalele înfrângerii noastre. In adevăr, fecioară era Eva, căci bărbat nu cunoscuse încă când a suferit înșelăciunea; lemn era pomul, moarte era pedeapsa dată lui Adam. Ai văzut că fecioară, lemn și moarte au fost simboalele înfrângerii noastre? Vezi așa dar că aceleași au ajuns iarăși pricinuitoarele biruinței. In locul Evei, Maria; în locul lemnului cunoștinței binelui și răului, lemnul crucii; în locul morții lui Adam, moartea Stăpânului. Ai văzut că prin acelea prin care diavolul a biruit, prin acelea a fost înfrânt? Prin lemn diavolul a învins pe Adam; prin cruce Hristos a doborît pe diavol. Lemnul acela trimitea în iad, iar lemnul acesta, al crucii, și pe cei plecați îi cheamă iarăși din iad; acela ascundea pe cel biruit ca pe un rob și gol, iar acesta îl arată tuturora pe învingător gol țintuit în înălțime. Moartea cea dintâi îi osândea și pe cei de după Adam; iar moartea lui Hristos i-a înviat cu adevărat și pe cei dinainte de venirea lui Hristos. «*Cine va grăi puterile Domnului, auzite va face toate laudele lui*»[377]? Din muritori am fost făcuți nemuritori, din cădere ne-am sculat, din înfrângere am ajuns biruitori.

Acestea sânt isprăvile crucii, acestea sânt cea mai mare dovadă a învierii. Astăzi îngerii saltă

și toate puterile cerești se bucură, bucurându-se împreună de mântuirea neamului obștesc al oamenilor. Căci dacă pentru un păcătos, care se pocăește, se face bucurie în cer și pe pământ [378], cu cât mai mare bucurie de mântuirea lumii? Astăzi, liberând firea omenească de tirania diavolului, a întors-o la nobleța de mai înainte. Când văd pârga mea că astfel a biruit moartea, nu mă mai tem, nu mai mă înfricoșez de războī, nu mă uit la neputința mea, ci mă gândesc la puterea nespusă a celui ce are să lupte împreună cu mine. Căci cel care a învins tirania morții și i-a luat toată puterea, pentru ce nu va lucra pentru cel de acelaș neam, al cărui chip a primit să-l ia asupră-și, din pricina multei sale iubiri de oameni, și prin aceasta să dea luptă contra diavolului? Astăzi în toată lumea este bucurie și veselie duhovnicească. Astăzi și mulțimea îngerilor și ceata tuturor puterilor celor de sus se bucură din pricina mântuirii oamenilor. Gândește-te așa dar, iubite, cât este de mare bucuria încât și puterile cele de sus prăznuesc împreună cu noi; căci se bucură împreună cu noi de bunătățile noastre. Deși al nostru este harul dat de Stăpânul, totuși și aceia se bucură. Pentru aceasta nu se rușinează de a prăznui împreună cu noi. Și pentru ce spun că cei împreună robi nu se rușinează să prăznuiască împreună cu noi, când însuși Stăpânul lor și al nostru nu se rușinează să prăznuiască împreună cu noi.

Dar pentru ce am spus că nu se rușinează? Dorește chiar să prăznuiască împreună cu noi. De unde se vede aceasta? Ascultă-l că însuși spune: *«Foarte mult am dorit să mănânc acest paște cu voi»* [379]; iar dacă a dorit să mănânce paștele, este evident că a dorit să și prăznuiască împreună cu ei. Așa dar când nu vezi numai pe îngeri și pe mulțimea tuturor puterilor cerești, ci pe însuși Stăpânul îngerilor împreună cu noi prăznuind, care cuvânt de veselie îți mai lipsește? Nimeni așa dar să nu fie azi mâhnit din pricina sărăciei, căci este praznic duhovnicesc!

Bogatul să nu se îngâmfe din pricina bogăției; căci nici nu poate din banii săi să aducă ceva la acest praznic. La sărbătorile cele lumești, unde este multă falā și în îmbrăcăminte și în luxul și belșugul mesei, acolo poate că săracul va fi mâhnit și întristat, iar bogatul vesel și strălucitor. Pentru ce? Pentrucă se îmbracă cu haină strălucită și se așează la o masă mai bogată; săracul, însă, este împiedecat de sărăcie să arate acelaș lux. Dar aici nimic de acest fel, ci toată nepotrivirea dela mesele lumești este izgonită: o singură masă este pusă înainte și bogatului și săracului, și robului și slobodului. Chiar dacă ești bogat, n'ai nimic mai mult decât săracul; chiar dacă ești sărac, nu vei avea nimic mai puțin decât bogatul, și nici nu se împuținează din pricina sărăciei cele ale ospătării duhovnicești, căci harul este dumnezeesc și nu

face deosebire între persoane. Şi pentru ce spun că şi bogatului şi săracului îi este pusă înainte aceeaşi masă? Ii este pusă înainte o singură masă atât celui care are fruntea înconjurată cu diademă şi este îmbrăcat cu purpură, cât şi săracului care stă cu mâna întinsă pentru a fi miluit. De acest fel sânt darurile cele duhovniceşti; nu împărţesc împărtăşirea după vrednicia funcţiei, ci după voinţă şi după starea sufletească. Cu aceeaşi îndrăzneală şi cinste şi împăratul şi săracul se îndreaptă spre împărtăşirea şi cuminecarea acestor dumnezeeşti taine. Dar pentru ce spun cu aceeaşi cinste? De multe ori săracul cu mai multă îndrăsneală. Pentru ce oare? Impăratul, înconjurat fiind de grijile lucrurilor şi împresurat de multe treburi, este ca în mijlocul mării, udat de valurile ce vin unele după altele şi mânjit de multe păcate; săracul, însă, liberat de toate acestea şi îngrijindu-se numai de hrana de trebuinţă, ducând o viaţă străină grijilor publice şi liniştită, stând ca într'un port liniştit, se apropie de masă cu multă evlavie.

Dar nu numai aceasta. Pentru cei cari se ocupă cu sărbătorile lumeşti se nasc nenumărate supărări şi din alte multe pricini. La sărbătorile lumeşti săracul este iarăşi mâhnit, iar bogatul vesel, nu numai din pricina mesei şi a luxului, ci şi din pricina hainelor celor strălucitoare şi a luxului îmbrăcămintei. Aşa dar ceeace sufăr din pricina mesei, aceea o sufăr şi din pricina hainelor. Când săracul vede pe bogat îmbrăcat într'o haină mai luxoasă, este chinuit de durere, se nefericeşte pe sineşi, se blestemă cu nenumărate cuvinte. Aici însă este îndepărtată această mâhnire, căci pentru toţi este o singură haină, îmbrăcămintea cea mântuitoare. Pavel strigă, zicând: *«Câţi în Hristos v'aţi botezat, în Hristos v'aţi îmbrăcat»* [380]. Aşa dar, vă rog, să nu ne ruşinăm de o astfel de sărbătoare, ci să primim cu gând vrednic cele dăruite nouă de harul lui Hristos. Să nu ne dedăm la beţie şi îmbuibare ci, gândindu-ne la marea dăruire a Stăpânului nostru, că a cinstit la fel şi pe bogaţi şi pe săraci şi pe robi şi pe slobozi şi că a revărsat darul său obştesc peste toţi, să răsplătim binefăcătorului pentru bunăvoinţa arătată nouă; iar răsplată îndestulătoare este o vieţuire plăcută lui şi un suflet treaz şi deştept. Această sărbătoare şi prăznuire nu are nevoie de bani şi de cheltuieli, ci numai de voinţă şi conştiinţă curată. Aici, nimic trupesc nu se poate cumpăra, ci toate sânt duhovniceşti: ascultarea dumnezeeştilor cuvinte, rugăciunile părinţilor, binecuvântările preoţilor, împărtăşirea cu dumnezeeştile şi negrăitele taine, pacea şi unirea într'un cuget şi darurile cele duhovniceşti şi vrednice de dărnicia celui ce dăruieşte .

Să prăznuim aşa dar această sărbătoare în care a înviat Domnul! Căci a înviat şi a înviat împreună cu el lumea. A înviat, rupând legătu-

rile morţii; iar pe noi ne-a înviat deslegând lanţurile păcatelor noastre. Adam a păcătuit şi a murit. Hristos n'a păcătuit şi a murit. Nou şi minunat lucru! Acela a păcătuit şi a murit; acesta n'a păcătuit şi a murit. Pentru care pricină şi de ce? Pentru ca cel care a păcătuit şi a murit să poată fi slobozit din legăturile morţii prin cel care n'a păcătuit, dar a murit. Tot aşa se îmtâmplă de multe ori şi cu cei care datorează bani; cineva datorează cuiva o sumă de bani şi nu are cu ce să plătească; deaceea este băgat la închisoare. Altul nu datorează, dar poate să plătească şi plătindu-i datoria a slobozit pe cel vinovat. Tot astfel s'a întâmplat şi cu Adam şi cu Hristos. Adam era dator cu moarte şi era ţinut de diavol; Hristos nu era dator, nici nu era ţinut; a venit Hristos şi a plătit pentru cel ţinut cu moartea, ca pe acela să-l slobozească din legăturile morţii.

Ai văzut isprăvile învierii? Ai văzut iubirea de oameni a Stăpânului? Ai văzut măreţia purtării lui de grijă? Să nu fim aşa dar nerecunoscători faţă de un astfel de binefăcător şi nici să ne lenevim prin faptul că a trecut postul; ci acum, mai mult decât înainte, să avem mai mare grijă de suflet ca nu cumva îngrăşându-se trupul să ajungă sufletul mai neputincios, ca nu cumva îngrijindu-ne de rob să neglijăm stăpânul. Căci spune-mi, care este folosul dacă mănânci peste trebuinţă şi dacă depăşeşti măsura? Acest lucru

pângăreşte şi corpul şi micşorează şi puterea sufletului. Să păzim deci măsura şi trebuinţa, ca să îndeplinim şi cu sufletul şi cu trupul ceeace se cuvine, ca nu cumva să vărsăm deodată pe toate cele adunate prin post. Oare nu cumva vă opresc de a vă desfăta de hrană şi de odihnă? Nu vă opresc, ci vă îndemn ca să vă împliniţi ceeace vă este de trebuinţă, dar să tăiaţi multa desfătare ca nu cumva, depăşind măsura, să fie vătămată sănătatea sufletului. In adevăr unul care depăşeşte hotarele trebuinţei nici de plăcere nu se bucură; iar aceasta o ştiu bine mai ales acei care au făcut această experienţă, deoarece li s'au născut de aici nenumărate feluri de boale şi au suferit mult necaz. Nu mă îndoiesc, însă, că veţi da ascultare îndemnurilor noastre, căci ştiu ascultarea voastră.

Pentru aceasta oprind aici îndemnul făcut până acum, vreau să vorbesc către cei care în această noapte purtătoare de lumină au fost învredniciţi de darul dumnezeescului botez, bunele aceste odrasle ale Bisericii, florile cele duhovniceşti, noii ostaşi ai lui Hristos. Alaltăieri Stăpânul era pre cruce, dar acum a înviat; tot astfel şi aceştia, alaltăieri erau stăpâniţi de păcate, dar acum au înviat împreună cu Hristos. Acela a murit cu trupul şi a înviat; aceştia fuseseră morţi în păcat şi au înviat din păcat. Pământul în timpul acesta al primăverii ne dă trandafirii, viorelele şi alte flori; apele pământului ne arată mai încântătoare livezile şi câmpiile. Şi să nu

te miri, iubite, dacă din ape au fost arătate livezile de flori, căci nici la început pământul n'a dat, potrivit firii sale proprii, vlăstarul plantelor, ci supunându-se poruncii Stăpânului. Şi apele au dat atunci animale mişcătoare, pentrucă a auzit: «*Să scoată apele târîtoare de suflete vii*» [381]. Porunca s'a înfăptuit, iar substanţa neînsufleţită a dat naştere la animalele însufleţite. Tot astfel şi acum, aceeaşi poruncă le-a lucrat pe toate. Atunci a spus: «*Să scoată apele târîtoare de suflete vii*»; acum însă, apele n'au scos târîtoare, ci au dat harisme duhovniceşti. Atunci apele au scos peşti necuvântători; acum însă, ne-au născut nouă peşti cuvântători şi duhovniceşti, fiind prinşi de Apostoli. Căci spune Domnul: «*Veniţi după mine şi vă voi face pescari de oameni*» [382]. Felul acesta de pescuire este nou. Pescarii scot din ape peşti, iar cei pescuiţi mor; noi, însă, băgăm în apă şi cei pescuiţi capătă viaţă. Era altădată şi la Iudei scăldătoare de apă. Dar află ce putere avea, ca să cunoşti bine sărăcia iudaică şi să poţi şti bogăţia noastră. «*Se pogora acolo*, spune Evanghelia, *îngerul şi turbura apa şi care se pogora întâi după turburare dobândea vindecare*» [383]. S'a pogorît Stăpânul îngerilor în albia Iordanului şi, sfinţând firea apelor, a vindecat pe toată lumea. Pentru aceasta în scăldătoarea iudaică nu se mai tămăduia cel care se cobora după cel dintâi, căci harul se dădea Iudeilor celor bolnavi, celor ce se târau pe jos. Aici, însă,

nu se împuţinează harul, nu se termină darul, nu se pângăresc apele, nu se micşorează dărnicia, chiar dacă se coboară în scăldătoare după cel dintâi al doilea, după al doilea al treilea, după al treilea al patrulea, chiar dacă mi-ai spune mii de oameni, chiar dacă ai băga pe toată lumea în apele acestea duhovniceşti. Ai văzut măreţia darului?

Ascultaţi cei de astăzi, cari aţi fost înscrişi ca cetăţeni în noaptea aceasta în Ierusalimul cel de sus şi arătaţi păzire vrednică de măreţia darurilor, ca să atrageţi asupra voastră mai din belşug şi harul. Căci recunoştinţa faţă de cele primite provoacă dărnicia Stăpânului. Nu-ţi mai este îngăduit, iubitule, să mai trăeşti cu indiferenţă; ci pune-ţi ţie însuţi legi şi canoane, ca să săvârşeşti pe toate cu atenţie şi să arăţi multă purtare de grijă chiar faţă de cele socotite indiferente. Toată viaţa de aici este o luptă şi un războiu şi se cuvine ca toţi cei odată intraţi în acest stadiu al virtuţii să se înfrâneze dela toate. Căci zice Scriptura: «*Tot cel care se luptă se înfrânează dela toate*» [384]. Nu vezi că în luptele atletice cei cari vor să se lupte cu oamenii au foarte mare grijă de ei înşişi şi îşi exersează trupul cu toată înfrânarea? Tot astfel şi aici. Pentrucă lupta nosatră nu este cu oamenii, ci cu duhurile răutăţii, să fie duhovnicesc atât exerciţiul cât şi înfrânarea noastră, pentrucă şi armele noastre, cu care ne-a îmbrăcat Stăpânul, sânt duhovniceşti. Să aibă deci şi ochii limite şi

legi, ca să nu sară fără nicio socoteală asupra tuturor celor ce cad sub ochi, iar limba să aibă îngrădire, ca să nu alerge înaintea minții. Pentru aceasta, adică pentru siguranța limbii, s'au făcut și dinții și buzele pentru ca limba niciodată să nu iasă fără nicio socoteală, deschizând ușile, ci numai atunci să iasă, cu toată cuviința, când toate cele ale ei sânt într'o stare bună; să pronunțe astfel de cuvinte, ca să dea har ascultătorilor, și pe acelea să le rostească cari țintesc la zidirea sufletească a ascultătorilor. Trebue apoi să îndepărtăm orice râs nelalocul lui; mersul nostru să fie domol și liniștit; îmbrăcămintea cuviincioasă, și, într'un cuvânt, se cuvine ca cel înscris în stadiul virtuții să-și pună prin orice mijloc în bună rânduială viața, căci buna orânduială a mădularelor este o icoană a stării celei sufletești.

Dacă ne vom așeza chiar dela început într'o astfel de obișnuință, mergând deci pe cale cu ușurință, vom îndeplini toată virtutea, nu vom avea nevoie de multă oboseală și vom atrage spre noi mult ajutor de sus. Astfel vom putea să străbatem în siguranță și valurile vieții de aici și, fiind așezați mai sus de lațurile diavolului, vom avea parte de bunurile veșnice, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu care Tatălui împreună cu Sfântul Duh, slava, stăpânirea și cinstea acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

CUVÂNT
LA ÎNĂLȚAREA DOMNULUI [385]

Și când am prăznuit pomenirea crucii, am săvârșit sărbătoarea afară din oraș; și acum, când sărbătorim înălțarea celui răstignit, această zi luminată și prea strălucitoare, prăznuim sărbătoarea iarăși afară din oraș. Facem aceasta, nu pentrucă voim să necinstim orașul, ci pentrucă ne silim să cinstim pe mucenici. Ca să nu ne învinovățească pe noi sfinții aceșteia și să spună: «N'am fost vrednici să vedem o singură zi a Stăpânului nostru prăznuindu-se în corturile noastre», ca să nu ne acuze sfinții aceștia și să zică: «Ne-am vărsat sângele nostru pentru el, am fost învredniciți să ni se taie capetele, dar n'am fost învredniciți să vedem ziua prăznuirii lui sărbătorită în locuințele noastre», pentru aceasta, părăsind orașul, am alergat cu prilejul zilei de azi la picioarele sfinților acestora, ca să ne desvinovățim și pentru trecut. Căci dacă trebuia și înainte să alergăm către acești bravi atleți ai evlaviei, când stăteau sub pământ, cu atât mai mult trebuie să o facem acum când mărgăritarele acestea sânt așezate în loc deose-

bit, când oile s'au izbăvit de lupi, când cei vii s'au depărtat de cei morți. In adevăr, nu sufereau nici înainte de a fi aduși aici vreo vătămare din pricina tovărășiei cu aceia cu care erau îmormântați, deoarece cu nimic nu s'au vătămat, din pricina vecinătății, trupurile acelora ale căror duhuri sânt în ceruri, nimic n'au suferit, din pricina așezării, moaștele acelora ale căror suflete sânt în mâna lui Dumnezeu. Prin urmare ei n'au suferit nici o vătămare nici înainte de a fi aduși aicea. Poporul, însă, a suferit o mare pagubă din cauza locului în care se aflau mucenicii, căci deși alerga la moaștele mucenicilor, totuși făcea rugăciunile cu îndoială și șovăială, prin faptul că nu știau unde sânt raclele sfinților, unde se află vistieriile cele adevărate. Și se întâmpla acelaș lucru, ca și cu niște turme de oi, care, grăbite să bea apă curată, ar merge la izvoarele cele curate, dar s'ar opri de a bea pentru că a căzut în apă, de undeva din apropiere, murdărie, iar apa are miros urît. Tot așa s'a întâmplat și cu această turmă. Poporul mergea la isvoarele curate ale mucenicilor; dar se dădea îndărăt, simțind mirosul urît al ereticilor urcându-se din apropiere. Cunoscând lucrul acesta, acest înțelept păstor și dascăl comun, care chiverniseşte toate pentru zidirea Bisericii, acest călduros îndrăgostit și râvnitor al mucenicilor [386] n'a suferit să treacă cu vederea mult timp această vătămare. Și ce face? Priviți înțelep-

ciunea sa! Curentele de apă turbure și rău mirositoare le-a îngropat și le-a pecetluit jos, iar izvoarele curate ale mucenicilor le-a așezat într'un loc curat. Și uitați-vă cât de mare omenie a arătat față de cei morți, cât de mare cinste față de mucenici și cât de mare grijă față de popor! Față de cei adormiți, a arătat omenie, căci n'a mișcat oasele lor, ci le-a lăsat să rămână la locul lor; față de mucenici a arătat cinste, căci i-a liberat de vecinătatea cea rea; iar față de popor a arătat grijă, pentru că nu l-a lăsat să-și facă rugăciunile cu inimă îndoită.

Pentru aceasta v'am adus aici, pentru ca adunarea să fie mai luminată, pentru ca sărbătoarea să fie mai strălucitoare, fiind adunați aici nu numai oamenii, ci și mucenicii; dar nu numai mucenicii, ci și îngerii. Căci chiar îngerii stau de față. Astăzi s'a făcut adunarea îngerilor și a mucenicilor. Iar dacă vrei să vezi și pe mucenici și pe îngeri, deschide-ți ochii credinței și vei vedea priveliștea aceea. Căci dacă văzduhul a fost umplut cu îngeri, cu atât mai mult Biserica; iar dacă Biserica a fost umplută, cu atât mai mult ziua de azi, când Stăpânul lor se înalță. Ca să te încredințezi că tot văzduhul a fost umplut cu îngeri, ascultă ce zice apostolul, care sfătuește pe femei ca să aibă învălitoare pe cap: «*Femeile sânt datoare să aibă broboadă pe cap pentru îngeri*» [387]. Și iarăși Iacov zice: «*Ingerul cel care m'a mântuit din tinerețele mele*» [388]. Iar cei care erau în casă cu apostolii ziceau către Rodi:

«Ingerul lui este» [389]. Şi iarăşi zice Iacov: *«Am văzut tabăra îngerilor»* [390]. Şi pentru care pricină a văzut pe pământ tabăra îngerilor şi oştirea? După cum împăratul porunceşte ca trupele să fie aşezate în fiecare oraş, ca nu cumva să se ridice răsboi ca să atace oraşele, tot astfel şi Dumnezeu, pentrucă sânt în văzduhul acesta şi demoni barbari şi sălbateci şi duşmani ai păcii, cari totdeauna pornesc răsboi, a pus împotriva lor trupele îngerilor, ca să-i nimicească îndată ce se arată, spre a ne procura totdeauna pacea. Şi ca să cunoşti că sânt îngeri ai păcii, ascultă pe diaconi cari spun totdeauna în rugăciune: *«Pe îngerul păcii rugaţi-l»*. Vezi că sânt de faţă şi îngeri şi mucenici? Cine sânt aşa dar mai nenorociţi decât cei cari au lipsit azi? Cine sânt mai fericiţi decât noi cari am venit şi ne bucurăm de această prăznuire? Dar cuvântarea despre îngeri [391] să o lăsăm pentru altă dată, iar noi să ne întoarcem la subiectul sărbătorii de azi.

Ce este aşa dar sărbătoarea de azi? Cinstită şi mare, iubite, care depăşeşte mintea omenească şi vrednică de marea dărnicie a Dumnezeului care a făcut-o. Astăzi s'a făcut împăcarea lui Dumnezeu cu neamul omenesc. Astăzi a fost distrusă duşmănia veşnică şi a nimicit îndelungatul răsboiu. Astăzi s'a reîntors o pace minunată, cu toate că nu era aşteptată de loc mai înainte. In adevăr, cine ar fi nădăjduit că Dumnezeu avea să se împace cu omul? Asta nu înseamnă că Stăpânul era neomenos, ci că servitorul era trândav; nu că Domnul era crud, ci că robul era nerecunoscător. Vrei să cunoşti cum am mâniat pe iubitorul de oameni, pe blândul nostru Stăpân? Este drept chiar ca să cunoşti de mai înainte temeiul duşmăniei noastre, ca atunci când vei vedea că noi, duşmanii şi vrăjmaşii, sântem cinstiţi, să admiri iubirea de oameni a celui care ne-a cinstit şi să nu crezi că schimbarea s'a făcut prin propriile noastre fapte de vrednicie; şi în sfârşit, cunoscând covârşirea harului lui, să nu încetezi de a-i mulţumi neîncetat pentru măreţia darurilor. Vrei aşa dar să afli cum am mâniat pe iubitorul de oameni, pe blândul, pe bunul nostru Stăpân, care a iconomisit toate pentru mântuirea noastră? S'a sfătuit odinioară ca să piardă întregul nostru neam, şi aşa s'a mâniat pe noi, încât a voit să ne piardă cu femeile şi copii, fiarele, dobitoacele şi tot pământul. Şi dacă vrei eu voi face ca să auzi şi hotărîrea lui, căci zice: *«Voi pierde pe omul pe care l-am făcut de pe faţa întregului pământ şi fiarele şi dobitoacele, pentru că îmi pare rău că am făcut pe om»* [392]. Şi ca să cunoşti că nu ură firea noastră, ci îi era scârbă de răutatea noastră, cel care a spus: *«Voi pierde de pe faţa pământului pe omul pe care l-am făcut»*, tot el spune omului: *«Timpul fiecărui om a venit la mine»* [393]. Dacă ar fi urît pe om, n'ar fi vorbit omului. Dar acum vezi că Domnul nici nu vrea să facă ceeace a ameninţat să facă, ci că ia chiar apărarea ro-

bului și vorbește cu el ca și cu un prieten de aceeași cinste și îi spune care aveau să fie pricinile pierderii viitoare; asta o face nu pentru ca omul să afle cauzele, ci ca spunând și altora să-i facă mai înțelepți. Și, după cum spuneam, atât de mult rău a făcut neamul nostru mai înainte, încât era amenințat să piară de pe fața pământului. Noi, însă, cari ne-am arătat nevrednici de pământ, astăzi am fost înălțați la ceruri. Noi, cei cari nu eram vrednici nici de împărăția cea pământească, ne-am suit la împărăția cea de sus, am depășit cerurile, am luat tronul cel împărătesc. Firea omenească din pricina căreea Heruvimii păzeau raiul, astăzi stă mai presus de Heruvimi. Dar cum s'a făcut acest mare și minunat lucru? In ce chip noi cei căzuți, cei arătați nevrednici de pământ și cari am căzut și din împărăția cea de jos, în ce chip ne-am urcat la o așa de mare înălțime? Cum s'a distrus răsboiul, cum a fost înlăturată mânia? Cum? Acesta este lucrul cel minunat, că nu s'a făcut pace prin aceia cari s'au mâniat pe nedrept contra lui Dumnezeu, ci prin acela care s'a supărat pe drept, prin acela care ne-a chemat pe noi. «*Căci vă rugăm pentru Hristos, ca și cum Dumnezeu s'ar ruga prin noi!*» [394]. Ce înseamnă cuvintele acestea? El este insultat și el se roagă? Da, căci este Dumnezeu, și pentru aceasta se roagă ca un părinte iubitor de oameni.

Și iată ce se întâmplă. Mijlocitor nu este un om, nici un înger, nici un arhanghel, nici cineva dintre servitori, ci Fiul celui care se roagă. Și ce face mijlocitorul? Lucrul mijlocitorului. După cum când doi oameni se dușmănesc unul cu altul și nu voesc să se împace, intervine un altul, care punându-se la mijloc, distruge vrajba dintre ei, tot astfel a făcut și Hristos. Dumnezeu era mâniat pe noi, iar noi dușmăneam pe Dumnezeu, pe Stăpânul iubitor de oameni. Hristos s'a pus la mijloc și a împăcat pe cele două firi. Dar în ce chip s'a pus la mijloc? A primit dela Tatăl pedeapsa ce ni se cuvenea; a suferit și pedeapsa de acolo dela Dumnezeu, dar și insultele de aici dela oameni. Vrei să afli cum le-a primit pe amândouă? «*Hristos*, spune apostolul, *ne-a rescumpărat din blestemul legii, făcându-se pentru noi blestem*» [395]. Ai văzut în ce chip a primit pedeapsa adusă de sus dela Dumnezeu? Vezi acum în ce chip a suferit și insultele aduse de jos dela dela oameni. Scriptura spune: «*Insultele celor cari te-au insultat, au căzut peste mine*» [396]. Ai văzut cum a distrus dușmănia, cum nu s'a dat îndărăt mai înainte de a face toate, de a suferi, de a se interesa, până n'a adus pe dușman și pe vrăjmaș chiar la Dumnezeu și l-a făcut prieten? Iar temeiul acestor bunătăți este ziua de azi, căci așa cum a luat pârga firii noastre, așa a adus-o Stăpânului. Și ceeace se întâmplă cu ogoarele purtătoare de spice, când cineva ia puține spice și făcându-le un mic snop și ofe-

rindu-le lui Dumnezeu, binecuvintează prin cele puține tot ogorul, aceea a făcut și Hristos; prin acel singur corp și prin pârgă a făcut să fie binecuvântat neamul nostru. Dar pentru ce n'a adus ca prinos întreaga fire? Nu înseamnă a aduce pârgă când se oferă întregul, ci dacă, oferindu-se puțin, prin puțin face să fie binecuvântat întregul. Dar ar putea spune cineva: Dacă Hristos ar fi oferit pârgă, atunci trebuia oferit chiar primul om creat, deoarece pargă este ceeace iese întâi, ceeace odrăslește întâi. Nu înseamnă, iubite, că aducem pârgă, dacă oferim primul fruct, care este plăpând și slab, ci dacă oferim pe cel desăvârșit. Așa dar pentru aceasta n'a fost oferit primul rod al neamului omenesc, chiar dacă a fost primul, pentrucă era vinovat de păcat. Trupul lui Hristos, însă, era slobod de păcat; pentru aceasta a și fost adus, chiar dacă a existat mai târziu, căci aceasta înseamnă pârgă. Și ca să afli că nu ceeace rodește întâi este pârgă, ci ceeace este desăvârșit, ceeace-i de soiu și care ajunge la desvoltarea cuvenită, îți voi oferi din Scripturi mărturia. «*După ce vei intra*, zice Moise către popor, *în pământul făgăduinței, pe care Domnul Dumnezeul tău ți-l va da, și vei sădi în el orice pom care face fruct de mâncare, trei ani nu vei mânca din fructul lui; iar în anul al patrulea rodul lui va fi sfânt Domnului*» [397]. Și dacă ar fi pârgă ceeace iese întâi, adică rodul cel din primul an, atunci pe acela trebuia

să-l dea Domnului. Dar Scriptura spune: «*Trei ani nu vei mânca din fructul lui*», ci il vei lăsa, pentrucă este un copac plăpând, pentrucă rodul este slab și crud; «*în al patrulea an, însă,* spune Scriptura, *rodul lui va fi sfânt Domnului*». Privește înțelepciunea legiuitorului! N'a îngăduit nici să-l mănânce, ca să nu ia el fructul înaintea lui Dumnezeu și nici n'a dat voie să fie oferit, ca să nu ofere Domnului un fruct necopt; ci lasă-l, zice Scriptura, pentru că este primul rod; să nu-l oferi, însă, nici lui Dumnezeu, pentrucă este nevrednic de cinstea primitorului. Vezi dar că este pârgă, nu ceeace iese întâiu, ci ceeace este desăvârșit? Și acestea ni s'au spus din pricina trupului pe care l-a oferit Domnul. Așa dar Domnul a adus Tatălui pârga firii noastre. Și atât de mult a admirat Tatăl darul și din pricina vredniciei celui care i l-a oferit, și din pricina curățeniei celui care a fost oferit, încât a socotit darul vrednic să fie primit cu propriile sale mâni, să-l așeze alături de dânsul și să spună: «*Șezi deadreapta mea*» [398]. Către care fire a spus Dumnezeu: «*Șezi deadreapta mea*»? Către aceea care a auzit: «*Pământ ești și în pământ te vei întoarce*» [399]. Nu era de ajuns că a depășit cerurile? Nu era de ajuns că stă cu îngerii? Nu era nespusă și această cinste? Totuși a depășit pe îngerii, a trecut dincolo de arhangheli, a depășit Heruvimii, s'a suit mai pre sus de Serafimi, a trecut peste începătorii și nu s'a oprit

înainte de a se așeza pe tronul Stăpânului. Nu vezi că aceasta este la mijloc între cer și pământ? Dar mai bine să începem de jos. Nu vezi câtă distanță este dela iad până la pământ? Dela pământ iarăși până la cer? Dela cer iarăși până la cerul cel mai de sus? Dela acela până la îngeri, până la arhangheli, până la puterile de sus, până în însuși tronul împărătesc? A înălțat firea noastră la această mare distanță și înălțime! Privește jos unde stătea și unde s'a urcat! Nici nu era cu putință să coboare mai jos de acolo unde a coborît omul și nici să se urce mai sus de acolo unde l-a urcat iarăși. Pavel arătându-le pe acestea spunea: «*Cel care s'a pogorît acelaș este cu cel care s'a înălțat*» [400] Și unde s'a pogorît? «*In cele mai de jos părți ale pământului* [401], și s'a urcat mai presus de toate cerurile. Cunoaște pe cel ce s'a urcat, sau ce fel de fire avea, sau în ce stare era înainte de a se urca. Stărui cu plăcere asupra nimicniciei neamului nostru, ca să cunosc cu covârșire cinstea venită nouă dela iubirea de oameni a Stăpânului. Pământ și cenușă eram noi. Dar nu era aceasta vina, căci slăbiciunea era a firii. Eram mai fără de minte decât cele necuvântătoare. «*Omul s'a alăturat dobitoacelor celor fără de mine și s'a asemănat lor*» [402]. A fi asemenea celor necuvântătoare, însă, înseamnă a fi mai rău decât necuvântătoarele, deoarece a fi prin fire necuvântător și a rămâne necuvântător ține de fire; dar este o vină a voinței ca cei cari sânt cinstiți cu rațiune să ajungă lipsiți de judecată. Astfel când vei auzi că s'a asemănat necuvântătoarelor, să nu socotești că a arătat pe oameni egali cu necuvântătoarele, ci că a spus aceasta vrând să-i arate mai răi chiar decât acelea. Și am ajuns mai răi și mai nesimțitori decât cele necuvântătoare, nu prin faptul că fiind oameni am căzut acolo, ci că am alergat la mai mare nerecunoștință. Aceasta arătându-o Isaia zicea: «*Boul a cunoscut pe stăpân, și măgarul ieslea domnului său; dar Israil nu m'a cunoscut*» [403]. Să nu ne rușinăm de cele spuse mai sus, căci: «*Unde s'a înmulțit păcatul, acolo a prisosit harul*» [404]. Ai văzut cum am fost mai proști decât dobitoacele? Vrei să vezi că sântem mai fără judecată și decât pasările? «*Turtureaua, rândunica și vrăbiile au cunoscut timpurile ieșirii lor, dar poporul meu n'a cunoscut judecățile mele*» [405]. Iată deci că sântem mai fără de judecată și decât măgarii și boii. Iată că sântem mai fără de judecată și decât pasările, decât turturica și rândunica. Vrei să cunoști altă nesimțire a noastră? Ne trimite să fim ucenicii furnicilor. Atât de mult am pierdut judecata cea naturală! Căci zice: «*Mergi la furnică și imită căile ei*» [406]. Noi cei făcuți după chipul lui Dumnezeu am ajuns ucenicii furnicilor. Cauza acestei stări nu este Făcătorul, ci noi cari nu am rămas la chipul lui Dumnezeu. Dar

de ce spun că am ajuns mai fără de judecată decât furnicile? Am ajuns chiar mai nesimțitori decât pietrele. Vrei să-ți aduc și mărturia acestora? «*Ascultați, adâncimi și temeliile pământului, că judecată este la Domnul asupra poporului său*» [407]. Judeci pe oameni, Doamne, și chemi temeliile pământului? Da, zice Domnul, căci oamenii sânt mai nesimțitori decât temeliile pământului. Ce răutate mai mare cauți deci, când sântem mai nesimțitori decât măgarii, mai fără de judecată decât boii, mai nerecunoscători decât rândunica și turturica, și mai neînțelepți decât furnicile și mai nesimțitori decât pietrele și părem asemenea șerpilor? Căci zice Scriptura: «*Mânia lor este după asemănarea șarpelui; venin de aspidă sub buzele lor*» [408]. Și pentru ce este nevoie să vorbim de nesimțirea celor necuvântătoare când vedem că sântem numiți copii ai diavolului chiar? Căci zice Domnul: «*Voi sânteți fii diavolului*» [409].

Dar cu toate că sântem cei nesimțitori, cei nerecunoscători, cei fără de minte, cei mai nesimțitori decât pietrele, cei mai jos decât toate, cei necinstiți și cei mai fără de preț — cum să spun, ce să vorbesc, cum să exprim ideea aceasta? — totuși firea cea fără de niciun preț, cea mai lipsită de judecată decât toate, a ajuns astăzi mai înaltă decât toate. Astăzi îngerii au primit ceeace doreau altă dată; astăzi arhanghelii au văzut ceeace pofteau odinioară, căci astăzi firea

noastră luminează ca un fulger de pe tronul împărătesc și strălucește cu o slavă și o frumusețe nemuritoare. Acest lucru îi doreau altă dată îngerii, acest lucru îl pofteau altădată și arhanghelii. Chiar dacă cinstea aceasta îi depășea, totuși se bucurau și de bunătățile noastre, căci erau triști când eram chinuiți. Și chiar dacă Heruvimii păzeau raiul, totuși erau mâhniți. Și după cum un slujbaș când primește în închisoare pe un tovarăș al său, îl păzește pe tovarăș, pentrucă a primit poruncă dela stăpân, dar suferă de cele întâmplate din pricina dragostei ce o are pentru tovarășul său, tot astfel și Heruvimii au primit poruncă să păzească paradisul, totuși însă erau întristați din pricina închisorii. Și ca să cunoști că sufereau, îți vădesc acest lucru din cele ce se întâmplă între oameni. Când vezi deci că oamenii au milă de oameni, să nu te îndoești de loc că Heruvimii nu au milă de ei, căci acele puteri sânt cu mult mai iubitoare decât oamenii. Așa dar cine dintre drepți n'a suferit când oamenii pe bună dreptate sânt pedepsiți după nenumărate păcate? Acest lucru este minunat la îngeri că se întristau, deși știau păcatele oamenilor și vedeau că au supărat pe Stăpânul. Moise s'a întristat după ce poporul a căzut în idololatrie. Pentru aceea și spunea: «*Dacă le ierți păcatul lor, iartă-l, dar dacă nu, șterge-mă și pe mine din cartea pe care a-i scris-o*» [410]. Ce înseamnă cuvintele acestea? Vezi necredinciosia

și te întristezi pentru cei pedepsiți? Pentru aceasta mă întristez, spune Moise, că sânt pedepsiți și că au făcut greșeli vrednice de osândă. Iar Iezechil, când a văzut pe înger lovind pe popor, a strigat puternic, a scos strigăt de durere și zice: «*Vai, Doamne, că tu ștergi rămășița lui Israil*» 411. Iar Ieremia zice: «*Pedepsește-ne, Doamne, dar cu judecată și nu cu mânie, ca să nu ne împuținezi pe noi*» 412. Prin urmare Moise, Iezechil și Ieremia se întristează, iar puterile acelea nu sufereau nimic din pricina relelor noastre? Cum ar fi cu putință acest lucru? Ca să vezi că își împropriază cele ale noastre, cunoaște câtă bucurie au arătat când au văzut pe Stăpânul împăcat cu noi. Dacă n'ar fi fost întristați înainte de împăcarea noastră, nici nu s'ar fi bucurat pe urmă. Că s'au bucurat este clar din cele ce spune Hristos, «*că bucurie mare va fi în cer și pe pământ pentru un păcătos care se pocăește*» 413. Prin urmare dacă se bucură îngerii, când văd pe un păcătos pocăindu-se, cum oare n'ar arăta cea mai mare bucurie atunci când văd că astăzi intră în cer întreaga fire prin pârga noastră? Ascultă însă și din altă parte bucuria popoarelor celor de sus din pricina împăcării noastre, anume atunci când s'a născut Domnul nostru după trup și când îngerii au văzut că s'a împăcat Stăpânul cu oamenii — căci nu s'ar fi pogorît Domnul atât de mult dacă n'ar fi fost în vederea împăcării —; văzând deci în-

gerii aceasta au făcut cor pe pământ, strigau și ziceau: «*Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace și întru oameni bunăvoire* 414. Și ca să afli că slăvesc pe Dumnezeu, pentrucă pământul a primit cele bune, a adăugat și cauza spunând: «*Pe pământ pace, între oameni bunăvoire*», adică între cei care erau dușmani neîmpăcați, între cei nerecunoscători. Ai văzut cum slăvesc îngerii pe Dumnezeu pentru bunătăți străine, dar, mai bine spus, pentru ale lor proprii, căci socotesc că bunătățile noastre sânt ale lor.

Vrei să afli că se bucurau și săltau și când l-au văzut înălțându-se? Ascultă pe Hristos care spune că se urcau și se pogorau neîncetat. Aceasta este ceva propriu celor cari doresc să vadă priveliștea minunată. De unde se vede însă că se urcau și se pogorau? Ascultă că însușHristos spune: «*De acum veți vedea cerurile deschise și pe îngerii lui Dumnezeu urcându-se și pogorîndu-se peste Fiul Omului*» 415. Așa este obiceiul celor cari iubesc; nici nu așteaptă timpul, ci prin dorință o iau înaintea termenului fixat. Pentru aceasta se pogoară, grăbindu-se să vadă acea priveliște nouă și minunată, adică pe omul care se arată în cer; pentru aceasta pretutindeni îngeri și când s'a născut și când a înviat și azi când s'a înălțat. Căci zice Scriptura: «*Iată doi în vesmânt strălucitor*» 416, arătând bucuria prin felul hainei. Și au spus îngerii către ucenici: «*Bărbați Galileeni, ce stați? Acest Iisus, care*

s'a urcat dela voi la cer, tot astfel va veni precum l-ați privit mergând la cer» [417].

Aici ascultați-mă cu atenție. Pentru ce spun oare îngerii aceste cuvinte? Nu aveau oare ucenicii ochi? N'au văzut ce s'a întâmplat? N'a spus Evanghelistul că s'a înălțat în timp ce ei se uitau? Pentru care motiv deci au stat îngerii alături, învățâdu-i că s'a urcat la cer? Pentru două pricini: una, pe de o parte, pentrucă ucenicii sufereau totdeauna când Hristos se despărțea de ei; că sufereau, ascultă ce le spune: «*Nimeni dintre voi să nu mă întrebe: Unde te duci? Dar pentrucă am spus acestea, tristețea a umplut inima voastră»* [418]. Căci dacă noi nu suferim să ne despărțim de prietenii și rudele pe care le avem, cum oare ucenicii nu s'ar întrista, văzând că se desparte de ei Mântuitorul, dascălul, îngrijitorul, iubitorul de oameni, cel blând, cel bun? Pentru aceasta a stat îngerul pentru ca să-i mângâie în întristarea pricinuită lor de înălțarea lui Hristos, cu reîntoarcerea sa. Ei spun: «*Acest Iisus, care s'a înălțat dela voi, la cer, așa va veni»* [419]. Ingerii spun apostolilor: V'ați întristat că s'a înălțat? Dar nu vă mai întristați, căci va veni iarăși. Și ca să nu facă ceeace a făcut Elisei, sfâșiindu-și hainele, când a văzut pe dascăl înălțându-se [420], căci nici nu avea pe cineva lângă el care să-i spună că Ilie va veni iarăși, așa dar ca să nu facă aceasta, îngerii au stat alături de ei mângâindu-i în întristarea lor.

Aceasta este o pricină a prezenței îngerilor. A doua, însă, nu mai mică decât aceasta este aceea în vederea căreea a adăugat și motivul: «*Cel care s'a înălțat*». Care-i deci motivul? Inălțarea la cer. Distanța era mare și puterea privirii noastre nu era îndestulătoare să vadă un corp înălțându-se până la ceruri; dar, după cum o pasăre, care sboară în înălțime, cu cât se va înălța mai sus, cu atât se ascunde privirii noastre, tot astfel și corpul acela, cu cât se ridica mai mult în sus, cu atât mai mult se ascundea, pentrucă slăbiciunea ochilor nu putea să urmărească lungimea distanței. Pentru aceea au stat alături îngerii ca să-i învețe sensul urcării la cer, ca să nu socotească că s'a înălțat ca la cer ca Ilie, ci că s'a înlățat la cer. Pentru aceasta spune: «*Cel care a fost înălțat dela voi la cer*». In adevăr nici n'ar fi adăugat aceste cuvinte fără motiv. Ilie deci s'a înălțat ca la cer, căci era rob; Iisus, însă, la cer, căci era Stăpân. Acela în trăsură de foc, iar acesta pe nor. Când trebuia să fie chemat robul, trimitea trăsură; dar când trebuia să fie chemat Fiul, tron împărătesc; și nu numai tron împărătesc, ci chiar tron părintesc. In adevăr și despre Tatăl spune Isaia: «*Iată Domnul șade pe nor ușor»* [421]. Așa dar pentrucă Tatăl șade pe nor, pentru aceasta i-a trimis și Fiului norul. Ilie, când s'a înălțat, a lăsat lui Elisei cojocul; dar Iisus înălțându-se a lăsat peste ucenici harisme și n'a făcut un singur profet, ci ne-

numărați Elisei, dar mai vârtos cu mult mai mari și mai străluciți decât acela.

Să ne ridicăm așa dar, iubiților, și să privim la acea întoarcere a Domnului. Căci și Pavel zice: «*Insuși Domnul se va pogorî din cer la poruncă, la glasul arhanghelului și noi cei vii cari vom fi rămași, vom fi răpiți în nori, întru întâmpinarea Domnului în aer*» [422], dar nu toți. Nu vom fi răpiți toți, ci unii rămân, iar alții vor fi răpiți. Ascultă ce spune Hristos: «*Atunci de se vor găsi două măcinând la moară, una se ia, iar alta se lasă; și de vor fi doi pe un singur pat, unul se ia, iar altul să lasă*» [423]. Ce vrea să spună această enigmă? Ce vrea să spună taina aceasta nespusă? Prin moară ne-a arătat pe toți cari trăim în sărăcie și în mizerie; iar prin pat și odihnă ne-a dat să înțelegem pe toți cari trăesc în bogăție și cinste. Voind să arate că și dintre săraci unii se vor mântui, iar alții se vor pierde, a spus că din cele ce sânt la moară una se ia și una se lasă, iar dintre cei din pat unul se ia și altul se lasă, arătând că păcătoșii se lasă aicea și așteaptă osânda, iar drepții sânt răpiți în nori. După cum când intră într'un oraș împăratul, demnitarii și conducătorii, cari au multă îndrăzneală față de el, îl întâmpină, ieșind înaintea cetății, iar condamnații și osândiții sânt păziți înăuntru, așteptând sentința împăratului, tot astfel și când va veni Domnul, cei cari au îndrăzneală îl întâmpină în aer, iar cei osândiți și

cari au pe conștiința lor multe păcate așteaptă aici pe judecător.

Atunci vom fi răpiți și noi. N'am spus: noi, numărându-mă și pe mine în numărul celor răpiți. Nu sânt atât de nesimțitor și nerecunoscător ca să nu cunosc propriile mele păcate. Căci dacă nu m'aș teme să nu turbur bucuria acestei sărbători, aș plânge cu amar, făcând pomenire de aceste cuvinte și amintindu-mi de păcatele mele. Dar pentrucă nu vreau să stric veselia acestei sărbători, voi sfârși aici vorbirea, lăsând să crească în voi pomenirea acelei zile, în așa fel ca nici bogatul să nu se bucure din pricina bogăției și nici săracul să nu se nefericească din pricina sărăciei, ci fiecare, după cele ce-și știe șieși, să facă sau aceasta sau aceea. Căci nici bogatul nu este fericit, nici săracul nenorocit, ci acela este fericit și de trei ori fericit, care va fi învrednicit de acea răpire în nori, chiar dacă va fi cel mai sărac dintre toți, după cum cel care va cădea din această vrednicie va fi nenorocit și de trei ori nenorocit, chiar dacă este cel mai bogat dintre toți oamenii. Pentru aceasta spun ca noi cei cari sântem în păcate să ne plângem pe noi înșine, iar cei cari trăesc în fapte virtuoase să aibă încredere; dar mai bine spus, nu numai să aibă încredere, ci să se și întărească. Cei dintâi nu numai să plângă, ci să se și schimbe. Căci este cu putință ca și cel care trăește în răutate, să se schimbe din răutate, să se întoarcă spre

virtute și să poată să ajungă egal celor cari au trăit în chip bun dela început. Acest lucru să ne sârguim și noi să-l facem. Iar cei cari au conștiința virtuții lor să rămână în evlavie, înmulțind necontenit această avere bună, adăugându-o la încrederea de mai înainte. Iar cei cari sântem lipsiți de încredere și care avem conștiința plină de multe păcate să ne schimbăm, ca, ajungând la încrederea acelora, să primim îndeobște și într'un suflet pe împăratul îngerilor cu slava cuvenită și să ne bucurăm de acea veselie fericită, în Hristos Iisus Domnul nostru, căruia slava și stăpânirea, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

CUVÂNTUL I LA RUSALII [424]

Iarăși sărbătoare și iarăși prăznuire și iarăși Biserica, această maică cu mulți fii și iubitoare de fii, se mândrește cu mulțimea fiilor. Dar care este folosul iubirii de fii, când nu vede totdeauna chipurile iubite ale copiilor ei, ci numai la sărbători, întocmai ca unul care are o haină frumoasă, dar nu-și îngădue să o poarte mereu? In adevăr, mulțimea celor cari vin la biserică este haina bisericii, după cum spunea dedemult profetul, vorbind despre biserică. «*Cu toți aceștia te vei înconjura ca prin o podoabă de mire și ca prin o haină de mireasă*» [425]. Și după cum o femee înțeleaptă și de bun neam, care are o haină lungă până la călcâiul piciorului, pare mai elegantă și mai distinsă, tot astfel și Biserica se arată astăzi mai strălucită, căci este îmbrăcată cu mulțimea trupurilor voastre și are haină lungă. Astăzi nu poate să se vadă nicio parte a ei goală, ca în zilele de mai înainte; iar pricinuitorii goliciunii ei de altădată sânt cei cari au venit astăzi numai, cei cari nu acopăr totdeauna pe mama lor.

Ca să vedeți că nu este mică primejdia de a lăsa goală pe maica noastră, să ne aducem amin-

te de o veche istorie, să ne aducem aminte de cel care a văzut gol pe tatăl său și a primit pedeapsă pentru acea vedere [426]. Cu toate că acela n'a desgolit pe tatăl său, ci numai a văzut pe tatăl său că este gol, totuși a fost pedepsit numai pentru faptul că l-a văzut gol. Dar cei cari vin numai astăzi la biserică, iar mai înainte n'au venit, ei nu văd goală pe mama lor, ci înșiși o desgolesc. Dacă cel care a văzut goliciunea tatălui n'a scăpat de pedeapsă, de ce iertare ar fi vrednici cei cari desgolesc pe maica lor? Spun aceste lucruri nu pentrucă voesc să rănesc, ci ca să scăpăm de pedeapsă, ca să scăpăm de blestemul lui Ham, ca să imităm dragostea lui Sim și Iafet și ca să acoperim și noi necontenit pe mama noastră.

Era o mentalitate iudaică ca să te înfățișezi înaintea lui Dumnezeu numai de trei ori pe an. In adevăr acelora s'a spus: «*De trei ori pe an te vei înfățișa Domnului Dumnezeului tău*» [427]. Dumnezeu, însă, vrea ca noi să ne înfățișăm totdeauna înaintea lui. Pentru Iudei și depărtările locurilor de închinăciune au făcut ca să fie numai atâtea adunări, căci cultul era mărginit atunci într'un singur loc. Pentru aceea și timpurile adunării și venirii lor erau ușor de numărat. In adevăr Iudeii trebuiau să se închine în Ierusalim, iar în altă parte nicidecum. Pentru aceasta li s'a poruncit să se înfățișeze înaintea lui Dumnezeu de trei ori pe an. Distanța drumu-

lui era o scuză pentru ei. Pentru noi, însă, nu vom găsi niciun motiv de scuză. Ei erau împrăștiați peste tot pământul, căci spune Scriptura: «*Erau în Ierusalim locuitori Iudei, bărbați cucernici din tot neamul cel de sub cer*» [428]. Noi cu toții, însă, locuim o singură cetate, stăm sub aceleași ziduri și adeseori nu ne desparte nicio uliță de biserică; cu toate acestea, ca și cum ne-ar despărți mări întinse, atât de puține ori venim la această sfințită adunare. Iudeilor li s'a poruncit să sărbătorească numai trei timpuri; vouă însă vi s'a poruncit să faceți aceasta neîncetat, deoarece pentru noi totdeauna este sărbătoare.

Și ca să aflați că totdeauna este sărbătoare, să vă spun pricinile sărbătorilor și atunci veți cunoaște că în fiecare zi este sărbătoare. La noi deci cea dintâi sărbătoare este Epifania. Care este pricina acestei sărbători? «*Pentrucă Dumnezeu pe pământ s'a arătat și cu oamenii a petrecut*» [429], pentrucă Dumnezeu, Fiul Unulnăscut al lui Dumnezeu era cu noi. Dar acest lucru este totdeauna. Căci spune Domnul: «*Iată cu voi sânt în toate zilele până la sfârșitul veacului*» [430]. Pentru aceasta putem să sărbătorim Epifania în toate zilele. Ce însemnătate are sărbătoarea Paștelui? Care este pricina sărbătorii Paștelui? Atunci vestim moartea Domnului. Acest lucru înseamnă Paștele. Dar nici Paștele nu-l facem într'un anumit

timp, căci Pavel, voind să ne slobozească de constrângerea timpurilor și arătând că se poate prăznui totdeauna Paștele, zice: «*Ori de câte ori veți mânca pânea aceasta și veți bea paharul acesta, vestiți moartea Domnului*» [431]. Așa dar pentrucă putem să vestim totdeauna moartea Domnului, putem să prăznuim totdeauna Paștele. Vreți să aflați că și sărbătoarea aceasta de azi poate să fie prăznuită în fiecare zi, dar mai degrabă este prăznuită în fiecare zi? Să vedem care este pricina acestei sărbători și pentru care motiv o sărbătorim. Astăzi a venit la noi Duhul Sfânt. După cum Fiul, Unulnăscut al lui Dumnezeu, este cu oamenii cei credincioși, tot astfel și Duhul lui Dumnezeu. De unde se vede aceasta? «*Cel care mă iubește pe mine*, spune Domnul, *va păzi poruncile mele și eu îl voi ruga pe Tatăl meu și alt Mângâitor vă va da vouă ca să rămână cu voi veac, Duhul adevărului*» [432]. Așa dar după cum Hristos a spus despre el însuși: «*Eu sânt cu voi în toate zilele până la sfârșitul veacului*» [433], și putem să sărbătorim totdeauna Epifania, tot astfel a spus și despre Duhul, că este cu noi în veac și putem să prăznuim totdeauna Rusaliile.

Și ca să aflați că putem să sărbătorim Rusaliile totdeauna și nu este un timp anumit și nici nu sântem constrânși de necesitatea timpului de a le prăznui, ascultați ce zice Pavel: «*Pentru aceea să sărbătorim*» [434]. Deși nu era sărbătoare

atunci când scria aceste cuvinte, nu era nici Paștele, nici Epifania și nici Rusaliile, totuși arată că nu timpul face sărbătoarea, ci conștiința curată. In adevăr sărbătoarea nu este nimic altceva decât veselie; și nimic altceva nu face veselie duhovnicească și spirituală decât conștiința faptelor bune. Iar cel care are conștiință bună și fapte de acest fel totdeauna poate să sărbătorească. Așa dar arătând acest lucru Pavel zicea: «*Pentru aceea să sărbătorim nu în aluatul cel vechi, nici în aluatul răutății și vicleșugului, ci în azimile curăției și ale adevărului*» [435]. Vezi că nu te-a legat de constrângerea timpurilor, ci a poruncit să ai conștiință curată.

Voiam să cheltuesc toată cuvântarea asupra acestui subiect, căci, ca și cei cari după multă vreme apucă pe unii în mânile lor nu le dă drumul cu ușurință, tot astfel și noi, pentrucă v'am prins înlăuntrul mrejelor, pe voi cari veniți la biserică odată pe an, nu voim să vă dăm azi drumul; și pentruca să nu plecați lipsiți de învățăturile ce le avem dela această sărbătoare, trebue să conduc cuvântarea dela îndemnul de mai sus la pricina sărbătorii.

De multe ori s'au pogorît pe pământ multe bunătăți întregului neam omenesc; bunătățile de astăzi, însă, nu s'au pogorît niciodată mai înainte. Să cunoașteți deci cum au fost bunătățile de mai înainte și cum sânt cele de astăzi, ca să

vedeți deosebirea dintre ele. «*A plouat Dumnezeu mană pe pământ și le-a dat lor pâne din cer*» [436]. Omul a mâncat pâne îngerească. Mare este acest lucru și vrednic de iubirea de oameni a lui Dumnezeu! După aceea s'a pogorît foc, a îndreptat pe porul iudaic cel rătăcit și a răpit jertfa de pe altar; și iarăși s'a pogorît ploaie, fiind toți oamenii topiți de foamete și a făcut multă îndestulare de roade [437]. Mari și minunate sânt aceste lucruri; dar cele de azi cu mult mai mari, căci astăzi nu s'a pogorît mană, foc și ploaie, ci ploaie de harisme duhovnicești. Nori s'au pogorît de sus, nu ca să facă să rodească pământul, ci ca să convingă firea omenească să dea fructul virtuții celui care a sădit pe oameni. Cei cari au primit o picătură din aceste daruri, îndată și-au uitat firea lor și deodată întreg pământul s'a umplut cu îngeri. Nu s'a umplut cu îngeri din cer, ci cu îngeri cari au arătat în corp omenesc virtutea puterilor netrupești. Nu s'au pogorît pe pământ îngerii, ci cei de pe pământ s'au urcat la virtutea acelora. N'au aruncat trupurile, umblând cu sufletele goale, ci rămânând în firea lor proprie au ajuns îngeri prin liberă voință. Și ca să cunoști că nici pedeapsa dela început când a spus: «*Pământ ești și în pământ te vei întoarce*» [438], nu era pedeapsă, te-a lăsat să rămâi pe pământ spre a se arăta puterea Duhului într'un chip mai mare, săvârșind printr'un corp de lut fapte atât de mari. Puteai să vezi

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
BUZĂU

limbă de lut poruncind demonilor; puteai să vezi mână de lut vindecând boalele; dar mai bine spus puteai să vezi nu numai mână de lut, ci, ceeace era cu mult mai minunat, umbrele trupurilor de lut învingând și moartea și puterile netrupești, adică pe demoni. Și după cum atunci când se arată soarele întunerecul este alungat, fiarele se afundă în vizuinile lor, ucigașii, hoții și jefuitorii de morminte aleargă spre vârfurile munților, tot astfel când apărea Petru și slobozea glasul, se izgonea întunerecul înșelăciunii, diavolul pleca, demonii fugeau, dispăreau patimile trupurilor, se vindecau boalele sufletelor, se izgonea toată răutatea, se întorcea pe pământ virtutea. Și după cum dacă cineva ar putea să scoată din cămările împărătești, care au aur și pietre prețioase, numai o singură piatră scumpă din cele păstrate acolo în chip slăvit, și-ar agonisi mare bogăție prin stăpânirea ei, tot astfel și din gura apostolilor — căci erau cămări împărătești gurile acelora, având vistierie bogată de leacuri — fiecare cuvânt care ieșea lucra multă bogăție duhovnicească. In adevăr se putea vedea atunci că erau cuvintele Domnului cu mult mai dorite decât aurul și piatra scumpă. Căci ceeace nu putea aurul, nici piatra scumpă, aceea o făceau cuvintele lui Petru. Câți talanți de aur puteau să vindece pe ologul din naștere? Cuvântul lui Petru însă a avut putere să vindece această betejeciune a firii. A spus: «*In numele lui Iisus Hris-*

C. RELIGIOASĂ

tos, scoală-te și umblă» [439], și cuvântul s'a îndeplinit. Ai văzut că sânt mai dorite cuvintele Domnului mai mult decât aurul și piatra prețioasă? Ai văzut că sânt vistierii împărătești gurile acelora? In adevăr aceia sânt doctori ai lumii, agricultori și ocârmuitori. Doctori, pentrucă vindecau boalele; agricultori, pentrucă însemânțau cuvântul evlaviei; ocârmuitori, pentrucă au pus capăt furtunii înșelăciunii. Pentru aceea spunea odată Mântuitorul: «*Mergând vindecați pe cei bolnavi*» [440], vorbind ca la doctori; iar altădată: «*Iată vă trimit pe voi să secerați, unde nu v'ați ostenit*» [441], vorbind ca la agricultori; și iarăși în altă parte: «*Vă voi face pe voi pescari de oameni*» [442], iar lui Petru: «*Nu te teme*, îi spune Domnul, *de acum vei pescui oameni*» [443], vorbind ca la ocârmuitori și pescari. Și se putea vedea minuni peste minuni. Acum zece zile firea noastră chiar s'a urcat pe tronul împărătesc, iar astăzi s'a pogorît Duhul cel Sfânt peste ea. Domnul a urcat pârga noastră și a pogorît Duhul cel Sfânt. Alt Domn este cel care împarte darurile acestea; căci și Duhul este Domn; Tatăl și Fiul și Sfântul Duh împărțeau între ei iconomia mântuirii noastre. Hristos nu avea zece zile decând s'a înălțat și ni-a trimis harismele duhovnicești, darurile împăcării. Ca să nu se îndoiască nimeni și să stea nedumerit zicând: Ce oare a făcut Hristos după ce s'a înălțat, oare a împăcat pe Tatăl? Oare l-a făcut milostiv? Domnul Hristos voind să ne arate că l-a împăcat pe Tatăl cu firea noastră, ne-a trimis îndată darurile împăcării. Căci după ce dușmanii se unesc și se împacă, îndată după împăcare urmează urările de sănătate, banchetele, darurile, tot așa a făcut și Domnul Hristos. Noi am trimis credință și am primit harisme; am trimis ascultare și am primit îndreptare.

Și ca să înțelegeți că darea Sfântului Duh este darul împăcării lui Dumnezeu, voi încerca să vă conving din Scripturi, făcând mai întâi dovada cunoscută din cele contrarii, și arătând că Dumnezeu oprește harul Duhului când este supărat pe noi; că dacă te vei încredința că faptul de a nu fi Duhul Sfânt este o dovadă a mâniei lui, și dacă vei vedea iarăși Duhul trimițându-se, să cunoști că dacă nu s'ar fi împăcat n'ar fi trimis Duhul cel Sfânt. De unde vom ști acest lucru? Ili era un om bătrân, blând și înțelept în toate celelalte, dar nu știa să îndrepte răutatea copiilor lui, ci-și iubea odraslele peste măsură. Ascultați aceasta toți câți aveți copii, ca să iubiți cu măsură pe fii voștri. Ili mâniind din această pricină pe Dumnezeu, atât de mult l-a mâniat, încât Dumnezeu și-a întors privirile dela întregul popor. Cel care a scris aceste lucruri, ca să arate că Dumnezeu și-a întors cu totul privirile dela ei, a spus: «*Cuvântul era prețios și nu era vedenie aievea*» [444], numind aici prețios ceeace este rar. Prin aceste cuvinte a arătat că erau

rare atunci profețiile. Altul iarăși, jelind și plângându-se de mânia lui Dumnezeu spunea: «*Nu este Domn, nici profet în timpul acesta*» 445. Iar Evanghelistul zice: «*Căci nu era dat încă Duhul cel Sfânt, pentrucă Iisus încă nu se proslăvise*» 446. Evanghelistul spune că n'a fost dat între oameni Duhul Sfânt, pentrucă Hristos n'a fost încă răstignit. Cuvintele: «*A fost răstignit*» înseamnă: «*A fost proslăvit*». Deși răstignirea în sine era lucru de ocară, totuși, pentrucă s'a făcut pentru cei iubiți, Hristos o numește slavă. Dar spune-mi pentru care pricină, n'a fost dat Duhul înainte de cruce? Pentrucă lumea era în păcat, în greșale, în dușmănie și necinste, pentrucă nu se jertfise încă mielul, care ridică păcatul lumii. Așa dar pentrucă nu era încă Hristos răstignit, nu era făcută încă împăcarea; iar împăcarea nefiind încă făcută, pe bună dreptate nici Duhul n'a fost trimis. Prin urmare trimiterea Duhului este dovada împăcării. Pentru aceasta și Hristos spune: «*Vă este de folos ca eu să mă duc; că dacă nu mă voi duce acela nu va veni*» 447. Dacă nu mă duc, zice Domnul, și nu voi împăca pe Tatăl, nu vă trimit pe Mângâitorul. Ați văzut din cele ce v'am demonstrat că neexistența între oameni a Duhului Sfânt este un semn al mâniei lui Dumnezeu? «*Cuvântul era prețios și nu era vedenie aievea*». «*Că nu este Domn, nici profet în timpul acesta*». «*Că nu era dat încă Duhul Sfânt, pentrucă Iisus încă nu*

se proslăvise». «*Vă este de folos ca eu să mă duc; căci dacă nu mă voi duce, acela nu va veni*». Așa dar inexistența între oameni a Duhului Sfânt este semn al mâniei lui Dumnezeu. Când vei vedea însă că Duhul cel Sfânt este trimis cu îmbelșugare, să nu te mai îndoiești de loc de împăcare.

Dar ar putea spune cineva: Unde este Duhul Sfânt acum? In adevăr, bine spui, Duhul Sfânt era atunci când se făceau semne, se înviau morți și toți leproșii se curățeau; dar acum de unde vom arăta că Duhul Sfânt este între noi? Nu vă temeți; vă dovedesc că și acum Sfântul Duh este între noi. Cum și în ce chip? Dacă nu ar fi Sfântul Duh între noi cum ar fi ibzăviți de păcate aceștia cari au fost luminați în această noapte sfințită? Căci nici nu există izbăvire de păcate fără lucrarea Duhului. Ascultați așa dar pe Pavel care zice: «*Căci eram și noi altădată fără de minte, neascultători, rătăciți, robiți patimilor felurite; dar când s'a arătat bunătatea și iubirea de oameni a lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru, nu din faptele cele întru dreptate, pe care le-am făcut, ci potrivit milii lui, ne-a mântuit prin baia renașterii și prin înoirea Duhului Sfânt*» 448. Și iarăși în altă parte: «*Nu vă înșelați; nici desfrânați, nici idololoatri, nici răsdesfrânații, nici malahiștii, nici sodomiții, nici hoții, nici lacomii, nici bețivii, nici hulitorii, nici răpitorii nu vor moșteni împără-*

ția lui Dumnezeu» [449]. Ai văzut toate felurile de păcate? «*Și așa ați fost unii, dar v'ați spălat, dar v'ați sfințit, dar v'ați îndreptat*» [450] Cum? Căci acest lucru se caută. Dacă am lepădat păcatul prin Sfântul Duh. Așa dar ascultă: «*Dar ați fost sfințiți, ați fost îndreptați în numele Domnului Iisus și în Duhul Dumnezeului nostru*» [451]. Ai văzut că Duhul cel Sfânt a șters toată răutatea aceea ?

Unde sânt cei care hulesc vrednicia Duhului? Dacă nu iartă păcatele, în zadar primim Duhul Sfânt la botez; iar dacă iartă păcatele, în zadar este hulit de eretici. De n'ar fi Duhul Sfânt, nu am putea să spunem: Domnul Iisus, căci «*Nimeni nu poate să spună: Domnul Iisus, decât în Duhul cel Sfânt*» [452]. De n'ar fi Duhul Sfânt, noi cei credincioși n'am putea să ne rugăm lui Dumnezeu, spunând: «*Tatăl nostru carele ești în ceruri*» [453]. Așa dar după cum nu puteam să numim pe Iisus Domn, tot astfel nici nu puteam să numim pe Dumnezeu Tată. De unde se vede aceasta? Chiar din cuvintele apostolului care zice: «*Iar pentrucă sânteți fii, Dumnezeu a trimis Duhul Fiului său în inimile voastre, care strigă: Ava, Părinte*» [454]. Astfel, când chemi pe Tatăl, adu-ți aminte că ai fost învrednicit de a-l numi astfel pentrucă Duhul mișcă sufletul. Dacă n'ar fi Duhul, n'ar fi în Biserică cuvântul înțelepciunei și al cunoștinței. «*Căci unuia se dă prin Duhul cuvântul înțelepciunii, iar altuia cuvântul*

cunoștinței» [455]. Dacă n'ar fi Duhul Sfânt n'ar fi în Biserică păstori și didascăli, căci și aceștia se fac prin Duhul, după cum și Pavel zice: «*In care v'a pus pe voi Duhul Sfânt păstori și episcopi*» [456]. Vezi că și aceasta se face prin Duhul Sfânt? Dacă n'ar fi Duhul Sfânt în acest obștesc părinte și didascăl [457], când cu puțin înainte s'a urcat pe acest scaun sfințit, și v'a zis: «*Pace tuturor*», n'ați fi rostit lui cu toții: «*Și Duhului tău*». Pentru aceea rostiți aceste cuvinte nu numai când se urcă, nici numai când vă vorbește, nici numai când se roagă pentru voi, ci și când stă lângă această masă sfințită, când are să aducă acea jertfă înfricoșătoare. Cei inițiați știu ce vreau să spun; nu se apropie de cele oferite, mai înainte ca el să ceară dela Domnul harul asupra voastră și mai înainte de a-i răspunde: «*Și Duhului tău*»; prin răspunsul acesta voi vă amintiți că cel care stă în fața voastră nu face nimic, nici darurile care sunt puse înainte nu sânt fapte ale firi omenești, ci harul Duhului, venind de față și sburând peste toate, lucrează acea jertfă de taină. Căci chiar dacă este om cel ce stă în fața voastră, dar Dumnezeu este cel care lucrează prin el. Așa dar nu te uita la firea celui care se vede, ci gândește-te la harul cel nevăzut. Nimic nu este omenesc din cele ce se întâmplă în acest jertfelnic sfințit. Dacă n'ar fi de față Duhul, n'ar exista Biserica; iar dacă Biserica există, este evident că este de față Duhul.

Dar poate că cineva ar spune: Pentru care pricină nu se fac acum semne? In această privință ascultați-mă cu deadinsul că dela mulți aud aceasta și adeseori și pururea se întreabă: Pentru ce atunci toți cei botezați vorbeau în limbi, dar acum nu? Să cunoaștem mai întâi ce înseamnă a vorbi în limbi, și atunci vom spune și pricina. Ce înseamnă așa dar a vorbi în limbi? Cel botezat grăia îndată în limba Indienilor, în a Egiptenilor, în a Perșilor, în a Sciților, în a Tracilor și omul primea darul vorbirii în multe limbi; chiar aceștia de acum, dacă ar fi fost botezați atunci, îndată i-ai fi auzit grăind în felurite limbi. Pavel, după cum se spune în Sfânta Scriptură, a găsit pe unii botezați cu botezul lui Ioan și le spune: *«Ați luat Duh Sfânt după ce ați crezut? Iar ei au zis către el: Dar nici nu am auzit dacă este Duhul Sfânt»* [458]. Și îndată a poruncit ca să fie botezați. *«Și punându-și Pavel mânile peste ei, a venit asupra lor Duhul cel Sfânt și vorbeau toți în limbi»* [459]. Pentru care pricină dar a fost dus și a fost luat dintre oameni acum harul acesta? Nu pentru motivul că Dumnezeu ne necinstește, ci pentru că ne cinstește foarte mult. Cum? Să vă spun. Oamenii erau atunci mai fără minte, deoarece erau izbăviți de curând de idoli și mintea lor era încă neascuțită și mai nesimțitoare, erau atrași și încântați de toate cele trupești, nu aveau încă nici o idee despre darurile netrupești și nici nu știau ce este

harul spiritual, care se contemplă numai prin credință. Pentru aceea se făceau atunci semne. Unele dintre harismele cele duhovnicești sânt nevăzute și se înțeleg numai prin credință, iar altele se fac prin semne văzute pentru încredințarea celor necredincioși. Spre exemplu: iertarea păcatelor este un lucru spiritual, este o harismă nevăzută, căci nu vedem cu ochii trupului cum ni se curățesc păcatele. Pentru ce? Pentrucă sufletul este cel curățit; iar sufletul nu se vede cu ochii trupului. Așa dar curățirea păcatelor este un dar spiritual care nu poate să fie făcut evident ochilor trupului. A vorbi însă în diferite limbi este și aceasta una din lucrările spirituale ale Duhului, dar dă un semn văzut și ușor de priceput de cei necredincioși. In adevăr vorbirea care se aude în afară este o învederare și o dovadă a lucrării lăuntrice petrecute în suflet, adică a celei nevăzute. Pentru aceasta și Pavel zice: *«Dar fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos»* [460]. Eu acum deci n'am nevoie de semne. Pentru ce? Pentrucă am fost învățat să cred în Stăpânul și fără să mi se dea semn. Cel care nu crede are nevoie de zălog, dar eu, care cred, n'am nevoie de zălog și nici de semn. Știu că am fost curățit de păcate, chiar dacă n'ași vorbi în limbi. Cei de atunci, însă, nu credeau, dacă nu primeau semn. Pentru aceasta li se dădea semne, ca un gaj al credinței în care credeau. Prin urmare nu se dădeau semne ca la niște credincioși, ci ca

la nişte necredincioşi, ca să ajungă credincioşi. In acest sens zice şi Pavel: «*Semnele nu sunt pentru cei credincioşi, ci pentru cei necredincioşi*» [461]. Vedeţi dar că dacă s'au îndepărtat dela noi semnele, nu se datoreşte faptului că Dumnezeu ne necinsteşte, ci că ne cinsteşte? A făcut astfel voind să arate credinţa noastră, că noi credem în el fără gajuri şi fără semne. Cei dela început, dacă n'ar fi luat mai întâi semn şi gaj, n'ar fi crezut în el cu privire la cele nevăzute. Eu, însă, şi fără semn îmi arăt toată credinţa. Aceasta este pricina pentru care nu se fac acum semne.

Voiam să vă vorbesc şi despre pricina sărbătorii şi să vă arăt ce sânt Rusaliile, pentru ce în această sărbătoare se dau harisme, pentru ce s'a pogorît Duhul Sfânt ca în limbi de foc şi pentru ce s'a pogorît după zece zile. Dar pentrucă văd că se întinde prea mult învăţătura, pentru aceea, după ce voi adouga puţine cuvinte, voi termina cuvântarea.

«*Când s'a împlinit ziua cincizecimei li s'au arătat lor limbi împărţite ca de foc*» [462]. N'a spus: de foc, ci «*ca de foc*», ca să nu atribui ceva material Sfântului Duh. Căci după cum pe albia Iordanului, nu s'a pogorît un porumbel, ci în chip de porumbel, tot astfel şi aici nu s'a pogorît foc, ci «*în chip de foc*». Şi iarăşi mai sus zice: «*Ca de suflare de vifor ce vine repede*» [463]. Nu spune: de suflare de vifor repede, ci «*ca de suflare de vifor ce vine repede*». Pentru care pricină Iezechil nu primeşte harisma profeţiei prin asemănarea de foc, ci prin carte, iar apostolii primesc harismele prin foc? Despre Iezechil Sriptura spune că i s'a dat în gura lui un sul de carte şi era scris: plângere şi cântare şi vai şi erau scrise cele de pe urmă şi cele dinainte şi a mâncat-o şi s'a făcut dulce ca mierea [464]. Despre Apostoli, însă, nu spune aşa, ci: «*S'au arătat lor limbi ca de foc*». Pentru care pricină deci acolo carte şi literă, iar aici limbă şi foc? Pentru motivul că acela mergea să prihănească păcate şi să jelească nenorocirile iudaice, iar aceştia ieşeau să mistuiască păcatele lumii. Din această pricină Iezechil lua cărticică, care să aducă aminte de nenorocirile ce aveau să vină, iar aceştia luau foc, ca să arză păcatele lumii şi să le distrugă pe toate. După cum focul, care cade în spini, îi distruge cu uşurinţă, tot astfel şi harul Duhului mistuia păcatele oamenilor.

Când s'a pogorît peste apostoli Duhul Sfânt, Iudeii nesimţitori trebuiau să se spăimânteze, să tremure şi să se închine celui care da darul; totuşi ei iarăşi îşi arată nebunia lor, acuzând de beţie pe apostolii ce erau plini de Duhul. «*Aceştia*, spuneau ei, *sânt plini de must*» [465]. Gândeşte-te la nerecunoştinţa oamenilor, priveşte recunoştinţa îngerilor. Ingerii, când au văzut pârga noastră înălţată, se bucurau şi ziceau: «*Ridicaţi, boieri, porţile voastre, şi vă ridicaţi por-*

ţile cele veşnice, şi va intra Impăratul slavei» [466]. Oamenii, însă, văzând harul Duhului pogorîndu-se la noi, spun că sunt beţi cei cari au primit harul. Nu i-a ruşinat nici chiar anotimpul! In adevăr, n'ar putea să se găsească niciodată must primăvara; şi atunci era primăvară.

Dar să-i lăsăm la o parte pe Iudei, iar noi să privim la răsplătirea iubitorului de oameni Dumnezeu. Hristos a luat pârga firii naostre şi ne-a dat în schimb harul Duhului. Şi după cum se întâmplă într'un răsboiu îndelungat, când se termină lupta şi se face pace, cei cari erau învrăjbiţi între ei îşi dau în schimb unii altora gajuri şi zăloage, tot astfel s'a făcut şi cu Dumnezeu şi cu firea omenească. Hristos i-a trimis lui Dumnezeu gaj şi zălog, pârga pe care a luat-o în cer; el ne-a trimis în schimb gaj şi zălog, Duhul cel Sfânt. Dar că avem gajuri şi zăloage este evident din faptul că gajurile şi zăloagele trebue să fie de neam împărătesc. Pentru aceasta ne-a fost trimis şi Duhul Sfânt, pentrucă era de fiinţa cea mai împărătească; iar cel care a fost dus sus dela noi era de neam împărătesc, căci era din sămânţa lui David. Pentru aceasta nu mă mai tem, deoarece pârga noastră stă sus. Pentru aceasta chiar dacă mi-ar vorbi cineva de vierme neadormit, chiar dacă mi-ar vorbi de foc nestins, şi chiar de alte chinuri şi pedepse, nu mă tem. Mai bine spus, însă, mă tem, dar nu desnădăjduiesc de mântuirea mea. Căci dacă Dumnezeu n'ar fi rânduit mari bunătăţi pentru neamul nostru, n'ar fi luat sus parga noastră. Inainte de a se urca la cer pârga firii noastre, când priveam la cer şi contemplam puterile netrupeşti, vedeam mai bine nimicnicia noastră din comparaţia cu puterile cele de sus. Acum, însă, când am voi să vedem nobleţea noastră ne uităm sus la cer la însuşi tronul împărătesc, căci acolo stă pârga firii noastre. Tot astfel va şi veni Fiul lui Dumnezeu din cer ca să ne judece. Să ne pregătim aşa dar să nu cădem din slava aceea, căci negreşit va veni şi nu va zăbovi. Stăpânul nostru cel de obşte va veni urmat de oştiri, de cete de îngeri, de mulţimi de arhangheli, de cete de mucenici, de coruri de drepţi, de popoare de profeţi şi apostoli, iar în mijlocul oştirilor acelora netrupeşti se va arăta Impăratul într'o slavă negrăită şi nespusă.

Să facem aşa dar totul ca să nu cădem din slava aceea. Vreţi să spun şi pe cele înfricoşate? Nu le spun ca să vă întristez, ci ca să vă îndrept. Atunci, la a doua venire a Domnului, râu de foc va curge înaintea scaunului de judecată, atunci se vor deschide cărţile; atunci va sta înainte tribunal groaznic şi înfricoşat. Pentru aceasta acolo, ca la tribunal, se vor ceti faptele vieţii noastre. Profeţii spun multe lucruri despre cărţile acestea. Moise zice: *«Dacă le ierţi lor păcatul, iartă; iar de nu, şterge-mă şi pe mine din cartea pe care ai scris-o»* [467]. Hristos iarăşi spu-

nea către ucenici: «*Nu vă bucurați de aceasta că demonii se supun vouă, ci bucurați-vă că numele vostru s'a scris în ceruri*» [468]. Profetul David zice iarăşi: «*In cartea ta toţi vor fi scrişi, zilele se vor zidi şi nimeni în ele*» [469]. Şi iarăşi: «*Să fie şterşi din cartea celor vii şi să nu fie scrişi cu drepţii*» [470]. Vezi că unii sânt şterşi, iar alţii sânt scrişi? Vrei să cunoşti că nu numai drepţii sânt scrişi în cărţile acelea, ci sânt scrise acolo şi păcatele noastre? Este timp de sărbătoare să învăţăm acele lucruri care pot să ne izbăvească de chin; înfricoşător este cuvântul, dar şi folositor şi de trebuinţă, căci ne izbăveşte de a face experienţa chinurilor. Să cunoaştem deci că păcatele se scriu şi ceeace vom grăi aicea îndată se duce acolo şi se scrie. Dar de unde se vede aceasta, căci nu trebue să ne pronunţăm la întâmplare despre nişte lucruri atât de mari. Malahia [471] zice către Iudei: «*Vai de cei cari mânie pe Domnul. Şi ei spun: Cum l-am mâniat pe el? Prin aceea că spuneţi: Tot cel care face rău este bun înaintea Domnului* [472]. Cu toate că acestea sânt cuvinte de slugi nerecunoscătoare, totuşi întru dânşii a binevoit: în cei stricaţi, în cei cari n'au slujit lui. «*Iată noi am păzit poruncile lui şi fericim pe cei străini*» [473]. Noi, spune profetul, în fiecare zi slujim lui, şi alţii se bucură de bunătăţi. Adeseori şi slugile spun aşa despre stăpâni. Nu este atât de grav, însă, ca să spună acestea om despre om,

deşi este grav. Dar ca să vorbeşti aşa despre Stăpânul obştesc al lumii, despre Stăpânul cel milostiv şi iubitor de oameni ar fi vrednic de cea mai mare osândă şi de cea mai mare pedeapsă. Ca să cunoşti însă că asemenea cuvinte se scriu, ascultă ce zice profetul: «*Iată acestea au fost scrise în cartea celor vii spre pomenire înaintea lui Dumnezeu*» [474]. Poate că am sdruncinat mintea voastră cu frica; nu pe a voastră, ci pe a mea mai întâi.

Haide deci să termin cuvântul, dar mai bine să pun capăt fricii. Dar mai vârtos nu voi termina, ci voi mângâia. Să rămână frica spre a curăţi mintea voastră. Iar ceeace este înfricoşător în ea să îndepărtăm. Dar cum vom putea să o îndepărtăm? Dacă vom arăta că păcatele nu numai se scriu, ci se şi şterg. La tribunalul acesta de pe pământ orice ar grăi condamnatul cu privire la faptele sale, acestea negreşit rămân scrise totdeauna şi nu este cu putinţă să fie şterse; în cartea aceea însă, chiar dacă vei fi rostit unele lucruri rele, dacă vei voi, iarăşi se şterg. De unde se vede aceasta? Din Scriptură: «*Intoarce-ţi faţa ta dela păcatele mele şi toate fărădelegile mele şterge-le*» [475]. Nimeni nu poate să şteargă ceeace nu-i scris; prin faptul că erau scrise, se roagă să fie şterse. Invaţă însă şi modul în care se şterg, din cele spuse de altcineva: «*Prin milostenii şi credinţă, păcatele se curăţesc*» [476]. Nu numai că se şterg, dar se şi cu-

rățesc, încât să nu mai rămână nicio urmă de ștergere. Se șterg nu numai păcatele de după botez, dar și cele scrise înainte de baia renașterii. Se șterg toate acelea în apa botezului și în crucea lui Hristos, după cum zice Pavel: *«Ștergând zapisul ce era asupra noastră, care era împotriva noastră și l-a luat din mijloc pironindu-l pe cruce»* [477]. Ai văzut cum a fost șters zapisul acela? Și nu a fost numai șters, ci și rupt, rupându-l cuile crucii, încât să ajungă nefolositor. Toate păcatele dinainte de botez au fost șterse prin harul și iubirea de oameni a puterii lui Hristos cel răstignit; cele de după botez, însă, au nevoie de multă sârguință ca să fie șterse iarăși. Prin faptul că nu mai este o a doua baie, este trebuință de lacrămile noastre, de pocăință, de mărturisire, de milostenie, de rugăciune și de toată cealaltă evlavie. Astfel și după botez se curăță păcatele cu multă osteneală și trudă. Să arătăm așa dar toată râvna, ca ștergându-le aici, să ne izbăvim de rușinea și de pedeapsa cea de acolo. Chiar dacă am fi păcătuit de nenumărate ori, dacă vom voi, vom putea să lepădăm toate aceste sarcini ale păcatelor. Așa dar să voim. In adevăr, este cu mult mai bine ca, ostenindu-ne puțin timp aicea, să ne izbăvim de o pedeapsă de neînlăturat, decât lenevindu-ne în tot acest timp scurt, să cădem în acele pedepse nesfârșite.

Este timpul deci ca să rezumăm cele spuse.

Am ținut de rău pe cei cari vin numai odată pe an la biserică, desgolind pe maica noastră și le-am adus aminte de o veche istorie, de blestem și de binecuvântare. Am vorbit despre sărbătorile iudaice și pentru care pricină Dumnezeu le poruncește să se înfățișeze lui Dumnezeu de trei ori pe an. Am spus că totdeauna este sărbătoare și Rusalii și Paște și Epifanie. Am spus că conștiința curată face sărbătoarea, nu sorocul zilelor și vremilor. După aceasta am pășit la darurile pogorîte de sus. Am spus că acestea sânt un semn de împăcare; am arătat că Duhul Sfânt este de față prin iertarea păcatelor, prin răspunsul pe care îl dăm păstorului, prin cuvântul înțelepciunii și al cunoștinței, prin hirotonii, prin jertfa cea de taină; am spus că avem gajuri și zăloage. Am adăugat cauza pentru care s'au ridicat acum din mijloc semnele. După aceasta am făcut pomenire de tribunalul înfricoșător și de cărțile care se deschid atunci și că toate păcatele noastre sânt scrise. Am dovedit că se șterg iarăși dacă vom voi.

Aduceți-vă aminte de toate acestea; dar dacă nu este cu putință de toate, amintiți-vă în locul tuturora de cuvântul spus despre cărți; și în toate câte le veți răspunde astfel să le rostiți cu siguranță ca și cum ați avea de față pe cel care scrie. Aveți mereu în minte proaspăt cuvântul acesta: cei cari sânteți scriși în cartea drepților să adăugați alte fapte la faptele de

vrednicie; iar cei cari avem scrise multe păcate, să le ștergem pe acestea aici, fără ca să știe cineva, spre a ne izbăvi de a fi dați în vileag dincolo. Este cu putință, după cum am arătat, ca să se șteargă prin sârguință, rugăciune și evlavie arzătoare toate păcatele scrise. Spre aceasta să ne sârguim tot timpul, ca, plecând acolo, să putem avea parte de oarecare iertare și să scăpăm de toate pedepsele cele de neînlăturat, de care să dea Dumnezeu ca noi toți, fiind izbăviți, să ne învrednicim de împărăția cerurilor, prin harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu care Tatălui, împreună cu Sfântul Duh, slava, puterea, cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

CUVÂNTUL II
LA
SFINTELE RUSALII [478]

Mari și covârșitoare a tot cuvântul omenesc sânt, iubiților, harismele dăruite nouă astăzi de iubitorul de oameni Dumnezeu. Pentru aceasta cu toții îndeobște să ne bucurăm și săltând să lăudăm pe Stăpânul nostru, căci ziua de azi este pentru noi sărbătoare și prăznuire. Și după cum la schimbarea anotimpurilor și solstițiilor, unul urmează celuilalt, tot astfel și în Biserică sărbătoarea urmează sărbătorii, în așa fel încât ne trimite de la una la alta. Mai înainte am prăznuit crucea, patima, învierea; după aceea înlățarea la cer a Domnului nostru Iisus Hristos, iar astăzi am ajuns la însăși sfârșitul bunătăților, am ajuns la însăși metropola sărbătorilor, am sosit chiar la fructul făgăduinței Domnului. «*Dacă voi pleca*, spune Domnul, *vă voi trimite alt Mângâietor și nu vă voi lăsa orfani*» [479]. Ați văzut purtarea sa de grijă? Ați văzut nespusa sa iubire de oameni? Acum câteva zile s'a înălțat la cer, a primit tronul împărătesc, și-a reluat locul în dreapta Tatălui, iar azi ne hărăzește venirea Duhului Sfânt, iar prin

el ne dă nenumăratele bunătăţi ale cerului. Spune-mi, care din cele care ţin de mântuirea noastră nu ne-au fost date prin Duhul? Prin Duhul Sfânt ne izbăvim de robie, sântem chemaţi la libertate, sântem urcaţi la înfiere şi, ca să spun într'un cuvânt, ne plăsmuim de sus şi lepădăm povara grea şi rău mirositoare a păcatelor. Prin Duhul cel Sfânt vedem soboare de preoţi, avem cete de dascăli; din izvorul acesta curg şi darurile revelaţiilor şi harismele vindecărilor; şi de aci îşi au isvorul toate celelalte cu câte se împodobeşte Biserica lui Dumnezeu. Pavel strigă zicând: *«Pe toate acestea le lucrează unul şi acelaş Duh, împărţind îndeosebi fiecăruia după cum vrea»* [480]. Pavel spune: *«după cum vrea»*, nu după cum i se porunceşte; împărţind nu fiind împărţit; stăpânind nu fiind supus stăpânirii. Pavel atribue deci şi Sfântului Duh aceeaşi putere, pe care a mărturisit-o şi despre Tatăl. Şi după cum despre Tatăl spune: *«Iar Dumnezeu este cel care lucrează toate în toţi»* [481], tot astfel spune şi despre Sfântul Duh: *«Dar pe toate acestea le lucrează unul şi acelaş Duh, împărţind fiecăruia după cum vrea»*. Ai văzut putere desăvârşită? Este evident că cele care au o singură fiinţă au şi o singură stăpânire; iar cele cari au vrednicia de aceeaşi cinste, acelea au şi aceeaşi putere şi stăpânire. Prin Sfântul Duh am găsit izbăvirea de păcate; prin el ne-am spălat de orice întinăciune, prin

darul acestuia noi, cari alergăm în har, am ajuns din oameni îngeri, fără să ne schimbăm firea, ci ceeace este cu mult mai minunat, rămânând în firea cea omenească, arătăm vieţuirea îngerilor. Atât de mare este puterea Sfântului Duh! Şi după cum focul acesta material când primeşte în el lutul cel moale, îl face cărămidă tare, tot astfel şi focul Duhului când primeşte sufet recunoscător, chiar dacă l-ar găsi cu mult mai moale decât lutul, îl face mai tare decât fierul; iar pe cel întinat puţin mai înainte cu noroiul păcatelor, îl arată deodată mai strălucitor decât soarele. Fericitul Pavel, învăţându-ne acest lucru, striga zicând: *«Nu vă înşelaţi; nici desfrânaţii, nici idololatrii, nici răsdesfrânaţii, nici malahiştii, nici sodomiţii, nici lacomii, nici hoţii, nici răpitorii nu vor moşteni împărăţia lui Dumnezeu»* [482]. Şi, pentru a spune într'un cuvânt, după ce a enumărat toate felurile de viţiu şi după ce a învăţat că cei cari sânt vinovaţi de asemenea păcate sânt străini împărăţiei, îndată a adăogat: *«Şi aşa aţi fost unii, dar v'aţi spălat, dar v'aţi sfinţit, dar v'aţi îndreptat»* [483]. Spune-mi: cum şi în ce chip? căci aceasta este ceeace se caută. *«In numele Domnului Iisus Hristos,* zice Apostolul, *şi în Duhul Dumnezeului nostru»* [484]. Ai văzut, iubite, puterea Sfântului Duh? Ai văzut că Duhul cel Sfânt a stins toată răutatea aceasta şi că pe toţi cari mai înainte erau supuşi păcatelor

lor i-a urcat deodată la cea mai înaltă cinste.

Cine oare va putea tângui și plânge după vrednicie pe cei cari încearcă să hulească vrednicia Duhului, cari, ca niște oamenii turbați, nu sufăr să se îndepărteze de propria lor nerecunoștință, nici din pricina măreției facerilor de bine, ci îndrăznesc să facă totul contra mântuirii lor, înstrăinându-l, atât cât depinde de ei, de vrednicia domnească, și încercând să-l coboare în rândul creaturilor? Pe aceștia aș voi să-i întreb: pentru care pricină, iubiților, faceți atât de mare războiu contra vredniciei Duhului, dar mai degrabă contra mântuirii voastre, și nici nu voiți să luați aminte la cele spuse ucenicilor de Mântuitorul: «*Mergând învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh?*» [485]. Ai văzut că persoanele Sfintei Treimi sânt egale în vrednicie? Ai văzut perfecta lor armonie? Ai văzut nedespărțirea Treimei? Este oare vreo deosebire, vreo schimbare sau vreo micșorare? Pentru ce îndrăzniți dar să schimbați cuvintele Stăpânului? Sau nu știți oare că chiar în treburile omenești, dacă cineva ar încerca cândva sau ar ajunge la o atât de mare îndrăsneală, încât să adauge sau să șteargă ceva din scrisorile împăratului, care-i de acelaș gen și de aceeași natură cu noi suferă cea mai mare pedeapsă și nimic n'ar putea să-l scape de osândă? Așa dar dacă este o atât de mare primejdie, de am

face aceasta față de un om, ce iertare ar putea avea aceia cari arată o atât de mare mândrie, cari încearcă să strice cele grăite de Mântuitorul nostru obștesc și cari nu vor să asculte nici pe Pavel, care are pe Hristos vorbind în el, pe Pavel, care strigă și vorbește cu strălucită voce: «*Ochiul n'a văzut și urechea n'a auzit și la inima omului nu s'a suit ceeace a pregătit Dumnezeu celor cari-l iubesc pe el*» [486].

Așa dar dacă nici ochiul n'a văzut, nici urechea n'a auzit, nici inima n'a putut să primească cunoștința celor pregătite celor cari îl iubesc pe el, de unde noi, o fericite Pavel, putem să le cunoaștem? Așteaptă puțin și-l vei auzi arătând și acest lucru, căci a adăogat zicând: «*Iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul său*» [487]. Și nu s'a oprit aici; ci ca să arate și măreția puterii și că este de aceeași ființă cu Tatăl și cu Fiul, zice: «*Căci Duhul toate le cercetează și adâncurile lui Dumnezeu*» [488]. Apoi voind ca prin exemple omenești să ne expună mai precis învățătura, a adăugat: «*Căci cine dintre oameni știe cele ale omului, decât duhul omului, care este în el? Tot astfel nimeni nu știe cele ale lui Dumnezeu decât Duhul lui Dumnezeu*» [489]. Vezi învățătură desăvârșită? După cum nu este cu putință, zice Apostolul Pavel, ca alt cineva să știe cele ce sânt în cugetul omului, ci numai el singur le știe pe cele ale sale, tot astfel și pe cele ale lui Dumnezeu, nimeni nu le știe decât

Duhul lui Dumnezeu. Acest lucru este foarte mare şi cu totul îndestulător să arate vrednicia Duhului. A dat acest exemplu ca şi cum ar zice: nu este cu putinţă ca cineva dintre oameni să nu ştie cele din cugetul lui; şi deci după cum nu-i cu putinţă asta, tot astfel şi Duhul cel Sfânt ştie cu tot atâta preciziune pe cele ale lui Dumnezeu. Dar cu toate că fericitul Apostol vorbeşte astfel despre vrednicia Duhului Sfânt, totuşi nu ştiu din ce motiv nu convinge pe cei cari, din pricina felului lor de a cugeta şi în paguba propriei lor mântuiri, duc un atât de înverşunat răsboiu contra vredniciei Duhului şi, întru cât depinde de ei, îl înstrăinează de vrednicia domnească şi-l pogoară la josnicia creaturilor. Deşi aceia se ceartă împotrivindu-se celor spuse de dumnezeeasca Scriptură, noi însă, primind învăţăturile dumnezeeşti ca pe nişte oracole pogorîte de sus, să înălţăm cuvenita doxologie, arătând, cu dreaptă credinţă, exactitatea adevărului.

Aşa dar faţă de cei cari încearcă să învețe lucruri potrivnice spuselor Duhului, sânt de ajuns cele spuse. Este nevoie, însă, să spun către dragostea voastră pentru care pricină Domnul nu ne-a dăruit îndată după înălţarea sa pe pricinuitorul unor atât de mari bunătăţi, ci a lăsat să se scurgă mai întâi câteva zile, ca ucenicii să rămână singuri şi apoi a trimis harul Duhului. Nici asta nu s'a făcut în zadar şi

fără rost. Dumnezeu ştia că oamenii nu admiră după cuviinţă bunurile pe care le au în mâni şi nici nu cinstesc, după vrednicie, pe cele plăcute şi mari, dacă n'ar face şi experienţa celor contrare. Să vă dau un exemplu — căci trebue să spun acest lucru mai clar — cel sănătos, care are un corp plin de vlagă, nu simte, nici nu poate şti bine cât de mari bunătăţi i-a dăruit sănătatea, dacă n'ar face experienţa boalei, atunci când vine peste el slăbiciunea; tot astfel cel care se bucură de lumina zilei n'ar admira după cuviinţă lumina, dacă n'ar face experienţa întunecimii nopţii. Experienţa celor contrare este totdeauna deci un dascăl lămurit al acelora de care noi ne bucuram mai înainte. In acest fel a procedat şi Mântuitorul atunci. Ucenicii, în timp ce erau cu el, se bucuraseră de nenumărate bunătăţi şi au avut parte de multă fericire, prin faptul că au trăit împreună cu el; toţi locuitorii Palestinii priveau la feţele acestora ca la nişte luminători, pentrucă înviau morţi, curăţeau leproşi, alungau demoni, vindecau boale şi făceau şi alte multe minuni. Aşa dar pentrucă erau atât de vestiţi şi de slăviţi, Dumnezeu a îngăduit să fie despărţiţi, pentru puţin timp, de puterea celui care îi ajuta, ca să cunoască, atunci când vor fi singuri, cât de mult le dăruia lor prezenţa bunătăţii lui şi cunoscând mai bine bunătăţile trecute să primească cu mai mare râvnă dăruirea Mângâi-

torului. Când erau întristați i-a mângâiat; când erau posomorîți și plini de tristețe din pricina despărțirii de dascăl i-a luminat cu lumina sa proprie, și fiind aproape doborîți i-a sculat, a împrăștiat norul supărării și a risipit nedumerirea. Când auziseră vocea Domnului: «*Mergând învățați toate neamurile*» 490, erau nedumeriți și nu știau în care parte trebuiau să se îndrepte fiecare și în care regiune a lumii trebuiau să predice cuvântul; când erau deci în o astfel de nedumerire, vine Duhul cel Sfânt, în chip de limbi, împărțind fiecăruia regiunile în care aveau să învețe lumea; iar prin limba dată fiecăruia au cunoscut, ca într'o hartă, hotarul stăpânirii și învățăturii ce s'a încredințat fiecăruia.

Pentru aceasta a venit Duhul în chip de limbi. Dar nu numai pentru aceasta, ci ca să ne aducă aminte și de o veche întâmplare. Când în vechime oamenii au fost cuprinși de nebunie și au voit să construiască turn, care să ajungă până la cer, Dumnezeu a distrus unirea lor cea rea prin împărțirea limbilor 491. Pentru aceasta și acum Duhul cel Sfânt sboară peste ei în chip de limbi de foc, pentruca prin el să unească lumea împărțită. Și s'a întâmplat un lucru nou și minunat; după cum atunci în vechime limbile au împărțit lumea, și au nimicit unirea cea rea, tot astfel și acum limbile au unit lumea și pe cele ce erau despărțite le-a adus într'o unire.

Prin urmare pentru aceasta s'a pogorît Duhul Sfânt în chip de limbi. S'a pogorît ca limbi de foc, din pricina spinilor păcatului, care odrăsliseră în noi întocmai ca o pădure. După cum pământul, când este roditor și gras, dar nu este cultivat, odrăslește mulți mărăcini, tot astfel și firea noastră, fiind bună din pricina Făcătorului și în stare să rodească virtutea, a născut necucernicia, întocmai ca pe niște spini și pe alte buruieni netrebnice, pentru motivul că nu primise plugul evlaviei, și nici sămânța cunoștinței de Dumnezeu. Și în chipul în care fața pământului de multe ori nu se vede din pricina mulțimii spinilor și a buruienilor nefolostoare, tot astfel și noblețа și curățenia sufletului nostru nu se arăta până ce n'a venit plugarul firii omenești, până ce n'a slobozit focul Duhului și l-a curățit și l-a pregătit ca să ajungă în stare să primească sământa cea cerească.

Din pricina zilei de azi au venit la noi atât de mari bunătăți și chiar mai mari decât acestea. De aceea vă rog, pentru vrednicia bunătăților dăruite nouă și noi să nu sărbătorim încununând porțile, ci înfrumusețând sufletele; să nu prăznuim împodobind piețele cu covoare, ci împodobind sufletul cu vestmintele virtuții, ca astfel să putem să primim și harul Duhului și să culegem și roadele ce răsar de aici.

Dar care este rodul Duhului? Să-l auzim pe Pavel, care ne spune: «*Iar rodul Duhului este*

dragostea, bucuria, pacea» [492]. Uită-te la preciziunea cuvintelor sale, la înlănțuirea doctrinei! A așezat mai întâiu dragostea și apoi a pomenit de celelalte. A pus rădăcina și apoi a arătat fructul. A așezat temelia și apoi a înălțat clădirea. A pornit dela izvor și apoi a venit la râuri. Căci nici nu putem să avem pricină de bucurie, dacă nu vom socoti mai întâi că fericirea altora este a noastră înșine și dacă nu vom socoti ca ale noastre bunătățile vecinului; iar aceasta n'ar putea să se arate în alt chip decât dacă inundă puterea dragostei. Dragostea este rădăcina, izvorul și mama tuturor bunătăților. Dragostea, ca o rădăcină dă la iveală nenumărate ramuri ale virtuții, ca un izvor dă naștere la multe cursuri de apă și ca o mamă adună în sânurile ei pe cei cari se refugiază la ea. Pe acestea văzându-le și fericitul Pavel a numit-o roada Duhului. Iar în altă parte i-a dat așa de mare privilegiu încât o numește chiar împlinirea legii: «*Căci plinirea legii,* zice el, *este dragostea»* [493]. Iar Stăpânul tuturora nu ni-a dat un alt semn indestulător și alt caracter vrednic de credință spre a fi cunoscuți ca ucenicii săi decât acela al dragostei, zicând: «*Din aceasta vă vor cunoaşte toţi că sânteţi ucenicii mei, dacă veţi avea dragoste între voi»* [494].

Pentru aceasta vă rog să alergăm cu toții la dragoste, pe ea să o îmbrățișăm și cu ea să primim sărbătoarea de azi, căci acolo unde este

dragoste încetează slăbiciunile sufletului; acolo unde este dragoste au încetat zburdările iraționale ale minții. «*Dragostea,* spune Apostolul, *nu se îngâmfă, nu se trufeşte, nu se poartă cu necuviinţă»* [495]. Dragostea nu face rău aproapelui. Unde sălășluește dragostea, nu este Cain, care să-și ucidă fratele. Distruge izvorul invidiei și ai distrus râul tuturor răutăților; taie rădăcina și ai tăiat odată cu ea și fructul. Iar acestea le spun îngrijându-mă mai mult de cei care invidiază decât cei invidiați, căci ei sânt mai cu seamă cei vătămați în cel mai înalt grad și cari își atrag asupra lor și multă pierzare; deoarece faptul de a fi invidiat este pentru cei inividiați pricină de cununi. Uită-te la dreptul Avel că este cântat și se propovăduește în fiecare zi, iar pricina uciderii i s'a făcut lui prilej de celebritate. El este de față, prin sângele său, și după moarte și cu voce strălucită acuză pe ucigaș [496]; celălalt, însă, deși a biruit oarecum, a luat rodul faptelor prin răsplata faptelor și a petrecut pe pământ gemând și tremurând. Cel dintâi, deși ucis și culcat la pământ, totuși după moartea sa a arătat mai multă îndrăsneală. Și după cum pe Cain păcatul l-a făcut să trăiască cu mai multă ticăloșie decât morții, deși era viu, tot astfel pe Avel virtutea l-a făcut să strălucească mai mult și după moarte. Pentru aceasta și noi, pentru ca să dobândim și aici și acolo mai

multă îndrăzneală, pentruca să dobândim mai mare bucurie dela sărbătoarea de azi, să lepădăm toate hainele întinate ale sufletului, dar mai cu seamă să desbrăcăm haina invidiei. Căci chiar dacă am părea că săvârşim nenumărate fapte de vrednicie, din toate vom cădea, dacă ne va supăra această întinăciune amară şi crudă. Să dea Dumnezeu, ca noi toţi să scăpăm de ea şi mai cu seamă cei cari azi, prin harul botezului, au lepădat haina cea veche a păcatului şi care pot să se ia la întrecere în lumină cu razele soarelui. Aşadar, vă rog, voi cari astăzi aţi fost înscrişi în înfiere, cei cari aţi îmbrăcat această haină strălucită, păstraţi cu toată paza strălucirea în care sânteţi acum, oprind de pretutindenea intrarea diavolului, ca desfătându-vă de harul mai îmbelşugat al Duhului, să puteţi să aduceţi rod: unul treizeci, unul şasezeci, unul o sută şi să fiţi învredniciţi să întâmpinaţi cu îndrăsneală pe Impăratul cerurilor când are să vină şi să împartă bunătăţile nespuse celor cari şi-au terminat viaţa aceasta în virtute, în Hristos Iisus Domnul nostru, a căruia este slava şi puterea, acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

CUVÂNT
LA
DUMINECA TUTUROR SFINŢILOR [497]

N'au trecut şapte zile de când am prăznuit sfinţita sărbătoare a Rusaliilor şi iarăşi a venit la noi cor de mucenici, dar mai bine spus tabără şi oaste de mucenici aşezată în ordine de bătaie, întru nimic mai mică decât tabăra îngerilor pe care a văzut-o patriarhul Iacov [498], ci deopotrivă egală cu ea. In adevăr mucenicii şi îngerii se deosebesc unii de alţii numai prin nume, dar sânt uniţi prin fapte; îngerii locuiesc cerul, dar şi mucenicii; neîmbătrâniţi şi nemuritori sânt îngerii, dar şi pe aceasta o vor dobândi-o şi mucenicii. Poate îmi vei spune: Ingerii au avut parte de o fire netrupească! Şi ce-i cu asta? Chiar dacă mucenicii sânt îmbrăcaţi în trup, totuşi acesta-i nemuritor; dar, mai vârtos, chiar înainte de nemurire, moartea lui Hristos împodobeşte trupurile lor mai bine decât nemurirea. Nu este atât de strălucitor cerul împodobit fiind cu mulţimea stelelor, pe cât sânt de împodobite trupurile mucenicilor cu mulţimea ranelor. Astfel pentrucă au murit, pentru aceasta au luat mai mult; au luat premii chiar

mai înainte de nemurire, fiind încununați prin moarte. «*Micşoratu-l-ai cu puțin decât îngerii, cu slavă şi cu cinste l-ai încununat*» 499, spune David despre firea obştească a oamenilor. Dar după ce a venit Hristos, după ce a osândit moartea prin moarte, a restituit acest «*puțin*». Eu, însă, nu afirm aceasta pe temeiul celor de mai sus, ci afirm că chiar acest defect al morții a ajuns un avantaj, căci dacă n'ar fi fost muritori, n'ar fi ajuns mucenici. Prin urmare, dacă n'ar fi fost moarte n'ar fi fost coroană; dacă n'ar fi fost moarte, n'ar fi fost mucenicie; dacă n'ar fi fost moarte, Pavel n'ar fi putut să zică: «*In fiecare zi mor; mărturie de asta îmi este lauda voastră, pe care o am în Hristos Iisus*»500. Dacă n'ar fi fost moarte şi stricăciune, n'ar fi putut Pavel să zică: «*Mă bucur în suferințele mele pentru voi şi împlinesc în trupul meu lipsurile suferințelor lui Hristos*» 501. Să nu ne întristăm deci, că am fost făcuți muritori, ci să mulțumim că prin moarte ne-a fost deschis stadiul muceniciei, prin stricăciune am primit pricina premiilor, prin ele avem prilejul luptelor. Vezi înțelepciunea lui Dumnezeu! Cel mai mare dintre rele, începutul nenorocirii noastre, introdus de diavol, adică moartea, pe aceasta a schimbat-o spre cinstea și slava noatsră, ducând prin ea pe atleții evlaviei spre premiile muceniciei. Ce dar? Vom mulțumi diavolului pentru moarte? Să nu fie! căci această faptă de is-

pravă nu este consecința intenției diavolului, ci este harisma înțelepciunii lui Dumnezeu. Diavolul a introdus moartea ca să piardă şi să curme orice nădejde de mântuire prin aducerea ei pe pământ. Hristos, însă, luând-o a schimbat-o și prin ea ne-a urcat iarăşi la cer.

Nimeni să nu ne osândească dacă am numit ceata mucenicilor cor şi oaste aşezată în ordine de bătaie, două numiri contrare, date unuia și aceluiaş lucru, căci corul şi oastea sânt noțiuni contrare, dar aici amândoi s'au unit. Mucenicii, ca niște cântăreți, mergeau cu plăcere spre chinuri, şi ca niște luptători, au arătat toată vitejia şi răbdarea şi au învins pe duşmani. Dacă te vei uita la natura celor făcute, atunci cele săvârşite sânt luptă şi războiu; dar dacă vei cerceta starea sufletească a celor ce s'au săvârşit, atunci cele săvârşite sânt coruri, banchete, prăznuiri şi cea mai mare plăcere.

Vrei să afli că faptele mucenicilor sânt mai înfricoşătoare decât războiul? Ce este oare înfricoşător în războiu? Oştile stau aşezate față'n față, cu armele strălucitoare, luminând pământul; dau drumul la nori de săgeți, care acopăr de pretutindenea cu mulțimea lor văzduhul; râuri de sânge curg pe pământ şi peste tot cadavre de soldați căzuți la pământ unii peste alții ca spicele în timpul secerişului. Haide dar să te duc de aici la lupta mucenicilor! Şi aici două oştiri stau față 'n față: una a mucenicilor, alta

a tiranilor. Tiranii sânt înarmați, iar mucenicii se luptă cu trupul gol; victoria este, însă, a celor goi, nu a celor înarmați. Cine oare nu s'ar minuna de faptul că cel biciuit biruește pe cel ce biciuește, cel legat pe cel deslegat, cel dat pradă flacărilor pe cel ce aruncă în foc, cel ucis pe cel ce ucide? Ai văzut că luptele mucenicilor sânt mai înfricoșătoare decât luptele ostașilor? Acestea deși înfricoșătoare, totuși se săvârșesc în chip firesc; acelea, însă, covârșesc întreaga fire și întreaga ordine a lucrurilor, ca să cunoști că faptele de vrednicie săvârșite sânt opera harului lui Dumnezeu. Totuși cât este de neegală această luptă! Cât de mult nesocotesc aceste lupte legile militare! In lupte, amândouă oștirile sânt înarmate; aici, însă, nu-i așa, ci una este neînarmată, iar cealaltă înarmată. Și iarăși, în lupte, amândouă oștile pot să ridice mânile una contra alteea, dar aici una are mânile legate, iar cealaltă lovește cu toată libertatea și puterea; și după cum într'o stăpânire tiranică judecătorii își păstrează dreptul de a face rău, iar drepților mucenici le dă să sufere în chip rău, tot astfel lovesc și pe sfinți; dar nici așa nu-i birue, ci fiind biruiți, după această luptă neegală, pleacă. Și se întâmplă acelaș lucru ca și cu un luptător căruia i s'ar porunci să lupte cu trupul gol, după ce i se rupe lancea și i se pune jos pavăza; iar el, cu toate că este lovit și bătut, cu toate

că primește de pretutindenea nenumărate răni, totuși ar ridica trofeul. Și mucenicii în acelaș chip biruiau, deși erau aduși goi, cu mânile legate la spate și erau de pretutindenea bătuți și strujiți. Cei cari au primit rănile, aceia au înălțat trofeul contra diavolului! Și după cum oțelul lovit nu cedează, nici nu se moaie, ci ferul care bate se strică, tot astfel și sufletul sfinților, cu toate că primeau atât de multe chinuri, nu sufereau nimic cumplit, ci se sfărâma puterea celor cari loveau și îi alunga din lupte pe chinuitori în chip rușinos și batjocoritor, după multe și nesuferite răni. Ii legau pe mucenici la butuc, le găureau coastele, făceau brazde adânci în trupurile lor, ca și cum ar fi arat un ogor și n'ar fi spintecat trupuri. Puteai să vezi coapse desfăcute, coaste deschise, piepturi sfâșiate. Dar cu toate acestea acele fiare mâncătoare de sânge, în nebunia lor, nu se opreau aici, ci, coborându-i de pe butuc, îi întindeau pe grătare de fier, sub care erau cărbuni aprinși. Și puteai să vezi acum iarăși priveliști mai cumplite decât cele dintâi; două feluri de picături curgeau din trupurile lor: unele de sânge, ce curgea, iar altele de cărnuri topite. Sfinții, însă, stând pe cărbuni, ca pe trandafiri, priveau cu plăcere la cele întâmplate.

Tu dar, când auzi de grătar de fier, adu-ți aminte de scara aceea spirituală întinsă dela pământ la cer, pe care a văzut-o patriarhul Ia-

cov [502]. Pe aceea se coborau îngerii, pe aceasta se urcă ucenicii; pe amândouă, însă, Domnul se sprijinea. Sfinții aceștia n'ar fi suportat durerile, dacă n'ar fi fost rezemați de ea. Este clar orișicui că pe aceea se suie și se pogoară îngeri, iar pe aceasta urcă și mucenici. Cum așa? Aceia se trimit ca să servească celor ce aveau să moștenească mântuirea [503], iar aceștia, ca niște atleți încununați și izbăviți de lupte, plecau către conducătorul luptelor.

Să nu ascultăm cu indiferență cele spuse când auzim că au fost puse sub trupurile strujite ale mucenicilor cărbuni aprinși, ci să ne gândim ce simțim când ne cuprinde vreo fierbințeală. Atunci socotim că viața este cu neputință de trăit, ne supărăm, sântem nemulțumiți, ne necăjim ca niște copii mici, socotind că acea fierbințeală cu nimic nu este mai mică decât gheena. Mucencii, însă, nu erau cuprinși numai de fierbințeală, ci îi înconjurau din toate părțile flăcările, scântei săreau pe răni și mușcau din ele mai cu cruzime decât o fiară sălbatecă; cu toate acestea ei, ca niște oameni de oțel, cari văd petrecându-se acestea în corpuri străine, stăruiau în cuvintele mărturisirii lor, cu bărbăție și cu curajul cuvenit lor, rămâneau neschimbători prin toate încercările, și arătau cu strălucire bărbăția lor și harul lui Dumnezeu.

Ați văzut de multe ori la răsărit, când soarele răsare și sloboade raze la fel cu șofranul? Tot

așa erau și corpurile sfinților ca niște raze la fel cu șofranul. Șiroaie de sânge curgeau din toate părțile corpurilor lor și luminau trupurile lor mai mult decât luminează soarele cerul. Ingerii, când vedeau acest sânge, se bucurau, demonii se înfricoșau și însuși diavolul se cutremura. Ceeace se vedea nu era numai sânge, ci sânge mântuitor, sânge sfânt, sânge vrednic de ceruri, sânge care udă necontenit plantele cele bune ale Bisericii. Diavolul a văzut sângele și s'a înfricoșat, căci și-a amintit de celălalt sânge al Stăpânului. Din pricina sângelui Domnului a curs și sângele mucenicilor. Căci din momentul în care coasta Stăpânului s'a împuns, vezi nenumărate coaste împunse. Cine voind oare să se facă părtaș patimilor Stăpânului și să se asemene morții lui Hristos nu și-ar fi lepădat cu multă plăcere hainele ca să intre în aceste lupte? Răsplătirea este îndestulătoare, cinstea este cu mult mai mare decât durerile, iar răsplata covârșește luptele chiar înainte de a intra în împărăția cerurilor. Așa dar să nu ne înfricoșăm când auzim că cutare a suferit mucenicia, ci să ne înfricoșăm când auzim că cutare s'a moleșit și a pierdut astfel de premii ce-i stăteau înainte.

Iar dacă vrei să auzi și pe acelea primite de mucenici după aceste lupte, apoi trebue să știi că niciun cuvânt nu poate să le înfățișeze. Apostolul spune că «*nici ochiul nu le-a văzut, nici*

urechea nu le-a auzit, nici la inima omului nu s'au suit acelea pe care le-a pregătit Dumnezeu celor cari îl iubesc pe el» [504]. Nimeni dintre oameni nu l-a iubit așa de mult pe Hristos ca mucenicii. Totuși nu vom tăcea prin faptul că măreția bunătăților gătite mucenicilor covârșește cuvântul și mintea, ci vom încerca să vă arătăm, destul de slab, atât cât este cu putință nouă să spunem, iar vouă să auziți, fericirea care i-a primit acolo. Am spus: destul de slab, deoarece numai aceia cari s'au bucurat de această încercare o vor cunoaște lămurit. Mucenicii sufăr într'o clipeală de timp aceste dureri cumplite și nesuferite; dar după izbăvirea de aici se urcă la ceruri, mergând înaintea lor îngerii, iar arhanghelii făcându-le suită. Îngerii și arhanghelii nu se rușinează de ei, ci ar prefera să facă totul pentru ei, pentrucă și aceia au preferat să sufere toate pentru Stăpânul lor Hristos. Când mucenicii se urcă la cer, toate acele sfinte puteri aleargă împreună cu ei. Dacă atunci când sosește în oraș atleți străini, tot poporul se revarsă de pretutindeni și înconjurându-i examinează cu atenție vigoarea mădularelor lor, cu cât mai mult, când urcă la ceruri atleții evlaviei, vor alerga împreună îngerii și se vor revărsa de pretutindenea toate puterile cele de sus ca să le examineze cu atenție rănile lor. Și-i primesc și-i îmbrățișează pe toți cu multă bucurie, ca pe niște viteji, cari se întorc din

război și din luptă cu multe trofee și victorii. După aceea îi duc cu mult alai la împăratul cerurilor, la scaunul acela plin de multă slavă, unde sânt Heruvimii și Serafimii. După ce ajung acolo și după ce se închină celui care stă pe scaun, se bucură de mai multă primire decât dela îngeri și dela arhangheli. Domnul nu-i primește ca pe robi (deși și aceasta este cea mai mare cinste și nu se poate găsi alta asemenea ei), ci ca pe prieteni ai lui. Căci zice Domnul: «*Voi sânteți prietenii mei!*» [505] Și pe bună dreptate, căci el iarăși spune: «*Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are ca cineva să-și pună sufletul lui pentru prietenii lui*» [506]. Așa dar de vreme ce mucenicii au arătat cea mai mare dragoste, Domnul îi primește, iar ei se bucură de slava de acolo, se unesc cu corurile și iau parte la cântările cele de taină. Căci dacă atunci când erau în trupuri luau parte la acel cor în timpul împărtășirii tainelor, cântând împreună cu Heruvimii cântarea cea întreit sfântă, după cum voi cei inițiați știți, cu atât mai mult acum participă la acele strigăte de bucurie, după ce au primit cu multă încredere pe împreună coriști.

Nu vă înfricoșați oare de mucenicie înainte de a auzi acestea? Nu doriți oare acum mucenicia? Nu vă pare rău oare că acum nu mai este timp de mucenicie? Cu toate acestea să ne exercităm ca în timp de mucenicie. Ei au dispre-

ţuit viaţa; tu dispreţueşte desfătarea. Ei au aruncat în foc trupurile; tu aruncă banii în mânile săracilor. Ei au călcat peste cărbuni; tu stinge flacăra poftei. Impovărătoare sânt acestea, dar şi folositoare. Nu te uita la greutăţile de acum, ci la bunătăţile viitoare; nu te uita la greutăţile ce-ţi stau în faţă, ci la bunătăţile nădăjduite; nu la patimi, ci la premii; nu la nevoinţe, ci la coroane; nu la sudori, ci la răsplătiri; nu la suferinţe, ci la răsplăţi; nu la focul care arde, ci la împărăţia care stă înainte; nu la muncitorii cari stau împrejur, ci la Hristos care încununează.

Cea mai bună metodă şi cea mai uşoară cale către virtute este a nu te uita numai la ostenele, ci şi la premiile unite cu ostenele; nu te uita la ele în chip separat. Aşa dar când vei voi să dai milostenie, nu te uita la cheltuiala banilor, ci la strângerea dreptăţii. «*A risipit, a dat săracilor, dreptatea lui rămâne în veacul veacului*» [507]. Nu te uita la bogăţia care se deşartă, ci uită-te la vistieria care creşte. Dacă vei posti, nu te gândi la traiul rău care vine din post, ci la odihna care răsare din traiul cel rău. Dacă vei priveghea rugându-te, nu te uita la oboseala care vine din priveghere, ci gândeşte-te la încrederea care răsare din rugăciune. Tot astfel fac şi soldaţii; nu se uită la rane, ci la răsplăţi; nu la junghieri, ci la victorii; nu la morţii cari cad, ci la vitejii încununaţi. Tot

astfel şi cârmacii corăbiilor văd înaintea valurilor porturile, înaintea naufragiilor afacerile ce le fac pe mare, înaintea greutăţilor de pe mare bunătăţile ce le au după ce traversează marea. Aşa fă şi tu; gândeşte-te ce lucru bun este ca în adâncul nopţii, când toţi oamenii, fiarele şi dobitoacele dorm, când totul este cuprins de o linişte adâncă, atunci numai tu să fii treaz şi să stai de vorbă cu încredere cu Stăpânul de obşte al tuturora! Imi vei spune poate: Dar somnul este dulce! Nimic însă nu-i mai dulce decât rugăciunea! Dacă vei vorbi cu el în deosebi vei putea săvârşi multe, căci nimeni nu te supără, nimeni nu te îndepărtează de rugăciune; şi timpul îţi este într'ajutor ca să dobândeşti ceeace vrei. Când eşti culcat pe aşternut moale şi te lenevești să te scoli şi te întorci pe partea cealaltă, gândeşte-te la mucenicii de azi cari au stat pe grătar de fier? N'aveau aşezat sub ei aşternut, ci dedesubtul lor erau aşternuţi cărbuni aprinşi! Aici voesc să termin cuvântul pentru ca să plecaţi de aici având proaspătă şi înfloritoare amintirea grătarului şi să vă aduceţi aminte de el ziua şi noapte. Dacă am avea în minte pururea grătarul acela, chiar dacă ne-ar ţinea nenumărate legături, vom putea pe toate cu uşurinţă să le rupem şi să ne sculăm la rugăciune.

Să zugrăvim dar pe latul inimii noastre nu numai acel grătar, ci şi pe celelalte munci ale

mucenicilor. Şi după cum cei cari înfrumusețează casele lor, le împodobesc peste tot cu zugrăveli înflorite, tot astfel şi noi pe pereţii minţii noastre să zugrăvim muncile mucenicilor. Zugrăveala caselor este nefolositoare, dar aceasta are câştig; n'are nevoie de bani, nici de cheltuială, nici de vreun meşteşug, ci în locul tuturor este destul să se folosească de râvnă şi de o gândire vitează şi trează şi prin ele, ca prin cea mai îndemânatecă mână, să zugrăvească muncile lor. Să zugrăvim aşa dar în suflet pe cei cari au fost aşezaţi pe tigăi de fript, pe cei cari au fost întinşi pe cărbuni aprinşi, pe cei aruncaţi în căldări de fiert, pe cei înecaţi în mare, pe cei strujiţi, pe cei întinşi pe roată, pe cei aruncaţi în prăpastie, pe cei cari s'au luptat cu fiarele sălbatice, pe cei duşi în râpi adânci şi în sfârşit pe cei cari şi-au sfârşit viaţa aşa cum fiecare a avut parte, ca prin varietatea acestei picturi, făcându-ne strălucitoare casa noastră, să o facem locaş potrivit Impăratului cerurilor. Dacă Domnul va vedea astfel de picturi în mintea nosatră, va veni împreună cu Tatăl şi-şi va face locuinţă în noi împreună cu Duhul Sfânt. Mintea noastră va fi atunci casă împărătească şi niciun gând ne la locul lui nu va putea să intre în ea, de vreme ce amintirea mucenicilor se află în noi pururea ca o pictură înflorită, slobozind multă strălucire, iar Dumnezeu, împăratul tuturora, trăind pururea în

noi. Astfel dar primind pe Hristos încă de pe pământ, vom putea, după plecarea de aici, să fim primiţi în corturile cele veşnice, pe care să dea Dumnezeu ca noi toţi să le dobândim prin harul şi iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, prin care şi cu care Tatălui slava împreună cu Sfântul şi de viaţă făcătorul Duh, în vecii vecilor, Amin.

NOTE

1. — Titlul acestei cuvântări este următorul: „Εἰς τὴν γενέθλιον ἡμέραν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἄδηλον μὲν ἔτι οὖσαν τότε, πρὸ δὲ ὀλίγων ἐτῶν γνωρισθεῖσαν παρά τινων τῶν ἀπό τῆς Δύσεως ἐλθόντων καὶ ἀναγγειλάντων“:

«La ziua naşterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care era necunoscută încă atunci, dar a fost făcută cunoscută cu câțiva ani înainte de unii cari au venit din Apus și au vestit-o». Este tipărită în MIGNE, *Patrologiae cursus completus, Series gracea*, (mai jos citat MG), vol. XLIX, col. 351—362. A fost tradusă în românește: de MITROPOLITUL GRIGORE DASCALUL în *Puțul Sfântului Ioan Gură-de-Aur*, Buzău, 1833, p. 1—11; cf. D. FECIORU, *Bibliografia traducerilor în românește din literatura patristică*, București, 1937, volumul I, Fascicola I: *Epoca dela 1691 până la 1833, Nr. 658;* de MELCHISEDEC, EPISCOPUL ROMANULUI, după traducerea germană a lui CAROL JOSEPH HEFELE, în: *Șese-zeci și patru cuvinte sau predice ale celui dintru sfinți părintelui nostru* IOAN CHRYSOSTOMUL, București, 1893, p. 260—273; de PREOT ECON. C. PATRICHE, în: *Cuvântări panegirice, nouă omilii — despre misterii la sărbătorile Domnului nostru Iisus Hristos*, traducere după SFÂNTUL IOAN HRISOSTOM și *precedate de un studiu introductiv. Teză pentru licență*, București, 1913, p. 31—48. Acest cuvânt la Nașterea Domnului a fost rostit de sfântul Ioan Hrisostom la 25 Decemvrie 386. Pe lângă valoarea literară și dogmatică, predica de față este și un document liturgic de prim ordin. Până la sfârșitul se-

colului al IV, Biserica răsăriteană sărbătorea Naşterea Domnului odată cu Botezul Domnului, la 6 Ianuarie. Biserica apuseană, însă, prăznuia aceste sărbători la date diferite: Naşterea Domnului o sărbătorea, din vechime, *«cunoscută mai de mult celor cari locuesc în apus»*, după cum se exprimă sfântul Ioan Hrisostom, la 25 Decemvrie, iar Botezul Domnului sau Epifania, la 6 Ianuarie. In Antiohia a fost introdusă sărbătoarea Naşterii Domnului pela 377, adică cu 10 ani înainte de hirotonia sfântului Ioan Hrisostom ca preot(386). El însuşi o mărturiseşte: *«Cu toate că nu sânt nici zece ani decând această zi ni s'a făcut arătată şi cunoscută, totuşi ea a înflorit prin râvna voastră ca şi când ne-ar fi fost predată din vechime şi de mulţi ani»* (pag. 2 din volumul acesta). Asupra sărbătorii Naşterii Domnului să se vadă: BONACCORSI, *Il Natali*, p. 41—42; H. USENER, *Weihnachtsfest*, 2 Aulf., Bonn, 1911, p. 285; P. CHRYSOSTOMUS BAUR, *Der heilige Johannes Chrysostomus und seine Zeit*, München, 1929, vol. I, p. 164; V. SIBIESCU, *Sărbătoarea Naşterii Domnului*, Sibiu, 1936.

2. — *Matei*, XIII, 17.
3. — *Varuh*, III, 38.
4. — *Luca*, I, 44.
5. — *Faptele Apostolilor*, V, 38—39.
6. — *Luca*, II, 1—7.
7. — *Matei*, II, 6; *Miheea*, V, 2.
8. — *Ioan*, I, 45—47.
9. — *Ioan*, VII, 52.
10. — *Ioan*, VII, 42.
11. — *Luca*, II, 4—7.
12. — *Matei*, II, 1—2.
13. — *Luca*, II, 4.
14. — *Luca*, I, 26—27.
15. — *Evrei*, IX, 24.

16. — *Evrei*, VI, 19—20. *«Mai presus de cer»* lipsesc din ediţiile Noului Testament.
17. — *Evrei*, IX, 1.
18. — *Evrei*, IX, 2—7.
19. — *Levitic*, XVI, 2.
20. — *Levitic*, XVI, 17—18.
21. — *Levitic*, XVI, 29—34.
22. — *Luca*, I, 5—10.
23. — *Levitic*, XVI, 17.
24. — *Luca*, I, 11.
25. — *Luca*, I, 12—13; 21-22.
26. — *Levitic*, XVI, 29.
27. — *Luca*, I, 25.
28. — *Luca*, *I*, *30—31*.
29. — *Luca*, I, 35—37.
30. — Prin cuvintele: *«lăsând ca pe cele mai mari să vi le spună dascălul obştesc»*, Sf. Ioan Hrisostom vorbeşte despre episcopul Antiohiei, Flavian, prin mânile căruia a primit preoţia. Despre dânsul va vorbi şi în alte locuri în cursul acestor cuvântări pe care le dau în traducere românească. Voi menţiona faptul de fiecare dată.
31. — *Romani*, VIII, 20.
32. — *Romani*, VIII, 21.
33. — *Levitic*, XXVI, 12; II Corinteni, VI, 16.
34. — I *Corinteni*, III, 16.
35. — *Ieremia*, XLVIII, 16.
36. — I *Corinteni*, III, 17.
37. — Titlul acestei cuvântări este următorul: „Εἰς τὸ γενέθλιον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λόγος": *«Cuvânt la naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos»*. Este tipărită în MG, vol. LVI, col. 385—394. In româneşte a fost tradusă în: *Vieţile sfinţilor din luna Decemvrie*, Mânăstirea Neamţu, 1811, f. 277 r—281 r; cf. D. FECIORU, *Op. cit.*, Nr. 161.
38. — *Psalmi*, LXXVII, 4.

39. — *Matei*, XXI, 16; *Psalmi*, VIII, 3.
40. — *Matei*, II, 16—18.
41. — *Ioan*, X, 11.
42. — *Evrei*, VII, 17; *Psalmi*, CIX, 4.
43. — *Filipeni*, II, 7.
44. — *Matei*, IV, 19.
45. — *Matei*, IX, 9.
46. — *Luca*, VII, 36—50.
47. — *Ioan*, I, 29.
48. — *Ioan*, IV, 15.
49. — *Marcu*, VII, 24—30.
50. — *Luca*, II, 14.
51. — *Luca*, I, 34.
52. — *Luca*, I, 35.
53. — *Isaia*, VII, 13.
54. — *Matei*, II, 5.
55. — *Isaia*, VII, 13.
56. — *Miheia*, V, 2; *Matei*, II, 6.
57. — *Isaia*, XIX, 1.
58. — *Isaia*, XIX, 24—25.
59. — *Isaia*, XIX, 1.
60. — *Luca*, II, 7.
61. — *Matei*, I, 20.
62. — *Facere*, III, 1—24.

63. — Titlul acestei cuvântări este următorul: „Πρὸς τοὺς ἀπολιμπανομένους τῶν θείων συνάξεων, καὶ εἰς τὸ ἅγιον καὶ σωτήριον βάπτισμα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ περὶ τῶν ἀναξίως κοινωνούντων, καὶ ὅτι οἱ ἀτέλεστον καταλιμπάνοντες τὴν θείαν λειτουργίαν, καὶ πρὸ τῆς τελευταίας εὐχῆς ἐξερχόμενοι, τὸν Ἰούδαν μιμοῦνται, λόγος". «*Cuvânt către cei cari părăsesc dumnezeeştile slujbe şi la sfântul şi mântuitorul Botez al Mântuitorului nostru Iisus Hristos şi despre cei cari se împărtăşesc cu nevrednicie şi că cei cari părăsesc fără să fie sfârşită dumnezeeasca Liturghie şi pleacă înainte de ultima rugăciune se aseamănă cu Iuda*», în MG, vol. XLIX, col. 363—372. A fost tradusă în româneşte de MITROPOLITUL GRIGORE DASCALUL în: *Cuvinte de Sf. Ioan Hrisostom*, Bucureşti, 1827, f. 128 r — 131 v; cf. D. FECIORU, *Op. cit.*, nr. 619.

64. — *Marcu*, XII, 42—44.
65. — *Agheu*, I, 9.
66. — *Matei*, XI 29.
67. — *Psalmi*, XXXIII, 11.
68. — *Psalmi*, XLV, 10.
69. — *Tit*, II, 11—12.
70. — *Tit*, II, 13.
71. — *Ioil*, II, 31.
72. — *Ioan*, I, 26.
73. — *Ioan*, I, 33.
74. — *Levitic*, XV, 5, 13.
75. — *Matei*, III, 8.
76. — *Matei*, III, 11.
77. — *Faptele Apostolilor*, II, 3.
78. — *Faptele Apostolilor*, XIX, 2—6.
79. — *I Petru*, II, 22.
80. — *Ioan*, VIII, 46.
81. — *Matei*, III, 8.
82. — *Matei*, III, 14.
83. — *Faptele Apostolilor*, XIX, 4.
84. — *Ioan*, I, 31.
85. — *Luca*, I, 36.
86. — *Ioan*, I, 33.
87. — *Matei*, III, 14—15.
88. — *Luca*, I, 6.
89. — *Ioan*, I, 33.
90. — *Luca*, VII, 29—30.
91. — *Matei*, XVIII, 3.
92. — *Luca*, XVII, 37.

93. — Titlul acestei cuvântări este următorul: „Εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα, καὶ εἰς τὸ Πάσχα καὶ εἰς τὴν παράδοσιν τῶν μυστηρίων, καὶ περὶ τοῦ μὴ μνησικακεῖν. Τῇ ἀ-

γίᾳ καὶ μεγάλῃ Πέμπτῃ, Ὁμιλία α'". *«Omilia I la trădarea lui Iuda și la Paști și la predarea tainelor și despre a nu purta ranchiună. In sfânta și marea Joi»*. Este tipărită în MG, vol. XLIX, col. 373—382. A fost tradusă în românește în: *Viețile sfinților din luna Martie*, Mânăstirea Neamțu, 1813, f. 260 r — 265 r; cf. D. FECIORU, *Op. cit.*, Nr. 180.

94. — *Ioan, XIII*, 21.
95. — *Matei*, V, 10.
96. — *I Tesaloniceni*, II, 15.
97. — *II Corinteni*, XI, 15.
98. — *I Impărați*, II, 26.
99. — *Matei*, XVIII, 23—35.
100. — *Matei, XXVI*, 14—15.
101. — *I Corinteni*, X, 12.
102. — *Matei*, X, 9.
103. — *Matei*, V, 39.
104. — *I Timotei*, VI, 10.
105. — *Ioan*, XVIII, 4.
106. — *Ioan*, XVIII, 3.
107. — *Matei*, XXVII, 4.
108. — *Matei*, XXVI, 17.
109. — *Matei*, VIII, 20; *Luca*, IX, 58.
110. — *Matei*, III, 15.
111. — *Galateni*, IV, 4—5.
112. — *Eșire*, XXXII, 1.
113. — *Eșire*, XII, 26—27.
114. — *Psalmi*, CXXXVI, 4.
115. — *Psalmi*, CXXXVI, 1—2.
116. — *Psalmi*, CXXXVI, 5.
117. — *Matei*, XXVI, 26—28.
118. — *Facere*, I, 28. — Pentru că textul în care este încadrat acest verset pune o problemă dogmatico-liturgică de cea mai mare importanță, socot că este bine să redau întreg textul în original, spre a se vedea mai precis ideea sfințitului autor. Las sarcina acceptării, combaterii sau interpretării acestui text specialiștilor noștri în liturgică. Eu mă mărginesc numai să reproduc textul grec, așa cum este în ediția abatelui Mig :: „Οὐδὲ γὰρ ἄνθρωπός ἐστιν ὁ ποιῶν τὰ προκείμενα γενέσι. σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ, ἀλλ' αὐτὸς ὁ σταυρωθεὶς ὑπὲρ ἡμῶν Χριστός. Σχῆμα πληρῶν ἕστηκεν ὁ ἱερεὺς, τὰ ῥήματα φθεγγόμενος ἐκεῖνα· ἡ δὲ δύναμις καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ ἐστι. Τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, φησί. Τοῦτο τὸ ῥῆμα μεταῤῥυθμίζει τὰ προκείμενα· καὶ καθάπερ ἡ φωνὴ ἐκείνη ἡ λέγουσα· Αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γήν, ἐῤῥέθη μὲν ἅπαξ, διὰ παντὸς δὲ τοῦ χρόνου γίνεται ἔργῳ ἐνδυναμοῦσα τὴν φύσιν τὴν ἡμετέραν πρὸς παιδοποιΐαν· οὕτω καὶ ἡ φωνὴ αὕτη ἅπαξ λεχθεῖσα καθ' ἑκάστην τράπεζαν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις ἐξ ἐκείνου μέχρι σήμερον καὶ μέχρι τῆς αὐτοῦ παρουσίας, τὴν θυσίαν ἀπηρτισμένην ἐργάζεται". MG, XLIX, col. 380.

119. — *Matei*, V, 23—24.
120. — *Matei*, V, 9.
121. — Titlul acestei cuvântări este următorul: „Εἰς τὸ θεῖον καὶ μυστικὸν δεῖπνον τοῦ Σωτῆρος, καὶ περὶ τῆς τοῦ Ἰούδα προδοσίας, καὶ εἰς τὸ Πάσχα, καὶ εἰς τὴν παράδοσιν τῶν θείων μυστηρίων, καὶ περὶ τοῦ μὴ μνησικακεῖν. Λεχθεὶς τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Πεντάδι".*«Omilia a doua la dumnezeeasca și tainica cină a Mântuitorului și despre vânzarea lui Iuda și la Paște și la predarea dumnezeeștilor taine și despre a nu purta ranchiună. Rostită în sfânta și marea Joi»*. Este tipărită în MG, vol. XLIX, col. 381—392. Fragmente din această cuvântare sânt traduse de MELCHISEDEC, EPISCOPUL ROMANULUI în: CARL JOSEPH HEFELE, *Op. cit.*, pag. 449—452; 452-454; 467—475. In întregime a fost tradusă de PREOT ECON. C. PATRICHE, *Op. cit.*, p. 129—148.
122. — *Ioan*, XIII, 21.
123. — *Matei*, V, 10.
124. — *I Tesaloniceni*, II, 14—16.

125. — *Matei,* V, 10.
126. — *I Tesaloniceni,* II, 15.
127. — *II Corinteni,* XI, 15.
128. — *I Împărați,* II, 26.
129. — *Matei,* XVIII, 23—35.
130. — *Matei,* XXVI, 14—15.
131. — *Matei,* XXVI, 7—13.
132. — *I Corinteni,* X, 12.
133. — *Ieremia,* VIII, 4.
134. — *Efeseni,* IV, 29.
135. — *Matei,* X, 9.
136. — *Matei,* V, 39.
137. — *I Timotei,* VI, 10.
138. — *Ioan,* XVIII, 3.
139. — *Matei,* XXVI, 15.
140. — *Matei,* XXVII, 4.
141. — *Matei,* XXVI, 15.
142. — *Matei,* XXVI, 17.
143. — *Matei.* VIII, 20; *Luca,* IX, 58.
144. — *Matei,* III, 15.
145. — *Galateni,* III, 13.
146. — *Galateni,* IV, 4—5.
147. — *Esire,* XXXII, 1.
148. — *Esire,* XII, 26—27.
149. — *Psalmi,* CXXXVI, 4.
150. — *Psalmi,* CXXXVI, 5.
151. — *Psalmi,* CXXXVI, 1—2.
152. — *Psalmi,* CXXXVI, 3, 5.
153. — *Faptele Apostolilor,* VII, 51.
154. — *Matei,* XXVI, 26—28.
155. — Am acceptat lectura «*Omiliei I la trădarea lui Iuda*» pag. 74: «*trup*» în loc de: «*sânge*» cum era în această cuvântare.
156. — *Matei,* XXVII, 4.
157. — *Matei,* XVIII, 7.
158. — *Facere,* I, 28. — Pentru aceleași motive, ca

și cele dela nota nr. 118, transcriu textul grecesc al pasagiului în care este încadrat acest citat din sfânta Scriptură:

„Οὐ γὰρ ἄνθρωπός ἐστι ὁ ποιῶν τὰ προκείμενα γενέσθαι σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Σχῆμα πληρῶν μόνον ἕστηκεν ὁ ἱερεύς, καὶ δέησιν προσφέρει· ἡ δὲ χάρις καὶ ἡ δύναμίς ἐστι ἡ τοῦ Θεοῦ ἡ πάντα ἐργαζομένη. Τοῦτό μου ἐστὶν τὸ σῶμα, φησί. Τοῦτο τὸ ῥῆμα τὰ προκείμενα μεταῤῥυθμίζει. Καὶ καθάπερ ἐκείνη ἡ φωνή, ἡ λέγουσα, Αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, ῥῆμα ἦν, καὶ ἐγένετο ἔργον, ἐνδυναμοῦσα τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν πρὸς παιδοποιΐαν· οὕτω καὶ αὕτη ἡ φωνή, ἡ λέγουσα, διαπαντὸς αὔξει τῇ χάριτι τοὺς ἀξίως μετέχοντας“. MG, vol. XLIX, col. 389—390.
159. — *Efeseni,* II, 14.
160. — *Matei,* VI, 9.
161. — *Matei,* V, 23—24.
162. — *Coloseni,* I, 20.
163. — *Efeseni,* II, 16.
164. — *Matei,* V, 9.
165. — Am acceptat lectura «*Omiliei I la trădarea lui Iuda*», p 78: «*poruncă*» în loc de: «*dreptate*» cum este în această cuvântare.
166. — *Ioan,* XIV, 27.
167. — *Zaharia,* VIII, 16—17.
168. — *Titlul acestei cuvântări este:* „Εἰς τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα“. «*La trădarea lui Iuda*». Este tipărită în MG, vol. L, col. 715—720.
169. — *Matei,* XXVI, 20—21.
170. — *Matei,* XXVI, 22.
171. — *Matei,* XXIII, 23—24.
172. — *Matei* XXVI, 15.
173. — *Matei,* XXVI, 49.
174. — *Matei,* XXVI, 50.
175. — *Luca,* VII, 38.

176. — *Matei*, VIII, 5—13; *Luca*, VII, 2—10.
177. — *Matei*, VIII, 28—IX, 1; XVII, 14—23; *Luca*, VIII, 26—39.
178. — *Matei*, XXVI, 50.
179. — *Psalmi*, CXVII, 12.
180. — *Psalmi*, XXI, 17, 12.
181. — Titlul acestei cuvântări este: „Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κοιμητηρίου, καὶ εἰς τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ". «*Omilia la numele cimitirului și la crucea Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos*». Este tipărită în MG, vol. XLIX, col. 393—398. — A fost tradusă în românește de: PREOT ECON. C. PATRICHE, *Op. cit.*, p. 149-158.
182. — *Ioan*, X, 4.
183. — *Matei*, XXIV, 28.
184. — *Evrei*, XIII, 11—13.
185. — *Facere*, II, 17.
186. — *Ezechil*, XVIII, 20.
187. — *Psalmi*, XXXIII, 20.
188. — *Psalmi*, XX, 12.
189. — *Iov*, III, 23.
190. — *Psalmi*, XLVIII, 16.
191. — *Facere*, XLII, 38.
192. — *Ioan*, XI, 11.
193. — *Ioan*, XI, 12.
194. — *I Corinteni*, XV, 18.
195. — *I Tesaloniceni*, IV, 15.
196. — *Efeseni*, V, 14.
197. — *Psalmi*, CVI, 16.
198. — *Isaia*, XLV, 2.
199. — *Isaia* XLVIII, 4.
200. — *Isaia*, XLV, 3.
201. — *Romani*, X, 12.
202. — *Coloseni*, I, 13.
203. — *Psalmi*, CV, 2.
204. — *Osie*, XIII, 14; *I Corinteni*, XV, 54—55.

205. — *Galateni*, VI, 14.
206. — *Psalmi*, II, 1.
207. — *Matei*, XXIV, 28.
208. — *Coloseni*, II, 15.
209. — Titlul acestei cuvântări este următorul: „Εἰς τὸν σταυρὸν καὶ εἰς τὸν λῃστὴν καὶ περὶ τῆς δευτέρας τοῦ Χριστοῦ παρουσίας, καὶ περὶ τοῦ συνεχῶς εὔχεσθαι ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν· Ὁμιλία α'". «*La cruce și la tâlhar și despre a doua venire a lui Hristos și despre a ne ruga neîncetat pentru dușmani. Omilia I*» Este tipărită în MG. vol. XLIX, col. 399—408. A fost tradusă în românește de MITROPOLITUL GRIGORE DASCALUL în: *Puțul sfântului Ioan Hrisostom*, p. 11—18; cf. D. FECIORU, Op. cit., Nr. 659; de PREOT ECON. C. PATRICHE, *Op. cit.*, p. 159—173.
210. — *Ioan*, X, 11.
211. — *I Corinteni*, V, 8, 7.
212. — *Evrei*, VIII, 3.
213. — *Evrei*, IX, 28.
214. — *Isaia*, LIII, 12.
215. — *I Timoteiu*, II, 8.
216. — *Luca*, XXIII, 43.
217. — *Luca*, XXIII, 42.
218. — *Matei*, IV, 19.
219. — *Matei*, XIX, 28.
220. — *Isaia*, LIII, 12.
221. — *Matei*, XXVI, 17.
222. — *Matei*, XXVI, 15.
223. — *Luca*, XXIII, 40—41.
224. — *Luca*, XXIII, 40.
225. — *Matei*, VII, 1.
226. — *Luca*, XXIII, 41.
227. — *Isaia*, XLIII, 26.
228. — *Luca*, XXIII, 42.
229. — *Ioan*, X, 11.
230. — *Matei*, XXIV, 26.

231. — *Matei*, XXIV, 27.
232. — *Matei*, XXIV, 29.
233. — *Matei*, XXIV, 30.
234. — *Matei*, XXIV. 29.
235. — *Matei*, XXIV, 30.
236. — *Zaharia*, XII, 10.
237. — *Luca*, XXIV, 39.
238. — *Luca*, XXIII, 34.
239. — *Matei*, XXVII, 40—42.
240. — *Matei*, XXVII, 42.
241. — *Ioan*, XI, 1—44.
242. — *Faptele Apostolilor*, XXI, 20.
243. — *Matei*, XI, 29.
244. — *I Corinteni*, XI, 1.
245. — *Faptele Apostolilor*, VII, 60.
246. — *II Corinteni*, XI, 24—25.
247. — *Romani*, IX, 3.
248. — *Eşire*, XXXII, 32.
249. — *II Impăraţi*, XXIV, 17.
250. — *I Impăraţi*, VIII, 7.
251. — *I Impăraţi*, XII, 23.
252. — *Luca*, XXIII,34.
253. — *Faptele Apostolilor*, VII, 60.
254. — *Romani*, IX, 3.
255. — *Eşire*, XXXII, 32.
256. — *II Impăraţi*, XXIV, 17.
257. — *I Impăraţi*, XII, 23.
258. — *Matei*, V, 46.
259. — *Matei*, V, 45.
260. — *Matei*, V, 48.

261. — Titlul acestei cuvântări este următorul: „ Εἰς τὸν σταυρόν, ἐλέχθη εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην Παρασκευήν· καὶ εἰς τὴν ἐξομολόγησιν τοῦ λῃστοῦ. καὶ ὅτι χρὴ ἡμᾶς ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν εὔχεσθαι. Ὁμιλία β' “. *La cruce. A fost rostită în sfânta şi marea Vineri. Şi despre mărturisirea tâlharului şi că noi trebue să ne rugăm pentru duşmani. Omilia II*». Este tipărită în MG, vol. XLIX, col. 407—417.

262. — *Ioan*, XVII, 5.
263. — *Ioan*, X, 11.
264. — *I Corinteni*, V, 8.
265. — *I Corinteni*, V, 7.
266. — *Evrei*, V, 1; VIII, 3.
267. — *Evrei*, IX, 28.
268. — *Isaia*, LIII, 12; *Luca*, XXII, 37.
269. — *I Timotei*, II, 8.
270. — *Luca*, XXIII, 43.
271. — *II Corinteni*, XIII, 4.
272. — *II Corinteni*, XII, 9.
273. — *Luca*, XXIII, 42.
274. — *Matei*, IV, 19.
275. — *Matei*, XIX, 28.
276. — *Luca*, XXIII, 39.
277. — *Isaia* LIII, 12; *Luca*, XXII, 37.
278. — *Matei*, XXVII, 44.
279. — *Matei*, XXVI, 14.
280. — *Matei*, XXVI, 17.
281. — *Luca*, XXIII, 40.
282. — *Luca*, XXIII, 40.
283. — *Matei*, VII, 1.
284. — *Luca*, XXIII, 41.
285. — *Isaia*, XLIII, 26.
286. — *Luca*, XXIII, 42.
287. — *Ioan*, X, 11.
288. — *Matei*, XXIV, 26.
289. — *Matei*, XXIV, 27.
290. — *Matei*, XXIV, 29.
291. — *Matei*, XXIV, 29—30.
292. — *Matei*, XXIV, 29.
293. — *Matei*, XXIV, 30.
294. — *Zaharia*, XII, 10; *Ioan*, XIX, 37.
295. — *Ioan*, XX, 27.

296. — *Luca*, XXIII, 34.
297. — *Matei*, XXVII, 40.
298. — *Matei*, XXVII, 42.
299. — *Marcu*, XV, 31; *Luca*, XXIII, 35.
300. — *Faptele Apostolilor*, XXI, 20.
301. — *Matei*, XI, 29.
302. — *I Corinteni*, XI, 1.
303. — *Faptele Apostolilor*, VII, 60.
304. — *II Corinteni*, XI, 24—25.
305. — *Romani*, IX, 3—4.
306. — *Eşire*, XXXII, 32.
307. — *II Impăraţi*, XXIV, 17.
308. — *I Impăraţi*, VIII, 7.
309. — *I Impăraţi*, XII, 23.
310. — *Matei*, V, 46.
311. — *Matei*, V, 45.
312. — Titlul acestei cuvântări este următorul: „Περὶ τῆς τῶν νεκρῶν ἀναστάσεως ὁμιλία". *«Omilie despre învierea morţilor»*, Este tipărită în MG. Vol. L, col. 417—432. A fost tradusă în româneşte de MITROPOLITUL GRIGORE DASCĂLUL, în: *Sf. Ioan Hrisostom Cuvinte*, Bucureşti, 1827, f. 62 v—69 v; cf. D. FECIORU, *Op. cit.*, Nr. 604; de PREOT ECON. C. PATRICHE —, *Op. cit.*, p. 49—71.
313. — *II Corinteni*, V, 1.
314. — *Evrei*, X, 32—34.
315. — *Galateni*, III, 4.
316. — *II Corinteni*, VII, 5.
317. — *I Corinteni*, V, 1—5.
318. — *Matei*, VII, 13—14.
319. — *II Corinteni*, IV, 8—9.
320. — *II Corinteni*, IV, 14, 16.
321. — *II Corinteni*, IV, 16.
321. — *Romani*, VIII, 35—36.
322. — *Romani*, VIII, 37.
323. — *II Corinteni*, IV, 16.

324. — *Romani*, V, 3—5.
325. — *Cartea Inţelepciunii lui Isus Fiul lui Sirah*, XXXIV, 10.
326. — *II Corinteni*, IV, 17—18.
327. — *II Corinteni*, IV, 18.
328. — *Amos*, VI, 5.
329. — *II Corinteni*, V, 1.
330. — *II Corinteni*, V, 2.
331. — *II Corinteni*, V, 3.
332. — *II Corinteni*, V, 4.
333. — *II Corinteni*, V, 2.
334. — *II Corinteni*, V, 4.
335. — *Romani*, I, 20.
336. — *Romani*, X, 17.
337. — *II Corinteni*, V, 4.
338. — *II Corinteni*, V, 3.
339. — *I Corinteni*, XV, 22—23.
340. — *I Corinteni*, XV, 51—52.
341. — *II Corinteni*, V, 3.
342. — *II Corinteni*, V, 4.
343. — *II Corinteni*, V, 5.
344. — *II Corinteni*, V, 5.
345. — Titlul acestei cuvântări este următorul: „Κατὰ μεθυόντων καὶ εἰς τὴν ἀνάστασιν, λόγος λεχθεὶς τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ Κυριακῇ τοῦ Πάσχα". *«Contra beţivilor şi la înviere, cuvânt rostit în sfânta şi marea Duminică a Paştelui»*. Este tipărită în MG, vol. L, col. 433—442. A fost tradusă în româneşte în *Vieţile Sfinţilor din luna Martie*, Mânăstirea Neamţu, 1813; f. 285 v—290 v; cf. D. FECIORU, *Op. cit.*, Nr. 186, deasemeni de MITROPOLITUL GRIGORE DASCALUL, în: *Sf. Ioan Hrisostom, Cuvinte*, Bucureşti, 1827, f. 187 r — 190 v; cf. D. FECIORU, *Op., cit.*, Nr. 631; de PREOT ECON. C.PATRICHE, *Op. cit.*, p. 72—85; şi de I. P. S. NICODIM PATRIARHUL ROMÂNIEI, în: *58 cuvântări la*

Postul Mare, (Semințe evanghelice pentru ogorul Domnului, vol. V), Mânăstirea Neamțu, 1932.

346. — *Isaia*, XXVIII, 1.
347. — *I Timotei*, V, 23.
348. — *Efeseni*, V, 18.
349. — *I Corinteni*, VI, 9—10.
350. — *Efeseni*, V, 18.
351. — *Psalmi*, XXII, 6—7.
352. — *Luca*, XV, 7.
353. — *Luca*, XXII, 15.
354. — *Isaia*, XI, 6.
355. — *Galateni*, II, 6.
356. — *Ioan*, VIII, 34.
357. — *Galateni*, III, 27.
358. — *Facere*, II, 17.
359. — *Matei*, X, 28.
360. — *Facere*, I, 20.
361. — *Matei*, IV, 19.
362. — *Ioan*, V, 1—4.
363. — Titlul acestei cuvântări este următorul: „Εἰς τὸ ἅγιον Πάσχα λόγος“. «*Cuvânt la sfintele Paști*». Este tipărit în MG, vol. LII, col. 765—772. A fost tradusă în românește în: *Viețile Sfinților din luna Martie*, Mânăstirea Neamțu, 1813, f. 279 v—283 r; cf. D. FECIORU, *Op. cit.*, Nr. 183.
364. — *Psalmi*, CV, 2.
365. — *Osie*, XIII, 14; I Corinteni, XV, 55.
366. — *Facere*, II, 17.
367. — *Iov*, III, 23.
368. — *Psalmi*, XXXIII, 20.
369. — *Facere*, XLII, 38.
370. — *Isaia*, V, 15.
371. — *Psalmi*, LXXXV, 12.
372. — *Ioan*, XI, 11.
373. — *I Tesaloniceni*, IV, 13.
374. — *I Corinteni*, XV, 18.

375. — *I Tesaloniceni*, IV, 15.
376. — *I Tesaloniceni*, IV, 14.
377. — *Psalmi*, CV, 2.
378. — *Luca*, XV, 7, 10.
379. — *Luca*, XXII, 15.
380. — *Galateni*, III, 27.
381. — *Facere* I, 20.
382. — *Matei*, IV, 19.
383. — *Ioan*, V, 4.
384. — *I Corinteni*, IX, 25.
385. — Titlul acestei cuvântări este următorul: „Εἰς τὴν ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἐλέχθη δὲ ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῆς Ρωμανησίας, ἔνθα μαρτύρων σώματα, ὑπὸ τὸ ἔδαφος κείμενα ἐγγὺς λειψάνων αἱρετικῶν, ἀνηνέχθησαν καὶ ἄνω κατ’ ἰδίαν ἐτάφησαν“. «*La Inălțarea Domnului nostru Iisus Hristos; a fost rostit în martiriul Romanisiei, unde au fost aduse și au fost îngropate sus într’un loc deosebit trupurile mucenicilor, care erau așezate sub pământ alături de osemintele ereticilor*». A fost tradusă în românește de PREOT ECON. C. PATRICHE, *Op. cit.*, p. 86—101. Este tipărită în MG., vol. L, col. 441—452. Cuvântarea a fost ținută, în Antiohia, în timpul când era preot, după cum se vede chiar din această cuvântare, pag. 226—227, unde face pomenire de marea grijă a episcopului Flavian al Antiohiei pentru cinstirea mucenicilor.
386. — «*Acest păstor și dascăl comun*» și *acest călduros îndrăgostit și râvnitor al mucenicilor*» este episcopul Antiohiei, Flavian.
387. — *I Corinteni*, XI, 10.
388. — *Facere*, XLVIII, 16.
389. — *Faptele Apostolilor*, XII, 15.
390. — *Facere*, XXXII, 1.
391. — In alt manuscris: «*despre mucenici*» cf. MG, vol. L, col. 444, nota e.
392. — *Facere*, VI, 7.

393. — *Facere*, VI, 13.
394. — *II Corinteni*, V, 20.
395. — *Galateni*, III, 13.
396. — *Psalmi*, LXVIII, 11.
397. — *Levitic*, XIX, 23—24.
398. — *Psalmi*, CIX, 1.
399. — *Facere*, III, 19.
400. — *Efeseni*, IV, 10.
401. — *Efeseni*, IV, 9.
402. — *Psalmi*, XLVIII, 21.
403. — *Isaia*, I, 3.
404. — *Romani*, V, 20.
405. — *Ieremia*, VIII, 7.
406. — *Proverbe*, VI, 6.
407. — *Miheea*, VI, 2.
408. — *Psalmi*, LVII, 4.
409. — *Ioan*, VIII, 44.
410. — *Eşire*, XXXII, 32.
411. — *Iezechil*, IX, 8.
412. — *Ieremia*, X, 24.
413. — *Luca*, XV, 7.
414. — *Luca*, II, 14.
415. — *Ioan*, I, 51.
416. — *Faptele Apostolilor*, I, 10.
417. — *Faptele Apostolilor*, I, 11.
418. — *Ioan*, XVI, 5—6.
419. — *Faptele Apostolilor*, I, 11.
420. — *IV Împăraţi*, II, 12.
421. — *Isaia*, XIX, 1.
422. — *I Tesaloniceni*, IV, 16—17.
423. — *Luca*, XVII, 34—35.
424. — Titlul acestei cuvântări este următorul: „Εἰς τὴν ἁγίαν Πεντηκοστὴν, καὶ διὰ τί σημεῖα νῦν οὐ γίνεται, καὶ ὅτι τὰ πραττόμενα καὶ λεγόμενα παρ' ἡμῶν ἀναγράφεται. Ὁμιλία α' ". «*La sfintele Rusalii şi pentru ce nu se fac acum semne şi că cele făcute şi spuse de noi se scriu Omilia I*». Este tipărită în MG, vol. L, col. 453—464. A fost tradusă în româneşte în *Vieţile Sfinţilor din luna Mai*, Mânăstirea Neamţu, 1813, f. 272 r — 278 v; cf. D. FECIORU, *Op. cit.*, Nr. 192; de MITROPOLITUL GRIGORE DASCĂLUL în: *Puţul sfântului Ioan Hrisostom*, Buzău, 1833, p. 19—20; cf. D. FECIORU, *Op. cit.*, Nr. 660; şi de PREOT ECON. C. PATRICHE, *Op. cit.*, *p.* 102—119.

425. — *Isaia* XLIX, 18.
426. — *Facere*, IX, 21—26.
427. — *Eşire*, XXIII, 17.
428. — *Faptele Apostolilor*, II, 5.
429. — *Varuh*, III, 38.
430. — *Matei*, XXVIII, 20.
431. — *I Corinteni*, XI, 26.
432. — *Ioan*, XIV, 15—17.
433. — *Matei*, XXVIII, 20.
434. — *I Corinteni*, V, 8.
435. — *I Corinteni*, V. 8.
436. — *Psalmi*, LXXVII, 28.
437. — *III Împăraţi*, XVIII, 38.
438. — *Facere*, III, 19.
439. — *Faptele Apostolilor*, III, 6.
440. — *Matei*, X, 8.
441. — *Ioan*, IV, 38.
442. — *Matei*, IV, 19.
443. — *Luca*, V, 10.
444. — *I Împăraţi*, III, 1.
445. — *Daniil*, III, 38.
446. — *Ioan*, VII, 39.
447. — *Ioan*, XVI, 7.
448. — *Tit*, III, 3—5.
449. — *I Corinteni*, VI, 9—10.
450. — *I Corinteni*, VI, 11.
451. — *I Corinteni;* VI, 11.
452. — *I Corinteni*, XII, 3.

453. — *Matei*, VI, 9.
454. — *Galateni*, IV, 6.
455. — *I Corinteni*, XII, 8.
456. — *Faptele Apostolilor*, XX, 28.
457. — «*Acest obştesc părinte şi didascăl*» este episcopul Antiohiei, Flavian.
458. — *Faptele Apostolilor*, XIX, 2.
459. — *Faptele Apostolilor*, XIX, 6.
460. — *I Corinteni*, XII, 7.
461. — *I Corinteni*, XIV, 22.
462. — *Faptele Apostolilor*, II, 1, 3.
463. — *Faptele Apostolilor*, II, 2.
464. — *Iezechil*, II, 8—10; III, 3.
465. — *Faptele Apostolilor*, II, 13.
466. — *Psalmi*, XXIII, 7.
467. — *Eşire*, XXXII, 32.
468. — *Luca*, X,20.
469. — *Psalmi*, CXXXVIII, 15.
470. — *Psalmi*, LXVIII, 32.
471. — In textul original în loc de profetul «*Malahia*», de unde este luat citatul scripturistic, este indicat profetul «*Miheea*».
472. — *Malahia*, II, 17.
473. — *Malahia*, III, 14—15.
474. — *Malahia*, III, 16.
475. — *Psalmi*, L, 10.
476. — *Proverbe*, XV, 29.
477. — *Coloseni*, II, 14.
478. — Titlul acestei cuvântări este următorul: „Εἰς τὴν ἁγίαν Πεντηκοστήν. Ὁμιλία β'". «*La sfintele Rusalii. Omilia II*». Este tipărită în MG, vol. L, col. 463—470. A fost tradusă în româneşte în *Vieţile sfinţilor din luna Mai*, Mânăstirea Neamţu, 1813, f. 279 r — 282 r; cf. D. FECIORU, *Op. cit.*, Nr. 193; de MITROPOLITUL GRIGORE DASCALUL, în: *Puţul sfântului Ioan Hrisostom*, Buzău, 1833, p. 29—33; cf. D. FECIORU,

Op. cit., Nr. 661; de MELCHISEDEC, EPISCOPUL ROMANULUI, după traducerea germană a lui CAROL JOSEPH HEFELE în: *Şese-zeci şi patru cuvinte sau predice ale celui dintru sfinţi Părintelui nostru Ioan Chrysostomul*, Bucureşti, 1893, p. 40—47; şi de PREOT ECON. C. PATRICHE, *Op. cit.*, p. 120—128.
479. — *Ioan*, XVI, 7; XIV, 18.
480. — *I Corinteni*, XII, 11.
481. — *I Corinteni*, XII, 6.
482. — *I Corinteni*, VI, 9—10.
483. — *I Corinteni*, VI, 11.
484. — *I Corinteni*, VI, 11.
485. — *Matei*, XXVIII, 19.
486. — *I Corinteni*, II, 9.
487. — *I Corinteni*, II, 10.
488. — *I Corinteni*, II, 10.
489. — *I Corinteni*, II, 11.
490. — *Matei*, XXVIII, 19.
491. — *Facere*, XI, 1—9.
492. — *Galateni*, V, 22.
493. — *Romani*, XIII, 10.
494. — *Ioan*, XIII, 35.
495. — *I Corinteni*, XIII, 4—5.
496. — *Facere*, IV, 10.
497. — Titlul acestei cuvântări este următorul: „Ἐγκώμιον εἰς τοὺς ἁγίους πάντας τοὺς ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ μαρτυρήσαντας". «*Laudă la toţi sfinţii din toată lumea cari au suferit mucenicia*». Este tipărită în MG, vol. L, col. 705—712. A fost tradusă în româneşte în: *Vieţile Sfinţilor din luna Mai*, Mânăstirea Neamţu, 1813, f. 292 v — 295 v; cf. D. FECIORU, *Op. cit.*, Nr. 195.
498. — *Facere*, XXXII, 1—2.
499. — *Psalmi*, VIII, 6.
500. — *I. Corinteni*, XV, 31.
501. — *Coloseni*, I, 24.

502. — *Facere,* XXVIII, 11—12.
503. — *Evrei,* I, 14.
504. — *I Corinteni,* II, 9.
505. — *Ioan,* XV, 14.
506. — *Ioan,* XV, 13.
507. — *Psalmi,* CXI, 9.

BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ
BUZĂU

C.RELIGIOASĂ

TABLA DE MATERIE

Pag.

1. — Cuvânt la Naşterea Domnului . . . 1
2. — Cuvânt la Naşterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos 25
3. — Cuvânt la Botezul Domnului . . . 41
4. — Omilia I la trădarea lui Iuda . . . 59
5. — Omilia II la trădarea lui Iuda . . . 80
6. — Cuvânt la trădarea lui Iuda 104
7. — Omilia la crucea Domnului 110
8. — Omilia I la cruce şi la tâlhar . . . 121
9. — Omilia II la cruce şi la tâlhar . . . 140
10. — Omilie despre învierea morților . . 163
11. — Cuvânt la Inviere 194
12. — Cuvânt la sfintele Paşti 212
13. — Cuvânt la Inălțarea Domnului . . . 225
14. — Cuvântul I la Rusalii 245
15. — Cuvântul II la sfintele Rusalii . . . 269
16. — Cuvânt la Duminica tuturor sfinților 281

Note 295
Tabla de Materii 317